

Hāgas Starptautisko privāttiesību konference

2005. gada 30. jūnija Konvencija par tiesas izvēles līgumiem

Teksts pieņemts Divdesmitajā sesijā

Paskaidrojošo ziņojumu izstrādājuši

Trevors Hārtlijs [*Trevor Hartley*] un Masato Dogauči [*Masato Dogauchi*]

Koriģējis Hāgas konferences pastāvīgais birojs
Churchillplein 6b, Hāgā, Nīderlande

Hāgas Starptautisko privāttiesību konference

2005. gada 30. jūnija Konvencija par tiesas izvēles līgumiem

Teksts pieņemts Divdesmitajā sesijā

Paskaidrojošo ziņojumu izstrādājuši

Trevors Hārtlijs [*Trevor Hartley*] un Masato Dogauči [*Masato Dogauchi*]

Koriģējis Hāgas konferences pastāvīgais birojs
Churchillplein 6b, Hāgā, Nīderlande

Publicējis
Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences
pastāvīgais birojs
Churchillplein 6b
2517 JW Hāga
Nīderlande

Tālrunis: +31 70 363 3303
Fakss: +31 70 360 4867
E-pasts: secretariat@hcch.net
Tīmekļa vietne: www.hcch.net

© Hāgas Starptautisko privāttiesību konference, 2013. gads

Visas tiesības aizsargātas. Nevienam šīs publikācijas daļu bez autortiesību turētāja rakstiskas atļaujas nedrīkst reproducēt, uzglabāt izguves sistēmā vai pārsūtīt jebkādā veidā vai ar jebkādiem līdzekļiem, tostarp kopēt vai ierakstīt.

Pateicoties Eiropas Komisijas Tieslietu ĢD dāsnumam, Trevora Hārtlija [*Trevor Hartley*] un Masato Dogauči [*Masato Dogauchi*] izstrādātais Paskaidrojošais ziņojums par *Hāgas 2005. gada 30. jūnija Konvenciju par tiesas izvēles līgumiem* tika iztulkots visās oficiālajās Eiropas Savienības valodās, izņemot angļu, franču, spāņu un vācu valodu, jo šo valodu versijas jau bija sagatavotas. Šīs publikācijas tulkojumu spāņu valodā laipni nodrošināja Spānijas Ārlietu ministrija, un tulkojums vācu valodā tapa, sadarbojoties Austrijas, Šveices un Vācijas varas iestādēm. Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences pastāvīgais birojs nav pārskatījis šīs publikācijas tulkojumus citās valodās (izņemot spāņu valodu).

Šīs publikācijas oficiālās versijas angļu un franču valodā ir pieejamas Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļa vietnē (www.hcch.net).

ISBN 978-92-79-58131-1

Iespiests Beļģijā

Priekšvārds

1. Šīs publikācijas saturs ir iegūts no Divdesmitās sesijas procedūras III sējuma. Iepriekš minētā publikācija papildus turpmāk izklāstītajam Paskaidrojošajam ziņojumam ietver vissvarīgākos Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Divdesmitās sesijas dokumentus un diskusiju protokolus, kas attiecas uz Konvenciju par tiesas izvēles līgumiem. Pilnu sējumu var pasūtīt vai nu no izdevniecības “Intersentia”, vai arī no profesionāliem grāmatu pārdevējiem. Ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences publikācijām var iepazīties arī konferences tīmekļa vietnē (< www.hcch.net >, sadaļā “Publikācijas” (*Publications*)).
2. Trevora Hārtlija [*Trevor Hartley*] un Masato Dogauči [*Masato Dogauchi*] izstrādātais Paskaidrojošais ziņojums ir komentārs par Divdesmitajā sesijā pieņemto konvenciju, kas izklāstīta 2005. gada 30. jūnija Nobeiguma aktā.

Hāgā, 2013. gada oktobrī

Konvencija

Izvilums no
Konvencijas par tiesas izvēles līgumiem,
kas parakstīta 2005. gada 30. jūnijā,

DIVDESMITĀS SESIJAS NOBEIGUMA AKTA

Konvencijas Puses,

vēlēdamās veicināt starptautisko tirdzniecību un
ieguldījumus, veicinot tiesisko sadarbību,

pārliecinātas, ka šādu sadarbību iespējams veicināt,
ieviešot vienotus noteikumus par jurisdikciju un ārvalstu
tiesu nolēmumu atzīšanu un izpildi civillietās un
komercietās,

pārliecinātas, ka šādai intensīvākai sadarbībai jo īpaši
nepieciešams starptautisks tiesisks regulējums, kas sniedz
noteiktību un nodrošina komercdarījumos iesaistīto pušu
noslēgto ekskluzīvo tiesas izvēles līgumu efektivitāti, kā
arī regulē to tiesas spriedumu atzīšanu un izpildi, kas
pieņemti tiesvedībā uz šādu līgumu pamata,

ir nolēmušas noslēgt šo Konvenciju un ir vienojušās par
šādiem noteikumiem.

I NODAĻA — PIEMĒROŠANAS JOMA UN DEFINĪCIJAS

1. pants *Piemērošanas joma*

1. Konvenciju piemēro starptautiskās lietās attiecībā uz
ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, kas noslēgti civillietās
un komercietās.

2. Konvencijas II nodaļā lieta ir uzskatāma par
starptautisku, ja pušu dzīvesvieta neatrodas vienā
Konvencijas līgumslēdzējā valstī un pušu attiecības un visi
ar strīdu saistītie jautājumi neatkarīgi no izvēlētajās tiesas
atrašanās vietas ir saistīti tikai ar šo valsti.

3. Konvencijas III nodaļā lieta ir uzskatāma par
starptautisku, ja tiek prasīta ārvalsts tiesas nolēmuma
atzīšana vai izpilde.

2. pants *Izņēmumi no piemērošanas jomas*

1. Konvenciju nepiemēro ekskluzīviem tiesas izvēles
līgumiem,

a) kuros viena puse ir fiziska persona, kas rīkojas
galvenokārt personīgu, ģimenes vai ar mājsaimniecību
saistītu interešu dēļ (patērētājs);

b) kas skar darba līgumus, tostarp koplīgumus.

2. Konvenciju nepiemēro attiecībā uz šādiem
jautājumiem:

a) fizisku personu juridiskais statuss vai tiesībspēja un
rīcībspēja;

b) uzturēšanas saistības;

c) citi ģimenes tiesību jautājumi, tostarp laulāto
mantisko attiecību regulējums un citas tiesības vai
saistības, kas izriet no laulības vai līdzīgām attiecībām;

d) testamenti un mantošana;

e) maksātnespēja, mierizlīgumi un citi līdzīgi
jautājumi;

f) pasažieru un preču pārvadājumi;

g) jūras piesārņošana, atbildības ierobežošana jūras
prasībās, vispārēja avārija un vilkšana tauvā avārijas
gadījumā un glābšana;

h) antimonopola (konkurences) jautājumi;

i) atbildība par kodolkaitējumu;

j) fizisku personu vai to vārdā celtas prasības saistībā
ar personisku aizskārumu;

k) prasības par kustamai mantai radītu kaitējumu, kas
izriet no neatļautas darbības, nevis no līgumattiecībām;

l) lietu tiesības uz nekustamu īpašumu un nekustama
īpašuma noma/īre;

m) juridisku personu izveides spēkā esība vai to
darbības izbeigšana vai likvidācija un to pārvaldes
struktūru pieņemto lēmumu spēkā esība;

n) intelektuālā īpašuma tiesību, kas nav autortiesības
un blakustiesības, spēkā esība;

o) intelektuālā īpašuma tiesību, kas nav autortiesības
un blakustiesības, pārkāpumi, izņemot gadījumus, kad
prasība par tiesību pārkāpumu ir celta, pamatojoties uz
pušu starpā noslēgta līguma pārkāpumu, vai to varēja celt
par šā līguma pārkāpumu;

p) publisko reģistru ierakstu spēkā esība.

3. Neatkarīgi no 2. punkta Konvenciju piemēro
tiesvedībā, kurā kāds no jautājumiem, kas saskaņā ar minēto
punktu ir izslēgts no Konvencijas piemērošanas jomas, rodas
tikai kā iepriekš izlemjams jautājums, nevis kā prasības
priekšmets. Konkrētāk, tas, ka puse aizstāvības nolūkā
atsaucas uz jautājumu, kas saskaņā ar 2. punktu ir izslēgts no
Konvencijas piemērošanas jomas, pats par sevi nenozīmē,
ka Konvenciju šīs lietas izskatīšanai nepiemēro, ar

noteikumu, ka šis jautājums nav prasības priekšmets.

4. Konvenciju nepiemēro šķīrējtiesu un līdztīgiem procesiem.

5. Tas, ka puse tiesvedībā ir valsts, tostarp valdība, valdības aģentūra vai jebkura cita persona, kas rīkojas valsts vārdā, pats par sevi nenozīmē, ka tiesvedība izslēgta no Konvencijas piemērošanas jomas.

6. Nekas šajā Konvencijā neietekmē valstu vai starptautisko organizāciju privilēģijas un imunitātes attiecībā uz pašām valstīm vai starptautiskajām organizācijām un uz to īpašumiem.

3. pants *Ekskluzīvi tiesas izvēles līgumi*

Šajā Konvencijā:

a) “ekskluzīvs tiesas izvēles līgums” ir līgums, kas noslēgts divu vai vairāku pušu starpā atbilstoši c) punkta prasībām un ar kuru, lai izlemtu strīdus, kuri ir radušies vai varētu rasties saistībā ar konkrētām tiesiskām attiecībām, norāda šo strīdu risināšanai vienas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas vai vienu vai vairākas konkrētas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas, izslēdzot jebkuras citas tiesas jurisdikciju;

b) tiesas izvēles līgumu, kurā izvēlētas vienas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas vai viena vai vairākas konkrētas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas, uzskata par ekskluzīvu, ja puses viennozīmīgi nav norādījušas uz pretējo;

c) ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu slēdz vai dokumentē:

- i) rakstveidā vai
- ii) ar citu saziņas līdzekļu palīdzību, kas atveido informāciju tā, lai tā būtu pieejama arī vēlāk;

d) ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu, kas ir kāda cita līguma sastāvdaļa, uzskata par patstāvīgu līgumu attiecībā uz pārējiem pamatlīguma noteikumiem. Ekskluzīva tiesas izvēles līguma spēkā esību nevar apstrīdēt, pamatojoties tikai uz to, ka pamatlīgums nav spēkā.

4. pants *Citas definīcijas*

1. Šajā Konvencijā “spriedums” ir jebkurš tiesas nolēmums par lietu pēc būtības neatkarīgi no tā nosaukuma, tostarp arī dekrēts vai rīkojums, kā arī tiesas izmaksu vai izdevumu noteikšana, ko veic tiesa (tostarp tiesas ierēdnis), ar nosacījumu, ka tā ir saistīta ar nolēmumu par lietu pēc būtības, ko iespējams atzīt un izpildīt saskaņā ar šo Konvenciju. Pagaidu aizsardzības pasākums nav spriedums.

2. Šajā Konvencijā jebkuras struktūras vai personas, kas nav fiziska persona, dzīvesvieta ir valstī:

- a) kurā atrodas tās statūtos noteiktā atrašanās vieta;

b) saskaņā ar kuras tiesību aktiem tā ir dibināta vai izveidota;

c) kurā atrodas tās galvenais birojs vai

d) kurā atrodas tās galvenā darbības vieta.

II NODAĻA — JURISDIKCIJA

5. pants *Izvēlētas tiesas jurisdikcija*

1. Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesai vai tiesām, kas norādītas ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā, ir jurisdikcija lemt par strīdu, uz kuru šis līgums attiecas, ja vien līgums saskaņā ar minētās valsts tiesību aktiem nav atzīstams par spēkā neesošu.

2. Tiesa, kurai lieta ir piekritīga saskaņā ar 1. punktu, neatsakās to izskatīt, pamatojoties uz to, ka strīda izskatīšana ir piekritīga citas valsts tiesai.

3. Iepriekšējie punkti neietekmē noteikumus —

a) par jurisdikciju saistībā ar prasības priekšmetu vai prasības summu;

b) par teritoriālo jurisdikcijas sadalījumu starp Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesām. Tomēr, ja izvēlētajai tiesai ir rīcības brīvība lemt par lietas nodošanu citai tiesai, tā pienācīgi ņem vērā pušu izvēli.

6. pants *Neizvēlētas tiesas pienākumi*

Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesa, kas nav līgumā norādītā tiesa, aptur vai izbeidz tās lietas izskatīšanu, uz kuru attiecas ekskluzīvs tiesas izvēles līgums, izņemot, ja:

a) līgums nav spēkā saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesa līgumā ir izvēlēta;

b) pusei nebija rīcībasspējas noslēgt šo līgumu saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesa prasība ir celta;

c) līguma piemērošana būtu acīmredzami netaisnīga vai acīmredzami pretēja tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kuras tiesā prasība ir celta;

d) ārkārtēju, no pusēm neatkarīgu iemeslu dēļ līgumu nav iespējams saprātīgi izpildīt vai

e) izvēlēta tiesa ir atteikusi lietas izskatīšanu.

7. pants *Pagaidu aizsardzības pasākumi*

Konvencija nereglamentē pagaidu aizsardzības pasākumus. Šī Konvencija nepieprasa un neizslēdz pagaidu aizsardzības pasākumu piemērošanu, atteikšanu vai izbeigšanu, ko veic līgumslēdzējas valsts tiesa, un neietekmē ne puses tiesības pieprasīt, ne tiesas tiesības lemt par šādu pasākumu piemērošanu, atteikšanu vai izbeigšanu.

8. pants *Atzīšana un izpilde*

1. Spriedumu, ko pieņēmusi Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesa, kas norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā, atzīst un izpilda citās Konvencijas līgumslēdzējas valstīs saskaņā ar šīs nodaļas noteikumiem. Atzīšanu un izpildi var atteikt, tikai pamatojoties uz Konvencijā norādītajiem iemesliem.

2. Neskarot tiesības veikt tādu pārskatīšanu, kas ir nepieciešama, lai piemērotu šīs nodaļas noteikumus, izcelsmes valsts tiesas pieņemts spriedums nav pārskatāms pēc būtības. Izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir saistoši izcelsmes valsts tiesas konstatētie fakti, ar kuriem tā pamatojusi savu jurisdikciju, izņemot, ja spriedums pieņemts aizmuguriski.

3. Spriedumu atzīst tikai tad, ja tas ir spēkā izcelsmes valstī, un to izpilda tikai tad, ja tas ir izpildāms izcelsmes valstī.

4. Atzīšanu un izpildi var apturēt vai atteikt, ja spriedumu pārskata izcelsmes valstī vai nav beidzies vispārējais sprieduma pārsūdzības termiņš. Atteikums neliedz vēlāk no jauna iesniegt sprieduma atzīšanas vai izpildes pieteikumu.

5. Šo pantu piemēro arī spriedumam, ko pasludinājusi Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesa, kurai saskaņā ar 5. panta 3. punktu tās pašas Konvencijas līgumslēdzējas valsts ietvaros lietu ir nodevusi izvēlēta tiesa. Tomēr, ja izvēlētajai tiesai bija rīcības brīvība lemt par lietas nodošanu citai tiesai, sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt pret to pusi, kas izcelsmes valstī tam paredzētajā termiņā iebilda pret lietas nodošanu.

9. pants *Atzīšanas vai izpildes atteikums*

Atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja:

a) līgums nebija spēkā saskaņā ar izvēlētajās tiesas valsts tiesību aktiem, izņemot, ja izvēlēta tiesa ir konstatējusi, ka līgums ir spēkā esošs;

b) pusei nebija rīcības spējas noslēgt līgumu saskaņā ar pieteikuma saņēmējas valsts tiesību aktiem;

c) dokuments, uz kura pamata uzsākta tiesvedība, vai tam pielīdzināms dokuments, kurā ietvertas būtiskas prasības sastāvdaļas:

i) nebija paziņots atbildētājam savlaicīgi un tā, lai viņš varētu nodrošināt sev aizstāvību, izņemot, ja atbildētājs ieradās izcelsmes valsts tiesā un piedalījās lietas izskatīšanā, neapstrīdot minēto paziņošanu ar noteikumu, ka izcelsmes valsts tiesību aktos šāda apstrīdēšana ir paredzēta, vai

ii) pieteikuma saņēmējas valstī bija paziņots atbildētājam tādā veidā, kas nav savienojams ar pieteikuma saņēmējas valstī pastāvošajiem dokumentu izsniegšanas pamatprincipiem;

d) spriedums panākts procesuālas krāpšanas rezultātā;

e) atzīšana vai izpilde būtu acīmredzami nesavienojama ar pieteikuma saņēmējas valsts sabiedrisko kārtību, tostarp arī situācijās, kad īpašs procesuāls darbības, kuru rezultātā pieņemts spriedums, ir nesavienojamas ar šīs valsts procesuālā taisnīguma pamatprincipiem;

f) spriedums ir nesavienojams ar spriedumu, ko pieteikuma saņēmējas valsts tiesa pieņēmusi strīdā starp tām pašām pusēm, vai

g) spriedums ir nesavienojams ar agrāku spriedumu, kas pieņemts citā valstī starp tām pašām pusēm un par to pašu prasību, ar noteikumu, ka agrākais spriedums atbilst nosacījumiem tā atzīšanai pieteikuma saņēmējas valstī.

10. pants *Iepriekš izlemjami jautājumi*

1. Gadījumos, kad jautājums, kas saskaņā ar 2. panta 2. punktu vai 21. pantu izslēgts no Konvencijas piemērošanas jomas, rodas kā iepriekš izlemjams jautājums, lēmumu šajā jautājumā neatzīst un neizpilda saskaņā ar šo Konvenciju.

2. Sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja spriedums pamatojas uz lēmumu par jautājumu, kas saskaņā ar 2. panta 2. punktu izslēgts no Konvencijas piemērošanas jomas, taču tikai tādā apjomā, uz ko attiecas iepriekšminētais jautājums.

3. Tomēr attiecībā uz lēmumu par intelektuālā īpašuma tiesību, kas nav autortiesības vai blakustiesības, spēkā esību sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt vai atlikt saskaņā ar iepriekšējo punktu tikai tad, ja:

a) šis lēmums nav savienojams ar spriedumu vai lēmumu šajā jautājumā, kas pieņemts kompetentā iestādē valstī, saskaņā ar kuras tiesību aktiem intelektuālā īpašuma tiesība ir radusies, vai

b) minētajā valstī tiek izskatīta lieta par šo intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību.

4. Sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja ar spriedumu pamatā ir izlemts jautājums, kas saskaņā ar 21. pantu izslēgts no Konvencijas piemērošanas jomas, taču tikai tajā apjomā, uz ko attiecas iepriekšminētais jautājums.

11. pants *Zaudējumu atlīdzība*

1. Sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja piespriedā zaudējumu atlīdzība, tostarp arī nesamērīga apmēra vai vindikatīva atlīdzība, nekompensē puses patiesos zaudējumus vai nodarīto kaitējumu.

2. Atzīšanas vai izpildes valsts ņem vērā, vai un kādā apmērā izcelsmes valsts tiesas piespriedā atlīdzība par zaudējumiem sedz ar tiesvedību saistītus izdevumus.

12. pants *Izlīgumi (transactions judiciaires)*

Izlīgumu (*transactions judiciaires*), ko apstiprinājusi ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā norādītā Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesa vai kas noslēgts šādā tiesā lietas izskatīšanas gaitā un kas ir izpildāms tādā pašā veidā kā izcelsmes valsts tiesas spriedums, izpilda saskaņā ar Konvenciju tāpat kā spriedumu.

13. pants *Iesniedzamie dokumenti*

1. Puse, kas prasa atzīšanu vai izpildi, iesniedz:

a) pilnu un apliecinātu sprieduma norakstu;

b) ekskluzīvo tiesas izvēles līgumu, tā apliecinātu kopiju vai citu pierādījumu par līguma esību;

c) ja spriedums ir pieņemts aizmuguriski, tā dokumenta oriģinālu vai apliecinātu kopiju, kas pierāda, ka pusei, pret kuru pieņemts aizmugurisks spriedums, ir paziņots dokuments, ar ko celta prasība, vai līdzvērtīgs dokuments;

d) dokumentus, kas nepieciešami, lai konstatētu, ka spriedums ir spēkā vai attiecīgā gadījumā — ka tas ir izpildāms izcelsmes valstī;

e) šīs Konvencijas 12. pantā minētajā gadījumā — izcelsmes valsts tiesas apstiprinājumu, ka izlīgums vai tā daļa izcelsmes valstī ir izpildāms tādā pašā veidā kā tiesas spriedums.

2. Ja atzīšanas vai izpildes valsts tiesa no sprieduma teksta nevar konstatēt, vai šīs nodaļas noteikumi ir ievēroti, šī tiesa var pieprasīt nepieciešamos dokumentus.

3. Atzīšanas vai izpildes pieteikumam var pievienot izcelsmes valsts tiesas (tostarp tiesas ierēdņa) izsniegtu dokumentu, kas atbilst Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences ieteiktajam un publicētajam formātam.

4. Ja šajā pantā minētie dokumenti nav pieprasījumu saņēmušās valsts oficiālajā valodā, tiem pievieno apstiprinātu tulkojumu, ja vien pieprasījumu saņēmušās valsts tiesību aktos nav noteikts citādi.

14. pants *Procesuālā kārtība*

Procesuālo kārtību atzīšanai, izpildāmības pasludināšanai vai reģistrācijai izpildei un sprieduma izpildei nosaka pieteikumu saņēmušās valsts tiesību akti, ja vien šajā Konvencijā nav noteikts citādi. Atzīšanas vai izpildes valsts tiesa rīkojas ātri.

15. pants *Atsevišķas daļas atzīšana vai izpilde*

Sprieduma atsevišķas daļas atzīšanu vai izpildi veic, ja ir prasīta tikai konkrētās daļas atzīšana vai izpilde vai tikai daļu no sprieduma ir pieļaujams atzīt vai izpildīt saskaņā ar šo Konvenciju.

IV NODAĻA — VISPĀRĪGI NOTEIKUMI

16. pants *Pārejas noteikumi*

1. Konvenciju piemēro tiem ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, kas noslēgti pēc tās stāšanās spēkā attiecībā uz izvēlētajās tiesas valsti.

2. Konvenciju nepiemēro tiesvedībai, kas uzsākta pirms tās stāšanās spēkā attiecībā uz to valsti, kuras tiesā prasība ir celta.

17. pants *Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas līgumi*

1. Tiesvedība par apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgumiem nav izslēgta no šīs Konvencijas piemērošanas jomas tikai tāpēc, ka apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgums attiecas uz jautājumu, kuram Konvencija nav piemērojama.

2. Sprieduma atzīšanu un izpildi saistībā ar atbildību saskaņā ar apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgumu nevar ierobežot vai atteikt, pamatojoties uz to, ka atbildība saskaņā ar šo līgumu ietver pienākumu izmaksāt atlīdzību apdrošinājuma ņēmējam vai pārapdrošinājuma ņēmējam:

a) jautājumā, kam Konvenciju nepiemēro, vai

b) par zaudējumu atlīdzību, kam varētu piemērot 11. pantu.

18. pants *Legalizācijas prasības atcelšana*

Visi dokumenti, ko pārsūta vai piegādā saskaņā ar Konvenciju, ir atbrīvoti no legalizācijas prasības vai jebkādam citām līdzīgām formalitātēm, tostarp arī *Apostille*.

19. pants *Jurisdikciju ierobežojošas deklarācijas*

Valsts var deklarēt, ka tās tiesas var atteikt strīda izskatīšanu, kam piemērojams ekskluzīvs tiesas izvēles līgums, ja, izņemot izvēlētajās tiesas atrašanās vietu, nepastāv nekāda cita saikne starp šo valsti un pusēm vai strīdu.

20. pants *Atzīšanu un izpildi ierobežojošas deklarācijas*

Valsts var deklarēt, ka tās tiesas var atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu, ko pieņēmusi citas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesa, ja pušu dzīvesvieta bija pieteikumu saņēmējā valstī un pušu attiecības, kā arī visi pārējie ar strīdu saistītie jautājumi, izņemot izvēlētajās tiesas atrašanās vietu, bija saistīti tikai ar atzīšanas vai izpildes valstī.

21. pants *Deklarācijas par īpašiem jautājumiem*

1. Ja valsts ir īpaši ieinteresēta nepiemērot Konvenciju kādam īpašam jautājumam, šī valsts var deklarēt, ka šim konkrētajam jautājumam tā Konvenciju nepiemēros. Valsts, kas sniedz šādu deklarāciju, nodrošina, ka deklarācija nav plašāka, nekā tas ir nepieciešams, un ka šis īpašais no piemērošanas jomas izslēgtais jautājums ir skaidri un precīzi noteikts.

2. Attiecībā uz šādu jautājumu Konvenciju nepiemēro:

- a) līgumslēdzējā valstī, kas sniegusi deklarāciju;
- b) citās Konvencijas līgumslēdzējās valstīs, ja ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā norādītas deklarāciju sniegušās valsts tiesas vai viena vai vairākas šīs valsts konkrētas tiesas.

22. pants *Savstarpības deklarācijas attiecībā uz neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem*

1. Konvencijas līgumslēdzēja valsts var deklarēt, ka tās tiesas atzīs un izpildīs tādus spriedumus, ko pasludinājušas citas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas, kas norādītas tiesas izvēles līgumā, ko atbilstoši 3. panta c) apakšpunkta prasībām noslēgušas divas vai vairākas puses un kurā saistībā ar šīm tiesiskajām attiecībām radušos strīdu risināšanai izvēlētas vienas vai vairāku Konvencijas līgumslēdzēju valstu tiesas vai tiesa (neekskluzīvs tiesas izvēles līgums).

2. Ja Konvencijas līgumslēdzējā valstī, kas sniegusi šādu deklarāciju, pieņemts spriedums ir jāatzīst vai jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī, kas arī ir sniegusi šādu deklarāciju, spriedumu atzīst un izpilda saskaņā ar Konvenciju, ja:

- a) izcelsmes valsts tiesa bija norādīta neekskluzīvā tiesas izvēles līgumā;
- b) šajā lietā spriedumu nav pieņēmusi neviena cita tiesa, kas varētu izskatīt lietu saskaņā ar neekskluzīvo tiesas izvēles līgumu, un neviena lieta par to pašu prasību un starp tām pašām pusēm netiek izskatīta nevienā citā šādā tiesā, un
- c) izcelsmes valsts tiesa bija pirmā, kurā celta prasība.

23. pants *Vienāda interpretācija*

Interpretējot šo Konvenciju, ņem vērā tās starptautisko būtību un nepieciešamību veicināt tās vienotu piemērošanu.

24. pants *Konvencijas darbības pārskatīšana*

Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Ģenerālsekretariāts regulāri veiks pasākumus, lai

- a) pārskatītu Konvencijas, tostarp arī deklarāciju, darbību un
- b) apsvērtu Konvencijas grozījumu vēlamību.

25. pants *Neunitāras tiesību sistēmas*

1. Attiecībā uz Konvencijas līgumslēdzējām valstīm, kurās saistībā ar jebkuru Konvencijā skartu jautājumu pastāv divas vai vairākas tiesību sistēmas dažādās teritoriālās vienībās:

a) visas atsauces uz valsts tiesību aktiem vai valsts procesuālo kārtību attiecīgā gadījumā ir jāsaprot kā atsauces uz tiesību aktiem vai procesuālo kārtību, kas ir spēkā attiecīgajā teritoriālajā vienībā;

b) visas atsauces uz dzīvesvietu valstī attiecīgos gadījumos ir jāsaprot kā atsauces uz dzīvesvietu attiecīgajā teritoriālajā vienībā;

c) visas atsauces uz valsts tiesu vai tiesām attiecīgos gadījumos ir jāsaprot kā atsauces uz tiesu vai tiesām attiecīgajā teritoriālajā vienībā;

d) visas atsauces uz saikni ar valsti attiecīgos gadījumos ir jāsaprot kā atsauces uz saikni ar attiecīgo teritoriālo vienību.

2. Neatkarīgi no iepriekšējā punkta noteikumiem Konvencijas līgumslēdzējai valstij, kurā ir divas vai vairākas teritoriālās vienības ar dažādām tiesību sistēmām, nav pienākuma piemērot Konvenciju situācijām, kas saistītas tikai ar šādām dažādām teritoriālām vienībām.

3. Teritoriālās vienības tiesai Konvencijas līgumslēdzējā valstī, kurā ir divas vai vairākas teritoriālās vienības ar dažādām tiesību sistēmām, nav pienākuma atzīt vai izpildīt citā Konvencijas līgumslēdzējā valstī pasludinātu spriedumu tikai tāpēc, ka spriedums saskaņā ar Konvenciju ir atzīts vai izpildīts citā šīs pašas līgumslēdzējas valsts teritoriālajā vienībā.

4. Šo pantu nepiemēro reģionālai ekonomiskās integrācijas organizācijai.

26. pants *Attiecības ar citiem starptautiskiem instrumentiem*

1. Konvenciju pēc iespējas interpretē kā atbilstīgu citiem Konvencijas līgumslēdzējas valsts spēkā esošiem nolīgumiem neatkarīgi no tā, vai tie noslēgti pirms vai pēc šīs Konvencijas.

2. Konvencija neietekmē līgumslēdzējas valsts tiesības piemērot pirms vai pēc šīs Konvencijas noslēgtu nolīgumu gadījumos, kad nevienas puses dzīvesvieta nav Konvencijas līgumslēdzējā valstī, kas nav minētā nolīguma puse.

3. Konvencija neietekmē līgumslēdzējas valsts tiesības piemērot nolīgumu, kas noslēgts, pirms Konvencija stājās spēkā attiecībā uz šo līgumslēdzēju valsti, ja Konvencijas piemērošana būtu nesavienojama ar līgumslēdzējas valsts saistībām pret jebkuru valsti, kas nav šīs Konvencijas līgumslēdzēja valsts. Šo punktu piemēro arī nolīgumiem, ar kuriem pārskata vai aizstāj nolīgumu, kas noslēgts pirms šīs Konvencijas spēkā stāšanās attiecībā uz tās līgumslēdzēju valsti, izņemot attiecībā uz tiem pārskatīšanas vai aizvietošanas noteikumiem, kas rada jaunas neatbilstības ar Konvenciju.

4. Konvencija neietekmē līgumslēdzējas valsts tiesības piemērot pirms vai pēc šīs Konvencijas noslēgtu nolīgumu, ja to dara ar mērķi panākt Konvencijas līgumslēdzējas valsts, kas arī ir minētā nolīguma puse, tiesas pieņemta sprieduma atzīšanu vai izpildi. Tomēr spriedumu nevar atzīt vai izpildīt mazākā mērā, nekā paredzēts šajā Konvencijā.

5. Konvencija neietekmē līgumslēdzējas valsts tiesības piemērot nolīgumu, ar ko reglamentē jurisdikcijas jautājumus vai sprieduma atzīšanu vai izpildi attiecībā uz kādu konkrētu jautājumu, pat ja tas noslēgts pēc šīs Konvencijas un pat tad, ja visas iesaistītās valstis ir šīs Konvencijas puses. Šo punktu piemēro tikai tad, ja Konvencijas līgumslēdzēja valsts ir sniegusi deklarāciju par nolīgumu, kas minēts šajā punktā. Šādas deklarācijas gadījumā, ja ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā norādītas deklarāciju sniegušās Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas vai viena vai vairākas konkrētas tiesas, citām Konvencijas līgumslēdzējām valstīm nav pienākuma piemērot Konvenciju šim konkrētajam jautājumam, ciktāl pastāv neatbilstība.

6. Konvencija neietekmē reģionālas ekonomiskās integrācijas organizācijas, kas ir šīs Konvencijas dalībniece, noteikumu piemērošanu neatkarīgi no tā, vai tie pieņemti pirms vai pēc šīs Konvencijas:

a) ja nevienai no pusēm nav dzīvesvietas tādas Konvencijas līgumslēdzējas valsts teritorijā, kas nav reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas dalībniece;

b) attiecībā uz nolēmumu atzīšanu un izpildi reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas dalībvalstu starpā.

IV NODAĻA — NOSLĒGUMA NOTEIKUMI

27. pants *Parakstīšana, ratifikācija, pieņemšana, apstiprināšana vai pievienošanās*

1. Konvenciju var parakstīt visas valstis.

2. Šī Konvencija parakstītājvalstīm ir jāratificē, jāpieņem vai jāapstiprina.

3. Konvencijai var pievienoties visas valstis.

4. Ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās aktus deponē Konvencijas depozitāram Nīderlandes Karalistes Ārlietu ministrijā.

28. pants *Deklarācijas attiecībā uz valstīm ar vairākām tiesību sistēmām*

1. Ja valstī ir divas vai vairākas teritoriālās vienības, kurās saistībā ar jautājumiem, uz ko attiecas Konvencija, piemēro dažādas tiesību sistēmas, tad šāda valsts, parakstot, ratificējot, pieņemot vai apstiprinot Konvenciju vai arī pievienojoties tai, var deklarēt, ka Konvencija attiecas uz visām tās teritoriālajām vienībām vai tikai uz vienu vai vairākām teritoriālajām vienībām; šo deklarāciju var jebkurā laikā grozīt, iesniedzot citu deklarāciju.

2. Deklarāciju paziņo depozitāram, un tajā skaidri norāda teritoriālās vienības, uz kurām attiecas Konvencija.

3. Ja valsts neiesniedz šajā pantā paredzēto deklarāciju, Konvenciju piemēro visām minētās valsts teritoriālajām vienībām.

4. Šo pantu nepiemēro reģionālai ekonomiskās integrācijas organizācijai.

29. pants *Reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas*

1. Reģionāla ekonomiskās integrācijas organizācija, kuru veido tikai suverēnas valstis un kura ir kompetenta attiecībā uz dažiem vai visiem šajā Konvencijā reglamentētiem jautājumiem, var tāpat parakstīt, pieņemt, apstiprināt Konvenciju vai tai pievienoties. Reģionālajai ekonomiskās integrācijas organizācijai šādā gadījumā ir tādas pašas tiesības kā Konvencijas līgumslēdzējai valstij tādā apmērā, kādā organizācijai ir kompetence attiecībā uz Konvencijā iekļautajiem jautājumiem.

2. Reģionālā ekonomiskās integrācijas organizācija, parakstot, pieņemot vai apstiprinot Konvenciju vai tai pievienojoties, rakstiski paziņo depozitāram, attiecībā uz kādiem šajā Konvencijā reglamentētiem jautājumiem šīs organizācijas dalībvalstis ir nodevušas tai savu kompetenci. Organizācija nekavējoties rakstiski paziņo depozitāram par visām izmaiņām, kas attiecas uz tās kompetenci, kā norādīts pēdējā saskaņā ar šo punktu sniegtajā paziņojumā.

3. Saistībā ar Konvencijas stāšanos spēkā neņem vērā aktu, ko depozitāram deponē reģionāla ekonomiskās integrācijas organizācija, izņemot, ja reģionālā ekonomiskās integrācijas organizācija saskaņā ar 30. pantu deklarē, kas tās dalībvalstis nebūs šīs Konvencijas puses.

4. Visas atsauces uz “līgumslēdzēju valsti” vai “valsti” šajā Konvencijā attiecīgos gadījumos vienlīdz attiecas uz reģionālu ekonomiskās integrācijas organizāciju, kas ir Konvencijas puse.

30. pants Reģionālas ekonomiskās integrācijas organizācijas pievienošanās bez tās dalībvalstīm

1. Parakstīšanas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās laikā reģionāla ekonomiskās integrācijas organizācija var sniegt deklarāciju, ka tā ir kompetenta rīkoties attiecībā uz visiem Konvencijā ietvertajiem jautājumiem, un Konvencija būs saistoša tās dalībvalstīm tāpēc, ka Konvenciju parakstījusi, pieņēmusi, apstiprinājusi vai tai pievienojusies minētā organizācija, kaut arī dalībvalstis nebūs Konvencijas puses.

2. Ja reģionāla ekonomiskās integrācijas organizācija sniedz deklarāciju saskaņā ar šā panta 1. punktu, visas atsauces uz līgumslēdzēju valsti” vai “valsti” šajā Konvencijā attiecīgos gadījumos vienlīdz attiecas uz organizācijas dalībvalstīm.

31. pants Stāšanās spēkā

1. Konvencija stājas spēkā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad ir pagājuši trīs mēneši no otrā ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās akta deponēšanas, kā minēts 27. pantā.

2. Tādējādi Konvencija stājas spēkā –

a) attiecībā uz katru valsti vai reģionālo ekonomiskās integrācijas organizāciju pēc Konvencijas ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās tā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad ir pagājuši trīs mēneši no ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās akta deponēšanas;

b) attiecībā uz teritoriālo vienību, kurai šī Konvencija ir piemērojama saskaņā ar 28. panta 1. punktu, mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad ir pagājuši trīs mēneši no šajā pantā minētās deklarācijas paziņošanas.

32. pants Deklarācijas

1. Deklarācijas, kas minētas 19., 20., 21., 22. un 26. pantā, var sniegt parakstīšanas, ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās laikā vai jebkurā laikā pēc tam; tās var jebkurā laikā grozīt vai atsaukt.

2. Deklarācijas, grozījumus un atsaukumus paziņo depozitāram.

3. Deklarācija, kas iesniegta parakstot, ratificējot, pieņemot, apstiprinot vai pievienojoties, stājas spēkā

vienlaicīgi ar šīs Konvencijas stāšanos spēkā attiecībā uz atbilstīgo valsti.

4. Vēlāk iesniegta deklarācija un visi deklarācijas grozījumi vai atsaukumi stājas spēkā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad ir pagājuši trīs mēneši no dienas, kad depozitārs ir saņēmis paziņojumu.

5. Deklarāciju, kas sniegta saskaņā ar 19., 20., 21. un 26. pantu, nepiemēro ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, kas noslēgti pirms to stāšanās spēkā.

33. pants Darbības izbeigšana

1. Konvenciju var denonsēt, rakstiski par to paziņojot depozitāram. Denonsēšanu var ierobežoti attiecināt uz atsevišķām teritoriālajām vienībām ar neunitāru tiesību sistēmu, kurām piemēro Konvenciju.

2. Denonsēšana stājas spēkā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad pagājuši divpadsmit mēneši no dienas, kurā depozitārs šo paziņojumu saņem. Ja paziņojumā ir norādīts ilgāks denonsēšanas spēkā stāšanās termiņš, denonsēšana stājas spēkā pēc tam, kad ir beidzies šis garākais termiņš no dienas, kad depozitārs saņem attiecīgo paziņojumu.

34. pants Depozitāra paziņojumi

Depozitārs paziņo Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībniekiem un citām valstīm, un reģionālajām ekonomiskās integrācijas organizācijām, kas parakstījušas, ratificējušas, apstiprinājušas vai pievienojušas saskaņā ar 27., 29. un 30. pantu, par:

a) parakstīšanu, pieņemšanu, apstiprināšanu vai pievienošanu, kas minēta 27., 29. un 30. pantā;

b) dienu, kad Konvencija saskaņā ar 31. pantu stājas spēkā;

c) paziņojumiem, deklarācijām, deklarāciju grozījumiem un atsaukumiem, kas minēti 19., 20., 21., 22., 26., 28., 29. un 30. pantā;

d) denonsēšanām, kā minēts 33. pantā.

To apliecinot, attiecīgi pilnvarotas personas ir parakstījušas šo Konvenciju.

Hāgā 2005. gada 30. jūnijā angļu un franču valodā, abi teksti ir vienlīdz autentiski, vienā eksemplārā, kuru deponē Nīderlandes Karalistes valdības arhīvos un kura apliecinātas kopijas pa diplomātiskiem kanāliem nosūta katrai Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībvalstij, kas tāda ir no konferences Divdesmitās sesijas, kā arī katrai valstij, kas piedalījās minētajā sesijā.

Divdesmitā sesija

Iesaka *Konvencijas par tiesas izvēles līgumiem* dalībvalstīm izmantot turpmāko veidlapu, ar ko tiek apstiprināta izcelsmes valsts tiesas pieņemtā sprieduma izdošana un saturs atzīšanas un izpildes mērķiem saskaņā ar Konvenciju —

IETEIKTĀ VEIDLAPA
SASKAŅĀ AR KONVENCIJU PAR
TIESAS IZVĒLES LĪGUMIEM
("KONVENCIJA")

(Veidlapas, ar ko tiek apstiprināta izcelsmes valsts tiesas pieņemtā sprieduma izdošana un saturs atzīšanas un izpildes mērķiem saskaņā ar Konvenciju, paraugs)

1. (IZCELSMES VALSTS TIESA)

ADRESE

TĀLR.

FAKSS

E-PASTS

2.	LIETAS/TIESVEDĪBAS	DOKUMENTA	NUMURS
----	--------------------	-----------	--------

3. (PRASĪTĀJS)

pret

..... (ATBILDĒTĀJS)

4. (IZCELSMES VALSTS TIESA) pieņēma spriedumu iepriekšminētajā lietā (DATUMĀ) (PILSĒTĀ, VALSTĪ).

5. Šī tiesa tika noteikta ar ekskluzīvo tiesas izvēles līgumu šīs Konvencijas 3. panta izpratnē:

JĀ ☐ NĒ ☐

NAV IESPĒJAMS APSTIPRINĀT ☐

6. Ja atbilde ir "jā", ekskluzīvais tiesas izvēles līgums tika noslēgts vai fiksēts šādi:

7. Šī tiesa piesprieda šādu naudas summas samaksu (*lūdzu, norādiet, kur piemērojams, jebkādas atbilstošās iekļauto zaudējumu atlīdzības kategorijas*):

8. Šī tiesa piesprieda šādus procentus (*lūdzu, norādiet procentu likmi(-es), to(tās) piespriešanās summas daļu(-as), kam piemērojami procenti, datumu, no kura tiek aprēķināti procenti, kā arī citu informāciju par procentiem, kas varētu noderēt izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai*):

9. Šī tiesa spriedumā ir ietvērusi šādas ar tiesvedību saistītās izmaksas un izdevumus (*lūdzu, norādiet jebkādu piespriešamo summu apmēru, tostarp, ja piemērojams, tādu(-as) piespriešamo monetārās atlīdzības summu(-as), kas paredzēta ar tiesvedību saistīto izmaksu un izdevumu segšanai*):

10. Šī tiesa ir piespriedusi šādu nemonetāro atlīdzību (*lūdzu, aprakstiet šādas atlīdzības būtību*):

11. Spriedums ir izpildāms izcelsmes dalībvalstī:

JĀ ☐ NĒ ☐

NAV IESPĒJAMS APSTIPRINĀT ☐

12. Šis spriedums (vai tā daļa) šobrīd tiek pārskatīts izcelsmes dalībvalstī:

JĀ ☐ NĒ ☐

NAV IESPĒJAMS APSTIPRINĀT ☐

Ja atbilde ir "jā", lūdzu norādīt šādas pārskatīšanas būtību un pašreizējo statusu.

13. Jebkāda cita būtiska informācija:

14. Šai veidlapai ir pievienoti dokumenti, kas atzīmēti turpmākajā sarakstā (*ja pieejami*):

- ☐ pilns un apliecināts sprieduma noraksts;
- ☐ ekskluzīvais tiesas izvēles līgums, tā apliecināta kopija vai cits pierādījums par līguma esību;
- ☐ ja spriedums ir pieņemts aizmuguriski, tā dokumenta oriģināls vai apliecināta kopija, kas pierāda, ka pusei, pret kuru pieņemts aizmugurisks spriedums, ir paziņots dokuments, ar ko celta prasība, vai līdzvērtīgs dokuments;
- ☐ dokumenti, kas nepieciešami, lai konstatētu, ka spriedums ir spēkā vai attiecīgā gadījumā — ka tas ir izpildāms izcelsmes valstī;

(uzskaitīt, ja pieejami):

- ☐ Konvencijas 12. pantā minētajā gadījumā — izcelsmes valsts tiesas apstiprinājums, ka izlīgums vai tā daļa izcelsmes valstī ir izpildāms tādā pašā veidā kā tiesas spriedums;
- ☐ citi dokumenti:

15. Datēts šajā 20... ..mēnešadienā,

16. Tiesas vai tiesas izpildītāja paraksts un/vai spiedogs:

KONTAKTPERSONA:

TĀLR.:

FAKSS:

E-PASTS:

Paskaidrojošo ziņojumu izstrādājuši
Trevors Hārtlijs [Trevor Hartley] un Masato
Dogauči [Masato Dogauchi]

Satura rādītājs

Lappuse

I DAĻA: PRIEKŠVārds

18

Dokumenti

20

Pateicības

21

Terminoloģija

21

II DAĻA: Pārskats

22

III DAĻA: KOMENTĀRI PAR ATSEVIŠĶIEM PANTIEM

27

1. pants – Piemērošanas joma

27

2. pants – Izņēmumi no piemērošanas
jomas

28

3. pants – Ekskluzīvi tiesas izvēles līgumi

33

4. pants – Citas definīcijas

36

5. pants – Izvēlētais tiesas jurisdikcija

37

6. pants – Neizvēlētais tiesas pienākumi

39

7. pants – Pagaidu aizsardzības pasākumi

42

8. pants – Atzīšana un izpilde

42

9. pants – Atzīšanas vai izpildes atteikums

45

10. pants – Iepriekš izlemjami jautājumi

46

11. pants – Zaudējumu atlīdzība

48

12. pants – Izlīgumi (transactions
judiciaires)

50

13. pants – Iesniedzamie dokumenti

50

14. pants – Procesuālā kārtība

51

15. pants – Atsevišķas daļas atzīšana vai izpilde

51

16. pants – Pārejas noteikumi

51

17. pants – Apdrošināšanas un pārapsedrošināšanas
līgumi

52

18. pants – Legalizācijas prasības

53

atcelšana

53

19. pants – Jurisdikciju ierobežojošas deklarācijas

53

20. pants – Atzīšanu un izpildi ierobežojošas
deklarācijas

53

21. pants – Deklarācijas par īpašiem jautājumiem

54

22. pants – Savstarpības deklarācijas

54

attiecībā uz neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem

54

23. pants – Vienāda interpretācija

56

24. pants – Konvencijas darbības pārskatīšana

56

25. pants – Neunitāras tiesību sistēmas

56

26. pants – Saistība ar citiem

starptautiskiem instrumentiem

57

27. pants – Parakstīšana, ratifikācija, pieņemšana,
apstiprināšana vai pievienošanās

64

28. pants – Deklarācijas attiecībā valstīm

ar neunitāru tiesību sistēmu

64

29. pants – Reģionālās ekonomiskās integrācijas
organizācijas

64

30. pants – Reģionālās ekonomiskās integrācijas
organizācijas pievienošanās

bez tās dalībvalstīm

64

31. pants – Stāšanās spēkā

64

Atrunas

64

32. pants – Deklarācijas

65

33. pants – Darbības izbeigšana

65

34. pants – Depozitāra paziņojumi

65

I DAĻA: PRIEKŠVārds

Konvencijas pieņemšana

Konvencijas galīgo tekstu 2005. gada 14.–30. jūnijā Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences Divdesmitajā sesijā sagatavoja tās II komisija. Nobeiguma akts tika pieņemts plenārsēdē 2005. gada 30. jūnijā, un šajā datumā Konvencija kļuva pieejama parakstīšanai.

Konvencijas pirmsākumi

Šā projekta idejiskie pirmsākumi, kuru rezultātā tika izstrādāta Konvencija, saistāmi ar ierosinājumiem, ko izteica nu jau mirušais Arturs T. fon Mērens [Arthur T. von Mehren] no Hāvarda Juridiskās skolas¹. Tieši viņš ierosināja, ka Amerikas Savienotajām Valstīm ir jānoslēdz vienošanās par spriedumu atzīšanu ar citām valstīm, jo īpaši ar Eiropas valstīm. Pēc sākotnējām diskusijām tika pieņemts lēmums, ka vislabākais risinājums būtu izstrādāt pasaules mēroga konvenciju par piekritību un spriedumiem, kas tiktu apspriesta Hāgas Starptautiskajā privāttiesību konferencē. Pēc sākotnējiem pētījumiem, kuri tika uzsākti 1994. gadā, 1996. gadā tika pieņemts lēmums par projekta sākšanu².

Sākotnējais projekts — “jaukta” konvencija. Profesors fon Mērens sākotnēji ierosināja īstenot projektu “jauktas” konvencijas formā³. Šāda veida konvencijā jurisdikcijas noteikšanas pamatus iedala trīs kategorijās. Šajā nolūkā

spriedumiem” (*The Hague Preliminary Draft Convention on Jurisdiction and Judgments*), CEDAM, Milāna, Itālija, 2005. g. Šajā publikācijā ir iekļauts arī Naja/Pokara ziņojums.

³ Sk. A.T. von Mehren, “Ārvalstu tiesu spriedumu atzīšana un izpilde: Jauna pieeja Hāgas konferencei?” (*Recognition and Enforcement of Foreign Judgments: A New Approach for the Hague Conference?*), *Law & Contemporary Problems*,

¹ Arturs fon Mērens piedzīvoja šā projekta, kam viņš veltīja ļoti daudz enerģijas, pabeigšanu, taču mira 2006. gada janvārī.

² Informāciju par Konvencijas vēsturiskajiem pirmsākumiem sk. Naja/Pokara ziņojumu (11. piezīme turpmāk), 25. lpp. un turpmākās lpp. Papildu informāciju sk. publikācijā F. Pocar un C. Honorati (red.), “Pagaidu projekts Hāgas Konvencijai par jurisdikciju un

sagatavo apstiprināto jurisdikcijas noteikšanas pamatu sarakstu un aizliegto jurisdikcijas noteikšanas pamatu sarakstu. Visi citi jurisdikcijas noteikšanas pamati ietilpst tā sauktajā “pelēkā zonā”. Ja lieta ietilpst tiesas jurisdikcijā saskaņā ar apstiprinātu pamatu, tā var izskatīt šo lietu, un pieņemto spriedumu atzīt un izpildīt citās līgumslēdzējās valstīs saskaņā ar Konvenciju (ja ir izpildītas atsevišķas citas prasības). Līgumslēdzējās valsts tiesa nedrīkst uzņemties jurisdikciju, balstoties uz aizliegtu pamatu. Tiesas var uzņemties jurisdikciju, balstoties uz “pelēkās zonas” pamatu, bet pieņemtajam spriedumam nebūs piemērojami Konvencijas noteikumi saistībā ar atzīšanu un izpildi⁴.

Kaut arī projekta sākotnējā darba grupa atbalstīja šādu pieeju⁵, darba gaitā tika secināts, ka nebūs iespējams pietiekami īsā laikā izstrādāt pieņemamu “jauktas” konvencijas tekstu. Šāds secinājums balstās uz lielajām atšķirībām, kas pastāv starp dažādu valstu noteikumiem par jurisdikciju, un tehnoloģiskās attīstības, tostarp interneta, neparedzamo ietekmi uz jurisdikcijas noteikumiem, kuri var tikt paredzēti Konvencijā. Beidzoties Deviņpadsmitās sesijas pirmajai daļai, kas notika 2001. gada jūnijā, tika nolemts atlikt lēmuma pieņemšanu par to, vai ir jāturpina darbs saistībā ar Konvencijas pagaidu projektu. Lai rastu risinājumu, Hāgas konferences Vispārējo lietu un politikas komisija 2002. gada aprīlī pieņēma lēmumu, ka Pastāvīgajam birojam, saņemot Neoficiālās darba grupas palīdzību, ir jāsagatavo teksts iesniegšanai Īpašajā komisijā. Tika nolemts, ka šā procesa sākumā uzmanība tiks veltīta tādiem svarīgiem jautājumiem kā jurisdikcija, kuras pamatā tiesvedībā starp uzņēmumiem ir tiesas izvēles līgumi, iesniegšana, atbildētāja forums, pretpasības, trasti, delikti un citi iespējami pamati.

Pēc trim tikšanās reizēm Neoficiālā darba grupa ierosināja, ka ir jāizstrādā konvencija par tiesas izvēles līgumiem komercietnēs. Dalībvalstis uzskatīja, ka piedāvātā Konvencija saistībā ar šādiem līgumiem un pieņemtiem spriedumiem paredz to, ko attiecībā uz šķīrējtiesas nolīgumiem un uz pieņemtajiem lēmumiem regulē 1958. gada Ņujorkas Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu. Pēc tam, kad tika saņemtas pozitīvas atbildes no Hāgas konferences dalībvalstīm, 2003. gada decembrī notika Īpašās komisijas sēde, kurā tika apspriests Neoficiālās darba grupas sagatavotais projekts. Šajā sēdē Īpašā komisija izstrādāja teksta projektu (*Konvencijas 2003. gada projektu*), kas publicēts kā Darba dokuments Nr. 49, pārskatītā redakcija.

57. sējums, 271. lpp. (1994. g.); turpat, “Jauktas konvencijas pieeja attiecībā uz iztiesāšanas jurisdikciju un ārvalstu tiesu spriedumu atzīšanai un izpildei” (*The Case for a Convention-mixte Approach to Jurisdiction to Adjudicate and Recognition and Enforcement of Foreign Judgments*), *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 61. sējums, Nr. 1, 86. lpp. (1997. g.).

⁴ Šajā jomā pieņemto Eiropas instrumentu pamatideja (Briseles regula, Briseles konvencija un Lugāno konvencija) nedaudz atšķiras. Ja atbildētāja dzīvesvieta ir citā valstī, uz kuru attiecas noteiktais instruments, tad šādas “pelēkas zonas” nav; jurisdikciju var uzņemties tikai saskaņā ar šajā instrumentā paredzēto pamatu. Ja atbildētāja dzīvesvieta nav šādā valstī, tad jurisdikciju, piemērojot zināmus

Vēl viena sēde notika 2004. gada aprīlī, kurā šo dokumentu pārskatīja un risināja atlikušos jautājumus. 2004. gada aprīļa sēdē izstrādāja pārskatīto projektu (*Konvencijas 2004. gada projektu*), kas publicēts kā Darba dokuments Nr. 110, pārskatītā redakcija. Tas kļuva par pamatu tekstam, kuru izskatīja 2005. gada jūnija Diplomātiskajā konferencē, kurā izstrādāja Konvencijas galīgo tekstu. Turpmāk minētie dokumenti ir vissvarīgākie Konvencijas izstrādes procesā izstrādātie dokumenti:

1. Īpašās darba grupas ierosinājums, kas sagatavots kā Konvencijas projekts (turpmāk tekstā “Neoficiālās darba grupas projekts”), kas publicēts kā Provizoriskais dokuments Nr. 8 (2003. gada marts)⁶;
2. 2003. gadā izstrādātais Konvencijas projekts (turpmāk tekstā “*Konvencijas 2003. gada projekts*”), kura pamatā ir Neoficiālās darba grupas projekts, kas publicēts kā 2003. gada decembra Darba dokuments Nr. 49, pārskatītā redakcija;
3. Pārskatītā un papildinātā Konvencijas 2003. gada projekta redakcija, kas izstrādāta 2004. gadā (turpmāk tekstā “*Konvencijas 2004. gada projekts*”) un publicēta kā 2004. gada aprīļa Darba dokuments Nr. 110, pārskatītā redakcija; un
4. Galīgais teksts, kas izstrādāts 2005. gadā.

Par iepriekšējiem Konvencijas projektiem ir sagatavoti divi ziņojumi: viens par Konvencijas 2003. gada projektu un viens par Konvencijas 2004. gada projektu.

Amatpersonas

Pirmajā posmā (1997.–2001. gads) tika ieceltas šādas amatpersonas:

Priekšsēdētājs: T. Bredbruks Smits [Mr T. Bradbrooke Smith] (Kanāda);

Priekšsēdētāja vietnieki:

Andreass Bišers [Andreas Bucher] (Šveice);

Masato Dogauči [Masato Dogauchi] (Japāna);

Džefrijs D. Kovars [Jeffrey D. Kovar] (Amerikas Savienotās Valstis);

izņēmumus, var uzņemties saskaņā ar pamatu, kas ir paredzēts attiecīgās valsts tiesību aktos; taču pieņemtais spriedums ir jāatzīst un jāizpilda otrajā valstī.

⁵ Sk. “Darba grupas sapulces secinājumi par spriedumu izpildi” (*Conclusions of the Working Group meeting on enforcement of judgments*), Prov.. dok. Nr. 19, 1992. gada novembris, Septiņpadsmitās sesijas procedūra, I sējums, 257. un turpmākās lpp., 5. un 6. punktu.

⁶ “Neformālās darba grupas darba provizoriskais rezultāts par spriedumu projektu” (*Preliminary result of the work of the Informal Working Group on the Judgments Project*), Prov. dok. Nr. 8, 2003. gada marts, kas sagatavots 2003. gada aprīļa Īpašajai komisijai par Konferences vispārējām lietām un politiku.

Referenti: Hosē Luiss Sikeiros [José Luis Siqueiros] (Meksika);
Pīters Najs [Peter Nygh] (Austrālija)⁷;
Fausto Pokars [Fausto Pocar] (Itālija);

Dokumentu izstrādes komitejas priekšsēdētājs:
Gustavs Mellers [Gustaf Möller] (Somija)

Provizoriskos dokumentus sagatavoja Katrīna Kesedjāna [Catherine Kessedjian], kas tajā laikā bija ģenerālsekretāra vietniece.

Otrajā posmā (2002.–2005. gads) tika ieceltas šādas amatpersonas:

Priekšsēdētājs: Alans Filips [Allan Philip] (Dānija) (2003.–2004. gads)⁸;
Andreass Bišers (Šveice) (2005. gads);

Priekšsēdētāja vietnieki:

Deivids Godārs [David Goddard] (Jaunzēlande);

Džefrijs D. Kovars (Amerikas Savienotās Valstis);

Aleksandrs Matvejevs [Alexander Matveev] (Krievijas Federācija);

Katrīna Sabo [Kathryn Sabo] (Kanāda);

Dziņš Suņs [Jin Sun] (Ķīna);

Referenti: Trevors K. Hārtlijs [Trevor C. Hartley] (Apvienotā Karaliste);

Masato Dogauči [Masato Dogauchi] (Japāna);

Dokumentu izstrādes komitejas priekšsēdētājs:
Gotfrīds Musgers [Gottfried Musger] (Austrija).

Andrea Šulca [Andrea Schulz], pirmā sekretāre, sagatavoja provizoriskos dokumentus un veica citus darbus.

Dokumenti

Turpmāk ir uzskaitīti vissvarīgākie dokumenti, kas tika minēti sarunu laikā un kas ir citēti šajā ziņojumā. Tie ir iedalīti divās grupās: dokumenti, kas ir saistīti ar projekta pirmo posmu, un dokumenti, kas ir saistīti ar otro posmu. Atsauci uz dokumentiem izdara, izmantojot turpmāk izklāstītos saīsinātos nosaukumus.

Dokumenti, kas ir saistīti ar otro posmu, ir visciešāk saistīti ar Konvenciju — tie ir svarīgākie pamatdokumenti. Dokumenti, kas ir saistīti ar pirmo posmu, ir svarīgi tikai tajā ziņā, ka noteikumus no Konvencijas agrākajām redakcijām pārņēma arī galīgajā redakcijā.

a) Pirmais posms

“Konvencijas 1999. gada pagaidu projekts” — 1999. gada pagaidu projekts Konvencijai par jurisdikciju un ārvalstu tiesu spriedumiem civillietās un komercietās. Šis dokuments tika izstrādāts Hāgas Starptautisko privātiesību konferences 1999. gadā. Tajā galvenokārt bija paredzēts tas pats, kas Briseles konvencijā⁹ un Lugāno konvencijā¹⁰. Darbs pie minētā dokumenta tika pārtraukts, kad kļuva skaidrs, ka attiecīgajā brīdī būs ļoti sarežģīti panākt vispārēju vienošanos. Minētās konvencijas tekstu kopā ar tagad jau mirušā Pītera Naja un Fausto Pokara ziņojumu 2000. gada augustā publicēja Hāgas konferences Pastāvīgais birojs¹¹.

“Naja/Pokara ziņojums” — ziņojums par Konvencijas 1999. gada pagaidu projektu (sk. 11. piezīmi).

“2001. gada pagaidu teksts” — Diplomātiskās konferences (2001. gada 6.–20. jūnijs) pirmās daļas II komisijas diskusijas rezultātu kopsavilkums¹². Lielais kvadrātiekvu skaits tekstā liecina par to, ka delegāti nevarēja vienoties par daudziem jautājumiem.

⁷ Diemžēl Pīters Najs [Peter Nygh] mira 2002. gada jūnijā. Viņa nāve bija negaidīts zaudējums.

⁸ Alans Filips mira 2004. gada septembrī, un tas bija liels zaudējums visiem, kuri bija saistīti ar Konvenciju.

⁹ “Briseles konvencija” — 1968. gada 27. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildīšanu civillietās un komercietās. Konsolidētais teksts ir atrodams “Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī” (OV), 1998. g., C 27, 1. lpp. 1999. gadā to lielā mērā aizstāja ar Briseles regulu (sk. 50. piezīmi turpmāk). Līdz tam tā attiecās uz Eiropas Savienības dalībvalstīm. Pola Ženāra [Paul Jenard] ziņojums par sākotnējo Briseles konvenciju ir publicēts OV, 1979., C 59, 1. lpp.

¹⁰ “Lugāno konvencija” — 1988. gada 16. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildīšanu civillietās un komercietās, OV 1988. g., L 319, 9. lpp. Tajā ir paredzēti noteikumi, kas ir līdzīgi Briseles konvencijas noteikumiem, bet abas konvencijas nav identiskas. Lugāno konvencijas dalībvalstis ir 15 “vecās” ES dalībvalstis un

dažas citas Eiropas valstis. Šā ziņojuma sagatavošanas laikā tās ir Islande, Norvēģija, Polija un Šveice. Šķirums starp Briseles un Lugāno konvencijām ir paredzēts Lugāno konvencijas 54.B pantā. Šķiruma pamatā ir princips, ka Lugāno konvencijas neskar attiecības starp 15 “vecajām” ES dalībvalstīm, bet to ņem vērā, ja ir iesaistīta kāda no iepriekš minētajām valstīm (izņemot Poliju). Oficiālo ziņojumu sagatavoja Pols Ženārs un Gustavs Mellers, un tas ir publicēts OV, 1990. g., C 189, 57. lpp.

¹¹ “Pagaidu projekts Konvencijai par jurisdikciju un ārvalstu tiesu spriedumiem civillietās un komercietās, ko pieņēma Ipašā komisija, un Pītera Naja un Fausto Pokara sagatavotais ziņojums”, 2000. gada augusta Prov. dok. Nr. 11, kas sagatavots Devīnpadsmitajai sesijai, kas notika 2001. gada jūnijā. Ja nav norādīts citādi, tad visi šajā ziņojumā minētie provizoriskskie dokumenti ir atrodami tīmekļa vietnes <www.hcch.net> sadaļā “Conventions” — “No 37” — “Preliminary Documents”.

¹² Pieejams < www.hcch.net >.

b) Otrais posms

“Neoficiālās darba grupas projekts” — Konvencijas projekts, ko izstrādāja Neoficiālā darba grupa un ko publicēja kā Provizorisko dokumentu Nr. 8, kas paredzēts konferences Vispārējo lietu un politikas komisijai (2003. gada marts)¹³.

“Pirmais Šulcas ziņojums” — Andreas Šulcas ziņojums par Neoficiālās darba grupas projektu, ko 2003. gada jūnijā publicēja kā Provizorisko dokumentu Nr. 22¹⁴.

“Konvencijas 2003. gada projekts” — Konvencijas projekta teksts, kuru 2003. gada decembrī izstrādāja Īpašā komisija par jurisdikciju un ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu civillietās un komercietās (Darba dok. Nr. 49, pārskatīta redakcija). Tā pamatā bija Neoficiālās darba grupas projekts¹⁵.

“Pirmais ziņojums” — Ziņojums par Konvencijas 2003. gada pagaidu projektu, kas ir sagatavots komentāru formā 2004. gada martā un kas tika publicēts kā Provizoriskais dokuments Nr. 25¹⁶.

“Konvencijas 2004. gada projekts” — Konvencijas pagaidu projekts, kura oficiālais nosaukums ir Ekskluzīvo tiesas izvēles līgumu projekts. Tā ir Konvencijas 2003. gada projekta pārstrādātā redakcija un to sagatavoja 2004. gada aprīlī. Tas tika publicēts kā Darba dokuments Nr. 110, pārskatītā redakcija¹⁷.

“Otrais ziņojums” — Ziņojums par Konvencijas 2004. gada pagaidu projektu, kas ir sagatavots komentāru formā 2004. gada decembrī. Tas tika publicēts kā Provizoriskais dokuments Nr. 26¹⁸.

“2005. gada aprīļa projekts” — Iespējamie Konvencijas 2004. gada projekta grozījumi, kurus sagatavoja Dokumentu izstrādes komiteja, tiekoties 2005. gada 18.–20. aprīlī. Konvencijas 2004. gada projekta teksts, kurā ir iestrādāts 2005. gada aprīļa projekts, tika publicēts kā Darba dokuments Nr. 1, kas paredzēts konferences Divdesmitajai sesijai.

“Otrais Šulcas ziņojums” — “Ziņojums par Dokumentu izstrādes komitejas sēdi 2005. gada 18.–20. aprīlī, gatavojoties Divdesmitajai sesijai 2005. gada jūnijā.” Šajā dokumentā ir komentāri par 2005. gada aprīļa projektu, un tas 2005. gada maijā tika publicēts kā Provizoriskais dokuments Nr. 28¹⁹.

Pateicības

Šā ziņojuma autori vēlas izteikt pateicību iepriekšējo ziņojumu autoriem, jo īpaši Naja/Pokara ziņojuma autoriem, proti, tagad jau mirušajam Pīteram Najam un Fausto Pokaram.

Tāpat tiek izteikta pateicība valstu delegācijām, kuras izteica komentārus par šā ziņojuma projektiem. Izteiktie komentāri bija ļoti noderīgi un ir veicinājuši galīgās redakcijas izstrādi.

Autori vēlas pateikties par palīdzību arī Andreai Šulcai no Pastāvīgā biroja un Gotfrīdam Musgeram, Dokumentu izstrādes komitejas priekšsēdētājam. Abas minētās personas ir veltījušas daudz laika šā ziņojuma izstrādei. Viņi ir labojuši daudzas kļūdas un ieteikuši veikt daudzus uzlabojumus. Bez viņu palīdzības šajā ziņojumā būtu daudz trūkumu. Mēs visi esam viņiem parādā lielu pateicību.

Terminoloģija

Konvencijā ir izmantota šāda terminoloģija:

“izcelsmes valsts tiesa”: tiesa, kura pieņēmusi spriedumu;

“izcelsmes valsts”: valsts, kurā atrodas izcelsmes valsts tiesa;

“izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa”: tiesa, kurā ir iesniegta prasība atzīt vai izpildīt spriedumu;

“pieteikuma saņēmēja valsts”: valsts, kurā atrodas izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa²⁰;

Šajā ziņojumā:

“Puse” (ar lielo burtu “P”) ir Konvencijas dalībvalsts vai attiecīgā gadījumā valsts, uz kuru Konvencija attiecas saskaņā ar 30. pantu;

“puse” (ar mazo burtu “p”) ir līguma puse vai tiesas strīda puse;

“Valsts” (ar lielo burtu “S”) ir valsts starptautiskajā nozīmē;

“valsts” (ar mazo burtu “s”) ir federālas valsts teritoriālā vienība (piemēram, Amerikas Savienoto Valstu štats);

Ziņojuma struktūra

Papildus šai ziņojuma daļai (I daļai) ir vēl divas citas daļas. II daļa (Pārskats) ir paredzēta tam, lai izskaidrotu Konvencijas struktūru. Galvenā uzmanība ir pievērsta dažādu noteikumu funkcijai un tam, kā tie ir saistīti savā starpā. III daļā (Komentāri par pantiem) ir atsevišķi analizēti katrs pants, lai precizētu tā nozīmi.

¹³ Pieejams < www.hcch.net >.

¹⁴ A. Šulcas Ziņojums par Neoficiālās darba grupas darbu spriedumu projektā, jo īpaši saistībā ar pagaidu tekstu, kas sagatavots trešajā sēdē 2003. gada 25.–28. martā, 2003. gada jūnijā Prov. dok. Nr. 22, pieejams < www.hcch.net >.

¹⁵ Pieejams < www.hcch.net >.

¹⁶ Pieejams < www.hcch.net >.

¹⁷ Pieejams < www.hcch.net >.

¹⁸ Pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net >.

¹⁹ Pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net >.

²⁰ Konvencijas 1999. gada pagaidu projektā angļu valodas redakcijā termina “*requested State*” vietā, kā lietots šajā ziņojumā, ir lietots termins “*State addressed*”.

Turpmāk minētajos piemēros ir pieņemts (ja vien nav norādīts citādi), ka Konvencija ir stājusies spēkā un ka pieminētās valstis ir Konvencijas dalībvalstis²¹.

II DAĻA: PĀRSKATS²²

1. **Mērķis.** Lai tiktu sasniegts Konvencijas mērķis, proti, tiesas izvēles līgumi kļūtu pēc iespējas efektīvāki, ir jānodrošina trīs lietas. Pirmkārt, izvēlētajai tiesai ir jāizskata lieta, ja tajā tiek celta prasība; otrkārt, jebkurai citai tiesai, kurā ceļ prasību, ir jāatsakās no lietas izskatīšanas, un, treškārt, izvēlētais tiesas spriedums ir jāatzīst un jāizpilda. Minētie trīs pienākumi ir paredzēti Konvencijā, un tie ir galvenie noteikumi. Pastāv cerība, ka Konvencija tiesas izvēles līgumiem nodrošinās to pašu, ko saistībā ar vienošanos vērsties šķīrējtiesā nodrošina 1958. gada 10. jūnija Ņujorkas *Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu*²³.

2. **Izņēmumi.** Kaut arī šie pienākumi ir ļoti svarīgi, to pildīšanu nevar pieprasīt pilnīgi visos gadījumos. Ir vispārēji atzīts, ka var būt situācijas (parasti tie ir izņēmuma gadījumi), kad tiesas izvēles līguma piemērošanas vietā lielāku nozīmi var piešķirt citiem apsvērumiem. Tāpēc Konvencijā ir paredzēti izņēmumi katram no trīs galvenajiem pienākumiem. Taču, ja šādus izņēmumus varētu plaši interpretēt un tie būtu neskaidri, tad Konvencijai būtu maza nozīme. Tādējādi viens no svarīgākajiem Diplomātiskās sesijas uzdevumiem, kurā izstrādāja Konvenciju, bija atrast līdzsvaru starp elastību un noteiktību.

3. **Izvēlētajai tiesai ir jāizskata lieta.** 5. pants paredz, ka tiesa, kas ir norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā, izskata lietu, ja tiesā ir celta prasība²⁴. Tā nevar atteikties no lietas izskatīšanas, pamatojoties uz to, ka citas valsts tiesa tam ir piemērotāka (*forum non conveniens*), vai to, ka minētajā tiesā prasība ir celta agrāk (*lis pendens*). 5. panta²⁵ galvenais izņēmums ir tāds, ka izvēlētai tiesai lieta nav jāizskata, ja tiesas izvēles līgums, tostarp noteikumi par tiesību aktu izvēli, saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir atzīstams par spēkā neesošu²⁶.

²¹ Termina "Puse" nozīmi sk. iepriekš.

²² Pārskats šajā ziņojuma daļā ir paredzēts tam, lai sniegtu vispārīgu priekšstatu par Konvenciju tiem, kas ar to nav iepazinušies. Pārskatā nav izklāstīti visi Konvencijas noteikumi. Daži no pantiem nemaz nav pieminēti, bet citi ir aprakstīti tikai daļēji, un ne vienmēr ir minēti arī ierobežojumi un izņēmumi. Pilnīgi komentāri ir atrodami ziņojuma III daļā.

²³ Konvencijai daudzējādā ziņā ir plašāka nozīme nekā Ņujorkas konvencijai, un tas ir izklāstīts turpmāk saistībā ar attiecīgajiem pantiem.

²⁴ Sīkāku informāciju sk. turpmāk 124. punktu un turpmākos punktus.

²⁵ Citus iespējamus izņēmumus sk. 19. pantā.

²⁶ Sk. 3. punktā ir paredzēti īpaši noteikumi, saskaņā ar kuriem izvēlēta tiesa var piemērot savus noteikumus par jurisdikciju saistībā ar prasības priekšmetu un par jurisdikcijas sadalījumu starp līgumslēdzējas valsts tiesām.

²⁷ Sīkāku informāciju sk. turpmāk 141. punktu un turpmākos punktus.

4. **Citas tiesas nedrīkst izskatīt lietu.** 6. pants paredz, ka Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesai, kas nav izvēlēta tiesa, ir jāpārtrauc vai jāizbeidz tiesvedība, ja tai ir piemērojams ekskluzīvs tiesas izvēles līgums²⁷. Taču 6. panta a)–e) punktā ir paredzēti pieci izņēmumi. Pirmais izņēmums, kas izklāstīts a) punktā, ir vienāds ar 5. pantā paredzēto izņēmumu, proti, ja tiesas izvēles līgums, tostarp noteikumi par tiesību aktu izvēli, saskaņā ar izvēlētais tiesas valsts tiesību aktiem ir atzīstams par spēkā neesošu. No pārējiem 6. pantā paredzētajiem izņēmumiem vissvarīgākais, visticamāk, ir c) punktā paredzētais izņēmums, kuru piemēro, ja līguma piemērošana būtu acīmredzami netaisnīga vai acīmredzami pretēja tās valsts sabiedriskai kārtībai, kuras tiesā prasība ir celta²⁸. Ir svarīgi izvērtēt atšķirību starp a) un c) punktā minētajiem izņēmumiem. Saskaņā ar a) punktu (neizvēlētajai) tiesai, kurā tiek celta prasība, ir jāpiemēro izvēlētais tiesas valsts tiesību akti (tostarp noteikumi par tiesību aktu izvēli), bet saskaņā ar c) punktu tā jēdzienus "acīmredzama netaisnība" un "sabiedriskā kārtība" piemēro savā izpratnē. Šajā ziņā Konvencija atšķiras no 1958. gada Ņujorkas *Konvencijas par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu*, kurā šādos gadījumos piemērojamās tiesību normas nav paredzētas.

5. **Atzīšana un izpilde.** Tiesas izvēles līguma nozīme būs lielāka, ja pieņemto spriedumu atzīst un izpilda²⁹ pēc iespējas vairāk valstu. 8. panta 1. punktā ir mēģināts šo uzdevumu izpildīt³⁰. Ir paredzēti arī izņēmumi, kuru lielākā daļa ir izklāstīta 9. pantā³¹. Daži ir tādi paši kā 6. pantā, piemēram, izņēmums, kuru piemēro, ja tiesas izvēles līgums, tostarp noteikumi par tiesību aktu izvēli, nav spēkā saskaņā ar izvēlētais tiesas valsts tiesību aktiem³². Atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja tā būtu acīmredzami nesavietojama ar atzīšanas vai izpildes valsts sabiedrisko kārtību³³. Pārējie izņēmumi ir saistīti ar dokumenta, ar ko celta prasība vai tam pielīdzināma dokumenta, izsniegšanu³⁴ vai ar krāpšanu attiecībā uz procesuālās kārtības jautājumiem³⁵.

6. **Pretrunīgi spriedumi.** 9. pantā ir paredzēta arī situācija, kad strīdā starp tām pašām pusēm jau pastāv citas tiesas pieņemts spriedums (turpmāk tekstā "pretrunīgs spriedums"), kas ir pretrunā izvēlētais tiesas spriedumam. Šajā pantā atsevišķi ir nodalīts gadījums, kad pretrunīgo spriedumu ir pieņēmusi *tās pašas valsts tiesa*, piemēram,

²⁸ Pārējie izņēmumi ir šādi: b) ja puse nebija tiesīga noslēgt šo līgumu saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesā prasība ir celta; d) izņēmuma kārtā īpašu iemeslu dēļ, kuras puses nav spējīgas ietekmēt, līgumu nav iespējams saprātīgi izpildīt; un e) izvēlēta tiesa ir atteikusi lietas izskatīšanu.

²⁹ Saskaņā ar Konvenciju "atzīšana" ir izcelsmes valsts tiesas noteikto tiesību un pienākumu apstiprināšana. "Izpilde" nozīmē, ka tiek nodrošināts, ka atbildētājs pilda izcelsmes valsts tiesas rīkojumu.

³⁰ Sīkāku informāciju sk. turpmāk 164. punktu un turpmākos punktus.

³¹ Citus iespējamus izņēmumus sk. 10. un 20. pantā.

³² 6. panta a) punkts atbilst 9. panta a) punktam, 6. panta b) punkts atbilst 9. panta b) punktam, un 6. panta c) punkts atbilst 9. panta e) punktam.

³³ 9. panta e) punkts.

³⁴ 9. panta c) punkts.

³⁵ 9. panta d) punkts. Krāpšana saistībā ar prasības būtību var būt paredzēta citos noteikumos, piemēram, īpašos gadījumos arī noteikumos, kas ir saistīti ar sabiedrisko kārtību.

ja prasību ceļ, lai izpildītu izvēlētais tiesas spriedumu, un gadījums, kad pretrunīgo spriedumu ir pieņēmusi *citas valsts tiesa*. Pirmajā gadījumā pretrunīgo spriedumu var izmantot par pamatu tam, lai atteiktu izvēlētais tiesas sprieduma atzīšanu. Otrajā gadījumā pretrunīgajam spriedumam ir jābūt pieņemtam pirms izvēlētais tiesas sprieduma; tam jābūt saistītam ar to pašu prasību un jāatbilst nosacījumiem tā atzīšanai atzīšanas vai izpildes valstī. Nevienā no gadījumiem pretrunīgais spriedums tiesai *nav obligāti* jāatzīst vai jāatsakās atzīt izvēlētais tiesas spriedums.

7. **Zaudējumu atlīdzība.** 11. pantā ir paredzēts vēl viens izņēmuma gadījums. Minētajā pantā ir atzīts, ka sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja piespriedā atlīdzība, tostarp arī nesamērīga apmēra vai vindikatīva zaudējumu atlīdzība, nekompensē puses patiesos zaudējumus vai nodarīto kaitējumu³⁶.

8. **Citi noteikumi.** Iepriekš minētie svarīgākie noteikumi ir Konvencijas pamats. Tomēr tā ir salīdzinoši maza daļa no kopējā pantu skaita. Pārējos noteikumus var savā ziņā uzskatīt par papildu noteikumiem: daži ir saistīti ar Konvencijas piemērošanas jomu; dažos ir paredzēti papildu izņēmumi un ierobežojumi attiecībā uz galvenajiem noteikumiem; un dažos ir izklāstītas starptautiskās publiskās tiesības saistībā ar Konvencijas darbību. Šajā pārskatā izskatīsim tikai pašus svarīgākos no šiem noteikumiem.

9. **Uz kādiem tiesas izvēles līgumiem Konvencija attiecas?** 1. un 3. pantā ir paskaidrots, ko Konvencijā nozīmē ekskluzīvs tiesas izvēles līgums. Tie ir tiesas izvēles līgumi, uz kuriem attiecas noteikumi, kas paredzēti Konvencijas II nodaļā³⁷.

10. **1. pants.** 1. pantā Konvencijas piemērošanas joma ir ierobežota trīs veidos. Pirmkārt, ir noteikts, ka Konvencija attiecas tikai uz starptautiskām lietām. Tāpat ir paredzēts, ka tā attiecas tikai uz *ekskluzīviem* tiesas izvēles līgumiem. Tomēr uz šo noteikumu attiecas divi ierobežojumi: pirmkārt, 3. panta b) punktā ir paredzēts, ka tiesas izvēles līgumu, kurā izvēlētais vienas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesas vai viena vai vairākas īpašas Konvencijas dalībvalsts tiesas, uzskata par ekskluzīvu, ja vien puses vienošmīgi nav norādījušas citādi, un, otrkārt, 22. pantā ir paredzēts izvēles noteikums, ar kuru Konvencijas noteikumi par atzīšanu un izpildi tiek attiecināti uz spriedumiem, kurus ir pieņēmusi tiesa, kas ir norādīta neekskluzīvā tiesas izvēles līgumā. 1. panta trešais ierobežojums ir tāds, ka tiesas izvēles līgums ir jāslēdz civillietā vai komercietā. Savukārt 2. panta 5. punktā ir paredzēts, ka tiesvedība ir iekļauta Konvencijas piemērošanas jomā, ja tiesvedības puse ir valsts, tostarp valdība, valdības aģentūra vai jebkura cita persona, kas rīkojas valsts vārdā.

11. **Vārda “starptautisks” nozīme.** Tā kā Konvencija attiecas tikai uz starptautiskām lietām, ir nepieciešama vārda “starptautisks” definīcija. Tā ir izklāstīta 1. panta 2. un 3. punktā³⁸. 2. punktā ir paredzēts, ka jurisdikcijas vajadzībām lieta ir uzskatāma par starptautisku, ja pušu dzīvesvieta neatrodas vienā Konvencijas līgumslēdzējā valstī un visi saistītie jautājumi, neskatoties uz izvēlēto tiesu, nav saistīti tikai ar vienu valsti. Citiem vārdiem sakot, ja lieta kopumā ir saistīta ar iekšzemes jautājumiem, tad, izvēloties ārvalstu tiesu, lieta netiek padarīta par starptautisku. Atzīšanas un izpildes vajadzībām piemēro citu definīciju (3). Šajā gadījumā pietiek ar to, ka spriedumu ir pieņēmusi ārvalstu tiesa. Tas nozīmē, ka lieta, kas sākotnējā sprieduma pieņemšanas laikā nebija starptautiska, var kļūt starptautiska, ja spriedums ir jāatzīst vai jāizpilda citā valstī. (Ir jāņem vērā saskaņā ar 20. pantu iespējamā deklarācija, kas dod valstij tiesības deklarēt, ka tās tiesas var atteikties atzīt vai izpildīt izvēlētais tiesas pieņemtu spriedumu, ja ar lietu saistītie jautājumi, izņemot izvēlētais tiesas atrašanās vietu, attiecībā uz valsti, kurai lūdz veikt atzīšanu un izpildi, ir pilnībā iekšzemes jautājumi.)³⁹

12. **Termina “ekskluzīvs tiesas izvēles līgums” definīcija.** Termina “ekskluzīvs tiesas izvēles līgums” definīcija ir paredzēta 3. pantā. Tajā ir noteikts, ka Konvencija attiecas tikai uz tiesas izvēles līgumiem, kas noslēgti līgumslēdzēju valstu interesēs. Tiesas izvēles līgums var attiekties gan uz pagātnē notikušiem strīdiem, gan nākotnē iespējamiem strīdiem. Tas var attiekties uz kādas līgumslēdzējas valsts tiesām kopumā (“Francijas tiesas”), uz kādas līgumslēdzējas valsts konkrētu tiesu (“Ņujorkas Dienvidu apgabala Federālā apgabaltiesa”) vai arī uz divām vai vairākām konkrētām tiesām, kas atrodas vienā līgumslēdzējā valstī (“vai nu Tokijas apgabaltiesa vai Kobes apgabaltiesa”). Visu citu tiesu jurisdikcija ir izslēgta; taču to uzskata par izslēgtu tikai tad, ja puses vienošmīgi nav norādījušas pretējo.

13. **Prasības par līguma formu.** 3. panta c) punktā ir paredzētas formas prasības, kurām tiesas izvēles līgumam ir jāatbilst, lai uz to attiektos Konvencija. To slēdz vai fiksē vai nu i) rakstveidā, vai ii) ar citu komunikācijas līdzekļu palīdzību, kas atveido informāciju tā, ka pēc tam tā ir pieejama, lai uz to varētu atsaukties⁴⁰. Ja tas neatbilst minētajām prasībām, tad Konvencija uz to neattiecas. Tomēr Konvencijā līgumslēdzējām valstīm nav aizliegts tādu līgumu vai saistībā ar to pieņemto spriedumu piemērot saskaņā ar valstu tiesību aktiem.

14. **Termina “valsts” nozīme.** Daudzos Konvencijas noteikumos ir atsauce uz “valsti” vai “līgumslēdzēju valsti”. Tomēr šo terminu nozīme nav vienkāršs jautājums, par ko liecina 25., 28., 29. un 30. pants.

15. **Valstis ar vairākām tiesību sistēmām.** Dažās valstīs ir divas vai vairākas teritoriālas vienības, kurās ir atsevišķas tiesību sistēmas. Šāda situācija bieži vērojama

³⁶ Tomēr atzīšanas vai izpildes valsts ņem vērā, vai un kādā apmērā izcelsmes valsts tiesas piespriedā zaudējumu atlīdzība sedz ar tiesvedību saistītus izdevumus.

³⁷ 22. pants dod iespēju ar zināmiem nosacījumiem Konvencijas III nodaļu piemērot arī neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem.

³⁸ Sk. arī 25. panta 2. punktu.

³⁹ Sk. 231–233. punktu.

⁴⁰ Šā noteikuma formulējuma pamatā ir ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) 1996. gada Parauglikuma par elektronisko tirdzniecību 6. panta 1. punkts.

federāciju gadījumā. Piemēram, Amerikas Savienoto Valstis veido štati, bet Kanādā ir provinces un teritorijas. Tas vērojams arī atsevišķās nefederālās valstīs, piemēram, Ķīnā vai Apvienotajā Karalistē. Apvienotajā Karalistē ir trīs daļas: Anglija un Velsa (viena vienība), Skotija un Ziemeļīrija. 25. panta 1. punktā ir paredzēts, ka šādu valstu gadījumā vārds “valsts” Konvencijā attiecīgajā gadījumā var attiekties vai nu uz visu lielo vienību, piemēram, uz Apvienoto Karalisti, vai uz tās teritoriālo vienību, piemēram, Skotiju⁴¹. Attiecīgie gadījumi ir atkarīgi no vairākiem faktoriem, tostarp no saistības, kas saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību sistēmu pastāv starp lielāko vienību un tās teritoriālo vienību, kā arī no tiesas izvēles līguma noteikumiem. Lai nodemonstrētu, kā darbojas 25. panta 1. punkts, kā piemēru var izmantot 3. pantu, kurš *inter alia* attiecas uz līgumu, kurā izvēlētas “vienas līgumslēdzējas valsts tiesas”. Ja puses izvēlas Albertas tiesas, tad termins “līgumslēdzēja valsts” 3. pantā nozīmē Albertu; tādējādi Konvencijas noteikumi attiecas uz tiesas izvēles līgumu. Savukārt, ja puses izvēlas Kanādas tiesas, tad termins “līgumslēdzēja valsts” 3. pantā attiecas uz Kanādu; arī šajā gadījumā Konvencija attiecas uz tiesas izvēles līgumu.

16. Ratifikācijas vai pievienošanās attiecināšana uz atsevišķām vienībām. Arī 28. pants attiecas uz tādām valstīm, kas minētas iepriekšējā punktā. Tomēr tam ir cits nolūks. Tajā šādai valstij ir atļauts deklarēt, ka Konvencija attiecas tikai uz dažām teritoriālajām vienībām. Tas, piemēram, ļauj Kanādai deklarēt, ka Konvencija attiecas tikai uz Albertas provinci. Šādā gadījumā Konvencija neattiektos uz tiesu izvēles līgumu, kurā ir izvēlētas citas Kanādas provinces tiesas.

17. Reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas. 29. un 30. pants attiecas uz reģionālajām ekonomikas integrācijas organizācijām, piemēram, Eiropas Kopienu⁴². Papildus tam, ka tajos šādām organizācijām zināmos nosacījumos ir atļauts kļūt par Konvencijas dalībvalstīm, 29. un 30. pants paredz arī to, ka visas atsauces uz “valsti” vai “līgumslēdzēju valsti” šai Konvencijā attiecīgos gadījumos vienlīdz attiecas uz reģionālu ekonomikas integrācijas organizāciju, kas ir Konvencijas puse⁴³. Tas nozīmē, ka attiecīgajā gadījumā termins “valsts” Eiropas kontekstā var apzīmēt vai nu Eiropas Kopienu, vai vienu no tās dalībvalstīm (piemēram, Apvienoto Karalisti) vai dalībvalsts teritoriālo vienību (piemēram, Skotiju). No tā izriet, ka Konvencija attiecas arī uz tiesas izvēles līgumu, kurā izvēlētas “Eiropas

Kopienas tiesas” vai izdarīta atsauce uz “Eiropas Kopienu Tiesu (Pirmās instances tiesu)”⁴⁴.

18. Izņēmumi no piemērošanas jomas. 2. pantā tiek aprakstīti izņēmumi no Konvencijas piemērošanas jomas. Konvencija ir paredzēta piemērošanai komercietišbū jomā, un to palīdz īstenot daudzi izņēmumi, taču, ņemot vērā īpašus apsvērumus, dažas komercietišbas neietilpst piemērošanas jomā. 2. panta 1. punkts paredz, ka Konvencija neattiecas uz patērētāju līgumiem vai darba līgumiem. 2. punktā ir paredzēts, ka tā neattiecas uz vairākiem īpašiem jautājumiem, kas uzskaitīti sešpadsmit apakšpunktos. To vidū ir dažādi ģimenes tiesību jautājumi, piemēram, uzturēšana un laulāto mantiskās attiecības, kā arī dažādi citi jautājumi, sākot ar atbildību par kodolpostījumiem un beidzot ar jautājumiem par publisko reģistru ierakstu spēkā esību. Daži no tiem ir izvērtēti turpmāk, pievēršoties konkrētām tiesību nozarēm.

19. Sākotnējie nolēmumi. 2. panta 3. punkts paredz svarīgu principu, proti, ja tiesvedībā, kas ietilpst Konvencijas piemērošanas jomā, tiesai vispirms ir jāsniedz sākotnējs nolēmums jautājumā, kurš ir izslēgts no piemērošanas jomas, tas nenozīmē, ka Konvencija uz minēto tiesvedību vairs neattiecas. Savukārt 10. panta 1. punktā ir precizēts, ka šādu nolēmumu jautājumā, kas ir izslēgts no Konvencijas piemērošanas jomas, atsevišķi neatzīst un neizpilda saskaņā ar Konvenciju. Turklāt 10. panta 2. punktā izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir atļauts (taču netiek uzlikts par pienākumu) atteikties atzīt vai izpildīt pašu spriedumu, ja tā pamatā ir minētais nolēmums. Taču šādas tiesības nedrīkst izmantot, ja sākotnējais nolēmums būtu bijis tāds pats, kā tad, ja to būtu pieņēmusi atzīšanas vai izpildes valsts tiesa.

20. Sākotnējie nolēmumi par intelektuālo īpašumu. Uz 10. panta 2. punkta piemērošanu attiecas svarīgi ierobežojumi, ja sākotnējais nolēmums ir par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību (10. panta 3. punkts). Šis jautājums ir paskaidrots turpmāk, runājot par intelektuālo īpašumu.

21. Deklarācijas par īpašiem jautājumiem. Ar 21. pantu līgumslēdzējai valstij tiek dota iespēja papildināt neiekļauto jautājumu sarakstu, sniedzot deklarāciju, kurā tā norāda neiekļaujamo jautājumu ar nosacījumu, ka tas tiek skaidri un precīzi definēts. Ja tas ir izdarīts, tad valstī, kura ir sniegusi deklarāciju, Konvenciju attiecīgajam jautājumam nepiemēro⁴⁵.

⁴¹ Savukārt 25. panta 2. punkts paredz, ka valstij nav pienākuma Konvenciju piemērot starp šādām teritoriālajām vienībām.

⁴² Atšķirība starp 29. un 30. pantu ir tā, ka 29. pants attiecas uz gadījumu, kad reģionālā ekonomikas integrācijas organizācija kļūst par Konvencijas pusi *kopā* ar savām dalībvalstīm, bet 30. pants — uz gadījumu, kad minētā organizācija kļūst par Konvencijas pusi *bez* savām dalībvalstīm. Eiropas Kopienas gadījumā tas būtu atkarīgs no tā, vai Kopienai ir dalītā kompetence vai ekskluzīvā kompetence. Saistībā ar šo sk. 2006. gada 7. februāra Eiropas Kopienu Tiesas atzinumu par Kopienas kompetenci noslēgt jauno Lugāno Konvenciju par jurisdikciju un nolēmumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietišbā (Atzinums 01/03), kas pieejams tīmekļa vietnē <<http://curia.europa.eu/>>.

⁴³ Tomēr atsevišķos pantos, piemēram, 28. pantā, ir skaidri norādīts, ka tie neattiecas uz reģionālajām ekonomikas integrācijas organizācijām.

⁴⁴ Saskaņā ar *Eiropas Kopienas dibināšanas līguma* (EK līguma) 238. pantu Eiropas Kopienu Tiesas jurisdikcijā ir pieņemt lēmumu, ievērojot “šķīrējtiesas klauzulu” (kas faktiski ir tiesas izvēles klauzula) līgumā, ko noslēgusi Kopiena vai kas noslēgts tās vārdā. Minēto jurisdikciju izmanto Pirmās instances tiesa: EK līguma 225. panta 1. punkts. Tādējādi, ja Eiropas Kopiena noslēdz komercīgumu ar uzņēmumu, kas nav Eiropas Kopienas rezidents, tad Konvencija attiektos uz šajā līgumā paredzēto tiesas izvēles klauzulu par labu Eiropas Kopienu Tiesai (Pirmās instances tiesai).

⁴⁵ Saistībā ar gadījumu, kad saskaņā ar 21. pantu sniegtās deklarācijas jautājums rodas kā sākotnējs jautājums, sk. 10. panta 4. punktu.

22. **Pārredzamība un piemērošana bez atpakaļejoša spēka.** 21. pantā ir atļauts līgumslēdzējai valstij izņēmuma kārtā norādīt jautājumus, uz kuriem Konvencija neattiecas. Savukārt 32. pantā paredzēts, ka par šādām deklarācijām ir jāziņo depozitāram (Nīderlandes Ārlietu ministrijai), kas par to informē pārējās valstis (pārredzamības princips). Tajā ir arī paredzēts, ka deklarācijas tiek publicētas Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļa vietnē⁴⁶. Ja deklarācija tiek sniegta pēc tam, kad Konvencija ir stājusies spēkā attiecībā uz valsti, kura to sniedz, deklarācija nestājas spēkā vismaz trīs mēnešus⁴⁷. Tā kā tā neattiecas uz tiesas izvēles līgumiem, kas ir noslēgti pirms deklarācijas stāšanās spēkā (princips par piemērošanu bez atpakaļejoša spēka)⁴⁸, tad pusēm jau iepriekš būs zināms, vai tas ietekmē viņu tiesiskās attiecības.

23. **Savstarpība.** 21. panta 2. punktā ir paredzēts, ka tad, ja valsts sniedz šādu deklarāciju, citām valstīm Konvencija nav jāpiemēro attiecīgajiem jautājumiem, ja izvēlēta tiesa ir valstī, kas sniegusi deklarāciju (savstarpības princips).

24. **Izlīgumi (*transactions judiciaires*).** Konvencija attiecas arī uz izlīgumu izpildi, ko franču valodā sauc par "*transactions judiciaires*", ja ir noslēgts atbilstošs tiesas izvēles līgums un izlīgumam ir pievienots izcelsmes valsts tiesas apstiprinājums⁴⁹. Izlīgumi šādā nozīmē anglosakšu tiesībās nav zināmi. Tie nav tādi paši kā izšķiršana ārpus tiesas kārtībā; tāpat tie nav tādi paši kā tiesas nolēmumi saskaņā ar pušu mierizlīgumu, taču to funkcija ir vienāda. Konvenciju piemēro tiesu nolēmumiem saskaņā ar pušu mierizlīgumu tāpat kā citiem spriedumiem.

25. **Kolīzijas ar citām konvencijām.** Šis ir viens no sarežģītākajiem Konvencijā paredzētajiem jautājumiem. Par sākumu jāuzskata starptautisko publisko tiesību normas, kuras vispārēji tiek uzskatītas par izklāstītām 1969. gada Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 30. pantā. Vīnes konvencijas 30. panta 2. punkts paredz, ka tad, ja nolīgumā paredzēts, ka tas ir saistīts ar citu nolīgumu (kas ir pieņemts agrāk vai vēlāk), tad par noteicošiem uzskata šā cita nolīguma noteikumus. Hāgas konvencijas 26. pantā ir izklāstīti četri gadījumi (26. panta 2.–5. punkts), kad par noteicošiem uzskata citas konvencijas noteikumus. 26. panta 6. punktā tiek iztirzāts nedaudz atšķirīgs jautājums, proti, kolīzijas starp

Konvenciju un tādas reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas noteikumiem, kas ir Konvencijas puse.

26. **Briseles regula**⁵⁰. 26. pantā paredzētie noteikumi ir pārāk sarežģīti, lai tos pilnībā izklāstītu šajā īsajā pārskatā. Tomēr var būt lietderīgi apkopot to piemērošanu saistībā ar Briseles regulu. Ja ir radusies ar jurisdikciju saistītu normu kolīzija, tad par noteicošo uzskata Briseles regulu, ja neviena no pusēm nav tās līgumslēdzējas puses rezidente, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts. Ja viena vai vairākas puses ir tās līgumslēdzējas puses rezidente, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts, tad par noteicošiem uzskata Konvencijas noteikumus⁵¹. Tādējādi, piemēram⁵², ja kāds ASV uzņēmums un Vācijas uzņēmums izvēlas Roterdamas apgabala tiesu, tad par noteicošiem uzskata Konvencijas noteikumus; ja Roterdamas tiesu izvēlas Beļģijas uzņēmums un Vācijas uzņēmums, tad par noteicošo uzskata Briseles regulu. Praksē jurisdikcijas kolīzijas starp diviem instrumentiem rodas reti. Vissvarīgākais izņēmums ir saistīts ar *lis pendens* normu, kura ir noteicošā pār tiesas izvēles līgumu saskaņā ar Briseles regulu⁵³, bet nav noteicošā saskaņā ar Konvenciju.

27. Saistībā ar spriedumu atzīšanu un izpildi Briseles regula būs noteicošā, ja gan tiesa, kurā pieņemts spriedums, gan tiesa, kurā tiek prasīta attiecīgā sprieduma atzīšana, atrodas Eiropas Kopienā. Tas nozīmē, ka tā vietā, lai piemērotu Konvencijas 9. pantā paredzētos plašākos pamatus, tiks piemēroti Briseles regulas 34. pantā paredzētie neatzīšanas pamati, kas parasti ir ierobežojošāki, proti, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa parasti nevar apsvērt to, vai sprieduma pieņemšana ir bijusi izcelsmes valsts tiesas jurisdikcijā. Lielākajā daļā gadījumu tas atvieglo sprieduma izpildi.

28. **Neekskluzīvi tiesas izvēles līgumi.** Parasti Konvencija attiecas tikai uz ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem. Taču 22. pants paredz savstarpības deklarāciju sistēmu, saskaņā ar kuru Konvencijas noteikumus par atzīšanu un izpildi var piemērot arī neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem. Spriedumus saskaņā ar šādiem līgumiem atzīst un izpilda, ja gan izcelsmes valsts, gan atzīšanas vai izpildes valsts ir sniegušas šādu deklarāciju, ar nosacījumu, ka tiek izpildīti 22. panta 2. punktā izklāstītie nosacījumi.

29. **Konkrētas tiesību nozares.** Šo pārskatu varētu būt lietderīgi noslēgt, apsverot Konvencijas ietekmi uz

⁴⁶ Tā ir < www.hcch.net >.

⁴⁷ 32. panta 4. punkts.

⁴⁸ 32. panta 5. punkts.

⁴⁹ 12. pants un 13. panta 1. punkta e) apakšpunkts.

⁵⁰ Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV, 2001, L 12, 1. lpp. Tā attiecas uz visām ES dalībvalstīm, izņemot Dāniju, un aizstāj Briseles konvenciju divpusējās attiecībās starp valstīm, uz kurām tā attiecas. Tos pašus noteikumus piemēro Dānijai saskaņā ar Nolīgumu starp Eiropas Kopienas un Dānijas Karalisti par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV, 2005. g., L 299, 61. un 62. lpp. Šis nolīgums tika parakstīts Brisele 2005. gadā, un tas stāties spēkā 2007. gada 1. jūlijā.

⁵¹ Konvencijas 4. panta 2. punkts paredz, ka uzņēmuma dzīvesvieta ir tā valsts, kurā atrodas tā statūtos noteiktā atrašanās vieta, saskaņā ar kuras tiesību aktiem tas ir dibināts vai izveidots, kurā atrodas tā centrālā

administrācija un kurā tas veic galveno uzņēmējdarbību. No tā izriet, ka teorētiski kāda uzņēmuma dzīvesvieta var atrasties četrās valstīs. Ja kāda no šīm valstīm ir Hāgas konvencijas dalībvalsts, bet nav Eiropas Kopienas dalībvalsts, tad attiecībā uz jurisdikciju Hāgas konvencija ir noteicošā salīdzinājumā ar Briseles regulu.

⁵² Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

⁵³ Saskaņā ar Briseles regulu, ja pirms izvēlētas tiesas prasība ir iesniegta kādā citā Eiropas Kopienas dalībvalsts tiesā, tad izvēlētajai tiesai ir jāaptur tiesvedība līdz tiesa, kurā prasība ir celta agrāk, atsakās no jurisdikcijas: Gasser pret MISAT, Lieta C-116/02, Eiropas Kopienas Tiesa, 2003. g., ECR I-14721, pieejams < <http://curia.europa.eu/> >. Saskaņā ar Konvenciju rīcība ir pretēja. Sk. turpmāk 295.–301. punktu.

atsevišķām tiesību nozarēm. Tiks izvērtētas tikai dažas tiesību nozares.

30. **Kuģniecība un transports.** 2. panta 2. punkta f) apakšpunktā noteikts, ka Konvenciju nepiemēro pasažieru un preču pārvadājumiem. Tas attiecas gan uz pārvadājumiem pa jūru, gan pārvadājumiem pa sauszemi un gaisu. 2. panta 2. punkta g) apakšpunktā paredzēts, ka Konvenciju nepiemēro jūras piesārņošanai, atbildības ierobežošanai jūras prasībās, vispārējai avārijai un vilkšanai tauvā avārijas gadījumā un glābšanai. Konvencija ir saistīta ar citām jūras tiesību jomām⁵⁴.

31. **Apdrošināšana.** Konvencija pilnībā attiecas uz apdrošināšanu (tostarp jūras apdrošināšanu). Konvencijā ir skaidri norādīts, ka apdrošināšanas (vai pārapdrošināšanas) līgums nav ārpus Konvencijas piemērošanas jomas tikai tāpēc, ka attiecīgais līgums ir saistīts ar jautājumu, kuram Konvenciju nepiemēro⁵⁵. Piemēram, kaut arī Konvenciju nepiemēro preču pārvadāšanai pa jūru, tā attiecas uz līgumu, saskaņā ar kuru pa jūru pārvadājamās preces ir apdrošinātas. Tāpat ir skaidri paredzēts⁵⁶, ka sprieduma atzīšanu un izpildi attiecībā uz saistībām, kas noteiktas apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgumā, nevar ierobežot vai atteikt, pamatojoties uz to, ka līgumā paredzētās saistībās ir saistītas ar jautājumu, uz kuru Konvencija neattiecas. Turklāt, ja apdrošinātājs piekrīt apdrošinātajam atmaksāt vindikatīvu zaudējumu atlīdzību, tad spriedumu, kas pieņemts saskaņā ar apdrošināšanas līgumu, nevar atteikties izpildīt tikai tāpēc, ka vindikatīvajai zaudējumu atlīdzībai nepiemēro 11. pantu.

32. **Banku darbība un finanses.** Konvenciju pilnībā piemēro banku darbībai un finanšu jomai. Tomēr uz starptautiskajiem aizdevuma līgumiem bieži attiecas klauzula par neekskluzīvu tiesas izvēli. Šādā gadījumā Konvenciju nepiemēro, izņemot, ja attiecīgās valstis ir sniegušas deklarāciju saskaņā ar 22. pantu. Konvencijā nevienlīdzīgu tiesas izvēles līgumu (tiesas izvēles līgums, saskaņā ar kuru viena puse var celt prasību tikai norādītajā tiesā, bet otra puse arī citās tiesās) neuzskata par ekskluzīvu.

33. **Intelektuālais īpašums.** Konvencijas piemērošana intelektuālā īpašuma jautājumiem tika intensīvi apspriesta. Tā rezultātā tika pieņemts lēmums nošķirt autortiesības un blakustiesības, no vienas puses, un citas intelektuālā īpašuma tiesības (piem., patentus, preču zīmes un dizainparaugus), no otras puses. Šīs divas tiesību jomas apskatīsim atsevišķi.

34. **Autortiesības un blakustiesības.** Konvencija pilnībā attiecas autortiesību un saistīto tiesību (blakustiesību) jomu. Tā attiecas pat uz gadījumiem, kas ir

saistīti ar strīdiem par spēkā esību. Tomēr, tā kā spriedumu saskaņā ar Konvenciju izpilda tikai attiecībā uz personām, kurām ir saistošs tiesas izvēles līgums, tad spriedumam par spēkā esību *saskaņā ar Konvenciju* nevar būt *in rem*⁵⁷ ietekme; tādējādi spriedums par to, ka autortiesības nav spēkā, saskaņā ar Konvenciju nav saistošs trešajām personām⁵⁸.

35. **Intelektuālā īpašuma tiesības, izņemot autortiesības un blakustiesības.** 2. panta 2. punkta n) apakšpunktā ir paredzēts, ka Konvenciju nepiemēro jautājumiem par intelektuālā īpašuma tiesību, kas nav autortiesības un blakustiesības, spēkā esību. Tādējādi Konvencija neattiecas uz tiesvedību par spēkā neesības atsaukumu vai deklarēšanu.

36. **Licences līgumi.** Konvenciju piemēro licences līgumiem un citiem ar intelektuālo īpašumu saistītiem līgumiem. Ja līgumā ir paredzēta tiesas izvēles klauzula, tad izvēlētais tiesas spriedums, kurā noteikts, ka ir jāmaksā autoratlīdzība, izpilda saskaņā ar Konvenciju.

37. **Spēkā esības apstrīdēšana kā aizstāvības līdzeklis**⁵⁹. Ja licenciārs iesūdz tiesā licenciātu saistībā ar autoratlīdzības izmaksu, tad licenciāts var iesniegt pretprasību par to, ka intelektuālā īpašuma tiesības nav spēkā. To var izmantot prasības aizstāvībai, izņemot, ja licences līgumā ir paredzēts, ka autoratlīdzība ir jāmaksā neatkarīgi no tā, vai tiek apstrīdēta intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esība (pieņemot, ka šāds nosacījums ir likumīgs). Ja pienākums maksāt autoratlīdzību ir jāpilda tikai tad, ja ir spēkā minētās tiesības, tad tiesai, kura izskata attiecīgo prasību par autoratlīdzības maksāšanu, ir jālemj par tiesību spēkā esību. Tas nenozīmē, ka tāpēc Konvenciju vairs nepiemēro prasībai par autoratlīdzības izmaksu⁶⁰. Tomēr sākotnējais nolēmums par spēkā esību nav obligāti jāatzīst saskaņā ar Konvenciju⁶¹.

38. **Sprieduma izpilde, pamatojoties uz sākotnēju nolēmumu.** Ja tiek celta prasība, lai izpildītu spriedumu par autoratlīdzības izmaksu, un ja šā sprieduma pamatā ir sākotnējs nolēmums par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var atteikties izpildīt spriedumu, ja sākotnējais nolēmums neatbilst spriedumam⁶² par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību, ko ir pieņēmusi tās valsts attiecīgā tiesa, saskaņā ar kuras tiesību aktiem intelektuālā īpašuma tiesības ir radušās (parasti tā ir reģistrācijas valsts)⁶³. Turklāt, ja prasība par tiesību spēkā esību minētajā valstī ir celta, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var apturēt izpildes procesu, lai uzzinātu ar spēkā esību saistītās tiesvedības iznākumu. Ja tiesvedības apturēšana nav iespējama, tā var izbeigt lietas

⁵⁴ Skatīt turpmāk 59. punktu.

⁵⁵ 17. panta 1. punkts.

⁵⁶ 17. panta 2. punkts.

⁵⁷ *In rem* ietekmi dažkārt sauc arī par “*erga omnes*” ietekmi.

⁵⁸ Tas vienlīdz attiecas arī uz citām īpašumtiesībām. Piemēram, spriedumam par preču īpašumtiesībām saskaņā ar Konvenciju nevar būt *in rem* ietekme. Tomēr visos gadījumos spriedumam var būt *in rem* ietekme uz cita pamata.

⁵⁹ Sk. 77. punktu.

⁶⁰ 2. panta 3. punkts. Tas pats būtu spēkā, ja licenciāts iesniegtu pretprasību par atsaukumu.

⁶¹ 10. panta 1. punkts.

⁶² Tas attiecas arī uz patentu biroja vai citas kompetentas iestādes lēmumu.

⁶³ 10. panta 3. punkta a) apakšpunkts. Tomēr atzīšanu un izpildi var atteikt tikai *tādā apmērā, uz ko attiecas spriedums*, kura pamatā ir nolēmums par spēkā esību. Tas izriet no tā, ka 10. panta 3. punktā nav paredzēts atsevišķs neatzīšanas pamats, bet tikai noteikts pamatojums, kas paredzēts 10. panta 2. punktā. Plašāk sk. turpmāk 197. punktu un turpmākos punktus.

izskatīšanu, ar nosacījumu, ka jaunu prasību var celt, tiklīdz jautājums par spēkā esību ir atrisināts⁶⁴.

39. Pārskatīšanas procedūra. 2. panta 2. punkta o) apakšpunktā ir paredzēts, ka Konvenciju nepiemēro intelektuālā īpašuma tiesību, kas nav autortiesības un blakustiesības, pārskatīšanas procedūrām. Taču šajā gadījumā jāņem vērā svarīgs izņēmums. Konvencijas piemērošanas jomā ietilpst prasības par tiesību pārskatīšanu, kuras ir celtas, pamatojoties uz pušu starpā noslēgta līguma pārskatīšanu, vai kuras varēja celt par šā līguma pārskatīšanu. Tas attiecas uz tiesvedību par varbūtēju licences līguma pārskatīšanu, taču tas neattiecas tikai uz šāda veida līgumiem. Ja licences līgumā licenciātam ir atļauts savas tiesības izmantot zināmos veidos, bet citi izmantošanas veidi ir aizliegti, tad licenciāts ir pārkāpis līgumu, ja viņš tiesības ir izmantojis tādā veidā, kas nav atļauts. Tomēr, tā kā viņu vairs neaizsargā licence, tad viņu var uzskatīt par vainīgu intelektuālā īpašuma tiesību neievērošanā. 2. panta 2. punkta o) apakšpunkta izņēmums paredz, ka Konvenciju piemēro šādai darbībai. To piemēro pat tad, ja prasība ir celta neatļautas darbības dēļ, nevis līguma pārskatīšanas dēļ — tas attiecas uz prasībām par pārskatīšanu, pat ja tās celtas neatļautas darbības dēļ, ar nosacījumu, ka tās varēja celt līguma pārskatīšanas dēļ.

III DAĻA: KOMENTĀRI PAR ATSEVIŠĶIEM PANTIEM

1. pants *Piemērošanas joma*

40. Trīs ierobežojumi. 1. panta pirmajā punktā ir skaidri norādīts, ka Konvencijas piemērošanas joma ir ierobežota trīs veidos: to piemēro tikai starptautiskām lietām; to piemēro tikai ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem (taču uz šo ierobežojumu attiecas arī 22. pants); un tā attiecas tikai uz civillietām un komercietām.

41. Vārda “starptautisks” definīcija saistībā ar jurisdikciju. 1. panta 2. punktā ir definēts vārds “starptautisks” saistībā ar noteikumiem par jurisdikciju (Konvencijas II nodaļā). Tajā ir paredzēts, ka lieta ir starptautiska, izņemot, ja izpildās šādi nosacījumi: pirmkārt, ja pušu dzīvesvieta⁶⁵ ir vienā līgumslēdzējā valstī un, otrkārt, ja pušu attiecības un visi ar strīdu saistītie jautājumi (neatkarīgi no izvēlētas tiesas atrašanās vietas), ir saistīti tikai ar vienu valsti. Tas nozīmē, ka Konvencijas noteikumus par jurisdikciju piemēro vai nu tad, ja pušu dzīvesvieta nav vienā valstī, vai tad, ja citi ar strīdu saistītie jautājumi (izņemot izvēlētas tiesas atrašanās vietu) ir saistīti ar kādu citu valsti.

42. Minētais noteikums kļūs skaidrāks, aplūkojot konkrētu piemēru. Pieņemsim, ka abu līguma pušu

⁶⁴ 10. panta 3. punkta b) apakšpunkts. 10. panta 3. punkta pamatdaļa attiecas gan uz atzīšanas vai izpildes atteikumu, gan uz atzīšanas vai izpildes atlikšanu. Pirmajam gadījumam parasti piemēro a) apakšpunktu, bet otrajam gadījumam — b) apakšpunktu.

⁶⁵ Noteikumi par organizācijas vai juridiskas personas dzīvesvietas noteikšanu ir izklāstīti 4. panta 2. punktā.

⁶⁶ Visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

dzīvesvieta ir Portugālē⁶⁶. Līgums ir noslēgts Portugālē, un to izpilda šajā valstī. Puses izvēlas tiesu Japānā. Nevienam būtisks jautājums (izņemot izvēlētas tiesas atrašanās vietu) nav saistīts ar kādu citu valsti kā tikai ar Portugāli. Šādu lietu saistībā ar Konvencijas noteikumiem par jurisdikciju neuzskata par starptautisku. Tādējādi, ja viena līguma puse iesūdz otru pusi tiesā Portugālē, tad attiecīgajai Portugāles tiesai nav jāpiemēro Konvencijas 6. pants (lai noskaidrotu, vai tā drīkst turpināt lietas izskatīšanu). Ja prasību cēļ izvēlētajā tiesā Japānā, tad attiecīgajai Japānas tiesai saskaņā ar Konvenciju šī lieta nav jāizskata⁶⁷. (Protams, pastāv iespēja, ka abas tiesas, piemērojot valsts tiesību aktus, pieņemtu tādu spriedumu, kas būtu līdzīgs spriedumam, kāds tiktu pieņemts, ja būtu jāpiemēro Konvencija.)

43. Tāpat jāņem vērā, ka tā paša noteikuma dēļ gadījumā, ja puses strīdā, kas ir saistīts tikai Portugāli, izvēlas kādu Portugāles tiesu un ja viena no pusēm ir iesūdzēta tiesā citā līgumslēdzējā valstī, tad minētās citas valsts tiesas pienākums saskaņā ar Konvenciju nav izbeigt tiesvedību. Taču šāds gadījums praktiski nav iespējams, jo varbūtība, ka šāda lieta būtu kādas citas valsts tiesas jurisdikcijā, nevis Portugāles tiesas jurisdikcijā, ir minimāla.

44. Vārda “starptautisks” definīcija saistībā ar atzīšanu un izpildi. 1. panta 3. punktā ir definēts vārds “starptautisks” saistībā ar atzīšanu un izpildi (Konvencijas III nodaļā). Tajā vienkārši paredzēts, ka lietu šajā gadījumā uzskata par starptautisku, ja spriedums, kas ir jāatzīst vai jāizpilda, ir pieņemts citā valstī. Tādējādi lieta, kas nebija starptautiska saskaņā ar 1. panta 2. punktu, kad tika pieņemts sākotnējais spriedums, kļūst starptautiska, ja šis spriedums ir jāatzīst vai jāizpilda citā līgumslēdzējā valstī.

45. Tādējādi, ja 42. punktā sniegtajā piemērā izvēlēta tiesa ir Portugālē, tad šīs tiesas pieņemto spriedumu var atzīt un izpildīt arī citā līgumslēdzējā valstī pat tad, ja ar strīdu saistītie jautājumi attiecas tikai uz Portugāli. Šāds vārda “starptautisks” definēšanas veids var izrādīties ļoti nozīmīgs praksē, jo atbildētājs savus aktīvus var pārvietot uz citu valsti. Šai nolūkā tika pieņemtas divas vārda “starptautisks” definīcijas.

46. Tomēr minētajam noteikumam ir arī citas sekas. Ja (gadījumā, kas citkārt ir saistīts tikai ar Portugāli) divi Portugāles iedzīvotāji izvēlas Japānas tiesu un viens no viņiem šajā tiesā cēļ prasību pret otru pusi, un tiesa šajā saistībā pieņem spriedumu, tad lieta kļūst starptautiska, ja tiek uzsākta tiesvedība, lai spriedumu izpildītu citā līgumslēdzējā valstī. Portugālei būtu jāizpilda Japānas tiesas spriedums saskaņā ar Konvenciju, izņemot, ja Portugāles tiesa tiesvedībā starp tām pašām pusēm ir

⁶⁷ Tā kā uz šo lietu Konvencija neattiektos, tad Japānai nebūtu jāsniedz deklarācija saskaņā ar 19. pantu. Deklarācija saskaņā ar 19. pantu ir nepieciešama tikai tad, ja lieta ir saistīta ar kādu jautājumu, kas attiecas uz citu valsti, kas nav tikai Portugāle, un ja šis jautājums nav saistīts ar Japānu (piemēram, puses dzīvesvieta ir Ķīna). Šādā gadījumā Konvencija būtu piemērojama saskaņā ar 1. panta 2. punktu; tādējādi Japānas tiesas pienākums būtu izskatīt lietu. Japāna var izvairīties no šī pienākuma pildīšanas, sniedzot deklarāciju saskaņā ar 19. pantu.

pieņemusi nesavienojamu spriedumu⁶⁸ vai Portugāle ir sniegusi deklarāciju saskaņā ar 20. pantu⁶⁹.

47. **Ekskluzīvi tiesas izvēles līgumi.** Pieņemot lēmumu par to, ka Konvencija ir jāattiecinā tikai uz ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, tika ņemta vērā nepieciešamība izvairīties no problēmām, kas citkārt rastos saistībā ar *lis pendens*.

48. 5. pantu (kurā ir noteikts, ka izvēlētai tiesai ir jāizskata lieta) kā tādu nevar piemērot neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, jo prasība var būt celta agrāk tiesā, kas nav izvēlēta tiesa, un tai var būt tiesības izskatīt lietu, ja tiesas izvēles līgums nav ekskluzīvs. Tas radītu problēmas saistībā ar *lis pendens* un *forum non conveniens*, ko ir sarežģīti atrisināt pieņemamā veidā. Turklāt, ja tiesas izvēles līgums nav ekskluzīvs, nevar piemērot arī 6. pantu (ar ko tiesai, kas nav izvēlēta tiesa, tiek aizliegts izskatīt lietu). Šie apsvērumi netiek piemēroti tādā pašā apmērā atzīšanas un izpildes posmā. 22. pantā līgumslēdzējām pusēm ir atļauts sniegt savstarpības deklarācijas, piemērojot Konvencijas noteikumus par atzīšanu un izpildi neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, ar nosacījumu, ka tiek ievēroti konkrēti nosacījumi⁷⁰.

49. **Civillietas vai komercietas.** Tāpat kā citu Konvencijā izmantoto jēdzienu gadījumā arī frāzei “civillietas vai komercietas” ir konkrēta nozīme — tā nav atsauce uz valsts tiesību aktiem vai citiem instrumentiem. Šāda veida starptautiskajās konvencijās ierobežojums saistībā ar civillietām vai komercietām ir bieži sastopams. Tas galvenokārt ir paredzēts tam, lai izslēgtu publiskās tiesības un krimināltiesības⁷¹. Vārdu “komerciāls” un “civils” izmanto tāpēc, ka dažās tiesību sistēmās ar šiem vārdiem apzīmē atsevišķas un savstarpēji izslēdzošas kategorijas. Šo sistēmu gadījumā ir lietderīgi izmantot abus terminus. Attiecībā uz tām sistēmām, kurās komerciālā tiesvedība ir civilās tiesvedības apakškategorija, tas

nekādas problēmas nerada⁷². Tomēr Konvenciju saskaņā ar 2. pantu nepiemēro atsevišķiem jautājumiem, kas nepārprotami ir saistīti ar civillietām vai komercietām⁷³.

2. pants

Izņēmumi no piemērošanas jomas

50. **Patērētāju līgumi.** 2. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka Konvencija neattiecas uz tiesas izvēles līgumiem, kuros viena puse ir fiziska persona, kas rīkojas galvenokārt personīgu, ģimenes vai ar mājāsaimniecību saistītu interešu dēļ (patērētājs). Šis izņēmums attiecas uz līgumu starp patērētāju un nepatērētāju, kā arī starp diviem patērētājiem⁷⁴.

51. **Darba līgumi.** 2. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzēts, ka Konvencijas piemērošanas jomā nav tiesas izvēles līgumi, kas ir saistīti ar individuāliem darba līgumiem vai darba koplīgumiem. Individuāls darba līgums ir līgums, kas noslēgts starp darba devēju un atsevišķu darbinieku; darba koplīgums ir līgums starp darba devēju vai darba devēju grupu un darbinieku grupu vai organizāciju, piemēram, ar arodbiedrību, kas pārstāv darbiniekus. Izņēmums attiecas arī uz prasībām par kaitējumu, kas nodarīts saistībā ar darba attiecībām, piemēram, ja darbinieks darba vietā guvis miesas bojājumus⁷⁵.

52. **Citi jautājumi, kuriem Konvenciju nepiemēro.** 2. panta 2. punkts paredz, ka Konvencija neattiecas uz jautājumiem, kas uzskaitīti a)–p) apakšpunktā⁷⁶. Tomēr, kā noteikts 2. panta 3. punktā, šis izņēmums ir spēkā tikai tad, ja viens no 2. punktā minētajiem jautājumiem ir tiesvedības objekts (subjekts vai viens no subjektiem)⁷⁷. Tas nozīmē, ka tiesvedība nav ārpus Konvencijas piemērošanas jomas, ja viens no minētajiem jautājumiem tiek ierosināts kā sākotnējs jautājums tiesvedībā, kuras objekts/subjekts ir cits jautājums⁷⁹.

⁶⁸ 9. panta f) apakšpunkts. Portugāles tiesas spriedums nav jāpieņem pirms Japānas tiesas sprieduma.

⁶⁹ Sk. 231. punktu un turpmākos punktus.

⁷⁰ Sk. 240. punktu un turpmākos punktus.

⁷¹ Taču tas, ka puse tiesvedībā ir valsts, tostarp valdība, valdības aģentūra vai jebkura cita persona, kas rīkojas valsts vārdā, pats par sevi nenozīmē, ka tiesvedība izslēgta no Konvencijas piemērošanas jomas: 2. panta 5. punkts, kas apskatīts turpmāk 85. un 86. punktā.

⁷² Plašāku informāciju par “civillietām un komercietām” sk. Naja/Pokara ziņojuma 29.–31. lpp. (11. piezīme iepriekš).

⁷³ Sk. 50. punktu un turpmākos punktus. Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 1. panta 1. punktā bija papildu noteikums, kurā bija skaidri paredzēts, ka Konvenciju nepiemēro nodokļu, muitas un administratīvām lietām. Šo noteikumu svītvoja no turpmākajiem projektiem, jo to uzskatīja par nevajadzīgu — ir acīmredzams, ka šādi jautājumi nav saistīti ar civillietām vai komercietām.

⁷⁴ 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts neattiecas uz dažiem līgumiem, kuros viena puse ir fiziska persona, piemēram, uz darījumu līgumiem, kuros viena puse ir individuālais komersants (persona, kura uzņēmējdarbību veic savā vārdā). Ja līgumu slēdz juridiska persona, tad tai, veicot uzņēmējdarbību, nav jādarbojas savā vārdā. 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts piemērošanas jomā ietver tiesas izvēles līgumus, ko slēdz valsts iestāde vai labdarības organizācija.

⁷⁵ Šāda tiesvedība nav Konvencijas piemērošanas jomā arī saskaņā ar 2. panta 2. punkta j) apakšpunktu. Dažās

valstīs, ja darba devējs ir maksātnespējīgs, darbinieks ir tiesīgs iesniegt tiesā prasību pret darba devēja apdrošinātāju, lai saņemtu kompensāciju par miesas bojājumiem. Šajās valstīs Konvenciju nepiemēro arī darbinieku tiesajām prasībām pret darba devēju apdrošinātāju, pat ja starp darba devēju un darbinieku ir noslēgts ekskluzīvs tiesas izvēles līgums. Šajā gadījumā nepiemēro arī 17. pantu, jo šāda tiesvedība nenotiek saistībā ar apdrošinātāja līgumu. Savukārt 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts un 2. panta 2. punkta j) apakšpunkts attiecas starp darba devēju un apdrošinātāju neietekmē; sk. 17. pantu.

⁷⁶ Konvencijas 1999. gada pagaidu projektā daži no šiem jautājumiem ir minēti 12. pantā, taču minētajā projektā tie bija iekļauti Konvencijas piemērošanas jomā un uz tiem attiecās noteikumi par ekskluzīvu jurisdikciju. Daži komentāri par 12. pantu Naja/Pokara ziņojumā ir noderīgi, lai izprastu Konvencijas galīgo tekstu.

⁷⁷ Tāpat kā franču tekstā (“*objet*”) arī angļu tekstā ir izmantots vārds “*object*” (objekts), kas šāda veida konvencijās ir izmantots arī iepriekš (16. pants Briseles konvencijas angļu valodas redakcijā), bet iespējams izmantot vārdu “*subject*” (subjekts), kuru anglosakšu tiesību sistēmā lieto biežāk. Tas nozīmē, ka runa ir par jautājumu, kas ir tieši saistīts ar tiesvedību.

⁷⁸ Sk. piemēru turpmāk 75. un 77. punktā.

⁷⁹ Tomēr nolēmums par sākotnējo jautājumu pats par sevi nav jāatzīst vai jāizpilda saskaņā ar Konvenciju: 10. panta 1. punkts.

53. 2. panta 2. punktā minētajiem jautājumiem Konvenciju nepiemēro vairāku iemeslu dēļ. Dažas lietas ir saistītas ar sabiedrības vai trešo personu interesēm, un tāpēc pusēm var nebūt tiesību attiecīgo jautājumu atrisināt tikai savā starpā. Šādos gadījumos šie jautājumi būs konkrētas tiesas jurisdikcijā, un to nevar izmainīt, izmantojot tiesas izvēles līgumu. Citos gadījumos ir spēkā citi daudzpusējie tiesiskie regulējumi; tāpēc Konvencija nav vajadzīga, turklāt dažkārt ir sarežģīti izlemt, kurš instruments ir noteicošais, ja Konvencija attiecas uz kādu jomu⁸⁰.

54. **Statuss un rīcībspēja.** a) apakšpunkts ir saistīts ar fizisko personu statusu un rīcībspēju. Tas attiecas uz tiesvedībām par laulību šķiršanu, laulības atzīšanu par neesošu vai paternitātes noteikšanu.

55. **Ģimenes tiesības un mantošana.** b)–d) apakšpunkts ir saistīts ar ģimenes tiesībām un mantošanu⁸¹. b) apakšpunktā termins “uzturēšana” ietver bērna uzturēšanu. c) apakšpunktā minētais termins “laulāto mantiskās attiecības” attiecas arī uz īpašajām tiesībām, kuras laulātais dažās jurisdikcijās var izmantot attiecībā uz ģimenes mājokli; termins “līdzīgas attiecības” attiecas uz attiecībām starp pāriem, kas nav precējušies, ciktāl šādas attiecības ir juridiski atzītas⁸².

56. **Maksātnespēja.** Saskaņā ar e) apakšpunktu piemērošanas jomā neietilpst maksātnespējas, izlīgumu un citi līdzīgi jautājumi. Termins “maksātnespēja” attiecas uz fizisko personu bankrotu, kā arī uz maksātnespējīgo uzņēmumu likvidāciju, bet neattiecas uz gadījumiem, kad uzņēmumu likvidē citu iemeslu, nevis maksātnespējas, dēļ, kā skaidrots m) apakšpunktā. Termins “izlīgums” attiecas uz procedūrām, ar kuru palīdzību debitors var noslēgt līgumu ar kreditoru par moratoriju saistībā ar parādu atmaksu vai parādu dzēšanu. Termins “citi līdzīgi jautājumi” attiecas uz daudziem citiem paņēmieniem, kurus var izmantot, lai palīdzētu maksātnespējīgai personai vai organizācijai atjaunot maksāspēju, nepārtraucot uzņēmējdarbību, piemēram, uz Amerikas Savienoto Valstu Federālo bankrota kodeksa 11. nodaļu⁸³.

57. Tiesvedība neietilpst Konvencijas piemērošanas jomā saskaņā ar e) apakšpunktu, ja tā ir tieši saistīta ar maksātnespēju. Piemēram, pieņemsim, ka A (X valsts rezidents) un B (Y valsts rezidents) noslēdz līgumu, saskaņā ar kuru B ir parādā naudu A⁸⁴. Šajā līgumā kā izvēlēta tiesa ir norādīta Z valsts tiesa. Pēc tam A tiek

pasludināts par bankrotējušu tiesvedībā, kas notika X valstī. Konvencija attiektos uz visām prasībām par parāda atgūšanu no B pat tad, ja to būtu ierosinājis persona, kura ir norīkota administrēt A bankrotējušo mantu; ja norīkošana saskaņā ar X valsts tiesību aktu par maksātnespēju ir atzīta Z valstī, minētā persona darbojas A vārdā un tiesas izvēles līgums šai personai ir saistošs. Tomēr Konvenciju nepiemēro jautājumiem, kas ir saistīti ar bankrotējušas mantas administrēšanu, piemēram, uz dažādu kreditoru secību parādu atmaksai.

58. **Pasažieru vai preču pārvadājumi.** Saskaņā ar f) apakšpunktu piemērošanas jomā neietilpst pasažieru un preču iekšzemes un starptautiskie pārvadājumi⁸⁵. Tas attiecas uz jūras, sauszemes un gaisa pārvadājumiem, kā arī uz šo pārvadājumu veidu kombinācijām. Pasažieru un preču starptautiskajiem pārvadājumiem piemēro vairākas citas konvencijas, piemēram, Hāgas noteikumus par konosamentiem⁸⁶. Nepiemērojot Konvenciju šiem jautājumiem, nepastāv iespēja, ka starp konvencijām var rasties kolīzija.

59. **Jūrlietas.** Saskaņā ar g) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro attiecībā uz pieciem ar jūrlietām saistītiem jautājumiem: uz jūras piesārņošanu, atbildības ierobežošanu jūras prasībās, vispārēju avāriju un vilkšanu tauvā avārijas gadījumā un glābšanu. Ja tiesas izvēles līgumus piemērotu šiem jautājumiem, tad tas dažām valstīm radītu problēmas. Konvencija attiecas uz citiem jautājumiem, kas saistīti ar jūrlietām, piemēram, uz jūras apdrošināšanu, vilkšanu tauvā un glābšanu, ko neveic avārijas gadījumā, kuģu būvniecību, kuģu hipotēku un aizturējuma tiesībām⁸⁷.

60. **Antimonopola/konkurences jautājumi.** Antimonopola/konkurences jautājumi nav iekļauti piemērošanas jomā saskaņā ar h) apakšpunktu. Izņēmums ir formulēts ar frāzi “antimonopols/konkurence”, jo dažādās valstīs un tiesību sistēmās līdzīga (bet ne vienmēr identiska) normatīvā satura noteikumus lieto atšķirīgus terminus. Amerikas Savienotajās Valstīs kā standarta terminu lieto “antimonopola tiesības” [*anti-trust law*], bet Eiropā — “konkurences tiesības” [*competition law*]. Tāpēc Konvencijā ir lietoti abi termini. h) apakšpunkts neattiecas uz jautājumiem, kuru apzīmēšanai izmanto terminu “negodīga konkurence” (franču val. — *concurrence déloyale*), piemēram, maldinošas reklāmas izmantošana vai savu preču pārdošana kā konkurenta preces⁸⁸.

⁸⁰ Sk. piemērus turpmāk 58. un 64. punktā.

⁸¹ Daži no šiem jautājumiem ir ietverti citās Hāgas konvencijās.

⁸² Šie noteikumi lielā mērā ir aizgūti no Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 1. panta 2. punkta a)–d) apakšpunkta, un to piemērošanas joma ir iztīrīta Naja/Pokara ziņojuma 32.–34. lpp.

⁸³ Tāds pats noteikums ir atrodams Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā, un tā piemērošanas joma ir izvērtēta Naja/Pokara ziņojuma 32.–34. lpp.

⁸⁴ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

⁸⁵ Šajā gadījumā termins “preces” attiecas arī uz pasažieru bagāžu.

⁸⁶ Tos pieņēma 1924. gadā un grozīja ar 1968. gada Briseles protokolu. Dažkārt tos sauc par Hāgas un Visbijas noteikumiem.

⁸⁷ Sk. 30. punktu iepriekš.

⁸⁸ Īpašās komisijas par jurisdikciju un ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu civilīstās un komercīstās sēžu protokoli (2003. gada 1.–9. decembris), Protokols Nr. 13, 2. lpp. (Dokumentu izstrādes komitejas priekšsēdētāja paziņojums saistībā ar 2003. gada Darba dokumentu Nr. 39, kurā paredzētais 1. panta 3. punkta g) apakšpunkts atbilda Konvencijas galīgā teksta 2. panta 2. punkta h) apakšpunktam); sk. arī Protokolu Nr. 1, 9. lpp. (pirmais sekretārs), 10. lpp. (eksperts no Amerikas Savienotajām Valstīm), Protokols Nr. 4, 1. lpp. (eksperts no Jaunzēlandes) un 2. lpp. (eksperts no Šveices). Tādējādi bija paredzēts, ka attiecīgās frāzes nozīme angļu valodā būtu tāda paša kā frāzei franču valodā “*les entraves à la concurrence*”, kas neattiecas uz negodīgu konkurenci.

61. Tiesvedības par noziedzīgu antimonopolu/konkurenci nav civillietas vai komercietas, un tāpēc saskaņā ar 1. panta 1. punktu Konvenciju šiem procesiem nepiemēro⁸⁹.

62. Taču antimonopola/konkurences jautājumi var būt tiesvedības subjekts privāttiesībās. Šādas prasības rodas līgumattiecību dēļ, piemēram, ja prasītājs, kurš ir antimonopola nolīguma puse, lūdz atzīt nolīgumu par spēka neesošu vai ja pircējs lūdz pārdevējam atlīdzināt pārlietu augsto cenu pēc tam, kad ir konstatēts, ka pārdevējs ir bijis iesaistīts cenu noteikšanas gadījumā vai ir ļaunprātīgi izmantojis dominējošo stāvokli⁹⁰. Prasība atlīdzināt zaudējumus par antimonopola/konkurences tiesību pārkāpumu ir iespējama gan Amerikas Savienotajās Valstīs, gan Eiropā, kā arī dažās citās valstīs, un šajā gadījumā tas ir atbilstošs piemērs. Saskaņā ar 2. panta 2. punkta h) apakšpunktu Konvenciju šīm prasībām nepiemēro pat tad, ja tās ceļ saskaņā ar tiesas izvēles līgumu un ja strīds ir radies privātpersonu starpā.

63. No otras puses, ja kāda persona iesūdz tiesā citu personu saskaņā ar līgumu un atbildētājs norāda, ka līgums nav spēkā, jo tas ir pretrunā antimonopola/konkurences tiesībām, tad šāda tiesvedība nav ārpus Konvencijas piemērošanas jomas, jo antimonopola/konkurences jautājumi nav tiesvedības objekts/subjekts, bet tie rodas vienkārši kā sākotnējais jautājums⁹¹. Tiesvedības objekts/subjekts ir prasība saskaņā ar līgumu; tiesas galvenais jautājums ir par to, vai pieņemt spriedumu pret atbildētāju, jo šī puse ir pārkāpusi līguma noteikumus.

64. **Atbildība par kodolpostījumiem.** Saskaņā ar i) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro atbildībai par kodolpostījumiem. Uz šo jautājumu attiecas dažādas starptautiskās konvencijas, un tajās ir paredzēts, ka prasības par zaudējumiem, kas radušies kodolavārijas dēļ, ir tās valsts ekskluzīvā jurisdikcijā, kurā kodolavārija ir notikusi⁹². Dažkārt minētās konvencijas var būt noteicošas pār šo konvenciju saskaņā ar 26. pantu. Tomēr ir dažas valstis, kurās ir kodolspēkstacijas, bet tās nav ar atbildību par kodolpostījumiem saistīto konvenciju puses⁹³. Šīs valstis nevēlētos, lai, pamatojoties uz tiesas izvēles līgumu, tiesvedība notiktu citā valstī, jo tad, ja saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem kodolspēkstaciju operatoru atbildība

ir ierobežota vai ja kompensāciju piešķir no publiskajiem līdzekļiem, šajā valstī saskaņā ar tās tiesību aktiem, lai ieviestu vienotu risinājumu attiecībā uz atbildību un ierobežoto līdzekļu sadalījumu starp cietušajiem, būtu vajadzīgs viens kolektīvs tiesas process.

65. **Miesas bojājumi.** Saskaņā ar j) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro fizisku personu vai to vārdā celtām prasībām saistībā ar miesas bojājumiem. Tiesas izvēles līgumus šādos gadījumos slēdz ļoti reti. Diplomātiskajā sesijā tika izklāstīts uzskats, ka "miesas bojājumi" ir saistīti ar nervu šoku (pat ja faktiski miesas bojājumu nav), piemēram, redzot, kā iet bojā ģimenes loceklis, nevis ar pazemojumu vai aizvainojumu, kas rodas, piemēram, privātās dzīves vai goda aizskārums gadījumā⁹⁴.

66. **Kaitējums materiālam īpašumam.** Saskaņā ar k) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro prasībām par materiālam īpašumam nodarītiem zaudējumiem, kas izriet no neatļautas darbības nevis no līgumattiecībām⁹⁵. Šis izņēmums neattiecas uz jebkādam līgumiskām prasībām, kā arī tas neattiecas uz prasībām saistībā ar neatļautām darbībām, kas rodas līgumattiecību dēļ. Tādējādi šim noteikumam praksē ir tikai ierobežota ietekme.

67. **Nekustamais īpašums.** Saskaņā ar l) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu un nekustamā īpašuma nomu. Atsauce uz lietu tiesībām ir jāinterpretē tikai saistībā ar prasībām par nekustamā īpašuma īpašumtiesībām vai citām lietu tiesībām, nevis saistībā ar prasībām par nekustamo īpašumu, kas nav lietu tiesību objekts/subjekts. Tādējādi šis noteikums neattiecas uz tiesvedību par nekustamā īpašuma zaudējumiem (kaut arī šādas tiesvedības varētu nebūt iekļautas piemērošanas jomā saskaņā ar k) apakšpunktu), kā arī uz prasībām par zaudējumu piedziņu zemes pārdošanas līguma pārkāpuma dēļ⁹⁶.

68. Konvenciju nepiemēro nekustamā īpašuma nomaī vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, dažās valstīs ir spēkā īpaši tiesību akti, kuru mērķis ir aizsargāt nomnieku. Ja šie tiesību akti attiecas uz privātpašumiem, tad nomnieku var uzskatīt par patērētāju 2. panta 1. punkta a) apakšpunkta nozīmē, un saskaņā ar minēto noteikumu līgums nebūtu iekļauts piemērošanas jomā. Tomēr minētos tiesību aktus var piemērot arī citos gadījumos. Otrkārt, Diplomātiskās

⁸⁹ Tas attiecas arī uz kvazi-kriminālprocesiem saskaņā ar 2002. gada *Eiropas Kopienas dibināšanas līguma* 81. un 82. pantu.

⁹⁰ Sk. L. Radicati di Brozolo, "Antimonopola prasības: Kāpēc izslēgt tās no Hāgas Konvencijas par jurisdikciju un spriedumiem" (*"Antitrust Claims: Why exclude them from the Hague Jurisdiction and Judgments Convention"*), Eiropas Konkurences tiesību pārskats (*European Competition Law Review*) 2004. g., 25. sējums, Nr. 12, p. 780. lpp., 782.

⁹¹ Sk. 2. panta 3. punktu.

⁹² 1960. gada Parīzes Konvencija par trešās personas atbildību kodolenerģijas jomā un tās grozījumi 2004. gadā, 1963. gada Konvencija, ar kuru papildina Parīzes konvenciju un tās grozījumi 2004. gadā, 1963. gada Vīnes konvencija par civiltiesisko atbildību kodolpostījumu gadījumā un tās grozījumi 1997. gadā, 1977. gada Konvencija par papildu kompensāciju kodolpostījumu gadījumā, 1988. gada Kopīgais protokols, kas attiecas uz Vīnes konvencijas un Parīzes konvencijas piemērošanu.

⁹³ Piemēram, Amerikas Savienotās Valstis, Japāna, Kanāda, Koreja un Ķīna.

⁹⁴ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas protokolus — Protokola Nr. 20 3.–7. punktu un Protokola Nr. 24 16.–18. punktu. Diplomātiskā sesija apzinājās, ka frāze franču valodas tekstā (*"les dommages corporels et moraux y afférents"*) varētu šķist lietota šaurākā nozīmē saistībā ar to, ka tā attiecas uz nervu šoku, ja tas ir saistīts ar miesas bojājumiem. Diplomātiskā sesija nevarēja franču valodā atrast citu terminu, ar kuru precīzāk izteikt to, ka izņēmums j) apakšpunktā attiecas uz nervu šoku pat tad, ja tas ir vienīgais kaitējums, neietverot aizvainojumu vai kaitējumu reputācijai (piemēram, goda aizskārums), kas būtu panākts, ja izmantotu tikai terminu *"dommages moraux"*. Tādējādi tika noteikts, ka Ziņojumā ir skaidri jānorāda Diplomātiskās sesijas nolūks, nevis jāpaplašina franču valodas tekstā paredzētā izņēmuma nozīmē, ietverot papildu nozīmi, kas nav paredzēta tekstā angļu valodā.

⁹⁵ Romāņu-ģermāņu tiesību jēdziens "delikts" [*delict*] ir analogs anglosakšu tiesību sistēmas jēdzienam "neatļauta darbība" [*torf*].

⁹⁶ Tas, ka tiesai, iespējams, ir jāizskata sākotnējais jautājums par zemes īpašumtiesībām, to neietekmē — sk. 2. panta 3. punktu.

sesijas diskusijās tika noskaidrots, ka dažās jurisdikcijās dažus nomu veidus uzskata par lietu tiesību daļu, un tāpēc tā nav jāiekļauj Konvencijas piemērošanas jomā saskaņā ar l) apakšpunkta pirmo daļu. Tika uzskatīts, ka ir vēlams, lai nomu saskaņā ar Konvenciju interpretētu vienādi neatkarīgi no interpretācijas valsts tiesību aktos⁹⁷.

69. Konvencija attiecas uz tiesvedību, ja tā ar nekustamo īpašumu ir saistīta netieši, piemēram, uz tiesvedību, kas ir saistīta ar pārdevēja un pircēja tiesībām un pienākumiem līgumā par uzņēmuma pārdošanu pat tad, ja runa ir par darījumu, kurā tiek nodotas telpu nomas tiesības. No otras puses, Konvencija neattiektos uz tiesvedību par strīdu starp īpašnieku un nomnieku saistībā ar nomas noteikumiem.

70. **Juridiskas personas.** Saskaņā ar m) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro lietām par juridisku personu statusu vai likvidāciju, kā arī jautājumiem par juridisko personu struktūru lēmumu spēkā esību⁹⁸. Tika uzskatīts, ka nav vēlams atņemt tiesām jurisdikciju tādos jautājumos, kas bieži ir saistīti ar trešo personu tiesībām, ņemot vērā to, ka citkārt šie jautājumi būtu attiecīgo tiesu jurisdikcijā, kā arī to, ka šī jurisdikcija nereti ir ekskluzīva.

71. **Intelektuālais īpašums.** Uz intelektuālo īpašumu attiecas n) un o) apakšpunkts. Abos apakšpunktos ir nošķirtas autortiesības un blakustiesības, no vienas puses, un visas citas intelektuālā īpašuma tiesības, no otras puses. Turpmāk tās ir aplūkotas atsevišķi.

72. **Autortiesības un blakustiesības.** Konvencija pilnībā attiecas autortiesību un blakustiesību jomu. Tā attiecas arī uz tiesvedību par šo tiesību spēkā esību vai pārkāpumiem. Tomēr, tā kā spriedumu var atzīt vai izpildīt saskaņā ar Konvenciju tikai attiecībā uz personām, uz kurām attiecas tiesas izvēles līgums, tad spriedumam par spēkā esību saskaņā ar Konvenciju nav *in rem* ietekme⁹⁹.

73. **Blakustiesības.** Blakustiesības angļu valodā mēdz apzīmēt ar diviem terminiem — *related rights* un *neighbouring rights*. Blakustiesības ir, piemēram¹⁰⁰, izpildītāju tiesības (aktieri un mūziķi) priekšnesumos, skaņu ierakstu producentu tiesības (ieraksti kasetēs un kompaktdiskos) un raidorganizāciju tiesības attiecībā uz radio un televīzijas raidījumiem¹⁰¹.

74. **Citas intelektuālā īpašuma tiesības**¹⁰². n) un o) apakšpunkts attiecas tikai uz intelektuālā īpašuma tiesībām, kas nav autortiesības un blakustiesības. Saskaņā ar n) apakšpunktu Konvencijas piemērošanas jomā nav prasības par šādu tiesību spēkā esību. Saskaņā ar o) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro prasībām par šādu

tiesību pārkāpumu, taču uz to attiecas svarīgs izņēmums. Turpmāk šie jautājumi ir aplūkoti atsevišķi.

75. **Spēkā esība.** Konvenciju nepiemēro tiesvedībām, kas ir saistītas ar to intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību, kas nav autortiesības vai blakustiesības. Tādējādi tiesvedības par šādu tiesību atcelšanu vai paziņošanu, ka šādas tiesības ir spēkā vai nav spēkā, neietilpst Konvencijas piemērošanas jomā. Tomēr 2. panta 3. punktā ir precizēts, ka tiesvedības saistībā ar jautājumu, kurš ir Konvencijas piemērošanas jomā, šajā jomā ir tikai tāpēc, ka jautājums par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību ir jāizskata kā sākotnējs jautājums. Tas nozīmē, ka tiesvedības par licences līguma izpildi attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām nav ārpus piemērošanas jomas tikai tāpēc, ka atbildētājs aizstāvības nolūkā apšauba tiesību spēkā esību. Tomēr 10. panta 1. punktā ir paredzēts, ka nolēmumam par sākotnējo jautājumu saistībā ar spēkā esību citās līgumslēdzējās valstīs nevar veikt atsevišķu atzīšanu¹⁰³. No otras puses, galīgo tiesas spriedumu¹⁰⁴ tiesvedībā saskaņā ar tiesas izvēles līgumu, kas ir saistīts ar licences līgumu (piemēram, par zināmas naudas summas maksāšanu), saskaņā ar Konvenciju var atzīt un izpildīt¹⁰⁵.

76. **Intelektuālā īpašuma līgumi.** Konvenciju piemēro līgumiem, kas ir saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesībām, piemēram, ar licences līgumiem, izplatīšanas līgumiem, kopuzņēmuma līgumiem, pārstāvniecības līgumiem un līgumiem par intelektuālā īpašuma tiesību iegūšanu. Konvencija attiecas uz prasībām, kas celtas uz šādu līgumu pamata, piemēram, tiesvedībā par autoratlīdzības izmaksu saskaņā ar licences līgumu.

77. **Spēkā esības izmantošana aizstāvībā**¹⁰⁶. Tiesvedībā, kas uzsākta uz līguma pamata, atbildētājs var apgalvot, ka intelektuālā īpašuma tiesības nav spēkā. Ja līgumā paredzētās prasītāja tiesības (piemēram, tiesības saņemt autoratlīdzību) ir atkarīgas no intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esības, tad, pirms tiesa var lemt par galveno jautājumu, spēkā esības jautājums tai ir jāizskata kā sākotnējais jautājums. Kā jau paskaidrots iepriekš, tas nenozīmē, ka Konvencija uz šo tiesvedību vairs neattiecas. 10. panta 3. punktā ir paredzēti īpaši noteikumi par spriedumu atzīšanu un izpildi¹⁰⁷.

78. **Pretpasība par atcelšanu.** Tā vietā, lai aizstāvībai apšaubītu spēkā esību, atbildētājs var celt pretpasību par intelektuālā īpašuma tiesību atcelšanu. Konvencija uz šādu prasību neattiektos, jo tās objekts būtu tiesību spēkā esība. Tomēr tas, ka šāda prasība tika celta, nenozīmē, ka

⁹⁷ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas 13. protokola 46.–87. punktu, jo īpaši 56., 76., 84. un 86. punktu.

⁹⁸ Tāda paša frāze (ar nelielām vārdiskām atšķirībām) ir lietota Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 12. panta 2. punktā. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 65. un 66. lpp.

⁹⁹ *In rem* ietekmi dažkārt sauc arī par “*erga omnes*” ietekmi.

¹⁰⁰ Sk. 1994. gada Līgumu par intelektuālā īpašuma tiesībām, kas saistītas ar tirdzniecību (TRIP), II daļas 1. iedaļu, kā arī Pasaules intelektuālā īpašuma organizācijas 1996. gada Līgumu par izpildījumu un fonogramām (WPPT), Konvencija par fonogrammu producentu aizsardzību pret šo fonogrammu neatļautu pavairošanu (Ženēva, 1971. gads) un Starptautiskā

konvencija par izpildītāju, fonogrammu producentu un radoraidījumu organizāciju aizsardzību (Roma 1961. gads).

¹⁰¹ Sk. TRIP 14. panta.

¹⁰² Turpmākajos šā ziņojuma punktos tiek aplūkotas tikai intelektuālā īpašuma tiesības, kas nav autortiesības un blakustiesības.

¹⁰³ Sk. 194. – 196. punktu.

¹⁰⁴ Atšķirība starp “galīgo tiesas spriedumu” un nolēmumu sākotnējā jautājumā izklāstīta turpmāk 194. un 195. punktā turpmāk.

¹⁰⁵ Sk. arī diskusiju par 10. panta 3. punktu turpmāk 197.–201. punktu.

¹⁰⁶ Sk. iepriekš arī 37. punktu.

¹⁰⁷ Sk. 197. punktu un turpmākos punktus.

Konvenciju vairs nepiemēro prasībai, kura celta uz līguma pamata.

79. **Pārkāpumi.** Konvenciju nepiemēro tiesvedībā par pārkāpumiem (saistībā ar intelektuāla īpašuma tiesībām, kas nav autortiesības un blakustiesības), izņemot gadījumus, kad prasība par tiesību pārkāpumu ir celta, pamatojoties uz pušu starpā noslēgta līguma pārkāpumu, vai to varēja celt par šā līguma pārkāpumu¹⁰⁸. Tas nozīmē, pirmkārt, ka starp pusēm ir jābūt noslēgtam līgumam, kas ir saistīts ar minētajām tiesībām. Parasti šādā līgumā norāda arī izvēlēto tiesu. Otrkārt, tiesvedībai ir jābūt vai nu par attiecīgā līguma pārkāpumu, vai arī jāpastāv iespējai, ka pat tad, ja tiesvedību uzsāk kā prasību par neatļautu darbību, šo tiesvedību varēja uzsākt arī par līguma pārkāpumu¹⁰⁹.

80. **Piemērs.** Vislabākais piemērs ir licences līgums. Pieņemsim, ka līgumā licenciātam ir atļauts izmantot intelektuālā īpašuma tiesības konkrētā veidā, bet citi izmantošanas veidi nav atļauti. Ja viņš šīs tiesības izmanto, neievērojot līgumā paredzētos aizliegumus, tad viņš ir pārkāpis līguma noteikumus. Ja licenciārs iesūdz viņu par līguma noteikumu pārkāpumu, tad Konvencija attiecas uz šo prasību. Taču, ja licenciārs izvēlas celt prasību par neatļautu darbību, tad arī šajā gadījumā tiesvedība būs Konvencijas piemērošanas jomā, jo prasību varēja celt arī par līguma noteikumu pārkāpumu.

81. Šis noteikums ir svarīgs vairāku iemeslu dēļ. Dažās valstīs pusēm ir jāizklāsta tikai fakti, bet tiesa nosaka piemēroto juridisko interpretāciju. Tas, vai tiesa konstatē līguma pārkāpumu vai neatļautu darbību, ir atkarīgs no tā, ko ir vieglāk pierādīt. Citās valstīs puses pašas lemj par to, vai iesniegt prasību par līguma pārkāpumu vai neatļautu darbību. Izvēles pamatā var būt dažādi iemesli (piemēram, iespēja saņemt lielāku atlīdzību). Lēmums nedrīkst būt atkarīgs no nejaušiem apsvērumiem par to, vai Konvencija attiecas uz attiecīgo prasību.

82. **Publiskie reģistri.** Saskaņā ar p) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro jautājumiem par publisko reģistru ierakstu spēkā esamību¹¹⁰. Dažkārt šādus jautājumus var neuzskatīt par civillietām vai komercietām. Tomēr, tā kā dažos starptautiskos instrumentos¹¹¹ ir paredzēta ekskluzīva jurisdikcija attiecībā uz tiesvedībām, kuru

objekts ir šādu ierakstu spēkā esība, tika nolemts šādus jautājumus neiekļaut piemērošanas jomā, lai izvairītos no pārpratumiem.

83. **Apdrošināšana.** Apdrošināšanas (vai pārapdrošināšanas) līgumi nav ārpus Konvencijas piemērošanas jomas tikai tāpēc, ka tie ir saistīti ar kādu no jautājumiem, kas ir minēti 2. punktā. Tas, ka apdrošinātais risks nav Konvencijas piemērošanas jomā, nenozīmē, ka tajā nav iekļauts apdrošināšanas līgums. Tādējādi pa jūru pārvadājamo preču apdrošināšana ir iekļauta piemērošanas jomā saskaņā ar 2. panta 2. punkta f) apakšpunktu, kā arī atbildības apdrošināšana par kodolpostījumiem ir iekļauta saskaņā ar 2. panta 2. punkta f) apakšpunktu. Tas ir skaidrots 17. pantā¹¹².

84. **Šķīrējtiesas process.** Ar 4. punktu no Konvencijas piemērošanas jomas izslēdz šķīrējtiesas procesu un ar to saistītas procedūras¹¹³. Šis noteikums ir jāinterpretē plaši, un tas attiecas uz visām procedūrām, kurās tiesa iesaistās šķīrējtiesas procesā, piemēram, lemjot par to, vai vienošanās par šķīrējtiesu ir vai nav spēkā, nosakot, ka pusēm ir jāvērsas šķīrējtiesā, vai izbeidzot šķīrējtiesas procesu, atceļot, grozot, atzīstot vai izpildot šķīrējtiesas lēmumu, ieceļot vai atbrīvojot šķīrējtiesnešus, nosakot šķīrējtiesu strīda izšķiršanai vai pagarinot termiņu lēmuma pieņemšanai. Šā noteikuma mērķis ir nodrošināt, ka šī konvencija neietekmē ar šķīrējtiesām saistītos spēkā esošos instrumentus¹¹⁴.

85. **Valstu valdības.** 2. panta 5. punktā ir paredzēts, ka tiesvedība ietilpst Konvencijas piemērošanas jomā, ja tiesvedības puse ir valsts, tostarp valdība, valdības aģentūra vai jebkura cita persona, kura rīkojas valsts vārdā¹¹⁵. Tiesvedība neietilpst Konvencijas piemērošanas jomā, ja tā izriet no tiesas izvēles līguma, kas noslēgts jautājumā, kuru neizskata civillietā vai komercietā¹¹⁶. Tādējādi valsts iestādei ir tiesības gūt labumu no Konvencijas, un tā uzņemas Konvencijā paredzētos pienākumus, kad tā veic komercdarījumus, bet paredzētie pienākumi nav jāuzņemas, kad šī iestāde darbojas publiskās varas kapacitātē¹¹⁷. Kopumā var uzskatīt, ka tad, ja valsts iestāde rīkojas tā, kā rīkotos vienkāršs pilsonis, tad attiecīgā lieta, iespējams, ir saistīta ar civillietu vai komercietu. Taču, ja tā izmanto valsts pilnvaras, kuru

¹⁰⁸ Pārkāpumu tiesvedības 2. panta 2. punkta o) apakšpunkta nozīmē ir arī prasības, kas celtas saistībā ar kompensāciju par darbībām, kas veiktas laikā starp intelektuālā īpašuma tiesību pieteikuma publicēšanu un to reģistrāciju, prasības, kas celtas saistībā ar paziņojumu par tiesību nepārkāpšanu, kā arī prasības, kas celtas, lai konstatētu vai apstiprinātu iepriekšējā lietotāja tiesības uz izgudrojuma izmantošanu. Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 7 39. un 40. punktu.

¹⁰⁹ Atsevišķos gadījumos saskaņā ar o) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro jautājumam, kas citkārt ir piemērošanas jomā, proti, ja tiesas izvēles līgums attiecas uz pārkāpumiem, ko neizskata par tā līguma pārkāpumiem, kurā attiecīgā tiesa ir norādīta, vai kāda cita starp attiecīgajām pusēm noslēgta līguma pārkāpumu, vai arī ja puses ir noslēgušas tiesas izvēles līgumu saistībā ar pārkāpumu, kas jau ir noticis un kas nebija saistīts ar līgumu, kas noslēgts starp attiecīgajām pusēm. Šādi līgumi tiek noslēgti reti.

¹¹⁰ Tāda paša frāze (ar nelielām vārdiskām atšķirībām) ir lietota Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 12. panta

3. punktā. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 66. lpp.

¹¹¹ Piemēram, Briseles regulas 22. panta 3. punkts.

¹¹² Sk. 221. – 227. punktu.

¹¹³ Tāds pats noteikums ir ietverts Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 1. panta 2. punkta g) apakšpunktā. Attiecīgais komentārs ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 35. lpp.

¹¹⁴ Diskusiju par saikni starp nolīgumiem par šķīrējtiesu procesiem un *Konvenciju par tiesas izvēles līgumiem* sk. A. Schulz "Topošā Hāgas Konvencija par ekskluzīviem tiesas līgumiem un šķīrējtiesas procesi" (*The Future Hague Convention on Exclusive Choice of Court Agreements and Arbitration*), 2005. gada Prov. dok. Nr. 32, kas sagatavots Divdesmitajai sesijai, kas notika 2005. gada jūnijā.

¹¹⁵ Noteikums (ar nelielām vārdiskām atšķirībām) ir aizgūts no Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 1. panta 3. punkta. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 35. un 36. lpp.

¹¹⁶ Sk. 1. panta 1. punktu un diskusiju 49. punktu iepriekš.

¹¹⁷ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 15 58.

vienkāršiem pilsoņiem nav, tad lieta, iespējams, nav civillieta vai komerciāla.

86. Lai šo noteikumu labāk izskaidrotu, var izmantot divus piemērus. Ja kāda ministrija izsludina konkursu par drukāšanai vajadzīgā papīra piegādi un konkursā uzvar ārvalstu uzņēmums, kas noslēdz attiecīgu līgumu (kurā ir norādīta arī izvēlēta tiesa), tad tiesvedībai saistībā ar līgumu gandrīz neapšaubāmi piemēro Konvenciju. No otras puses, ja kāds ārvalstnieks, iebrucot valstī, paraksta līgumu (kurā ir norādīta arī izvēlēta tiesa), saskaņā ar kuru viņš piekrīt maksāt naudas sodus (kriminālsodu), ko viņam var noteikt par veiktajām darbībām attiecīgajā valstī, tad tiesvedībai saskaņā ar līgumu Konvenciju, visticamāk, nepiemēro¹¹⁸.

87. **Valstu imunitāte.** 2. panta 6. punktā ir paredzēts, ka nekas Konvencijā neietekmē valstu vai starptautisko organizāciju privilēģijas un imunitāti ne tikai attiecībā uz pašām valstīm vai starptautiskajām organizācijām, bet arī attiecībā uz to īpašumiem¹¹⁹. Konvencijā šis noteikums tika paredzēts tāpēc, ka daži pārstāvji uzskatīja, ka 2. panta 5. punktu attiecībā uz šiem jautājumiem var interpretēt nepareizi — 2. panta 6. punkts ir paredzēts tam, lai to novērstu nenotiktu¹²⁰.

88. **Procesuālās tiesības.** Konvencijas izstrādātāju nolūks nebija, lai tā ietekmētu līgumslēdzēju valstu procesuālās tiesības, izņemot gadījumus, kad tas ir īpaši norādīts. Ja runa nav par minētajiem jautājumiem, tad procesuālās tiesības piemēro tāpat kā iepriekš pat tad, ja tiesvedībās, kuras ir Konvencijas piemērošanas jomā¹²¹. Daži piemēri ir minēti turpmāk, bet jāņem vērā, ka nav apskatīti visi iespējamie gadījumi.

89. Konvencijā nav noteikts, ka līgumslēdzējai valstij ir jānodrošina tāds aizsardzības līdzeklis, kas nav paredzēts saskaņā ar tās tiesību aktiem pat tad, ja tās tiesai ir jāizpilda citas valsts tiesas spriedums, kurā šāds tiesību aizsardzības līdzeklis ir noteikts. Konvencijas vajadzībām līgumslēdzējām valstīm nav jāparedz jauni tiesību aizsardzības līdzekļi. Tomēr tām ir jāpiemēro valsts tiesību aktos paredzētie izpildes pasākumi, lai citā valstī pieņemtajam spriedumam būtu pēc iespējas lielāka ietekme.

90. Konvencija neietekmē termiņus prasības celšanai, un citus pasākumus, ko veic saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem. Tiesvedība saskaņā ar tiesas izvēles līgumu vai tiesvedība, kas vajadzīga saskaņā ar tiesas izvēles līgumu pieņemta sprieduma izpildei, ir jāpabeidz termiņā, kas paredzēts attiecīgās valsts tiesību aktos. Šis noteikums

ir spēkā neatkarīgi no tā, vai termiņš ir noteikts jautājumiem pēc būtības vai procesuāliem jautājumiem.

91. Konvencija neietekmē valsts tiesību aktus par personu spēju celt prasību vai aizstāvēties tiesvedībā. Tādējādi, ja saskaņā ar atzīšanas vai izpildes valsts tiesību aktiem persona, kura nav juridiska persona, nav spējīga iesaistīties lietā, tad tā nevar celt prasību saskaņā ar Konvenciju, lai izpildītu spriedumu pat tad, ja spriedumu pieņemusi tiesa uzskatīja, ka šādu prasību var celt.

92. Valsts tiesību akti paredz, vai ir tiesības iesniegt pārsūdzību un izmantot līdzīgus tiesību aizsardzības līdzekļus, un kādos gadījumos to var darīt. Kā piemēru var minēt pārsūdzību tās pašas valsts augstākā tiesas instancē, vēršanos Eiropas Kopienų Tiesā, lai saņemtu interpretāciju par Kopienų tiesībām, tostarp par konvencijām, kurām Kopiena ir pievienojusies, vēršanos īpašā tiesā, lai lemtu par konstitucionāliem jautājumiem, un vēršanos patentu birojā vai citā iestādē, lai lemtu par patenta spēkā esību. Tāpat piemēro arī valstī spēkā esošos noteikumus par pierādījumiem, pat ja ir jāpierāda tiesas izvēles līguma esība un tas, vai ir izpildītas Konvencijas prasības par tā formu.

3. pants *Ekskluzīvi tiesas izvēles līgumi*

93. **Definīcija: piecas prasības.** Ja valsts nav sniegusi deklarāciju saskaņā ar 22. pantu¹²², tad Konvenciju piemēro tikai ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem. 3. panta a) punktā ir izklāstīta šāda līguma definīcija. Definīcijā ir paredzētas šādas prasības: pirmkārt, līgumam ir jābūt noslēgtam starp divām vai vairāk pusēm, otrkārt, tam ir jāatbilst c) punkta prasībām, treškārt, līgumā ir jānorāda vienas valsts tiesas vai viena vai vairākas īpašas tiesas no vienas valsts, neietverot citas tiesas, ceturtkārt, norādītajai tiesai vai tiesām ir jābūt kādā no līgumslēdzējām valstīm, un, piektkārt, tiesa ir jāizvēlas, lai izšķirtu strīdus, kas ir radušies vai var rasties saistībā ar konkrētām tiesiskajām attiecībām¹²³.

94. **Pirmā prasība.** Tiesas izvēles līgumu nevar piemērot vienpusēji — ir jāpanāk vienošanās. To, vai ir notikusi vienošanās, parasti nosaka tās valsts tiesību aktu, kurā ir izvēlēta tiesa, tostarp noteikumi par tiesību aktu izvēli,¹²⁴ taču dažkārt to nosaka arī citas tiesību sistēmas¹²⁵.

95. Tomēr Konvenciju kopumā piemēro tikai tad, ja ir noslēgts tiesas izvēles līgums, un tas nozīmē, ka ir izpildītas zināmas pamatprasības. Ja šīs prasības nav izpildītas, tad tiesa, neizvērtējot citas valsts tiesību aktus, var nolemt, ka Konvenciju attiecīgajā gadījumā nepiemēro.

¹¹⁸ Apsverot šādus jautājumus, ir jāņem vērā, ka Konvencijā frāze "civillietas vai komerciālas" ir atsevišķs jēdziens, kas nav atkarīgs no tā nozīmes valsts tiesību aktos vai citās konvencijās.

¹¹⁹ Noteikums ir aizgūts no 1. panta 4. punkta Konvencijas 1999. gada pagaidu projektā. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 36. lpp.

¹²⁰ Turpat.

¹²¹ Saistībā ar atzīšanu un izpildi tas ir precizēts 14. pantā, kurā ir paredzēts, ka sprieduma atzīšanas un izpildes procedūru regulē atzīšanas vai izpildes valsts tiesību akti.

¹²² Saskaņā ar 22. pantu valstīm, sniedzot deklarāciju, ir atļauts divpusēji piemērot nodaļu par atzīšanu un izpildi arī spriedumiem, ko ir pieņēmusi tiesa, kas ir norādīta

neekskluzīvā tiesas izvēles līgumā. Plašāk sk. turpmāk 240. punktā un turpmākos punktus.

¹²³ Tiesas izvēles līgumam attiecīgajā laikā, protams, ir jābūt spēkā un saistošam. Ja tas vairs nav spēkā, piemēram, tāpēc ka puses ir vienojušās par tā izbeigšanu, tad saskaņā ar Konvenciju to vairs neuzskata par tiesas izvēles līgumu.

¹²⁴ 5. panta 1. punkts, 6. panta a) punkts un 9. panta a) punkts.

¹²⁵ 6. panta b) punktā ir atsauce uz tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesā prasība ir celta, un 9. panta b) punktā — uz atzīšanas vai izpildes valsts tiesību aktiem. Tāpēc šīm tiesībām piemēro divu valstu tiesību aktus: sk. 150. punktu.

96. Turpmāk ir sniegts piemērs¹²⁶. X, kas ir Panamas rezidents, nosūta Y, kas ir Meksikas rezidents, nevēlamu e-pastu, kurā izsaka piedāvājumu, kas ir ļoti neizdevīgs Y. Piedāvājumā ir paredzēta tiesas izvēles klauzula, kurā norādītas Ruritānijas (iedomāta valsts) tiesas, un ir šāda piebilde: “Ja neatbildēsiet septiņu dienu laikā, tad uzskatīšu, ka šim piedāvājumam esat piekritis.” Šo e-pasta vēstuli izdzēš Y pretsurogātpasta programma, un viņš šo vēstuli neizlasa. Pēc septiņām dienām X apgalvo, ka ir noslēgts līgums, kurā ir norādīta izvēlēta tiesa, un ceļ prasību Ruritānijas tiesā. Ja atšķirībā no visām pārējām pasaules valstīm saskaņā ar Ruritānijas tiesību aktiem šādu līgumu un “vienošanos” par izvēlēto tiesu uzskata par spēkā esošu, tad citām valstīm, tostarp Meksikai, ir tiesības šādu tiesas izvēles līgumu uzskatīt par spēkā neesošu.

97. Ja sākotnējās līguma puses ir piekritušas tiesas izvēles līgumam, tad tas var ietekmēt trešās personas, kuras nav atklāti izteikušas piekrišanu, ja trešās personas lēmums par prasības celšanu ir atkarīgs no tā, vai tā pārņem kādas sākotnējās puses tiesības un pienākumus. Tas, vai šāda situācija pastāv, ir atkarīgs no valsts tiesību aktiem¹²⁷.

98. **Otrā prasība.** Tā ir saistīta tiesas izvēles līguma formu. Attiecīgie noteikumi ir paredzēti c) punktā, un tie ir aprakstīti turpmāk.

99. **Trešā prasība.** Šī prasība ir tāda, ka izvēlei ir jābūt ekskluzīvai — tiesas izvēles līgumā ir jānorāda¹²⁸ vienas valsts tiesas vai viena vai vairākas īpašas valsts tiesas, nosakot *ekskluzīvu* jurisdikciju. Šis noteikums ir apspriests turpmāk saistībā ar b) punktu, saskaņā ar kuru tiesas izvēles līgumu uzskata par ekskluzīvu, ja vien puses viennozīmīgi nav norādījušas citādi¹²⁹.

100. **Ceturrtā prasība.** Konvenciju piemēro tikai tiesas izvēles līgumiem, kas attiecas uz līgumslēdzējas valsts tiesām; Konvenciju nepiemēro līgumiem, kuros ir norādītas tādas valsts tiesas (vai vienas vai vairākas īpašas tiesas), kas nav Konvencijas dalībvalstis. Piemēram,¹³⁰ var pieņemt, ka līgumu, kurā kā izvēlēta tiesa ir norādītas tiesas X valstī, kas nav dalībvalsts, no vienas puses, noslēdz Peru pastāvīgais iedzīvotājs un, no otras puses, Venecuēlas pastāvīgais iedzīvotājs. Ja peruānis iesūdz tiesā venecuēlieti Venecuēlā, tad Venecuēlas tiesai nav jāpiemēro 6. pants (kas paredz, ka tai ir jāaptur vai jāizbeidz tiesvedība)¹³¹. Ja prasību ceļ X valsts izvēlētajā tiesā, tad Peru un Venecuēlas tiesām nav saskaņā ar Konvenciju jāatzīst attiecīgās tiesas pieņemtais spriedums¹³².

¹²⁶ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

¹²⁷ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 2 2.–10. punktu. Sk. 142. punktā turpmāk.

¹²⁸ Vienkārši aizstāvēt vienu pusi ar šādu pamatojumu, neizsakot iebildumus par jurisdikciju, nenozīmē, ka saskaņā ar Konvenciju attiecīgais jautājums ir tiesas jurisdikcijā, jo šādā gadījumā tiesa netiek *norādīta* 3. panta nozīmē.

¹²⁹ Sk. 102. – 104. punktu.

¹³⁰ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi,

101. **Piektā prasība.** Šī prasība ir tāda, ka tiesa ir jāizvēlas, lai izšķirtu strīdus, kas ir radušies vai var rasties saistībā ar konkrētām tiesiskajām attiecībām. Tas nozīmē, ka tiesas izvēles līgumi var attiekties arī uz strīdiem, kas jau ir radušies. Tāpat tie var attiekties uz iespējamiem strīdiem nākotnē, ja attiecīgie līgumi ir saistīti ar konkrētām tiesiskajām attiecībām. Tiesas izvēles līgums neattiecas tikai uz prasībām saskaņā ar līgumu, bet, piemēram, var to var piemērot arī prasībām par tādu zaudējumu piedziņu, kas radušies konkrētu attiecību dēļ. Tādējādi tiesas izvēles klauzula partnerības nolīgumā var attiekties arī uz prasībām par zaudējumu piedziņu starp partneriem, kuri izveidojuši partnerību. Tas, vai šāds noteikums ir spēkā attiecīgajā gadījumā, ir atkarīgs no nolīguma noteikumiem.

102. **Līgumi, kurus uzskata par ekskluzīviem.** 3. panta b) punktā ir paredzēts svarīgs noteikums (ko nosaka trešā prasība a) punktā) par to, ka tiesas izvēles līgumu, kurā izvēlētas vienas Konvencijas dalībvalsts tiesas vai viena vai vairākas īpašas Konvencijas dalībvalsts tiesas, uzskata par ekskluzīvu, ja vien puses viennozīmīgi nav norādījušas citādi¹³³.

103. Pirmā noteikuma daļā ir paredzēts, ka tiesas izvēles līgumā var būt atsauce uz kādas dalībvalsts tiesām kopumā vai uz vienu vai vairākām īpašām tiesām vienā dalībvalstī. Tādējādi līgumu, kurā ir norādītas “Francijas tiesas”, uzskata par ekskluzīvu Konvencijas nozīmē pat tad, ja tajā nav atsauce uz konkrētu Francijas tiesu, kurā notiks tiesvedība, un arī tad, ja nav skaidri nepieļauta citu valstu tiesu jurisdikcija. Šādā gadījumā to, kurā tiesā vai tiesās var iesniegt prasību, nosaka saskaņā ar Francijas tiesību aktiem¹³⁴. Saskaņā ar šādu noteikumu prasītājs var izvēlēties jebkuru Francijas tiesu.

104. Par ekskluzīvu uzskata arī tādu līgumu, kurā ir atsauce uz konkrētu Francijas tiesu, piemēram, uz Parīzes Komerclietu tiesu¹³⁵. Tas pats attiecas arī uz līgumu, kurā ir norādītas divas vai vairākas konkrētas tiesas vienā dalībvalstī, piemēram, vai nu “Parīzes Komerclietu tiesa, vai Lionas Komerclietu tiesa”. Arī šāds līgums būtu ekskluzīvs tiesas izvēles līgums. Arī līgums, kurā noteikts, ka A var iesūdzēt B tikai Parīzes Komerclietu tiesā, bet B var iesūdzēt A tikai Lionas Komerclietu tiesā, būtu ekskluzīvs tiesas izvēles līgums saskaņā ar Konvenciju, jo tajā nav iekļautas visu pārējo valstu tiesas. Tomēr līgumu nevarētu uzskatīt par ekskluzīvu Konvencijas nozīmē, ja tiesas būtu divās dažādās valstīs.

105. **Nevienlīdzīgi līgumi.** Dažkārt tiesas izvēles līgumu izstrādā tā, lai tas būtu ekskluzīvs attiecībā uz vienas puses

ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

¹³¹ Tomēr tā saskaņā ar tiesību aktiem var apturēt vai izbeigt tiesvedību.

¹³² Tomēr tās var to darīt saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

¹³³ Sk. *The Hongkong and Shanghai Banking Corporation Limited* pret *Yusuf Suweike*, 392 F. Supp. 2d 489 (EDNY 2005), kas, iespējams, ir lieta, kurā atsauce uz Konvenciju ir izdarīta pirmo reizi.

¹³⁴ Sk. 5. panta 3. punkta b) apakšpunktu.

¹³⁵ Problēmas, kas rodas, ja izvēlēta tiesa nevar izskatīt lietu saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ir izvērtētas turpmāk: sk. 135. punktu un turpmākos punktus.

celtu prasību, bet neekskluzīvs attiecībā uz otras puses celtu prasību. Šādi ir starptautiskie aizdevuma līgumi. Šādā līgumā tiesas izvēles klauzulā var būt paredzēts, ka: “Aizņēmējs var celt prasību pret aizdevēju tikai X valsts tiesās, bet aizdevējs var celt prasību pret aizņēmēju X valsts tiesās vai jebkuras citas valsts tiesā, ja attiecīgais jautājums saskaņā ar tās tiesību aktiem ir attiecīgās tiesas jurisdikcijā.”

106. Diplomātiskajā sesijā tika nolemts, ka tāpēc, lai Konvenciju piemērotu attiecīgajam līgumam, tam jābūt ekskluzīvam neatkarīgi no tā, kura puse ceļ prasību tiesā. Tādējādi šāda veida līgumi, kas minēti iepriekšējā punktā, nav ekskluzīvi tiesas izvēles līgumi Konvencijas nozīmē¹³⁶. Tomēr uz tiem attiecas Konvencijas noteikumi par atzīšanu un izpildi, ja attiecīgā valsts saskaņā ar 22. punktu ir iesniegusi deklarācijas¹³⁷.

107. **Termina “valsts” nozīme neunitāras tiesību sistēmas gadījumā.** Vārdam “valsts” var būt dažādas nozīmes attiecībā uz dalībvalsti, kurā saistībā ar jautājumiem, kuriem piemēro Konvenciju, dažādās teritoriālajās sistēmās darbojas divas vai vairākas tiesību sistēmas, piemēram, Amerikas Savienotās Valstis, Apvienotā Karaliste, Kanāda vai Ķīna. Saskaņā ar 25. pantu tas attiecīgajā gadījumā var apzīmēt vai nu valsti kopumā, piemēram, Amerikas Savienotās Valstis, Apvienoto Karalisti, Kanādu vai Ķīnu, vai šīs valsts teritoriālo vienību, piemēram, Ņūdžersiju, Skotiju, Ontārio vai Honkongu. Tādējādi saskaņā ar Konvenciju par ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu uzskata gan klauzulu, kurā ir norādītas “Amerikas Savienoto Valstu tiesas”, gan klauzulu, kurā ir norādītas “Ņūdžersijas tiesas”¹³⁸.

108. **Ekskluzīvu līgumu piemēri.** 3. punkta b) punktā ir paredzēts, ka tiesas izvēles līgumu, kurā izvēlētas vienas Konvencijas dalībvalsts tiesas vai viena vai vairākas īpašas Konvencijas dalībvalsts tiesas, uzskata par ekskluzīvu, ja vien puses nepārprotami nav norādījušas citādi. Tādējādi turpmāk minētie piemēri ir jāuzskata par ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem¹³⁹:

- “X valsts tiesu jurisdikcijā ir saistībā ar šo līgumu celto prasību izskatīšana.”
- “Prasību saskaņā ar šo līgumu ceļ X valsts tiesās.”

109. **Neekskluzīvu līgumu piemēri.** Turpmāk minētie piemēri nav ekskluzīvu līgumu piemēri¹⁴⁰:

- “X valsts tiesām nepiemīt ekskluzīva jurisdikcija izskatīt saistībā ar šo līgumu celtās prasības.”
- “Prasību saskaņā ar šo līgumu var celt X valsts tiesās, bet nav aizliegts prasību celt kādas citas valsts tiesā, ja attiecīgais jautājums ir tās jurisdikcijā saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem.”
- “Prasību saskaņā ar šo līgumu var celt A tiesā X valstī vai B tiesā Y valstī, bet to nedrīkst celt nevienā citā tiesā.”
- “Prasību pret A var celt tikai A valstī, kurā dzīvo A; prasību pret B var celt tikai B valstī, kurā dzīvo B.”

110. **Formālās prasības.** Formālās prasības ir izklāstītas c) apakšpunktā. Šīs prasības ir vajadzīgas un pietiekamas – Konvenciju nepiemēro tiesas izvēles līgumam, ja tas neatbilst šīm prasībām¹⁴¹, bet, ja tas atbilst prasībām, tad oficiālas papildu prasības saskaņā ar tiesību aktiem nevar noteikt. Piemēram, dalībvalsts tiesa nevar atteikt tiesas izvēles līguma izpildi, jo:

- tas ir citas valsts valodā¹⁴²,
- tas nav uzrakstīts īpašā treknrakstā,
- tas ir uzrakstīts mazā drukā vai
- puses to nav parakstījušas papildus pamatlīgumam¹⁴³.

111. Saskaņā ar c) apakšpunktu ir paredzēts, ka tiesas izvēles līgumu slēdz vai fiksē vai nu “rakstveidā”, vai “ar citu komunikācijas līdzekļu palīdzību, kas atveido informāciju tā, ka pēc tam tā ir pieejama, lai uz to varētu atsaukties”.

112. Ja līgums sagatavots rakstveidā, tad tā oficiālā spēkā esība nav atkarīga no tā, vai tas parakstīts, taču, ja tas nav parakstīts, varētu būt daudz sarežģītāk pierādīt to, ka līgums ir noslēgts. Otrā iespējamā forma ir paredzēta, lai apzīmētu elektroniskos datu pārraides vai glabāšanas līdzekļus. Tas attiecas uz visām parastajām iespējām, ja datus var iegūt tā, lai uz tiem var atsaukties un izmantot vēlāk. Tas attiecas, piemēram, uz e-pastu un faksu¹⁴⁴.

113. Līgums ir jānoslēdz vai nu vienā, vai otrā formā, vai arī tam jābūt *fiksētam* šādās formās. Konference angļu valodas tekstā izvēlējās neizmantot frāzi “apliecināts

līgumu, kas ir spēkā saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem pat tad, ja šis līgums neatbilst 3. panta c) punkta prasībām. Piemēram, ja tiesas izvēles līgums ir spēkā saskaņā ar izvēlētas tiesas valsts tiesību aktiem, tad šī tiesa var izskatīt lietu pat tad, ja attiecīgais līgums neatbilst 3. panta c) punkta prasībām. Tomēr citu dalībvalstu tiesām nav pienākuma saskaņā ar Konvencijas 6. pantu atturēties no tādas prasības izskatīšanas, kas iesniegta saskaņā ar šādu tiesas izvēles līgumu, kā arī tām nav pienākuma saskaņā ar Konvencijas 8. pantu atzīt un izpildīt attiecīgo spriedumu.

¹⁴² Ar nosacījumu, ka ir panākta vienošanās.

¹⁴³ Dažās tiesību sistēmās šīs var būt valsts tiesību aktu prasības.

¹⁴⁴ Šā noteikuma formulējuma pamatā ir ANO Starptautiskās tirdzniecības tiesību komisijas (UNCITRAL) 1996. gada Parauglikuma par elektronisko tirdzniecību 6. panta 1. punkts.

¹³⁶ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 3 2.–11. punktu.

¹³⁷ Sk. 240. punktu un turpmākos punktus. Citus līgumu piemērus, kurus neuzskatītu par ekskluzīviem līgumiem Konvencijas nozīmē, sk. 109. punktu.

¹³⁸ Klauzula, kurā norādītas “Ņūdžersijas štata tiesas vai šajā štatā esošās federālās tiesas”, arī būtu uzskatāma par ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu.

¹³⁹ Šis uzskaitījums nav izsmēlošs. Neekskluzīvu līgumu piemērus sk. 104. punktu (pēdējo teikumu) iepriekš, 105, 106. un 109. punktu.

¹⁴⁰ Šis uzskaitījums nav izsmēlošs.

¹⁴¹ Dažās dalībvalstīs tiesību aktos tiesas izvēles līgumiem var būt paredzētas mazākas oficiālās prasības. Tajos pat var nebūt nekādas oficiālas prasības. Saskaņā ar Konvenciju šādu valstu tiesām nav aizliegts piemērot tiesas izvēles

rakstveidā” [evidenced in writing] un tā vietā izvēlējas frāzi “fiksēts rakstveidā” [evidenced in writing], tā kā frāze “apliecināts rakstveidā” var radīt iespaidu, ka 3. panta c) punkts ir noteikums par pierādījumiem [evidence]. Tāpat Konference franču valodas tekstā nolēma neizmantot frāzi “confirmé par écrit” un tā vietā izvēlējas frāzi “documenté par écrit”, tā kā frāze “documenté par écrit” var radīt iespaidu, ka šis noteikums ir saistīts ar nodomu.

114. Ja līgums ir noslēgts mutvārdos un viena no pusēm to sagatavo rakstveidā, tad nav nozīmes tam, ka otrā puse no tā ir guvusi labumu, piemēram, ja izvēlēta tiesa ir otrās puses valstī. Jebkurā gadījumā ir vajadzīga abu pušu piekrišana attiecībā uz sākotnējo mutvārdu vienošanos.

115. 3. panta d) punktā ir paredzēts, ka ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu, kas ir kāda cita līguma sastāvdaļa, uzskata par neatkarīgu līgumu attiecībā pret pārējiem pamatlīguma noteikumiem. Tādējādi ekskluzīva tiesas izvēles līguma spēkā esību nevar apstrīdēt, pamatojoties tikai uz to, ka nav spēkā pamatlīgums, kura sastāvdaļa ir tiesas izvēles līgums; tiesas izvēles līguma spēkā esība ir jānosaka neatkarīgi saskaņā ar Konvencijā izklāstītajiem kritērijiem¹⁴⁵. Pastāv iespēja, ka izvēlēta tiesa nospriež, ka pamatlīgums nav spēkā, nospriežot, ka nav spēkā tiesas izvēles līgums. No otras puses, protams, ir iespējams, ka tā pašā iemesla dēļ, kas ir par pamatu tam, ka pamatlīgumu atzīst par spēkā neesošu, par spēkā neesošu var atzīt arī tiesas izvēles līgumu; viss ir atkarīgs no apstākļiem un piemērojamiem tiesību aktiem.

4. pants *Citas definīcijas*

116. “**Spriedums**”. 4. pantā ir sniegtas vēl divas definīcijas. 4. panta 1. punktā ir termina “spriedums” definīcija. Tas ir definēts tā, lai attiektos uz jebkuru nolēmumu pēc būtības neatkarīgi no tā nosaukuma, tostarp aizmugurisks spriedums¹⁴⁶. Definīcija neattiecas uz procesuāliem nolēmumiem, bet attiecas uz rīkojumu par izmaksām vai izdevumiem (pat ja to dod tiesas ierēdnis), ja tas ir saistīts ar spriedumu, ko var atzīt un izpildīt saskaņā ar Konvenciju. Tā neattiecas uz nolēmumu piešķirt pagaidu noregulējumu (pagaidu un aizsardzības pasākumus), jo tas nav nolēmums pēc būtības¹⁴⁷.

117. “**Dzīvesvieta**”. 4. panta 2. punktā ir definēts termins “dzīvesvieta” saistībā ar personu, kura nav fiziska persona. Definīcija pamatā attiecas uz uzņēmumiem, un tā tiks skaidrota saistībā ar tiem¹⁴⁸.

118. Dzīvesvietas jēdziens ir svarīgs 1. panta 2. punktā (definīcijā par “starptautisku” lietu Konvencijas nozīmē),

20. pantā (atsevišķi uzņēmumi saistībā ar atzīšanu un izpildi) un 26. pantā (saistība ar citiem starptautiskajiem instrumentiem). Tam varētu būt kāda nozīme arī 19. pantā.

119. Problēma, kas radās Diplomātiskajai sesijai saistībā ar to personu dzīvesvietu, kuras nav fiziskas personas, bija saskaņot atšķirīgo izpratni, kas pastāv anglosakšu tiesību un romāņu-ģermāņu tiesību valstīs, kā arī atšķirīgās izpratnes, kas sastopamas romāņu-ģermāņu tiesību valstīs¹⁴⁹.

120. Anglosakšu tiesībās, lai risinātu problēmas saistībā ar uzņēmumu iekšējiem jautājumiem, par svarīgāku parasti uzskata uzņēmuma reģistrācijas vietu¹⁵⁰. Tā ir tiesību sistēma, kurā uzņēmums rodas un kļūst par juridisku personu. Tomēr jurisdikcijas vajadzībām par svarīgām uzskata arī vietu, kurā veic galveno uzņēmējdarbību un kurā atrodas galvenā pārvaldes institūcija¹⁵¹. Otrā vieta ir uzņēmuma administratīvais centrs jeb vieta, kurā pieņem vissvarīgākos lēmumus. Galvenā uzņēmējdarbības vieta ir saimnieciskās darbības centrs. Kaut arī abi centri parasti atrodas vienā vietā, tomēr dažkārt tie var atrasties dažādās vietās. Piemēram, ieguves uzņēmuma galvenā mītne var atrasties Londonā (centrālā administrācija), bet ieguve var notikt Namībijā (galvenajā uzņēmējdarbības vietā). Tā kā visi trīs šie jēdzieni ir svarīgi anglosakšu tiesību sistēmā, tad Konvencijā ir paredzēts, ka uzņēmums ir visu trīs vietu rezidents.

121. Kaut arī dažās tiesību sistēmās uzņēmuma reģistrācijas vietas tiesības uzskata par uzņēmuma privāttiesībām¹⁵², tomēr dominējošais uzskats ir tāds, ka par svarīgāku atzīst “juridisko adresi” (*siège social*). Juridisko adresi uzskata arī par uzņēmuma domicilu. Tomēr pastāv divi uzskati par to, kā nosaka uzņēmuma juridisko adresi. Saskaņā ar pirmo uzskatu juridiskā adrese ir atrodama juridiskajos dokumentos, saskaņā ar kuriem uzņēmums ir izveidots (uzņēmuma *statūti*). Tajos ir norādīta juridiskā adrese. Šādā veidā noteikto juridisko adresi sauc par *siège statutaire*.

122. Tomēr *siège statutaire* var nebūt faktiskā uzņēmuma galvenā mītne. Otrais uzskats ir tāds, ka juridiskā adrese ir tā, kurā faktiski atrodas uzņēmuma centrālā administrācija, un to dažkārt sauc par *siège réel*. Tas atbilst anglosakšu tiesību jēdzienam par centrālās administrācijas atrašanās vietu.

123. Lai ņemtu vērā visus uzskatus, bija jāietver arī *siège statutaire*, ko var tulkot kā “statūtos noteiktais sēdekļis” [angl. *statutory seat*]. Tomēr šis termins neattiecas uz juridisko adresi, kas paredzēta kāda tiesību aktā¹⁵³, bet gan dokumentā *statut* jeb dokumentā, kurā izklāstīta

¹⁴⁵ Sk. 5. panta 1. punktu, 6. un 9. pantu.

¹⁴⁶ Tas attiektos arī uz patentu biroju, kas veic kvazi-juridiskas funkcijas.

¹⁴⁷ Attiecībā uz pagaidu noregulējumu sk. 7. pantu.

¹⁴⁸ Kādas valsts publisko institūciju uzskata par rezidenti tikai šis valsts teritorijā.

¹⁴⁹ Diskusiju par šiem jautājumiem sk. S. Rammeloo, Korporācijas starptautiskajās privāttiesībās (*Corporations in Private International Law*), Oxford University Press, 2001. g., 4. un 5. nodaļā.

¹⁵⁰ Saistībā ar Angliju sk. A. Dicey, J. Morris & L. Collins, Tiesību konflikts (*The Conflict of Laws*), 14. izd., red. L. Collins & specialist editors, Sweet and Maxwell, Londona,

2006. g., 160(1) un 161. noteikums (1335.–1344. lpp); saistībā ar Amerikas Savienotajām Valstīm sk. *First National City Bank* pret *Banco Para El Comercio Exterior de Cuba*, 462 U.S. 611, 621; 103 S. Ct. 2591; 77 L. Ed. 2d 46 (1983. g.).

¹⁵¹ Saistībā ar Anglijas tiesībām sk. A. Dicey, J. Morris & L. Collins, Tiesību konflikts (*The Conflict of Laws*), 14. izd., red. L. Collins & specialist editors, Sweet and Maxwell, Londona 2006. g., 160(2). noteikums (1336. lpp.).

¹⁵² Piemēram, Japāna un Nīderlande.

¹⁵³ Franču valodā “*statute*” ir “*loi*”.

uzņēmuma struktūra, piemēram, statūtos. Anglosakšu tiesībās nozīmes ziņā vistuvākais ekvivalents ir termins “juridiskā adrese” [*registered office*]¹⁵⁴. Praksē valsts, kurā atrodas uzņēmuma juridiskā adrese, gandrīz vienmēr ir arī valsts, saskaņā ar kuras tiesību aktiem attiecīgais uzņēmums ir reģistrēts vai dibināts, bet valsts, kurā atrodas centrālā administrācija, parasti ir arī valsts, kurā attiecīgais uzņēmums veic galveno uzņēmējdarbību. No otras puses, reti ir sastopami gadījumi, kad uzņēmums ir reģistrēts vienā valstī, piemēram, Panamā, bet tā centrālā administrācija un uzņēmējdarbības vieta ir citā valstī.

5. pants *Izvēlētais tiesas jurisdikcija*

124. 5. pants ir viens no Konvencijas svarīgākajiem noteikumiem. Tiesas izvēles līgumam būtu maza nozīme, ja izvēlēta tiesa neizskatītu lietu, kad tajā ir celta prasība. Šā iemesla dēļ 5. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tiesai, kas norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā, ir jurisdikcija lemt par strīdu, uz kuru šis līgums attiecas, ja vien līgums saskaņā ar izvēlētais tiesas valsts tiesību aktiem nav atzīstams par spēkā neesošu. Saskaņā ar 5. panta 2. punktu izvēlētajai tiesai nav atļauts atteikties no strīda izskatīšanas, pamatojoties uz to, ka strīda izskatīšana ir piekritīga citas valsts tiesai^{155 156}.

125. **Spēkā neesība.** Spēkā neesības noteikums ir vienīgais vispārēji piemērojamais izņēmums, kas attiecas uz noteikumu par to, ka izvēlētajai tiesai ir jāizskata lieta¹⁵⁷. Lēmumu par to, vai līgums ir spēkā, pieņem saskaņā ar izvēlētais tiesas valsts tiesību aktiem. Frāze “valsts tiesību akti” attiecas arī uz attiecīgas valsts tiesību aktu izvēli¹⁵⁸. Tādējādi, ja izvēlēta tiesa uzskata, ka saskaņā ar tās tiesību aktu izvēles noteikumiem ir jāpiemēro citas valsts tiesību akti, tad tā šos tiesību aktus var piemērot. Šāds gadījums varētu būt sastopams, piemēram, ja saskaņā ar izvēlētais tiesas tiesību aktu izvēles noteikumiem lēmumu par to, vai tiesas izvēles līgums ir spēkā, pieņem saskaņā ar tiesību aktiem, kas reglamentē attiecīgo līgumu kopumā, piemēram, tiesību aktiem, ko puses ir norādījušas tiesību akta izvēles klauzulā.

126. Spēkā esības noteikums attiecas tikai uz spēkā neesības pamatiem pēc būtības (nevis formāliem pamatiem). Paredzēts, ka tas galvenokārt attiecas uz vispārēji atzītiem pamatiem, kā, piemēram, krāpšanu, kļūdu, nepareizu interpretāciju, spaidiem un tiesībspējas

neesību¹⁵⁹. Tas neattiecas uz prasībām par formu, kas paredzētas 3. panta c) punktā, kurā ir definēti tiesas izvēles līgumi Konvencijas nozīmē un kurā nav paredzēta iespēja saistībā ar formu piemērot valsts tiesību aktus, vai nemazina šo prasību nozīmi.

127. **Atteikšanās no piekritības.** Saskaņā ar 5. panta 2. punktu izvēlētajai tiesai nav atļauts atteikties no strīda izskatīšanas, pamatojoties uz to, ka strīds būtu jāizskata citas valsts tiesai. Šajā noteikumā pastiprina pienākumu, kas ir paredzēts 5. panta 1. punktā. Savukārt 5. panta 2. punkts piemērojams tikai attiecībā uz tiesu citā valstī, nevis uz tiesu tajā pašā valstī¹⁶⁰.

128. **Vārda “valsts” nozīme 5. panta 2. punktā.** Ko šajā kontekstā nozīmē vārds “valsts”? Attiecībā uz valsti, kurā ir viens tiesību apgabals, problēmas nerodas. Savukārt, ja valstī ir vairākas teritorijas, uz kurām attiecas dažādas tiesību sistēmas, piemēram, Amerikas Savienotās Valstis, Kanāda vai Apvienotā Karaliste, tad šis jautājums nav tik vienkāršs. Saskaņā ar Konvencijas 25. panta 1. punkta c) apakšpunktu atsauce uz “kādas valsts tiesu vai tiesām” attiecīgajā gadījumā nozīmē tiesu vai tiesas attiecīgajā teritoriālajā vienībā¹⁶¹. No tā izriet, ka atsauce uz “citas valsts tiesu” 5. panta 2. punktā attiecīgajā gadījumā var saprast kā atsauce uz citas teritoriālas vienības tiesu.

129. Kad ir lietderīgi atsaukties uz kādas valsts teritoriālu vienību? Tas var būt atkarīgs no vairākiem faktoriem, tostarp no attiecībām starp lielāko vienību (piemēram, Apvienoto Karalisti) un apakšvienībām (piemēram, Angliju un Skotiju) saskaņā ar attiecīgas valsts tiesību aktiem, bet 5. panta nozīmē vissvarīgākais, iespējams, ir tiesas izvēles līgums. Ja tajā ir atsauce uz “Anglijas tiesām”, tad Anglija, visticamāk, ir attiecīgā teritoriālā vienība, un saskaņā ar 5. panta 2. punktu Anglijas tiesai būtu aizliegts atteikties no jurisdikcijas par labu kādai tiesai Skotijā. Skotija šā noteikuma izpratnē būtu cita “valsts”. Ja tiesas izvēles līgumā būtu atsauce uz “Apvienotās Karalistes tiesām”, tad vārds “valsts” būtu atsauce uz Apvienoto Karalisti, un tad saskaņā ar 5. panta 2. punktu Anglijas tiesai nebūtu aizliegts atteikties no jurisdikcijas par labu kādai tiesai Skotijā.

¹⁵⁴ Saistībā ar Apvienoto Karalisti un Īriju sk. Briseles regulas 60. panta 2. punktu.

¹⁵⁵ Prasība par to, ka ir jāizskata lieta, nav pārkāpta, ja tiesa atsakās no jurisdikcijas, pamatojoties uz to, ka strīds ir jāizskata šķīrējtiesā.

¹⁵⁶ Agrākajos Konvencijas projektos, jo īpaši tajā, kas atrodams 2005. gada Darba dok. Nr. 1, pantā, kas tobrīd bija 6. pants, bija teikts, ka tad, ja tas ir paredzēts valsts tiesību aktos, izvēlēta tiesa var (taču tai nav pienākuma) pārtraukt vai izbeigt tiesvedību, lai iegūtu nolēmumu par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību no reģistrācijas valsts tiesas. (Šis noteikums bija izklāstīts daudz sarežģītāks un tam bija vairākas redakcijas, bet šādi ir izteikta galvenā doma). To svītroja tāpēc, ka tika uzskatīts par nevajadzīgu, nevis tāpēc, ka būtu mainījusies politika. Diplomātiskā sesija noteica, ka šis jautājums ir jāizskaidro Paskaidrojošajā ziņojumā — sk. II komisijas Divdesmitās sesijas protokolu: Protokola Nr. 20 29. un 30. punktu un Protokola Nr. 24 19., 21. un turpmākos punktus.

¹⁵⁷ Saistībā ar vēl vienu izņēmumu, kuru piemēro īpašos gadījumos, sk. 19. pantu.

¹⁵⁸ Ja šāds nebūtu bijis autoru nolūks, tad tekstā būtu izmantota frāze “attiecīgās valsts tiesību akti”.

¹⁵⁹ Par tiesībām var uzskatīt publisko iestāžu tiesības noslēgt tiesas izvēles līgumu. 6. panta b) punktā un 9. panta b) punktā tiesībspējas neesība ir aplūkota atsevišķi, jo tika uzskatīts, ka ir vēlams piemērot *gan* tiesību aktus, kurus piemēro tiesa, kurā ir celta prasība, *gan* tiesību aktus, kurus piemēro izvēlēta tiesa: sk. 150. punktu. 150. No otras puses, 5. pantā tiesa, kurā ir celta prasība, ir arī izvēlēta tiesa, un tāpēc par šo jautājumu atsevišķi nav jārunā.

¹⁶⁰ Saistībā ar lietu nodošanu starp tiesām, kuras atrodas vienā valstī, sk. 5. panta 3. punkta b) apakšpunktu, kas ir izvērtēts turpmāk 139. punktā.

¹⁶¹ Saistībā ar statusu attiecībā uz reģionālajām ekonomikas integrācijas organizācijām, piemēram, Eiropas Kopiena, sk. 29. panta 4. punktu.

130. Amerikas Savienoto Valstu gadījumā tas būtu atkarīgs no tā, vai izvēlēta tiesa ir štata¹⁶² tiesa vai federālā tiesa. Ja tiesas izvēles līgumā ir norādītas “Ņujorkas štata tiesas”, tad vārds “valsts” 5. panta 2. punktā būtu atsaucē uz Ņujorkas štatu, nevis Amerikas Savienotajām Valstīm, un tādējādi Ņujorkas tiesai saskaņā ar 5. panta 2. punktu būtu aizliegts atteikties no jurisdikcijas par labu tiesai, kas atrodas, piemēram, Ņūdžersijā.

131. Ja atsaucē būtu izdarīta uz “Amerikas Savienoto Valstu tiesām”, tad saskaņā ar 5. panta 2. punktu lietas nodošana federālai tiesai citā Amerikas Savienoto Valstu štatā nebūtu aizliegta, jo vārds “valsts”, visticamāk, būtu atsaucē uz Amerikas Savienotajām Valstīm¹⁶³. Tas pats būtu spēkā, ja būtu izdarīta atsaucē un konkrētu federālo tiesu, piemēram, uz “Ņujorkas Dienvidu apgabala Federālo apgabaltiesu”. Arī šajā gadījumā vārds “valsts” nozīmē Amerikas Savienotās Valstis, un tādējādi saskaņā ar 5. panta 2. punktu lietas nodošana federālajai tiesai citā Amerikas Savienoto Valstu štatā nav aizliegta¹⁶⁴.

132. **Forum non conveniens.** Ir divas tiesību doktrīnas, uz kuru pamata tiesa var apsvērt to, ka strīds ir jāizskata citas valsts tiesai. Pirmā ir *forum non conveniens*¹⁶⁵. Šo doktrīnu galvenokārt piemēro anglosakšu tiesību valstīs¹⁶⁶. Dažādās valstīs tās formulējums ir atšķirīgs, bet parasti tā nozīmē, ka tiesai ir atļauts apturēt (pārtraukt) vai izbeigt tiesvedību, ja tā uzskata, ka to būtu lietderīgāk izskatīt citā tiesā¹⁶⁷. Lēmumu par apturēšanu vai izbeigšanu var pieņemt brīvi, un, lai to pieņemtu, ir jāizvērtē visi attiecīgajā lietā būtiskie faktori. To piemēro neatkarīgi no tā, vai tiesvedība otrajā tiesā jau ir uzsākta (taču šo faktoru var arī ņemt vērā).

133. **Lis pendens.** Otrā doktrīna ir *lis pendens*. To galvenokārt piemēro romāņu-ģermāņu tiesību valstīs. Tā paredz, ka tiesa var apturēt (pārtraukt) vai izbeigt tiesvedību, ja citā tiesā prasība tā paša iemesla dēļ un starp tām pašām pusēm ir celta agrāk¹⁶⁸. Šo lēmumu nevar pieņemt brīvi, nav jāizsver būtiskie faktori, lai noteiktu piemērotāko tiesu un šo doktrīnu piemēro tikai tad, ja otrajā tiesā tiesvedība jau ir uzsākta.

134. Saskaņā ar 5. panta 2. punktu ir aizliegts izmantot kādu no minētajām doktrīnām, ja tiesa, kuras labā notiek tiesvedības apturēšana vai izbeigšana, atrodas citā valstī, jo saskaņā ar abām doktrīnām attiecīgā tiesa atteiktos no jurisdikcijas “pamatojoties uz to, ka strīda izskatīšana ir piekrišīga citas valsts tiesai”.

135. **Jurisdikcija saistībā ar prasības priekšmetu.** 5. panta 3. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts, ka 5. pants neietekmē iekšējos noteikumus par jurisdikciju saistībā ar prasības priekšmetu vai noteikumus par jurisdikciju, kuru pamatā ir prasības summa. Frāzei “jurisdikcija saistībā ar prasības priekšmetu” var būt dažādas nozīmes. Šajā gadījumā tā ir saistīta ar jurisdikcijas sadali starp dažādām tiesām vienā valstī atkarībā no prasības priekšmeta. Tā nav saistīta ar to, ka ir jānosaka kuras valsts tiesas izskatīs lietu, bet gan ar jautājumu par to, kāda tiesa vienā valstī izskatīs lietu. Piemēram, var būt īpašas tiesas, kuras skata lietas saistībā ar laulības šķiršanu, nodokļiem vai patentiem. Tādējādi īpašai nodokļu tiesai pēc būtības nav piekrišīgas lietas, kurās izskata prasības par līguma pārkāpumu. Pat ja puses ir noslēgušas ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu, kurā ir norādīta šāda tiesa, tai saskaņā ar Konvenciju šāda lieta nav jāizskata.

136. Dažās federālās valstīs, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs, Austrālijā un Kanādā, jurisdikcija pēc prasības priekšmeta var būt saistīta arī ar jurisdikcijas sadalījumu starp štata un federālajām tiesām¹⁶⁹. Vispārīgi var teikt, ka štata tiesām pēc būtības ir piekrišīgas visas lietas, izņemot, ja ir īpašs noteikums, kas paredz, ka lieta nav tām piekrišīga. No otras puses, lieta ir piekrišīga federālai tiesai tikai tad, ja tas ir paredzēts kādā īpašā noteikumā. Puses nevar neņemt vērā šos noteikumus. Ja jurisdikcija pēc prasības priekšmeta nepastāv, tad federāla tiesa lietu nevar izskatīt pat tad, ja puses ir norādījušas to kā izvēlēto tiesu.

137. Dažās valstīs lieta ir konkrētas tiesas jurisdikcijā tikai tad, ja prasības vērtība ir lielāka vai mazāka par konkrētu summu. Tā kā tas ir saistīts ar jurisdikcijas sadalījumu vienā valstī, tad tas ir jautājums, kas ir saistīts

¹⁶² Jāatceras, ka Konvencijā un šajā ziņojumā vārds “štats” nozīmē federālās valsts teritoriālo vienību (piemēram, Amerikas Savienoto Valstu štatu); vārds “valsts” lietots starptautiskajā nozīmē.

¹⁶³ Pieņemto spriedumu var atzīt un izpildīt saskaņā ar Konvenciju, jo tas būtu spriedums, ko pieņēmusi tiesas izvēles līgumā norādīta tiesa: sk. 8. panta 1. punktu.

¹⁶⁴ Tomēr pienācīgi jāapsver tas, kādas puses izvēlēties: sk. 5. panta 3. punkta b) apakšpunktu. Saistībā ar to, vai pieņemtais spriedums ir jāatzīst saskaņā ar Konvenciju, sk. 8. panta 5. punktu.

¹⁶⁵ Sk. J. Fawcett (red.), Jurisdikcijas noraidīšana starptautiskajās privāttiesībās (*Declining Jurisdiction in Private International Law*), Clarendon Press, Oxford 1995. g..

¹⁶⁶ Tās aizsākums meklējams Skotijā, kas ir jaukta anglosakšu/romāņu-ģermāņu tiesību sistēmu valsts. To Skotijā joprojām izmanto, un tā ir pieņemta arī tādās romāņu-ģermāņu jurisdikcijās kā Kvebeka. Informāciju par šīs doktrīnas pielietojumu un citām tiesību aktos paredzētām iespējām saistībā ar tiesas izvēles klauzulām sk. A. Schulz “Mehānismi lietu nodošanai federālo sistēmu ietvaros” (*“Mechanisms for the Transfer of Cases within Federal Systems”*), 2003. gada 23. oktobra Prov. dok. Nr. 23, kas sagatavots 2003. gada decembra Īpašajai komisijai.

¹⁶⁷ Saistībā ar formulējumu Anglijas tiesībās sk. A. Dicey, J. Morris & L. Collins, Tiesību konflikts (*The Conflict of Laws*), 14. izd., red. L. Collins & specialist editors, Sweet and Maxwell, Londona 2006. g., 31(2). noteikums (461. lpp.); saistībā ar formulējumu Amerikas Savienotajās Valstīs sk. The American Law Institute, *Second Restatement on Conflict of Laws*, The American Law Institute Publishers, St Paul, Minn. 1971. g., § 84. Turpmāka diskusija par *forum non conveniens*, jo īpaši par tā ietekmi uz tiesas izvēles līgumiem, sk. R. Brand, “Forum Selection and Forum Rejection in US Courts: One Rationale for a Global Choice of Court Convention”, J. Fawcett (red.), *Reform and Development of Private International Law: Essays in Honour of Sir Peter North*, Oxford University Press 2002. g., 51. lpp.

¹⁶⁸ Sk., piemēram, Briseles regulas 27. pantu, kurā ir paredzēts, ka jebkurai tiesai, izņemot tiesu, kurā pirmajā celta prasība, pēc pašas iniciatīvas ir jāaptur tiesvedība un jāatsakās no jurisdikcijas, ja tiek konstatēta lietas jurisdikcija tai tiesai, kurā pirmajā prasība celta.

¹⁶⁹ Sīkāku informāciju par federālo un štatu tiesu jurisdikciju Amerikas Savienotajās Valstīs, Austrālijā un Kanādā sk. A. Schulz “Mehāniski lietu nodošanai federālo sistēmu ietvaros” (*“Mechanisms for the Transfer of Cases within Federal Systems”*), Prov. dok. Dok. Nr. 23, 2003. gada oktobris.

ar jurisdikciju pēc prasības priekšmeta, kā tas definēts iepriekš. Tomēr dažās valstīs šādu terminoloģiju neizmanto, un tāpēc 5. panta 3. punkta a) apakšpunktā ir īpaša atsauce uz jurisdikciju, kuras pamatā ir prasības vērtība. Jāņem vērā arī komentāri par jurisdikciju pēc prasības priekšmeta, kas izklāstīti iepriekšējā punktā.

138. **Iekšējie procesuālie noteikumi.** Kā jau tas ir teikts iepriekš,¹⁷⁰ Konvencijas nolūks nav ietekmēt iekšējos procesuālos noteikumus (tostarp tiesu izstrādātos noteikumus), kas nav saistīti ar starptautisko jurisdikciju vai ārvalstu tiesu pieņemto spriedumu atzīšanu un izpildi. Saskaņā ar šiem noteikumiem tiesai zināmos apstākļos var būt aizliegts izskatīt lietu. Noteikumi par jurisdikciju saistībā ar prasības priekšmetu ir tikai viens piemērs. Ir arī citi piemēri – noteikumi, kas aizliedz atsevišķām pusēm (piemēram, kara laika pretinieka pilsoņiem) celt prasību, noteikumi, kuri aizliedz celt prasību pret atsevišķām pusēm (piemēram, noteikumi par valstu imunitāti¹⁷¹); noteikumi, kas aizliedz tiesām izskatīt atsevišķus strīdus (piemēram, valsts doktrīnas akts [*act of state doctrine*], ko piemēro Amerikas Savienotajās Valstīs) noteikumi, kuri paredz, ka prasība ir jāceļ noteiktā laika posmā (procesuāli vai pēc būtības), un noteikumi par tiesībām iesūdzēt kādu tiesā vai tikt iesūdzētam tiesā (piemēram, noteikumi par to, ka persona, kas nav juridiska persona, nevar iesniegt prasību tiesā). Daži no šiem jautājumiem ir skaidri minēti Konvencijā,¹⁷² bet citi nav pieminēti. Tomēr pat tad, ja šie jautājumi nav pieminēti (jo nav iespējams paredzēt pilnīgi visu), Konvencijas autoru nodoms nebija tāds, ka 5. pants ietekmē šos pārējos procesuālos noteikumus.

139. **Iekšējā jurisdikcijas sadalīšana.** 5. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts, ka 5. panta 1. un 2. punkts neietekmē “iekšējo jurisdikcijas sadalījumu starp Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesām”¹⁷³. Ja puses nav norādījušas konkrētu tiesu (ja, piemēram, tiesas izvēles līgumā ir tikai atsauce uz “Nīderlandes tiesām” vai “Nīdžersijas štata tiesām”), tad nav pamata nepiemērot parastos noteikumus par iekšējo jurisdikcijas sadalījumu¹⁷⁴.

140. **Īpaša tiesa.** Pat ja puses norāda īpašu tiesu (piemēram, Ņujorkas Dienvidu apgabala Federālo apgabaltiesu¹⁷⁵ vai Tokijas Apgabaltiesu), joprojām ir jāpiemēro noteikumi par iekšējo jurisdikcijas sadalījumu.

Tomēr ir jāņem vērā arī b) apakšpunkta pēdējais teikums, kurš ir spēkā, ja tiesa var lemt par to, vai veikt lietas nodošanu¹⁷⁶. Šis noteikums paredz, ka izvēlētajai tiesai ir attiecīgi jāapsver pušu izdarītā izvēle; ja puses ir izvēlējušās īpašu tiesu, tad tiesa nevar vienkārši to neņemt vērā¹⁷⁷.

6. pants

Neizvēlētās tiesas pienākumi

141. 6. pants ir otrais Konvencijā esošais svarīgais noteikums. Tāpat kā pārējie noteikumi, to piemēro tikai tad, ja tiesas izvēles līgums ir ekskluzīvs un ja izvēlēta tiesa atrodas līgumslēdzējā valstī¹⁷⁸. Tas attiecas uz līgumslēdzējas valsts tiesām, kas nav izvēlētās tiesas, un tajā ir paredzēts, ka tām (izņemot atsevišķos īpašos apstākļos) nav jāizskata lieta, t. i., tām jāaptur vai jāizbeidz tiesvedība pat tad, ja lieta ir to jurisdikcijā saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Šis pienākums ir būtisks, lai nodrošinātu, ka tiek ievērots tas, ka tiesas izvēles līgumi ir ekskluzīvi.

142. 6. pantu piemēro tikai tad, ja tiesvedības pusēm tiesas izvēles līgums ir saistošs. Parasti tām ir jābūt šā līguma pusēm, taču, kā jau minēts iepriekš,¹⁷⁹ var būt gadījumi, kad līgums ir saistošs kādai personai, kas nav tā puse.

143. Turpmāk minētais piemērs¹⁸⁰ raksturo to, kā Konvencija darbojas daudzpusēju lietu gadījumā. Pieņemsim, ka A, kas ir Vācijas rezidents, pārdod preces B, kas ir Kvebekas (Kanāda) rezidents. Tiesas izvēles klauzulā ir norādītas Vācijas tiesas. Preces piegādā Kvebekā, un B pārdod tās C, kas ir Kvebekas rezidents. Līgumā starp B un C tiesas izvēles klauzula nav paredzēta. Ja C apgalvo, ka preces ir bojātas, viņš var iesūdzēt B kādā Kvebekas tiesā. Viņš var iesūdzēt arī A (pieprasot kaitējuma atlīdzību) Kvebekā (ja saskaņā ar tiesību aktiem šis jautājums atrodas Kvebekas tiesu jurisdikcijā), jo saistoša tiesas izvēles līguma starp A un C nav. Tomēr, ja C iesūdz kādā Kvebekas tiesā tikai B, un B pēc tam vēlas, lai procesā kā trešā persona iesaistās arī A, B to nevarēs izdarīt, jo starp A un B ir spēkā tiesas izvēles līgums. Saskaņā ar Konvencijas 6. pantu tiesai no Kvebekas būs jāaptur vai jāizbeidz prasības izskatīšana, ko B ir cēlis pret A¹⁸¹. Tādējādi Konvencijai ir lielāks spēks pār iekšējiem tiesību aktiem, saskaņā ar kuriem, ja nebūtu spēka

¹⁷⁰ Sk. 88.–92. punktu.

¹⁷¹ Sk. 2. panta 6. punktu.

¹⁷² Sk., piem., 2. panta 6. punktu.

¹⁷³ Nav atsevišķi jāpiemin, ka 5. panta 3. punkta b) apakšpunkts attiecas arī uz gadījumu, kad tiesa, kas atrodas vienā vietā, nodod lietu *tai pašai* tiesai, kas atrodas citā vietā. Šādi gadījumi var būt sastopami atsevišķās valstīs, piemēram, Kanādā un Austrālijā.

¹⁷⁴ Informāciju par ekskluzīvu tiesu izvēles līgumu ietekmi uz lietu nodošanu no štata tiesas federālai tiesai dažādās lietās saskaņā ar Amerikas Savienoto Valstu tiesību aktiem, kas izstrādāti pirms Konvencijas, sk. *Dixon* pret *TSE International Inc.*, 330 F. 3d 396 (5. Cir. 2003. g.); *Roberts & Schaefer Co.* pret *Merit Contracting, Inc.*, 99 F. 3d 248 (7. Cir. (1996. g.).

¹⁷⁵ Sk. 136. punktu.

¹⁷⁶ Tāpat kā 5. panta 3. punktā un 8. panta 5. punktā vārds “nodot” lietots vispārīgā nozīmē — šādi netiek atspoguļota terminoloģija, ko lieto kādā atsevišķā tiesību sistēmā. To izmanto tad, kad lietu, kuras izskatīšana ir uzsākta vienā tiesā, nodod citai tiesai. To, iespējams, ir jādara saskaņā ar

tās tiesas rīkojumu, kurā prasība ir celta pirmo reizi (piemēram, vārds “nodot” [*transfer*] saskaņā ar Amerikas Savienoto Valstu federālās procedūras terminoloģiju), vai saskaņā ar tās tiesas rīkojumu, kurai lieta tiek nodota (piemēram, Amerikas Savienoto Valstu federālās procedūras terminoloģijā lieto vārdu “atcelšana” [*removal*]).

¹⁷⁷ Lietas nodošanas ietekme uz 6. un 8. panta piemērošanu ir izvērtēta turpmāk; sk. turpmāk 156.–158. punktu un 175.–181. punktu.

¹⁷⁸ Tas izriet no termina “ekskluzīvs tiesas izvēles līgums” definīcijas 3. panta a) punktā.

¹⁷⁹ Sk. 97. punktu.

¹⁸⁰ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

¹⁸¹ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 2 11. un 12. punktu.

Konvencija, būtu atļauta A iesaistīšanās procesā Kvebekas tiesā vai tiesa varētu izmantot savu jurisdikciju prasībā pret A.

144. 6. pantā ir paredzēts, ka tiesai ir jāaptur vai jāpārtrauc “tiesvedība, uz kuru attiecas ekskluzīvs tiesas izvēles līgums”. Lai noteiktu, vai uz tiesvedību attiecas šāds līgums, tiesai tas ir jāinterpretē. Saskaņā ar Konvencijas 3. panta a) punktu līgums attiecas uz strīdiem, “kas ir radušies vai var rasties saistībā ar konkrētām tiesiskajām attiecībām”. Interpretējot līgumu, tiesa lemj par to, kādas ir šīs attiecības, un uz kuriem strīdiem attiecīgais līgums attiecas. Tai ir jāpieņem nolēmums, piemēram, par to, vai tiesas izvēles klauzula aizdevuma līgumā attiecas uz prasību par zaudējumu piedziņu, ko pret aizdevēju ierosinājis aizņēmējs par to, ka līgums viņam, iespējams, uzspiests ļaunprātīgi.

145. Ja ekskluzīvs tiesas izvēles līgums attiecas uz tiesvedību, tad tiesai ir vai nu jāaptur, vai jāizbeidz lietas izskatīšana, izņemot, ja var piemērot kādu no izņēmumiem.

146. **Pieci izņēmumi.** 6. pantā ir paredzēti pieci izņēmumi saistībā ar noteikumu par to, ka tiesvedība ir jāaptur vai jāizbeidz. Ja konstatē kādu no izņēmumiem, tad aizliegums izskatīt lietu nav spēkā. Šādā gadījumā Konvencija neaizliedz tiesai izmantot jurisdikciju, kas tai ir paredzēta saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Tomēr 6. pantā nav paredzēts uz Konvencijas pamata veidots jurisdikcijas pamatojums, kā arī tajā nav *paredzēts*, ka tiesai, kurā ir celta prasība, ir jāizmanto jurisdikcija, kas tai paredzēta valsts tiesību aktos — noteikums saistībā ar tiesu, kurā prasība celta agrāk, nosaka to, vai attiecīgajai tiesai ir jurisdikcija¹⁸² un to, vai tā šo jurisdikciju var izmantot¹⁸³.

147. 6. panta a) un b) punkts atbilst noteikumam par “spēkā neesību”, kas paredzēts II panta 3. punktā Ņujorkas Konvencijā par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu, bet d) un e) punkts ir saistīts ar tiem pašiem jautājumiem, ar kuriem ir saistīta frāze “nedarbojas vai nevar izpildīt”, kas paredzēta tajā pašā Ņujorkas konvencijas noteikumā. 6. panta c) punkts bija vajadzīgs, jo saskaņā ar Konvenciju tiesa, kurā ir celta prasība, bet kura nav izvēlēta tiesa, parasti nevar piemērot savas valsts tiesību aktus, lai noteiktu tiesas izvēles līguma spēkā esību; tāpēc bija jāparedz izņēmums tādām gadījumiem, kad līguma piemērošana būtu acīmredzami netaisnīga vai acīmredzami pretēja tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kuras tiesā prasība ir celta. Šķiet, ka šie izņēmumi ir sarežģītāki nekā tie, kas paredzēti Ņujorkas konvencijā, bet, iedziļinoties šajos jautājumos, var secināt, ka tie ir līdzīgi Ņujorkas konvencijas izņēmumiem, un to nozīme nav

plašāka. Tāds arī bija Diplomātiskās sesijas nolūks. Noteikumi šķiet sarežģīti, jo Diplomātiskā sesijas mērķis bija panākt lielāku skaidrību un precizitāti salīdzinājumā ar samērā nekonkrētajiem noteikumiem, kas paredzēti Ņujorkas konvencijas II panta 3. punktā. Tomēr ar Ņujorkas konvenciju saistīto judikatūru var labi izmantot Konvencijas interpretēšanai.

148. Pirmie divi izņēmumi, kas paredzēti a) un b) punktos, ir standarta izņēmumi, bet trešais un ceturtais izņēmums, kas noteikti c) un d) punktā, ir paredzēti piemērošanai tikai ļoti īpašos nosacījumos. Ja pēdējos divus minētos izņēmumus piemērotu pārāk plaši, tad tas neatbilstu Konvencijas nolūkam.

149. **Pirmais izņēmums — spēkā neesība.** Pirmais izņēmums ir tāds, ka līgums nav spēkā jebkāda iemesla dēļ, tostarp tiesībspējas neesības dēļ, saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesa līgumā ir izvēlēta¹⁸⁴. Šis noteikums ir līdzīgs noteikumam, kas paredzēts 5. panta 1. punktā¹⁸⁵. Tomēr kaut arī saskaņā ar 5. panta 1. punktu tiesa, kurā celta prasība, būs izvēlēta tiesa saskaņā ar pušu līgumu, un tā piemēros savas valsts tiesību aktus, taču saskaņā ar 6. panta a) punktu tiesa, kurā celta prasība (bet kas nav izvēlēta tiesa) savas valsts tiesību aktus nepiemēros¹⁸⁶. Tā ir atšķirība no 1958. gada Ņujorkas konvencijas, kurā nav noteikts, kuras valsts tiesību akti ir jāpiemēro, lai noteiktu, vai vienošanās par vēršanos šķīrējtiesā ir spēkā¹⁸⁷. Norādot piemērojamo tiesību aktu, Konvencijas 6. panta a) punkts palīdz nodrošināt, ka tiesa, kurā ir celta prasība, un izvēlēta tiesa piekrīt spriedumiem par tiesas izvēles līguma spēka esību.

150. **Otrais izņēmums — tiesībspējas neesība.** Otro izņēmumu piemēro, ja pusei nebija tiesību noslēgt attiecīgo līgumu saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesā prasība ir celta¹⁸⁸. Arī šajā gadījumā termins “tiesību akti” attiecas uz attiecīgās valsts tiesību aktu izvēles noteikumiem¹⁸⁹. Lemjot par to, vai tiesas izvēles līgums ir spēkā, tiesām visās līgumslēdzējām valstīm saskaņā ar 5., 6. un 9. pantu ir jāpiemēro tās valsts tiesību akti, no kuras ir izvēlēta tiesa. Tomēr attiecībā uz tiesībspējas neesību tika uzskatīts, ka var rasties pārāk lielas neskaidrības, ja visām līgumslēdzējām valstīm tiktu paredzēts vienots tiesību aktu izvēles noteikums, un tādējādi saskaņā ar 6. panta b) punktu tiesai, kurā ir celta prasība, papildus piemēro tiesību aktus, kas attiecībā uz tiesībspējas neesības jautājumu ir norādīti tiesību aktu izvēles noteikumos¹⁹⁰. Tā kā tiesībspējas neesības gadījumā līgums zaudētu spēku 6. panta a) punkta nozīmē, tad tas nozīmē, ka tiesībspējas neesību nosaka gan saskaņā ar izvēlētas tiesas valsts tiesību aktiem, gan tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesā prasība ir celta¹⁹¹. Ja saskaņā ar kādas valsts tiesību aktiem kādai

¹⁸² Ja attiecīgajai tiesai nav jurisdikcijas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, tad tai nav jāvērtē, vai ir jāpiemēro kāds no 6. pantā paredzētajiem izņēmumiem.

¹⁸³ Piemēram, saskaņā ar tiesas piemērotajiem tiesību aktiem tai var būt liegta iespēja izmantot savu jurisdikciju *lis pendens* noteikuma dēļ.

¹⁸⁴ Jāatceras, ka frāze “izvēlētas tiesas valsts tiesību akti” attiecas arī uz attiecīgās valsts tiesību aktu izvēles noteikumiem.

¹⁸⁵ Iztirzāts iepriekš 125. punktā un turpmākos punktos.

¹⁸⁶ Sk. 159. piezīmi iepriekš.

¹⁸⁷ Sk. II. panta 3. punktu.

¹⁸⁸ 6. panta b) punktā un 9. panta b) punktā vārds “puse” attiecas uz vienu no sākotnējām tiesas izvēles līguma pusēm, nevis uz kādu citu personu, kas ir puse tiesvedībā.

¹⁸⁹ Sk. 125. punktu iepriekš.

¹⁹⁰ Atzīšanas un izpildes tiesvedībā, lai lemtu par jautājumiem saistībā ar tiesību esību saskaņā ar 9. panta b) punktu, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa piemēros arī savus tiesību aktu izvēles noteikumus: sk. 184. punktu.

¹⁹¹ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 8 50.–59. punktu.

pusei nebija tiesībspējas, lai noslēgtu līgumu, tad tiesai, kurā celta prasība, nav jāaptur vai jāizbeidz tiesvedība.

151. Trešais izņēmums (pirmā daļa): acīmredzama netaisnība. Trešo izņēmumu piemēro, ja līguma piemērošana būtu “acīmredzami netaisnīga” vai “acīmredzami pretēja tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kuras tiesā prasība ir celta”. Dažās tiesību sistēmās pirmā frāze būtu ietverta otrās frāzes nozīmē. Juristi no šīm tiesību sistēmām uzskatītu, ka ir pašsaprotami, ka līgums, kura piemērošana ir acīmredzami netaisnīga, neapšaubāmi ir pretrunā sabiedriskajai kārtībai. Šādu tiesību sistēmu izpratnē pirmā frāze varētu būt lieka. Tomēr citās tiesību sistēmās sabiedriskās kārtības jēdziens attiecas uz vispārējām interesēm (sabiedrības interesēm kopumā), nevis uz atsevišķu indivīdu, tostarp kādas puses, interesēm. Tāpēc ir izmantotas abas frāzes.

152. Frāze “acīmredzami netaisnīgs” attiecas uz izņēmuma gadījumiem, kad pret vienu pusi tiesas process nebūtu taisnīgs ārvalsts tiesā, kas iespējams neobjektivitātes vai korupcijas dēļ, vai kad pastāv citi attiecīgo pusi ietekmējoši iemesli, kas liedz šai pusei celt prasību vai aizstāvēties izvēlētajā tiesā. Tas var būt saistīts arī ar konkrētiem apstākļiem, kuros līgums tika noslēgts, piemēram, ja tā bijusi krāpšana. Noteiktais standarts ir augsts – šis noteikums neļauj tiesai neņemt vērā tiesas izvēles līgumu tikai tāpēc, ka tas nav saistošs saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, no kuras ir tiesa.

153. Trešais izņēmums (otrā daļa): sabiedriskā kārtība. Frāze “acīmredzami pretēja tās valsts sabiedriskajai kārtībai, kuras tiesā prasība ir celta” ir paredzēta tam, lai noteiktu augstāku robežu. Tā attiecas uz attiecīgās valsts pamatnormām un principiem; ar šo noteikumu tiesai, kurā ir celta prasība, ir aizliegts izskatīt lietu tikai tāpēc, ka izvēlēta tiesa formāli ir pārkāpusi kādu obligātu tās valsts noteikumu, kuras tiesā prasība ir celta¹⁹². Tāpat kā acīmredzamas netaisnības gadījumā noteiktais standarts ir augsts – šis noteikums neļauj tiesai neņemt vērā tiesas izvēles līgumu tikai tāpēc, ka tas nav saistošs saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, no kuras ir tiesa.

154. Ceturtais izņēmums: nespēja izpildīt. Ceturtais izņēmums ir tāds, ka izņēmuma kārtā īpašu iemeslu dēļ, kurus puse nav spējīgas ietekmēt, līgumu nav iespējams saprātīgi izpildīt. Šo izņēmumu ir paredzēts piemērot gadījumos, kad prasību nav iespējams celt izvēlētajā tiesā. Tam nav jābūt pilnīgi neiespējami, bet šāda situācija ir jāparedz kā izņēmums. Kā piemēru var minēt gadījumu, kad attiecīgajā valstī notiek karš un tajā esošās tiesas nedarbojas. Kā vēl vienu piemēru var minēt situāciju, kad izvēlēta tiesa vairs nepastāv, vai arī tā ir būtiski izmainījusies, un to vairs nevar uzskatīt par to pašu tiesu. Šo izņēmumu var uzskatīt par neparedzētu notikumu doktrīnas [*doctrine of frustration*] (vai līdzīgas doktrīnas) piemērošanu, jo saskaņā ar to līgumu uzskata par spēkā

neesošu, ja pēc tā noslēgšanas notiek neparedzētas un būtiskas apstākļu izmaiņas un tādēļ līgumu vairs nevar izpildīt¹⁹³.

155. Piektais izņēmums: lieta netiek izskatīta. Piektais izņēmums ir tāds, ka izvēlēta tiesa ir atteikusi lietas izskatīšanu. Var uzskatīt, ka ceturtais izņēmums attiecas arī uz šādiem gadījumiem, tomēr tas ir pietiekami atšķirīgs, lai tam paredzētu atsevišķu noteikumu. Tas ir paredzēts, lai nebūtu iespējams izvairīties no tiesas; jāparedz iespēja, ka *kāda* tiesa attiecīgo lietu var izskatīt.

156. Lietas nodošana. Iepriekš ir paskaidrots¹⁹⁴, ka 5. pants neietekmē noteikumus par iekšējo jurisdikcijas sadalījumu starp līgumslēdzējas valsts tiesām. Tādējādi saskaņā ar 5. panta 3. punkta *b)* apakšpunktu līgumslēdzējas valsts tiesa attiecīgo lietu no tiesas, kurā tika iesniegta prasība, var nodot citai tiesai, kas atrodas tajā pašā līgumslēdzējā valstī. Ja tiesas izvēles līgumā ir vispārīga atsauce uz attiecīgas valsts tiesām (piemēram, “Zviedrijas tiesas”), tad saistībā ar 6. pantu lietas nodošana citai tiesai tajā pašā valstī nekādas sekas neradītu. Spriedumu joprojām pieņemtu izvēlēta tiesa, un 6. panta *e)* punktu nepiemērotu. Ja savukārt tiesas izvēles līgumā ir norādīta īpaša attiecīgās valsts tiesa (piemēram, “Stokholmas Apgabaltiesa”), tad, nododot lietu citai tiesai tajā pašā valstī, būtu jāpiemēro 6. panta *e)* punkts, jo izvēlēta tiesa (Stokholmas Apgabaltiesa) būtu pieņēmusi lēmumu lietu neizskatīt.

157. Pirmais piemērs. Šīs atšķirības var kļūt skaidrākas, ja aplūko divus piemērus¹⁹⁵. Pirmajā gadījumā puse izvēles “Zviedrijas tiesas”. Viena puse cēl prasību Stokholmas Apgabaltiesā, un šī tiesa nodod lietu Gēteborgas Apgabaltiesai. Tā kā arī otrā tiesa ir Zviedrijas tiesa, tad to uzskata par izvēlēto tiesu. Tādējādi nevar apgalvot, ka izvēlēta tiesa ir pieņēmusi lēmumu lietu neizskatīt. 6. panta *e)* punktu nepiemēro. Tāpēc, ja viena puse pēc tam iesniedz prasību kādā Krievijas tiesā, tad šai Krievijas tiesai saskaņā ar 6. pantu tiesvedība ir jāpārtrauc vai jāizbeidz.

158. Otrais piemērs. Ja savukārt puse ir izvēlējušās “Stokholmas Apgabaltiesu” un ja pēc prasības celšanas šī tiesa lietu nodod Gēteborgas Apgabaltiesai, izvēlēta tiesa ir nolēmusi lietu neizskatīt. Ir jāpiemēro 6. panta *e)* punkts, jo Gēteborgas Apgabaltiesa nav izvēlēta tiesa. Tāpēc, ja viena puse izvēlas uzsākt tiesvedību Krievijas tiesā, tad šai tiesai saskaņā ar 6. pantu izskatīt lietu nebūtu aizliegts¹⁹⁶.

159. Ja tiesa, kurai lieta ir nodota, pieņem spriedumu, tad to, vai attiecīgais spriedums ir jāatzīst un jāizpilda citās līgumslēdzējās valstīs, nosaka saskaņā ar 8. un 9. pantu. Ja tiesai saskaņā ar 8. panta 5. punkta otro teikumu ir tiesības atteikties atzīt vai izpildīt tās tiesas spriedumu, kurai lietu nodeva izvēlēta tiesa, tad saskaņā ar 6. pantu tai nav

¹⁹² Šajā gadījumā frāze “sabiedriskā kārtība” attiecas arī uz attiecīgās valsts starptautisko sabiedrisko kārtību (sk. Īpašās komisijas par jurisdikciju un ārvalstu tiesu nolēmumu atzīšanu civillietās un komercietās sēdes protokolu Nr. 9 (2004. gada 21.–27. aprīlis), 1.–3. lpp.).

¹⁹³ Saskaņā ar Vācijas tiesībām uz to, piemēram, var attiekties *Wegfall der Geschäftsgrundlage* doktrīna.

¹⁹⁴ Sk. iepriekš 139. punktu un turpmākos punktus.

¹⁹⁵ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

¹⁹⁶ Tā var nolemt, ka lieta tai nav piekritīga saskaņā ar valsts tiesību aktiem (*lis pendens* doktrīna).

aizliegts pašai izskatīt lietu, ja ir piemērots 6. panta e) punkts.

7. pants *Pagaidu aizsardzības pasākumi*

160. 7. pantā ir paredzēts, ka Konvencija neregulē pagaidu aizsardzības pasākumus. Konvencija nepieprasa un nenovērš šādu pasākumu piemērošanu, atteikšanu vai izbeigšanu, ko veic līgumslēdzējas valsts tiesa, un neietekmē puses tiesības pieprasīt šādu pasākumu piemērošanu, atteikšanu vai izbeigšanu. Tas galvenokārt attiecas uz pagaidu pasākumiem vienas puses stāvokļa aizsardzībai, līdz izvēlēta tiesa pieņem spriedumu,¹⁹⁷ taču tas var attiekties arī uz pasākumiem, kurus nosaka pēc sprieduma pieņemšanas un kuri ir paredzēti sprieduma izpildes veicināšanai. Kā labu piemēru var minēt rīkojumu iesaldēt atbildētāja aktīvus. Kā vēl vienu piemēru var minēt aizliegumu atbildētājam veikt kādas darbības, kuru veikšanu var uzskatīt par prasītāja tiesību pārkāpumu. Treškārt, tas var būt, piemēram, arī rīkojums iesniegt pierādījumus, kurus var izmantot tiesvedībā izvēlētajā tiesā. Visi minētie pasākumi ir paredzēti tam, lai sekmētu tiesas izvēles līguma darbību, padarot to efektīvāku. Tādējādi tiek veicināta Konvencijas uzdevumu izpilde. Tomēr šādiem pasākumiem Konvenciju nepiemēro.

161. Tiesa, kas nosaka pagaidu aizsardzības pasākumu, to dara saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem. Konvencijā nav paredzēts, ka pasākums ir jāpiemēro, bet tā piemērošana nav arī aizliegta. Citas līgumslēdzējas valsts tiesām tas nav jāatzīst vai jāizpilda, tomēr tas nav arī aizliegts. Tas ir atkarīgs no valsts tiesību aktiem.

162. Pašsaprotami ir tas, ka tiesas izvēles līgumā norādītā tiesa var piemērot jebkādu pagaidu pasākumu, ja tā uzskata to par nepieciešamu. Ja pagaidu pasākums, piemēram, aizliegums, ko ir piemērojusi tiesa, pēc tam tiek piemērots pastāvīgi, tad tas saskaņā ar Konvenciju ir izpildāms citās līgumslēdzējās valstīs¹⁹⁸. Ja tas ir tikai pagaidu pasākums, tad to neuzskata par “spriedumu” 4. panta 1. punkta izpratnē¹⁹⁹. Šādā gadījumā citu līgumslēdzēju valstu tiesas var to piemērot saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem, bet Konvencijā šāds pienākums nav paredzēts.

163. Ja pēc tam, kad izvēlēta tiesa ir pieņēmusi spriedumu,²⁰⁰ līgumslēdzējā valstī, kurā pagaidu pasākumi tika piemēroti, tiek celta prasība par attiecīgā sprieduma atzīšanu un izpildi, tad atzīšanas vai izpildes valstij saskaņā ar 8. pantu ir jāatceļ pagaidu pasākumi (ja tie vēl ir spēkā), ja tie neatbilst pieteikumu saņēmušas valsts pienākumiem, kas paredzēti Konvencijā. Piemēram, ja kāda tiesa, kas nav izvēlēta tiesa, piemēro aktīvu iesaldēšanas pasākumu, lai aizsargātu prasītāja tiesības, bet izvēlēta tiesa nosaka, ka prasītājam šādu tiesību nav, tad tiesai, kura piemēroja minēto pasākumu, ir tas jāatceļ, ja izvēlētais tiesas spriedums ir jāatzīst saskaņā ar Konvenciju un ja tiesai,

kura piemēroja aktīvu iesaldēšanas pasākumu, ir lūgusi veikt sprieduma atzīšanu.

8. pants *Atzīšana un izpilde*

164. 8. pants ir trešais Konvencijā esošais svarīgais noteikums. Tajā paredzēts, ka spriedums, ko pieņēmusi līgumslēdzējas valsts tiesa, kas ir norādīta tiesas izvēles līgumā, ir jāatzīst un jāizpilda citās līgumslēdzējās valstīs²⁰¹. Tādējādi pirmais un vissvarīgākais nosacījums saistībā ar atzīšanu un izpildi ir tas, ka ir jābūt noslēgtam ekskluzīvam tiesas izvēles līgumam, kurā ir norādīta izcelsmes valsts tiesa, kurai ir jābūt no līgumslēdzējas valsts²⁰². Nav vajadzīgs, ka tiesas jurisdikciju faktiski nosaka, pamatojoties uz līgumu. 8. pants attiecas arī uz situācijām, kad izcelsmes valsts tiesa, kas norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā, jurisdikciju nosaka atkarībā no cita pamata, piemēram, pamatojoties uz atbildētāja domicilu.

165. **Révision au fond.** 8. panta 2. punktā ir aizliegts veikt sprieduma pārskatīšanu pēc būtības (taču ir atļauts veikt tādu pārskatīšanu, kas ir nepieciešama, lai piemērotu Konvencijas III nodaļu). Šāda veida konvencijās tas ir standarta noteikums. Ja tas nebūtu paredzēts, tad dažās valstīs izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa varētu pārskatīt ārvalstīs pieņemtu spriedumu, rīkojoties kā apelācijas tiesa, kas izskata pārsūdzēto izcelsmes valsts tiesas spriedumu.

166. **Konstatētie fakti.** 8. panta 2. punkta otrajā teikumā ir paredzēts, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir saistoši izcelsmes valsts tiesas konstatētie fakti, ar kuriem tā pamatojusi savu jurisdikciju, izņemot, ja spriedums pieņemts aizmuguriski. Šajā noteikumā vārds “jurisdikcija” nozīmē jurisdikciju saskaņā ar Konvenciju, un tāpēc 8. panta 2. punktu nepiemēro, ja izcelsmes valsts tiesas jurisdikcijas pamatā nebija tiesas izvēles līgums. Taču, ja izcelsmes valsts tiesas jurisdikcijas pamatā bija tiesas izvēles līgums, tad šis noteikums attiecas uz konstatētajiem faktiem, kas ir saistīti līguma formālo spēkā esību un spēkā esību pēc būtības, tostarp pušu tiesībām to noslēgt. Tādējādi, ja izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa piemēro, piemēram, 8. panta 1. punktu, un tai ir jānosaka, vai izcelsmes valsts tiesa bija “norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā”, tai būs jāpieņem izcelsmes valsts tiesas konstatētie fakti. Tomēr tai nav jāpieņem no faktiem izdarītie juridiskie secinājumi. Piemēram, ja izcelsmes valsts tiesa ir konstatējusi, ka tiesas izvēles līgums tika noslēgts elektroniski, un secinājusi, ka tas atbilst 3. panta c) punkta ii) apakšpunkta prasībām, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir saistošs konstatējums par to, ka līgums tika noslēgts elektroniski. Tomēr tā var nolemt, ka 3. panta c) punkta ii) apakšpunkta prasības nav izpildītas, jo pieejamības pakāpe nav pietiekama, lai līgums atbilstu 3. panta c) punkta ii) apakšpunkta prasībām. Tāds pats

kurā nav paredzēts ar naudas sodu saistīts aizsardzības līdzeklis, ar šāds aizsardzības līdzeklis nav iespējams saskaņā ar tās tiesību aktiem. Tomēr ārvalstīs pieņemtajam spriedumam ir jānodrošina saskaņā ar valsts tiesību aktiem maksimāli iespējamā ietekme. Sk. 89. punktu iepriekš.

²⁰² Situācija, kad izvēlēta tiesa lietu nodod citai tiesai tajā pašā līgumslēdzējā valstī, ir aplūkota 8. panta 5. punktā.

¹⁹⁷ Šādu pasākumu var piemērot vai nu pirms, vai pēc tam, kad tiesvedība tiek uzsākta izvēlētajā tiesā.

¹⁹⁸ 8. pants.

¹⁹⁹ Sk. 116. punktu iepriekš.

²⁰⁰ Jāatceras, ka saskaņā ar Konvencijas 4. panta 1. punktu vārds “spriedums” nozīmē nolēmumu pēc būtības.

²⁰¹ Tomēr Diplomātiskā sesijā tika norādīts, ka līgumslēdzējas valsts pienākums nav izpildīt spriedumu,

noteikums attiecas uz tiesībām, kas minētas 9. panta b) punktā; izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai būtu saistošs fakts, ko saistībā ar šo jautājumu konstatējusi izcelsmes valsts tiesa, bet tā šo faktu varētu izvērtēt saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem²⁰³.

167. Situācija atšķiras attiecībā uz neatzīšanas pamatojumiem, kas paredzēti 9. panta c), d) un e) punktā. Šie noteikumi nav saistīti ar jurisdikciju saskaņā ar Konvenciju, bet gan ar sabiedrisko kārtību un procesuālo taisnīgumu. Tādējādi izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai pašai saskaņā ar minētajiem punktiem ir jāspēj izlemt, vai atbildētājam bija paziņota attiecīgā informācija, vai ir notikusi krāpšana, vai ir notikusi taisnīga tiesa; piemēram, izcelsmes valsts tiesas tiesneša konstatējums par to, ka viņš uzpirkts, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai nevar būt saistošs²⁰⁴.

168. Tas pats attiecas arī uz procesuālo taisnīgumu, kas minēts e) punktā. Pieņemsim, ka atbildētājs nepiekrīt atzīšanai un izpildei, pamatojoties uz to, ka tiesvedība nenotika atbilstoši atzīšanas vai izpildes valsts procesuālā taisnīguma pamatprincipam. Viņš apgalvo, ka nevarēja doties uz izcelsmes valsti, lai aizstāvētu sevi attiecīgajā lietā, jo pastāvēja iespēja, ka viņu var apcietināt politisku iemeslu dēļ. Izcelsmes valsts tiesas konstatējums, ka tā nav patiesība, nevar būt saistošs izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai. Ja lieta ir saistīta ar procesuālo taisnīgumu, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai pašai ir jāspēj pieņemt lēmumu.

169. Tādējādi izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa nevar pārskatīt izcelsmes valsts tiesas nolēmumus pēc būtības neatkarīgi no tā, vai tie ir saistīti ar konstatētiem faktiem vai tiesību aktiem; izcelsmes valsts tiesas nolēmumus par tiesas izvēles līguma spēkā esību un piemērošanas jomu nevar pārskatīt tiktāl, ciktāl tie ir saistīti ar konstatētajiem faktiem²⁰⁵; izcelsmes valsts tiesas nolēmumi par atteikumu, kura pamatā ir c), d) un e) punkts izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai nav saistoši neatkarīgi no tā, vai tie ir saistīti ar faktiem vai tiesību aktiem.

170. **“Atzīšana” un “izpilde”.** 8. panta 3. punktā ir paredzēts, ka spriedumu atzīst tikai tad, ja tas ir spēkā izcelsmes valstī, un to izpilda tikai tad, ja tas ir izpildāms izcelsmes valstī. Šādā veidā tiek savstarpēji nošķirta sprieduma atzīšana un izpilde. Atzīšana nozīmē, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa apstiprina izcelsmes valsts tiesas noteiktās tiesības un pienākumus. Piemēram, ja izcelsmes valsts tiesa ir noteikusi, ka prasītājam ir vai

nav bijušas konkrētas tiesības, tad šādā gadījumā izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa tam piekrīt²⁰⁶. Izpilde nozīmē, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa piemēro attiecīgās juridiskās procedūras, lai nodrošinātu, ka atbildētājs pakļaujas izcelsmes valsts tiesas spriedumam. Tādējādi, ja izcelsmes valsts tiesa ir noteikusi, ka atbildētājs maksā prasītājam 1000 eiro, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa nodrošina, ka minētā summa prasītājam tiek nodota. Tā kā nevar juridiski apstrīdēt to, ka atbildētājs nav prasītājam parādā 1000 eiro, tad ir loģiski, ka pirms šāda sprieduma izpildes vai vienlaicīgi ar to ir jāveic attiecīgā sprieduma atzīšana. Turpretī atzīšanu var veikt neatkarīgi no tā, vai tiek veikta sprieduma izpilde. Piemēram, ja izcelsmes valsts tiesa ir noteikusi, ka atbildētājs nav prasītājam parādā naudu, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa šo faktu var vienkārši atzīt. Tāpēc, ja prasītājs atbildētāju iesūdz tiesā atkārtoti, iesniedzot izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesā tādu pašu prasību, tad ārvalsts tiesas sprieduma atzīšana būtu pietiekams pamatojums prasības noraidīšanai.

171. Ņemot vērā minēto šķīrumu, ir saprotams, kāpēc 8. panta 3. punktā ir paredzēts, ka spriedumu atzīt tikai tad, ja tas ir spēkā izcelsmes valstī. Ja tas ir spēkā, tad tas nozīmē, ka tas ir saistošs un piemērojams. Ja tas nav spēkā, tad to nevar izmantot, lai noteiktu pušu tiesības un pienākumus. Tādējādi, ja spriedums nav spēkā izcelsmes valstī, tad to saskaņā ar Konvenciju nevar atzīt nevienā citā līgumslēdzējā valstī. Turklāt, ja tas zaudē spēku izcelsmes valstī, tad to pēc tam saskaņā ar Konvenciju nedrīkst atzīt citās līgumslēdzējās valstīs²⁰⁷.

172. Tāpat, ja spriedums nav izpildāms izcelsmes valstī, to saskaņā ar Konvenciju nedrīkst izpildīt arī citās līgumslēdzējās valstīs. Protams, pastāv iespēja, ka spriedums izcelsmes valstī ir spēkā, bet tas šajā valstī netiek izpildīts. Izpildi var atlikt apelācijas dēļ (automātiski vai saskaņā ar tiesas rīkojumu). Šādā gadījumā spriedumu nevar izpildīt citās līgumslēdzējās valstīs, līdz šis jautājums nav atrisināts izcelsmes valstī. Turklāt, ja spriedums vairs nav izpildāms izcelsmes valstī, tad to saskaņā ar Konvenciju nedrīkst izpildīt arī citā Konvencijas līgumslēdzējā valstī²⁰⁸.

173. **Atkārtoti pārskatāmie spriedumi.** 8. panta 4. punktā ir paredzēts, ka atzīšanu un izpildi var atlikt vai atteikt, ja spriedumu pārskata izcelsmes valstī vai nav

²⁰³ Tomēr, piemērojot 9. panta a) punktu, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai būtu saistošs ne tikai konstatētais fakts, kas ir paredzēts 8. panta 2. punktā, bet arī izcelsmes valsts tiesas juridiskā interpretācija attiecībā uz tiesas izvēles līguma spēkā esību, sk. turpmāk 182. punktu.

²⁰⁴ Tas pats attiecas uz apelācijas tiesas konstatējumu par to, ka pirmās instances tiesas tiesnesis nav bijis uzpirkts.

²⁰⁵ Tomēr, piemērojot 9. panta a) punktu, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai būtu saistošs ne tikai konstatētais fakts, kas ir paredzēts 8. panta 2. punktā, bet arī izcelsmes valsts tiesas juridiskā interpretācija attiecībā uz tiesas izvēles līguma spēkā esību, sk. turpmāk 182. punktu.

²⁰⁶ Ja izcelsmes valsts tiesa ir pieņēmusi konstatējošu spriedumu par to, vai starp attiecīgajām pusēm ir vai nav juridiskas attiecības, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa šo spriedumu apstiprina, lemjot par tajā iesniegtajām prasībām.

²⁰⁷ Deviņpadsmitajā diplomātiskajā sesijā, kas notika 2001. gada jūnijā, Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 25. pantā kvadrātiekvāš tika ievietots šāds teksts: “1. punktā minēto spriedumu atzīst no brīža, kad tas ir stājies spēkā izcelsmes valstī, un līdz brīdim, kamēr tas ir spēkā minētajā izcelsmes valstī.” Arī 2005. gada jūnijā notikušās Divdesmitās diplomātiskās sesijas nolūks bija, ka pašreizējam tekstam ir tāda pati nozīme.

²⁰⁸ Deviņpadsmitajā diplomātiskajā sesijā, kas notika 2001. gada jūnijā, Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 25. pantā kvadrātiekvāš tika ievietots šāds teksts: “Iepriekšējos punktos minēto spriedumu izpilda no brīža, kad tas ir stājies spēkā izcelsmes valstī, un līdz brīdim, kamēr tas ir spēkā minētajā izcelsmes valstī.” Arī 2005. gada jūnijā notikušās Divdesmitās diplomātiskās sesijas nolūks bija, ka pašreizējam tekstam ir tāda pati nozīme.

beidzies parastais sprieduma pārskatīšanas pieteikuma²⁰⁹ iesniegšanas termiņš²¹⁰. Tas nozīmē, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var atlikt vai atteikt atzīšanu vai izpildi, ja vien un kamēr spriedumu var pārsūdzēt vai grozīt cita izcelsmes valsts tiesa. Tomēr tas nav jādara obligāti²¹¹. Dažas tiesas var izvēlēties spriedumu izpildīt²¹². Ja spriedumu pēc tam pārsūdz izcelsmes valstī, tad izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai sprieduma izpilde būs jāatceļ. Sprieduma kreditoram var lūgt apstiprinājumu, lai nodrošinātu, ka atbildētājam netiek nodarīts kaitējums.

174. Saskaņā ar 8. panta 4. punktu izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var izvēlēties vai nu atlikt izpildes procesu, vai atteikt sprieduma izpildi. Tomēr tajā ir arī paredzēts, ka tad, ja izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa izvēlas otro iespēju, netiek liegta iespēja iesniegt jaunu izpildes pieteikumu pēc tam, kad situācija izcelsmes valstī ir noskaidrota. Tādējādi šajā gadījumā atteikums nozīmē pieteikuma noradīšanu, nenosakot ierobežojumus.

175. **Nodotās tiesvedības.** 8. panta 1. punktā ir paredzēts, ka spriedums ir jāpieņem tiesai, kas ir norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā. Jāatceras, ka 5. panta 3. punkta b) apakšpunktā tiesai, kurā ir celta prasība, ir atļauts lietu nodot citai tiesai tajā pašā līgumslēdzējā valstī. Kā jau paskaidrots iepriekš,²¹³ tas nerada problēmas, ja tiesas izvēles līgumā ir vispārīga atsauce uz kādas līgumslēdzējas valsts tiesām kopumā (piemēram, uz “Zviedrijas tiesām”). Tomēr, ja ir norādīta konkrēta tiesa (piemēram, “Stokholmas Apgabaltiesa”) un šī tiesa lietu nodod citai tiesai (piemēram, Gēteborgas Apgabaltiesai), tad pieņemto spriedumu nebūs pieņēmusi norādītā tiesa — tas neatbilst 8. panta 1. punkta noteikumiem.

176. Savukārt 8. panta 5. punktā ir paredzēts, ka 8. pantu piemēro arī spriedumam, ko pieņēmusi līgumslēdzējas valsts tiesa, kurai lieta ir nodota²¹⁴ saskaņā ar 5. panta 3. punktu. Tādējādi 8. pantu paplašināti piemēro arī šādām lietām. Tomēr 8. panta 5. punktā ir arī paredzēts, ka tad, ja

izvēlēta tiesa bija tiesīga pēc saviem ieskatiem lemt par lietas nodošanu, sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt pret to pusi, kas izcelsmes valstī tam paredzētajā termiņā iebilda pret lietas nodošanu. Ja šis noteikums tiek piemērots, tad 8. panta piemērošanas paplašināšana vairs nav spēkā.

177. Noteikumu piemēro tikai tad, ja izvēlētajai tiesai bija tiesības lietu nodot. Dažās valstīs nodošana ir jāveic tikai konkrētos apstākļos, un attiecīgajai tiesai šādu tiesību nav. Šādā gadījumā šo noteikumu nepiemēro. Savukārt dažās valstīs tiesai, kurā ir celta prasība, ir tiesības izvēlēties, vai veikt lietas nodošanu. Nereti to dara pušu un liecinieku ērtībai un taisnīguma interesēs²¹⁵. Šādos gadījumos pusēm parasti ir tiesības iebilst pret lietas nodošanu, un tiesām citās līgumslēdzējās valstīs nav pienākuma atzīt vai izpildīt spriedumu attiecībā pret pusi, kura paredzētajā termiņā izteica iebildumus²¹⁶. No otras puses, Konvencijā, protams, nav noteikts, ka citām līgumslēdzējām valstīm atzīšana vai izpilde ir jāatsaka.

178. **Pirmais piemērs.** Prasītājs iesniedz prasību izvēlētajā tiesā, un atbildētājs lūdz, lai lieta tiek nodota tiesai, kas nav izvēlēta tiesa. Prasītājs pret to iebilst, bet lieta tomēr tiek nodota. Spriedums, ko pieņem tiesa, kurai lieta tika nodota, ir labvēlīgs atbildētājam, un tā nosaka, ka prasītājam ir jāsedz izmaksas. Saskaņā ar Konvenciju šāds rīkojums pret prasītāju nav jāatzīst un jāizpilda.

179. **Otrais piemērs.** Prasītājs iesniedz prasību izvēlētajā tiesā, un atbildētājs lūdz, lai lieta tiek nodota tiesai, kas nav izvēlēta tiesa. Prasītājs pret to iebilst, bet lieta tomēr tiek nodota. Spriedums, ko pieņem tiesa, kurai lieta tika nodota, ir labvēlīgs prasītājam, un tā nosaka, ka tiek segti prasītāja zaudējumi. Šis spriedums ir jāatzīst un jāizpilda saskaņā ar Konvenciju.

180. **Trešais piemērs.** Prasītājs iesniedz prasību izvēlētajā tiesā, un tiesa pēc savas ierosmes lietu nodod tiesai, kas nav izvēlēta tiesa. Atbildētājs pret to iebilst, bet

²⁰⁹ “Vienkārša pārskatīšana” ir jēdziens, ka daudzās anglosakšu tiesību sistēmās valstīs nav zināms. Tas attiecas uz parasto apelācijas kārtību. Diskusiju par to skatīt Pētera Šlosera [Peter Schlosser] Ziņojumā par 1978. gada 9. oktobra Konvenciju par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pievienošanas Konvencijai par jurisdikciju un spriedumu izpildi civilietās un komercietās, OV 1979 C 59, 71. lpp., 195.–204. punktā.

²¹⁰ Lietās par spriedumu izpildi šo noteikumu piemēros tikai tad, ja sprieduma izpilde izcelsmes valstī nav atlikta apelācijas dēļ. Ja tā būs atlikta, tad piemēros 8. panta 3. punktu: sk. 171. punktu iepriekš. Saistībā ar atzīšanu sk. 171. punktu iepriekš.

²¹¹ Uz to norāda tas, ka 8. panta 4. punktā īstenības izteiksmes vietā [shall] ir lietots vārds “var” [may]. Dažās tiesību sistēmās tas būtu pietiekams pamats tam, lai tiesa pēc saviem ieskatiem varētu lemt par to, vai atlikt vai atteikt atzīšanu. Tiesību sistēmās, kurās tas nav tā, var pieņemt attiecīgus tiesību aktus, lai tiesām dotu tiesības pašām izdarīt izvēli. Saskaņā ar 8. panta 4. punktu dotās tiesības var izmantot arī likumdevējs, un šādā gadījumā tiesību aktos būtu norādīts, vai tiesas var atlikt vai atteikt atzīšanu un kādos gadījumos to drīkst darīt.

²¹² Tiek pieņemts, ka spriedums joprojām ir izpildāms izcelsmes valstī.

²¹³ Sk. 156.–158. punktu.

²¹⁴ Saskaņā ar 5. un 8. pantu vārds “nodošana” ir vispārīgs termins, un tas neattiecas uz terminoloģiju, ko izmanto kādas konkrētas valsts tiesību sistēmā. To izmanto tad, kad lietu, kuras izskatīšana ir uzsākta vienā tiesā, nodod citai tiesai. To, iespējams, ir jādara saskaņā ar tās tiesas rīkojumu, kurā prasība ir celta pirmo reizi (piemēram, vārds “nodot” [transfer] saskaņā ar Amerikas Savienoto Valstu federālās procedūras terminoloģiju), vai saskaņā ar tās tiesas rīkojumu, kurai lieta tiek nodota (piemēram, Amerikas Savienoto Valstu federālās procedūras terminoloģijā lieto vārdu “atcelšana” [removal]).

²¹⁵ Sk., piemēram, noteikumu, saskaņā ar kuru Amerikas Savienotās Valstīs vienai federālai apgabaltiesai ir atļauts lietu nodot citai federālai apgabaltiesai: 28. Amerikas Savienoto Valstu Kodekss § 1404(a).

²¹⁶ Ja viena puse iebilda pret lietas nodošanu, bet otra to nedarīja, tad spriedums nav jāatzīst vai jāizpilda attiecībā pret pirmo pusi, bet to atzīst vai izpilda attiecībā pret otro pusi. Tāpēc viss ir atkarīgs no tā, vai iebildumus izteica puse, kurai spiedums ir labvēlīgs vai nelabvēlīgs. Diplomātiskajā sesijā tika panākta vienošanās, ka tad, ja saskaņā ar dažu valstu tiesību aktiem atzīstamais vai izpildāmais spriedums nav pilnīgi labvēlīgs A pusei (kas ir puse, kura iebilda pret lietas nodošanu un kura ir pieprasījusi sprieduma atzīšanu un izpildi) un nav pilnīgi labvēlīgs B pusei (kas ir puse, kura neiebilda pret lietas nodošanu un pret kuru ir iesniegta prasība par atzīšanu un izpildi), spriedumu kopumā var atzīt un izpildīt saskaņā ar 8. panta 5. punktu.

prasītājs neiebildst. Spriedums, ko pieņem tiesa, kurai lieta tika nodota, ir labvēlīgs prasītājam, un tā nosaka, ka tiek segti prasītāja zaudējumi. Saskaņā ar Konvenciju šāds spriedums attiecībā pret atbildētāju nav jāatzīst un jāizpilda.

181. Visbeidzot ir jāuzsver, ka 8. panta 5. punktā paredzēto noteikumu piemēro tikai tad, ja spriedumu neizsludina izvēlēta tiesa. Ja tiesai, kurai lietu nodod, arī ir uzskatāma par izvēlēto tiesu (piemēram, ja tiesas izvēles līgumā ir vispārīga atsauce uz izcelsmes valsts tiesām ("Zviedrijas tiesām"), nenorādot konkrētu tiesu), tad 8. panta 5. punktu nepiemēro; spriedumu šādā gadījumā ir pieņēmusi izvēlēta tiesa, un tas atbilst 8. panta 1. punktam. Šādā gadījumā nevar būt jautājumu par to, vai spriedumu nevar atzīt vai izpildīt tāpēc, ka lieta tika nodota.

9. pants *Atzīšanas vai izpildes atteikums*

182. **Septiņi izņēmumi.** 8. pantā ir paredzēti atzīšanas un izpildes principi, bet 9. pantā ir izklāstīti to izņēmumi. Saskaņā ar a)–f) punktiem kopā ir septiņi izņēmumi.²¹⁷ Ja tie ir spēkā, tad saskaņā ar Konvenciju izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai nav pienākuma atzīt vai izpildīt spriedumu, taču tas nav arī aizliegts²¹⁸.

183. **Pirmais izņēmums — spēkā neesība.** Pirmie divi izņēmumi ir līdzīgi izņēmumiem, kas paredzēti 6. panta a) un b) punktā. Saskaņā ar a) punktu atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja līgums nebija spēkā jebkāda iemesla dēļ, tostarp tiesību neesības dēļ, saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kuras tiesa līgumā ir izvēlēta²¹⁹. Tomēr tajā papildus ir paredzēts: "ja vien izvēlēta tiesa nav konstatējusi, ka līgums ir spēkā esošs", tādējādi norādot, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa savu spriedumu var neaizstāt ar izvēlētas tiesas spriedumu²²⁰. Tas ir paredzēts, lai izvairītos no pretrunīgiem nolēmumiem par līguma spēkā esību, ko var pieņemt dažādās līgumslēdzējās valstīs; visām tiesām ir jāpiemēro tās valsts tiesību akti, no kuras ir izvēlēta tiesa, un visām tiesām ir jāievēro jebkurš nolēmums, ko attiecīgajā jautājumā ir pieņēmusi attiecīgā tiesa.

²¹⁷ Citus izņēmumus sk. 8. panta 5. punktā, 10. un 11. pantā; sk. arī 20. pantu.

²¹⁸ Uz to norāda tas, ka 9. panta *chapeau* īstenības izteiksmes vietā [shall] ir lietots vārds "var" [may]. Dažās tiesību sistēmās tas būtu pietiekams pamats tam, lai tiesa pēc saviem ieskatiem varētu lemt par to, vai atteikt atzīšanu. Ja tiesai šādu tiesību nav, tad attiecīgā valsts var pieņemt tiesību aktus, kuros paredz noteikumus par to, vai šādi spriedumi ir jāatzīst un jāizpilda un kādos apstākļos tas ir jādara; protams, to veic 9. panta noteikumu robežās. Diskusijā par 9. pantu ir jāatceras, ka šis ziņojums attiecas tikai uz atzīšanu un izpildi saskaņā ar Konvenciju, nevis uz atzīšanu vai izpildi saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

²¹⁹ Izvēlētas tiesas valsts tiesību akti ietver arī attiecīgās valsts tiesību aktu izvēles noteikumus: sk. 125. punktu iepriekš.

²²⁰ Tas, ka izcelsmes valsts tiesa ir pieņēmusi spriedumu, nenozīmē, ka tā ir uzskatījusi tiesas izvēles līgumu par spēkā esošu, jo tai, iespējams, ir bijusi jurisdikcija saskaņā ar citu pamatojumu, kas ir atļauts attiecīgās valsts tiesību aktos.

²²¹ 6. panta b) punktā un 9. panta b) punktā vārds "puse" attiecas uz vienu no sākotnējām tiesas izvēles līguma pusēm, nevis uz kādu citu personu, kas ir puse tiesvedībā.

184. **Otrais izņēmums — tiesībspējas neesība.** Otrais izņēmums, kas ir izklāstīts b) punktā, atbilst 6. panta b) punktam. Gan 9. panta b) punktā, gan 6. panta b) punktā tiesībspēju nosaka tiesas piekritības noteikumi (tostarp tiesību aktu izvēles noteikumi). Tomēr tiesa katrā gadījumā ir atšķirīga: 6. panta b) punktā tā ir tiesa, kurā tiek celta prasība, kas ir pretrunā līgumam, bet 9. panta b) punktā tā ir tiesa, kurai tiek lūgts atzīt vai izpildīt izvēlētas tiesas spriedumu. Kā minēts iepriekš, tika uzskatīts, ka centieni izveidot vienotus tiesību aktu izvēles noteikumus būtu pārāk ambiciozi. Iepriekš 150. punktā minētais attiecas arī uz šo punktu: tā kā tiesībspējas neesības dēļ līgums nebūtu spēkā 9. panta a) punkta nozīmē, tad tiesībspējas esību nosaka gan atbilstoši izvēlētas tiesas valsts tiesību aktiem, gan tās tiesas valsts tiesību aktiem, kurā ir celta prasība — tiesas izvēles līgums nav spēkā, ja kādai pusei²²¹ nebija tiesībspējas, saskaņā ar kādas no valsts tiesību aktiem²²².

185. **Trešais izņēmums — paziņošana.** Saskaņā ar trešo izņēmumu, kas izklāstīts c) punktā, atzīšanu var atteikt, ja atbildētājs nav attiecīgi informēts²²³. Ir paredzēti divi noteikumi: pirmais, kas izklāstīts c) punkta i) apakšpunktā, ir saistīts ar atbildētāja interesēm, bet otrais, kas izklāstīts c) punkta ii) apakšpunktā, ir saistīts ar paziņošanas valsts interesēm²²⁴.

186. **Atbildētāja aizsardzība.** c) punkta i) apakšpunktā ir paredzēta fakta pārbaude²²⁵, lai nodrošinātu, ka atbildētāji tiek atbilstoši informēti. Tajā ir teikts, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var atteikties atzīt vai izpildīt attiecīgo spriedumu, ja par dokumentu, ar ko celta prasība, vai tam pielīdzināms dokuments, kurā ietvertas būtiskas prasības sastāvdaļas, nebija paziņots atbildētājam laikus un tā, lai viņš varētu sagatavoties aizstāvībai. Taču, tā kā 9. panta c) punkta i) apakšpunktā ir lietots formulējums "ja vien", šo noteikumu nepiemēro, ja atbildētājs ieradās izcelsmes valsts tiesā un piedalījās lietas izskatīšanā, neapstrīdot minēto paziņošanu, pat tad, ja viņam nebija pietiekami daudz laika aizstāvības sagatavošanai. Tas tiek darīts, lai atbildētāji izpildes posmā neizteiktu iebildumus, kurus viņi būtu varējuši izteikt sākotnējā tiesvedībā. Šādā gadījumā iespējama ir risinājums, kuru viņš var lūgt, ir izskatīšanas atlikšana. Ja

²²² Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 8 50.–59. punktu.

²²³ Jēdziens "paziņošana" 9. panta c) punktā lietots vispārīgā, faktiskā nozīmē. Tas nav tehnisks, juridisks jēdziens.

²²⁴ 9. panta c) punkts ir saistīts tikai ar to, vai izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu. Izcelsmes valsts tiesa piemēro savus procesuālos tiesību aktus, tostarp tās starptautiskās konvencijas par dokumentu piegādi, kuras ir spēkā attiecīgajā valstī un ir piemērojamas attiecīgajai lietai. 9. panta c) punkts neietekmē šos noteikumus, kuros var būt noteikts, ka piegāde ir jāveic saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā notiek piegāde. Tomēr, izņemot 9. panta c) punkta ii) apakšpunktā paredzētajos gadījumos, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa nevar atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu, pamatojoties uz to, ka piegāde neatbilda tās valsts tiesību aktiem, kurā tā notika, izcelsmes valsts tiesību aktiem vai starptautiskajām konvencijām par dokumentu piegādi.

²²⁵ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas protokolus — Protokola Nr. 9 98. punktu, Protokola Nr. 11 27. punktu un Protokola Nr. 24 28.

viņš to nedara, tad viņam nav tiesību iebilst pret sprieduma atzīšanu, pamatojoties uz nepaziņošanu²²⁶.

187. **Paziņošanas valsts aizsardzība.** Daudzām valstīm, tostarp lielākajām anglosakšu tiesību sistēmas valstīm, nav iebildumu pret to, ka to teritorijā bez to iestāžu līdzdalības tiek iesniegtas citas valsts tiesas pavēstes. To uzskata par vienkāršu informācijas nodošanu. Tādējādi, ja advokāts no citas valsts vēlas izsniegt kādam citas valsts pavēsti Anglijā, viņš var doties uz Londonu, ar taksometru aizbraukt līdz atbildētāja mājai, piekļauvēt pie durvīm un izsniegt to. Viņš nebūs izdarījis neko nepareizu. Dažām valstīm ir atšķirīgs uzskats. Tās pavēstes izsniegšanu uzskata par neatkarīgu darbību (oficiālu aktu), un tās uzskata, ka, izsniedzot citas valsts tiesas pavēsti tās teritorijā bez šīs valsts atļaujas, netiek ievērota to suverenitāte. Atļauju parasti izsniedz saskaņā ar starptautisku nolīgumu, kurā ir paredzēta attiecīgā procedūra²²⁷. Šādas valstis nevēlētos atzīt citas valsts tiesas spriedumu, ja pavēstes izsniegšana notikusi tādā veidā, ko tās uzskata par suverenitātes neievērošanu. Tas ir ņemts vērā c) punkta ii) apakšpunktā, paredzot, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu, ja pavēste atbildētājam atzīšanas vai izpildes valstī ir izsniegta tādā veidā, kas nav savienojams ar šajā valstī pastāvošajiem dokumentu izsniegšanas pamatprincipiem. Atšķirībā no citiem neatzīšanas pamatiem c) punkta ii) apakšpunktu piemēro tikai atzīšanai vai izpildei tajā valstī, kurā notika izsniegšana.

188. **Ceturtais izņēmums — krāpšana.** Ceturtais izņēmums, kas ir izklāstīts d) punktā, ir tāds, ka spriedums panākts krāpšanas rezultātā attiecībā uz tiesvedības lietu²²⁸. Krāpšana ir apzināta netaisnība vai apzināta ļaunprātība. Kā piemēru var minēt gadījumu, kad prasītājs apzināti izsniedz nepareizā adresē vai izraisa to, ka to izsniedz nepareizā adresē, kad prasītājs apzināti sniedz atbildētājam nepareizu informāciju par lietas izskatīšanas laiku un vietu vai kad kāda no pusēm cenšas uzpirkt tiesnesi, zvērināto vai liecinieku, vai apzināti slēpj svarīgu pierādījumu.

189. **Piektais izņēmums — sabiedriskā kārtība.** Piektais izņēmums, kas izklāstīts e) punktā, ir tāds, ka atzīšana vai izpilde būtu acīmredzami nesavienojama ar atzīšanas vai izpildes valsts sabiedrisko kārtību, tostarp arī situācijās, kad īpašas tiesvedības, kuru rezultātā pieņemts spriedums, nav savienojamas ar šīs valsts procesuālā taisnīguma pamatprincipiem. Šā noteikuma pirmās daļas nolūks ir noteikt augstu standartu saskaņā ar 6. panta

noteikumiem. Otrās daļas nolūks ir pievērst uzmanību būtiskiem procesuāliem pārkāpumiem konkrētajā lietā²²⁹.

190. Redzams, ka pēdējie trīs izņēmumi zināmā mērā pārklājas, jo tie daļēji vai pilnīgi ir saistīti ar procesuālo taisnīgumu. Tā, piemēram, ja prasītāja krāpšanās dēļ atbildētājam nav izsniegta pavēste un viņš nav informēts par tiesvedību, tad ir iespējams piemērot izņēmumus, kas paredzēti c), d) un e) punktā. Uzsvars uz procesuālo taisnīgumu ir likts tāpēc, ka dažās valstīs procesuālā taisnīguma pamatprincipi (ko sauc arī par procesuālajām tiesībām, taisnīgumu vai tiesībām uz taisnīgu tiesu) ir paredzēti konstitucionāli²³⁰. Šajās valstīs tādu sprieduma atzīšanu, kas pieņemts tiesvedībā, kurā būtiski pārkāpti minētie principi, var uzskatīt par antikonstitucionālu.

191. **Sestais izņēmums — spriedumu neatbilstība.** f) un g) punktā tiek regulētas situācijas, kad ir radusies pretruna starp spriedumu, kura atzīšanu un izpildi prasa saskaņā ar Konvenciju, un citu spriedumu starp tām pašām pusēm. Šos noteikumus piemēro, ja spriedumi savstarpēji neatbilst. Tomēr f) un g) punkta piemērošanā ir atšķirības.

192. f) punkts ir saistīts ar gadījumu, kad nesavienojamo spriedumu ir pieņēmusi tiesa, kas atrodas atzīšanas vai izpildes valstī. Šādā gadījumā šis spriedums ir noteicošais neatkarīgi no tā, vai tas ir pieņemts agrāk; izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir atļauts dot priekšroku spriedumam, ko ir pieņēmusi tiesa no tās pašas valsts, pat ja šis spriedums ir pieņemts pēc sprieduma, kas pieņemts saskaņā ar tiesas izvēles līgumu. Lai piemērotu šo noteikumu, pusēm ir jābūt tām pašām, bet prasībai nav jābūt tādai pašai.

193. g) punkts ir saistīts ar situāciju, kad abus spriedumus ir pieņēmusas citu valstu tiesas. Šajā gadījumā spriedumu, kas pieņemts saskaņā ar tiesas izvēles līgumu, var atteikties atzīt un izpildīt tikai tad, ja ir izpildītas turpmāk minētās prasības: pirmkārt, spriedumam, kas pieņemts saskaņā ar tiesas izvēles līgumu, ir jābūt pieņemtam pēc nesavienojamā sprieduma; otrkārt, pusēm ir jābūt tām pašām²³¹; treškārt, prasībai ir jābūt tādai pašai un, ceturtkārt, nesavienojamajam spriedumam ir jāatbilst nosacījumiem tā atzīšanai pieteikumu saņēmušajā valstī.

10. pants *Iepriekš izlemjami jautājumi*

194. **Estoppel un ārvalstu spriedumi.** Nereti tiesai, pirms tā pieņem spriedumu saistībā ar prasītāja prasību, ir jāpieņem nolēmums par dažādiem faktiem. Piemēram,

²²⁶ Šis noteikumu nepiemēro, ja paziņošanu nebija iespējams apstrīdēt izcelsmes valsts tiesā.

²²⁷ 1965. gada 15. novembra Hāgas Konvencija tiesas un ārpustiesas dokumentu izsniegšanu civillietās vai komercietās ir vissvarīgākais piemērs. Sk. arī Padomes Regula (EK) Nr. 1348/2000 (2000. gada 29. maijs) par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs, OV 2000 L 160, 37. lpp.

²²⁸ Krāpšana atkarībā no būtības var būt saistīta arī ar sabiedriskās kārtības izņēmumu, kas paredzēts 9. panta e) punktā. Konvencijā attiecas uz krāpšanu attiecībā uz tiesvedību kā par atsevišķu neatzīšanas pamatojumu, jo var būt dažas tiesību sistēmas, kurās sabiedrisko kārtību nevar izmantot saistībā ar krāpšanu attiecībā uz tiesvedību.

²²⁹ Otrā daļa nav paredzēta, lai ierobežotu pirmo daļu — sabiedriskā kārtība Konvencijas nozīmē neattiecas tikai uz procesuālajiem jautājumiem. Tomēr izskatāmajiem jautājumiem jābūt ļoti svarīgiem atzīšanas vai izpildes valstij.

²³⁰ Saistībā ar Eiropu sk. 6. pantu Eiropas Cilvēktiesību konvencijā; saistībā ar Amerikas Savienotām Valstīm sk. Amerikas Savienoto Valstu Konstitūcijas piekto un četrpadsmito grozījumu. Daudzās citās valstīs ir līdzīgs regulējums.

²³¹ Tas attiecas arī uz f) punktu. Prasība par to, ka ir jābūt tām pašām pusēm, ir uzskatāma par izpildītu, ja spriedums ir saistošs tām pašām pusēm pat tad, ja tiesvedībā piedalās citas puses, piemēram, ja viens spriedums ir saistīts ar konkrētu personu, bet otrais spriedums ir saistīts ar minētās personas tiesību pārnēmēju.

prasībās par patentu licences nolīgumu, tai, iespējams, ir jāpieņem nolēmums par to, vai patents ir spēkā. Tas ir nolēmums par iepriekš izlemjamu jautājumu. Tas ir vajadzīgs, lai pieņemtu galīgo spriedumu, kurā būs noteikts, vai atbildētājam ir jāatlīdzina prasītājam radītie zaudējumi. Izcelsmes vai izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai šāds galīgais spriedums ir jāatzīst un, ja ir noteikts, ka ir jāmaksā nauda (piemēram, licencēšanas maksa vai kompensācija), tas ir arī jāizpilda (ciktāl tas bija paredzēts saskaņā ar tiesas izvēles līgumu, kuram piemēro Konvenciju); bet vai saskaņā ar Konvenciju ir jāatzīst arī nolēmums par iepriekš izlemjamu jautājumu?

195. Romāņu-ģermāņu tiesību sistēmas valstīs spriedumu parasti izpilda tikai attiecībā uz galīgo rīkojumu – Francijā tas ir *dispositif*, kā arī tā ekvivalenti citās tiesību sistēmās, piemēram, *Tenor* vai *Spruch* attiecīgi Vācijā un Austrijā. Savukārt anglosakšu tiesību sistēmas valstīs saskaņā ar doktrīnu, ko dažkārt sauc par aizliegumu atsaukt apgalvojumu [*estoppel*]²³², aizliegums apstrīdēt iepriekš izlemtus jautājumus [*collateral estoppel* vai *issue preclusion*]²³³, tiesai zināmos nosacījumos ir jāatzīst nolēmumi par iepriekš izlemjamiem jautājumiem, kas ietverti iepriekš pieņemtos spriedumos. Tas ir spēkā gan tad, ja sākotnējo spriedumu ir pieņēmusi tā pati tiesa, gan tad, ja attiecīgo spriedumu ir pieņēmusi citas valsts tiesa²³⁴. Tomēr Konvencijā nav paredzēta prasība, ka šādi nolēmumi ir jāatzīst un jāizpilda, bet saskaņā ar Konvenciju līgumslēdzējām valstīm nav aizliegts šos nolēmumus atzīt atbilstoši valsts tiesību aktiem.

196. **Nolēmumi par iepriekš izlemjamiem jautājumiem.** 10. pants ir saistīts ar lietām, kuras izlemj iepriekš izlemjamu jautājumu veidā²³⁵. Pirmajā punktā paredzēts, ka tad, ja jautājums, kas minēts 2. panta 2. punktā vai 21. pantā, rodas kā iepriekš izlemjams jautājums, tad nolēmumu šajā jautājumā saskaņā ar Konvenciju neatzīst un neizpilda. Ņemot vērā iepriekšējo punktu, šis noteikums, iespējams, nemaz nav vajadzīgs, tomēr saistībā ar nolēmumiem par jautājumiem, kas ir ārpus Konvencijas piemērošanas jomas, jo īpaši atsevišķu intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esība, šis jautājums ir tik svarīgs, ka tika nolemts paredzēt to īpašā noteikumā. Tādējādi 10. panta 1. punkts papildina 2. panta 3. punktu, kurā ir paredzēts, ka Konvenciju nevar nepiemērot konkrētai tiesvedībai tikai tāpēc, ka tiesa pieņem nolēmumu neieklāut jautājumā, kas radās kā iepriekš izlemjams jautājums.

197. **Spriedumi, kas balstīti uz iepriekš izlemjamiem jautājumiem.** 10. panta 2. punkts nav saistīts ar nolēmumu par iepriekš izlemjamiem jautājumiem neatzīšanu, bet gan ar tādu atsevišķu spriedumu vai to daļu neatzīšanu, kuru pamatā ir šādi nolēmumi. Tajā ir paredzēts vēl viens neatzīšanas pamatojums papildus tiem, kas ir

izklāstīti 9. pantā. Tajā paredzēts, ka sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja tas ir balstīts — taču tikai tajā apjomā, uz ko attiecas iepriekšminētais jautājums — uz lēmumu par jautājumu, kas saskaņā ar 2. panta 2. punktu nav iekļauts Konvencijas piemērošanas jomā²³⁶. Šo izņēmumu, protams, ir jāizmanto tikai tad, ja izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesas nolēmums attiecīgajā jautājumā būtu atšķirīgs. Kaut arī ir noteikts šāds ierobežojums, šķiet, ka šis ir plaši piemērojams izņēmums, tomēr tajā jomā, kurā to, visticamāk, varētu piemērot — intelektuālā īpašuma joma — uz to attiecas svarīgs nosacījums, kas ir izklāstīts 3. punktā.

198. **Sākotnējie nolēmumi par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību.** Ja 10. panta 3. punktā nebūtu paredzēti īpaši noteikumi, tad 10. panta 2. punktu piemērotu tad, ja izcelsmes valsts tiesas sprieduma pamatā ir bijis sākotnējs nolēmums par spēkā esību. Tomēr, ņemot vērā ar intelektuālo īpašumu saistīto ieinteresēto personu lūgumu nodrošināt pilnīgu skaidrību, un tāpēc, ka neatbilstību attiecībā uz intelektuālo īpašumu var skaidri definēt, Diplomātiskā sesija nolēma šim jautājumam paredzēt atsevišķu noteikumu. Tādējādi, ja sprieduma pamatā ir sākotnējs nolēmums par tādu intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību, kas nav autortiesības vai blakustiesības, piemērojot 10. panta 2. punktu, ir jāņem vērā 10. panta 3. punktā paredzētais ierobežojums. Papildus pamatojumam, kas minēts 9. un 11. pantā, šāda sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt vai atlikt saskaņā ar 10. panta 2. punktu tikai tad, ja ir izpildīti 10. panta 3. punkta nosacījumi.

199. **a) apakšpunkts.** Saskaņā ar 10. panta 3. punkta a) apakšpunktu sprieduma atzīšanu vai izpildi var atteikt, ja attiecīgais nolēmums par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību ir pretrunā spriedumam (vai kompetētās iestādes, piemēram, patentu biroja, lēmumam), kas pieņemts saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā intelektuālā īpašuma tiesības radās, taču tikai tādā apjomā, uz ko attiecas iepriekšminētais jautājums²³⁷. Šādi tiek atzīts to tiesu (vai iestāžu) pārkums, kuras ir attiecīgajā valstī, kas var būt atzīšanas vai izpildes valsts vai trešā valsts. Citām valstīm ir tiesības atteikt sprieduma atzīšanu vai izpildi saskaņā ar 10. panta 2. punktu tikai tad, ja izcelsmes valsts tiesas sākotnējais nolēmums ir pretrunā attiecīgās valsts spriedumam vai lēmumam.

200. 10. panta 3. punkta a) apakšpunkta darbību var saprast vieglāk, ja aplūko konkrētu piemēru²³⁸. Pieņemsim, ka A iesūdz tiesā B valstī X, un prasa, lai B samaksā autoratlīdzību saskaņā ar patentu licences nolīgumu, kurā ir tiesas izvēles klauzula, kas paredz, ka jurisdikcija šajā jautājumā ir X valsts tiesām. B savukārt apgalvo, ka patents nav spēkā. Ja pieņemam, ka A ir tiesības pieprasīt autoratlīdzību tikai tad, ja patents ir spēkā, tad B

²³² Izmantota britu un anglosakšu tiesību sistēmā esošo sadraudzības valstu terminoloģija.

²³³ Pēdējos divus izteicienus izmanto Amerikas Savienoto Valstu terminoloģijā.

²³⁴ Saistībā ar otro gadījumu sk. P. Barnett, *Res Judicata, Estoppel and Foreign Judgments*, Oxford University Press 2001. g.

²³⁵ Saistībā ar to, kāda ir izteiciena “iepriekš izlemjams jautājums” nozīme, sk. 194. – 195. punktu iepriekš; sk. arī 77. piezīmi iepriekš.

²³⁶ Saistībā ar gadījumu, kad sprieduma pamatā ir saskaņā ar 21. pantu neieklāuts jautājums, sk. 10. panta 4. punktu un 202. punktu.

²³⁷ Reģistrētu tiesību gadījumā tā būtu reģistrācijas valsts vai valsts, kuru uzskata par reģistrācijas vietu saskaņā ar starptautisku konvenciju.

²³⁸ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

apgalvojums ir labs aizstāvības arguments, ja to var pamatot; tādējādi tiesai ir jālemj par patenta spēkā esību kā par iepriekš izlemjamu jautājumu. Pieņemsim, ka tiesa tā dara un nolemj, ka patents ir spēkā. Tas nozīmē, ka spriedums ir labvēlīgs A, jo šai pusei pienākas 1 miljons dolāru. Pēc tam A saskaņā ar Konvenciju ceļ prasību Y valstī, lai izpildītu spriedumu. Ja patenta reģistrācijas valstī (tā varbūt Y valsts vai trešā valsts, piem., Z valsts) ir pieņemts spriedums, kurā noteikts, ka patents nav spēkā, tad šis spriedums ir pretrunā nevis pašam spriedumam, kas pieņemts saskaņā ar Konvenciju (spriedumā ir tikai apgalvots, ka B ir jāmaksā A 1 miljons dolāru), bet gan sākotnējam nolēmumam par to, ka patents nav spēkā. Tomēr, tā kā šis sākotnējais nolēmums ir loģiska premisa, uz kuras pamata tika pieņemts spriedums, tad starp abiem spriedumiem rastos pretruna, kas uzskatāma par sekundāru pretrunu. 10. panta 3. punkta nolūks šādā gadījumā ir atļaut (nevis noteikt pienākumu) Y valsts tiesai atteikties atzīt vai izpildīt saskaņā ar Konvenciju pieņemto spriedumu.

201. **b) apakšpunkts.** Saskaņā ar 10. panta 3. punkta b) apakšpunktu sprieduma atzīšanu vai izpildi var atlikt²³⁹, ja valstī, saskaņā ar kuras tiesību aktiem radās intelektuālā īpašuma tiesības, ir celta prasība par šo intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību²⁴⁰. Tas dod izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai tiesības apturēt (pārtraukt) tiesvedību par atzīšanu vai izpildi, lai uzzinātu spriedumu lietā par spēkā esību. Ja spriedums par spēkā esību atbilst izcelsmes valsts tiesas spriedumam, tad atzīšanu vai izpildi saskaņā ar 10. pantu nevar atteikt; ja šie spiedumi ir pretrunā cits citam, tad piemēro 10. panta 3. punkta a) apakšpunktu.

202. **Sākotnējie nolēmumi jautājumā, kas nav iekļauts saskaņā ar 21. pantu.** 4. punkts ir tieši tāds pats kā 2. punkts, izņemot to, ka tas ir saistīts ar spriedumu, kura pamatā ir nolēmums par jautājumu, kas atbilstoši atzīšanas vai izpildes valsts deklarācijai saskaņā ar 21. pantu nav iekļauts Konvencijas piemērošanas jomā. Tomēr uz to neattiecas 3. punktā paredzētais ierobežojums, jo nav paredzēts īpašs noteikums saistībā ar sākotnēju nolēmumu par intelektuālā īpašuma tiesību spēkā esību.

²³⁹ 10. panta 3. punkta *chapeau* attiecas gan uz atteikumu, gan apturēšanu. Pirmo gadījumu parasti piemēro saskaņā ar a) apakšpunktu, bet otro gadījumu — b) apakšpunktu. Turklāt saskaņā ar b) apakšpunktu izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var izbeigt tiesvedību, ja tai nav tiesību to apturēt; to var darīt tad, ja prasības iesniedzējam ir tiesības celt jaunu prasību pēc tam, kad ir pieņemts spriedums saistībā ar spēkā esību.

²⁴⁰ To var izskatīt vai nu attiecīgajā tiesā, vai patentu birojā vai kādā līdzīgā iestādē.

²⁴¹ Konvencijas 2004. gada projekta 15. pants, kas minēts 205. punktā turpmāk, ir šāds:

“15. pants Zaudējumu atlīdzība

1. Spriedumu, kurā ir piespriesta tādu zaudējumu atlīdzināšana, kas nav faktiskie zaudējumi, tostarp nesamērīga apmēra vai vindikatīva atlīdzība par zaudējumiem, atzīst un izpilda tiktāl, ciktāl atzīšanas vai izpildes valsts tiesa piespriešu līdzīgu vai pielīdzināmu atlīdzību. Nekas šajā punktā neliedz izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai atzīt un izpildīt spriedumu saskaņā ar savas valsts tiesību aktiem, piespriežot atlīdzināt visu izcelsmes valsts tiesas noteikto summu vai daļu no tās.

11. pants

Zaudējumu atlīdzība

203. 11. pants ir saistīts ar zaudējumu atlīdzību. Tajā izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir atļauts atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu, ja piespriesta atlīdzība nekompensē puses patiesos zaudējumus vai nodarīto kaitējumu. Konvencijas 2004. gada projektā šā noteikuma ekvivalents bija 15. pants, kura formulējums bija detalizētāks un sarežģītāks²⁴¹. 2005. gada Diplomātiskajā sesijā tika pieņemts lēmums svītrot šo noteikumu un aizstāt to ar 11. panta vienkāršākajiem noteikumiem. Lēmuma iemesli ir izklāstīti turpmāk atrodamajā ziņojumā, ko pieņēma darba grupa, kas šo pantu izstrādāja.

204. 11. pantā ir atsauce uz nesamērīga apmēra vai vindikatīvu zaudējumu atlīdzību. Abi šie termini nozīmē vienu un to pašu: tie attiecas uz zaudējumiem, kuru nolūks ir sodīt atbildētāju un atturēt viņu un citus no līdzīgas darbības atkārtotāšanas nākotnē. Tos var pretnostatīt faktisko zaudējumu atlīdzināšanai, kuras nolūks ir nodrošināt kompensāciju prasītājam par gūtajiem zaudējumiem, t. i., atgriezties situācijā, kurā viņš atradās, pirms tika veikta neatļautā darbība.

205. 2005. gada Diplomātiskajā sesijā darba grupas locekļi, kuri izstrādāja 11. pantu, pieņēma turpmāk izklāstīto ziņojumu, kas tika pieņemts arī sesijā²⁴²:

“a) Sāksim ar *pamatprincipu*, kas līdz šim nav *apšaubīts*: spriedumi par piespriestajām atlīdzībām ir Konvencijas piemērošanas jomā. Spriedumu, ko pieņem ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā norādīta tiesa un kurā ir noteikts, ka prasītājs saņem pilnu vai daļēju atlīdzību, atzīs un izpildīs visās Konvencijas līgumslēdzējās valstīs. Tā kā šādi spriedumi neatšķiras no citiem lēmumiem, kas ir Konvencijas piemērošanas jomā, tad 8. pantu piemēro bez ierobežojumiem. Tas nozīmē, ka ir spēkā *gan* pienākums veikt

2. a) Ja debitors pēc tiesvedības, kurā kreditoram ir bijusi iespēja izteikties, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesā apgalvo, ka attiecīgajos apstākļos, tostarp tajos, kādi ir izcelsmes valstī, ir piespriesta pārāk liela atlīdzība, tad atzīšanu un izpildi var veikt, samazinot atlīdzības summu.
- b) Izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa nekādā gadījumā nedrīkst atzīt vai izpildīt spriedumu, kurā piespriesta mazāka summa, nekā tādos pašos apstākļos, tostarp apstākļos, kādi ir izcelsmes valstī, tiktu piespriesta pietiekumu saņemušajā valstī.
3. Piemērojot iepriekšējos punktus, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa ņem vērā to, vai un kādā apmērā izcelsmes valsts tiesas piespriesta atlīdzība par zaudējumiem sedz tiesāšanas izdevumus.”

²⁴² Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 19 13. un 14. punktu. Darba grupā bija delegāti un pārstāvji no: Amerikas Savienotajām Valstīm, Apvienotās Karalistes, Austrālijas, Austrijas, Eiropas Kopienas, Japānas,

atzīšanu un izpildi, *gan* visi atteikuma pamatojumi.

- b) Pārrunu laikā tika secināts, ka dažām delegācijām problēmas sagādā spriedumi, ar kuriem tiek piespriestas *atlīdzības, kas ir daudz lielākas par faktiskajiem prasītāja zaudējumiem*. Nesamērīga apmēra vai vindikatīva zaudējumu atlīdzība ir svarīgs piemērs. Dažas delegācijas uzskatīja, ka šīs problēmas varētu atrisināt 9. panta e) punktā paredzētais sabiedriskās kārtības izņēmums, bet citas norādīja, ka tas nav iespējams, jo sabiedriskās kārtības jēdziens ir pietiekami plašs. Tādējādi delegācijas vienojās, ka ir jāparedz *papildu pamatojums atteikumam saistībā ar spriedumiem par atlīdzību*. Tas ir jaunais 11. pants. Tāpat kā visu pārējo atteikumu pamatojumu gadījumā arī šis noteikums ir jāinterpretē un jāpiemēro pēc iespējas šaurāk.
- c) 11. panta pamatā ir *neapstrīdētā atlīdzības pamatfunkcija* — to nosaka, lai kompensētu faktiskos zaudējumus. Tādējādi 11. panta 1. punktā ir teikts, ka sprieduma atzīšanu un izpildi var atteikt, ja *piesprieztā atlīdzība nekompensē puses patiesos zaudējumus vai nodarīto kaitējumu*, un tikai tādā apmērā, par kādu minētie zaudējumi vai kaitējums ir pārsniegts. Jāpiemin, ka angļu valodas vārda “*actual*” nozīme atšķiras no franču valodas “*actuel*” (kas franču valodas tekstā nav izmantots); tādējādi šis noteikums attiecas arī uz zaudējumiem nākotnē.
- d) Tas *nenozīmē*, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir atļauts izvērtēt, vai tā būtu piespriedusi tādu pašu atlīdzību. *Robeža ir daudz augstāka*. 11. pants ir spēkā tikai tad, ja no spriedumam var *acīmredzami* secināt, ka piesprieztā atlīdzība ir lielāka par patiesajiem zaudējumiem vai nodarīto kaitējumu. Tas īpaši attiecas uz vindikatīvām vai nesamērīga apmēra atlīdzībām. Tāpēc šāda veida atlīdzība ir īpaši pieminēta. Bet izņēmuma gadījumos šo noteikumu var piemērot arī atlīdzībai, ko izcelsmes valsts tiesa ir noteikusi par kompensējošu atlīdzību.
- e) Saskaņā ar šo noteikumu atlīdzība par patiesajiem zaudējumiem vai nodarīto kaitējumu ir arī atlīdzība, ko nosaka uz pušu līguma (līgumsods) vai tiesību akta (tiesību aktos noteiktā atlīdzība) pamata. Saistībā ar šādu atlīdzību izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var atteikt atzīšanu un izpildi tikai tad, ja minētā atlīdzība ir paredzēta tam, lai sodītu atbildētāju, nevis lai piespriestu

taisnīgu un atbilstošu kompensāciju, un tikai tādā apmērā par kādu minētā kompensācija ir pārsniegta.

- f) Būtu nepareizi jautāt, vai izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir jāpiemēro izcelsmes valsts tiesību akti vai atzīšanas vai izpildes valsts tiesību akti. 11. pantā ir izmantots neatkarīgs jēdziens. Šo noteikumu, protams, *piemēro izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa*, bet šādas piemērošana nenozīmē, ka ir vienkārši jāpiemēro atzīšanas vai izpildes valsts tiesību akti par atlīdzībām.
- g) Atzīšanu un izpildi var atteikt tikai *tādā apjomā*, par kādu spriedumā piesprieztā atlīdzība ir lielāka par patiesajiem zaudējumiem vai nodarīto kaitējumu. Lielākai daļai delegāciju tas jau ir loģiski saprotams, ņemot vērā šā noteikuma ierobežoto nolūku. Tomēr ir lietderīgi to paredzēt atsevišķi. Šādi var izvairīties no pieejas “visu vai neko”, ko dažās tiesību sistēmās izmanto kā sabiedriskās kārtības izņēmumu.
- h) Gan iepriekšējā 15. panta 1. punktā, gan 2. punktā bija paredzēti ļoti *sarežģīti noteikumi* par to, cik lielu daļa no izcelsmes valsts tiesas piesprieztās atlīdzības ir jāatzīst un jāizpilda *jebkurā gadījumā*. Darba grupa uzskatīja, ka tāpēc šā noteikuma nolūku var saprast citādāk. 11. pantā ir atļauts tikai izvērtēt, vai spriedumā ir piesprieztā atlīdzība, ar kuru netiek kompensēti patiesie zaudējumi; ar to netiek atļauts veikt izvērtēšanu, kas būtu saistīta ar lietas būtību. Tāpat kā visus pārējos atteikuma iemeslus, arī šo var piemērot tikai izņēmuma gadījumos. Jebkāds lielāks precizējums saistībā ar lietām piešķirtu šiem noteikumiem pārāk lielu politisku nozīmi.
- i) 11. pantā tiesai nav noteikts *pienākums* atteikt atzīšanu un izpildi. Tas ir pašsaprotami, jo ir izmantota frāze “*var atteikt*”, un tas atbilst vispārīgajai pieejai, kas izmantota 9. pantā. Tādējādi šis noteikums nekādā veidā neierobežo atlīdzības atzīšanu un izpildi saskaņā ar valsts tiesību aktiem vai citiem starptautiskajiem instrumentiem, un tajā ir atļauta (bet nav obligāta) atzīšana un izpilde saskaņā ar Konvenciju. Vēlreiz jāatkārto, ka darba grupa uzskatīja, ka īpašs noteikums būtu uzskatāms par pārāk lielu precizējumu, kas atlīdzības piespriešanai piešķirtu pārāk lielu nozīmi.
- j) 11. panta 2. punkts ir agrākais 15. panta 3. punkts. Saskaņā ar 11. panta 1. punktu var

Jaunzēlandes, Kanādas, Krievijas Federācijas, Ķīnas, Šveices un Vācijas. Tās priekšsēdētājs bija Gotfrīds Musgers [Gottfried Musger] (Austrija). Turpmāk tekstā atsaucies uz atsevišķiem pantiem (kuru pamatā sākotnēji bija

Konvencijas 2004. gada projekts) ir izmainītas, lai tās atbilstu numerācijai galīgajā tekstā.

apgalvot, ka atlīdzība, kas piespriesta, lai segtu tiesvedības izmaksas, nesedz patiesos zaudējumus. Tas, protams, būtu nepareizi no salīdzināšanas viedokļa. Tomēr šajā noteikumā lietderīgi izdarīt īpašu atsauci uz šo problēmu. Šajā atsaucē nav paredzēts ļoti stingrs noteikums; ir jāņem vērā tikai tas, ka atlīdzība ir paredzēta tam, lai segtu izmaksas.

- k) Būtibā 11. pants ir īsāks nekā agrākais 15. pants, tas vairāk atbilst Konvencijai kopumā, un tajā ir risinātas īstas problēmas, neparedzot sarežģītus noteikumus, kurus var izprast nepareizi. Tādējādi darba grupa ierosina šo noteikumu pieņemt.”

12. pants *Izlīgumi (transactions judiciaires)*

206. 12. pantā ir paredzēts, ka izlīgums, kuru tiesvedības gaitā ir apstiprinājusi ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā norādīta līgumslēdzēja valsts tiesa vai kurš noslēgts šādā tiesā, un kurš ir izpildāms tādā pašā veidā kā izcelsmes valsts tiesas spriedums, citā līgumslēdzējā valstī ir jāizpilda tāpat kā spriedumu²⁴³. Ja tiek celta prasība par izpildi, tad personai, kas ir cēlusi prasību, ir jāiesniedz dokumenti, kuri ir vajadzīgi, lai noteiktu, ka izlīgums izcelsmes valstī ir izpildāms tāpat kā spriedums²⁴⁴.

207. Šādu izlīgumu dažkārt sauc par “izlīgumu tiesā”, kas ir franču valodas termina “*transaction judiciaire*” tulkojums. Nozīmē, kādā šis termins ir lietots šajā tekstā, tas anglosakšu tiesību sistēmas valstīs nav zināms²⁴⁵. Francijā un citās romāņu-ģermāņu tiesību sistēmas valstīs tie ir līgumi, ko noslēdz tiesneša klātbūtnē, un saskaņā ar šo līgumu puses izbeidz tiesāšanos, parasti panākot abpusēju vienošanos. Puses šo līgumu iesniedz tiesnesim, kurš reģistrē to kā oficiālu dokumentu. Šādiem līgumiem parasti ir gandrīz vai tieši tādas pašas sekas kā galīgajam spriedumam. Šāds izlīgums atšķiras no piekrišanas nolēmumam [*consent order*], ko izmanto anglosakšu tiesību sistēmā (nolēmums, ko ar abu pušu piekrišanu pieņem tiesa), jo piekrišana nolēmumam ir spriedums, un to var atzīt un izpildīt saskaņā ar Konvencijas 8. pantu. Izlīgums tiesā atšķiras arī no ārpustiesas izlīguma, jo izlīgums tiesā tiek noslēgts tiesneša klātbūtnē, ar to tiek izbeigta tiesvedība, un tas parasti ir izpildāms tāpat kā spriedums. Šo iemeslu dēļ Konvencijā ir paredzēts īpašs noteikums.

208. 12. pantā nav runa par šo izlīgumu atzīšanu, bet gan tikai par to izpildi²⁴⁶. Tā nozīmi vislabāk var paskaidrot piemērā²⁴⁷. Pieņemsim, ka A un B noslēdz līgumu, kurā ir ekskluzīva tiesas izvēles klauzula, kurā ir norādītas X valsts tiesas. Vēlāk A iesūdz B minētās valsts tiesā,

pieprasot 1000 eiro un norādot, ka pieprasītām summa ir jāmaksā saskaņā ar līgumu. Pēc tam puses tiesā noslēdz izlīgumu, un saskaņā ar to B piekrīt A maksāt 800 eiro, un X valsts ir tā valsts, kur to var šo maksājumu var veikt.

209. Ja B neveic maksājumu, tad A var celt prasību, lai izlīgums tiktu izpildīts Y valstī, kas ir līgumslēdzēja valsts. Šai tiesvedībai piemēro Konvencijas 12. pantu. Taču pieņemsim, ka B samaksā noteikto summu atbilstoši izlīgumam, un tiesvedība par izpildi nav vajadzīga. Ja A tomēr Y valsts tiesās ceļ jaunu prasību par atlikušajiem 200 eiro, tad B nevar tiesai lūgt atzīt izlīgumu saskaņā ar Konvenciju, lai izmantotu to savai aizstāvībai (dažās tiesību sistēmās prasība šādā gadījumā būtu jānoraida). Konvencijā tas nav paredzēts galvenokārt tāpēc, ka izlīgumu sekas dažādās tiesību sistēmās ir ļoti atšķirīgas. Tomēr Konvencijā nav aizliegts tiesai izlīgumu interpretēt kā līgumisku aizstāvību par lietas būtību.

13. pants *Iesniedzamie dokumenti*

210. 13. panta 1. punktā ir uzskaitīti dokumenti, kurus iesniedz puse, kura vēlas, lai spriedums tiktu atzīts vai izpildīts saskaņā ar Konvenciju²⁴⁸. Tas, ka atzīšana ir minēta 13. panta *chapeau*, nenozīmē, ka ir jāparedz īpaša procedūra²⁴⁹. Tomēr pat tajās tiesību sistēmās, kurās nav īpašas procedūras, pusei, kura pieprasa atzīšanu, ir jāiesniedz 13. pantā minētie dokumenti, ja otra puse apstrīd sprieduma atzīšanu.

211. 13. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteikts, ka ir jāiesniedz pilnīga un apstiprināta sprieduma kopija. Tas attiecas uz visu spriedumu (tostarp attiecīgajā gadījumā tiesas apsvērumiem), nevis tikai rezolutīvo daļu (*dispositif*). 13. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir paredzēts, ka ir jāiesniedz ekskluzīvais tiesas izvēles līgums, tā apstiprināta kopija vai cits pierādījums par līguma esību. Vārdi “pierādījums par tā esību” tika paredzēti galvenokārt tāpēc, lai tas attiektos uz līgumiem, kas noslēgti elektroniski. Šādu līgumu gadījumā parasti nav iespējams iesniegt “līgumu” kā tādu. 13. panta 1. punkta c) apakšpunkts ietver prasību nodrošināt dokumentāru pierādījumu par to, ka atbildētājs ir informēts, bet tas ir spēkā tikai tad, ja spriedumu pieņem aizmuguriski. Citos gadījumos tiek pieņemts, ka atbildētājs ir informēts izņemot tad, ja atbildētājs iesniedz pierādījumu par pretējo. Sekas saistībā ar paredzēto dokumentu neiesniegšanu ir noteiktas atzīšanas vai izpildes valsts tiesību aktos. Tomēr no pārāk lielas formalitāšu ieviešanas ir jāizvairās; ja atbildētājam nav nodarīts kaitējums, tad attiecībā pret prasītāju var pieļaut izņēmumus.

212. 13. panta 2. punktā ir paredzēts, ka izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var pieprasīt iesniegt papildu

²⁴³ Konvencijas 1999. gada pagaidu projektā ekvivalentais pants ir 36. pants. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 116. un 117. lpp. Sk. arī 1971. gada 1. februāra *Hāgas Konvenciju par ārvalstu tiesu spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās*, 19. pantu.

²⁴⁴ 13. panta 1. punkta e) apakšpunkts.

²⁴⁵ 12. pantā vārds “izlīgums” nenozīmē atsauci uz “izlīgumu” anglosakšu tiesību sistēmas izpratnē.

²⁴⁶ Saistībā ar atšķirībām starp atzīšanu un izpildi sk. 170. punktu iepriekš.

²⁴⁷ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

²⁴⁸ Šis noteikums ir līdzīgs noteikumiem, kas paredzēti Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 29. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktā. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 109. un 110. lpp.

²⁴⁹ Sk. 215. punktā turpmāk.

dokumentus, kas ir vajadzīgi, lai pārbaudītu, vai ir izpildītas Konvencijas III nodaļā paredzētās prasības. Tas nozīmē, ka 1. punktā izklāstītais uzskaitījums nav pilnīgs. Tomēr no nepamatotas pušu apgrūtināšanas ir jāizvairās.

213. 13. panta 3. punktā personai, kas vēlās, lai spriedums tiktu atzīts vai izpildīts saskaņā ar Konvenciju, ir atļauts izmantot veidlapu, ko iesaka un ir publicējusi Hāgas Starptautisko privāttiesību konference. Veidlapa ir pievienota Konvencijai. To var izmainīt Hāgas konferences Īpašā komisija²⁵⁰. Tomēr šī veidlapa nav jālieto obligāti. Tajā norādīto informāciju izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var izmantot tad, ja prasība netiek apstrīdēta. Pat tad, ja tā netiek apstrīdēta, informācija nav neapgājama — izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesa var attiecīgo jautājumu var lemt, ņemot vērā visus tajā iesniegtos pierādījumus.

214. 13. panta 4. punktā ir paredzēts, ka tad, ja 13. pantā minētie dokumenti nav atzīšanas vai izpildes valsts oficiālajā valodā, tiem pievieno apstiprinātu tulkojumu valsts valodā, ja vien atzīšanas vai izpildes valsts tiesību aktos nav noteikts citādi. Tādējādi valstis īstenošanas tiesību aktos vai procesuālajos tiesību aktos var noteikt, ka tulkojums nemaz nav vajadzīgs vai ka pietiek ar neoficiālu tulkojumu pat tad, ja tas nav notariāli apstiprināts.

14. pants *Procesuālā kārtība*²⁵¹

215. 14. pantā ir paredzēts, ka atzīšanas procesuālo kārtību, izpildes deklarāciju vai izpildes reģistrēšanu un sprieduma izpildi regulē atzīšanas vai izpildes valsts tiesību akti, ja vien šajā Konvencijā nav noteikts citādi²⁵². Ja atzīšanas vai izpildes valsts tiesību aktos nav paredzēta īpaša procesuāla kārtība saistībā ar ārvalsts sprieduma atzīšanu (atsevišķi no izpildes), tad spriedumu atzīst automātiski saskaņā ar tiesību aktiem, pamatojoties uz Konvencijas 8. pantu. Valsts tiesību aktus, protams, nepiemēro pamatojumiem, uz kuru pamata atsaka atzīšanu vai izpildi. Tie ir paredzēti tikai Konvencijā: sk. 8. panta 1. punktu (otro teikumu).

216. Visās tiesvedībās, uz kurām attiecas 14. pants, izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai ir jārikojas paštrināti. Tas nozīmē, ka tiesai ir jāizmanto visātrākā procesuālā kārtība, kas tai ir pieejama. Līgumslēdzējām valstīm ir jāapsver iespējas, kā paredzēt noteikumus, ar kuriem nodrošināt, ka var izvairīties no nevajadzīgas kavēšanās.

15. pants *Atsevišķas daļas atzīšana vai izpilde*

217. 15. pantā ir paredzēti noteikumi par sprieduma atsevišķas daļas atzīšanu vai izpildi veic, ja pieprasa tikai konkrētās daļas atzīšanu vai izpildi vai tikai daļa no sprieduma ir atzīstama vai izpildāma saskaņā ar Konvenciju²⁵³. Piemēram, ja piespriede vindikatīvo

atlīdzību par zaudējumiem nevar izpildīt 11. panta dēļ, pārējā sprieduma daļa ir jāizpilda, ja tā atbilst 8. panta prasībām. Lai spriedums būtu nodalāms, tad attiecīgajai daļai ir jābūt izpildāmai atsevišķi; tas parasti ir atkarīgs no tā, vai, izpildot tikai attiecīgo sprieduma daļu, netiktu būtiski izmainītas pušu saistības²⁵⁴. Ciktāl tas ir atkarīgs no piemērotajiem tiesību aktiem, tad šajā gadījumā ir jāpiemēro izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesas valsts tiesību akti²⁵⁵.

16. pants *Pārejas noteikumi*

218. **Pamatnoteikums.** 16. pantā ir paredzēti pārejas noteikumi²⁵⁶. 16. panta 1. punktā paredzētajā pamatnoteikumā ir noteikts, ka Konvenciju piemēro tiem ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, kas noslēgti pēc tās stāšanās spēkā attiecībā uz to valsti, kuras tiesa ir izvēlēta. Saskaņā ar šo noteikumu datumam, kurā uzsāk tiesvedību, nav nozīmes.

219. **Papildnoteikums.** Ja tiesvedība notiek valstī, kurā ir izvēlēta tiesa, tad piemēro tikai 16. panta 1. punktā paredzēto pamatnoteikumu. Taču, ja tiesvedība notiek citā valstī (saskaņā ar 6. pantu vai noteikumiem par atzīšanu un izpildi, kas izklāstīti III nodaļā), tad ir jāpiemēro arī 16. panta 2. punktā paredzētais papildnoteikums. Saskaņā ar šo noteikumu Konvenciju joprojām nepiemēro, ja tiesas process ir uzsākts pirms datuma, kurā Konvencija stājas spēkā valstī, kurā ir tiesa, kurā ir celta prasība. Tas nozīmē, ka tad, ja prasību iesniedz tiesā, kas nav izvēlēta tiesa, tad Konvenciju nepiemēro, izņemot gadījumu, ja a) tiesas izvēles līgums ir noslēgts pēc datuma, kad Konvencija stājas spēkā valstī, kurā ir izvēlēta tiesa, un b) tiesvedība tiek uzsākta pēc datuma, kad Konvencija ir stājusies spēkā valstī, kuras tiesā ir celta prasība.

220. Abus minētos noteikumus var izskaidrot, izmantojot turpmāk sniegtos piemērus. Šajos piemēros ir pieņemts, ka Konvencija P valstī stājas spēkā 2008. gada 1. janvārī, bet R valstī — 2008. gada 1. jūlijā. X un Y noslēdz ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu, kurā norāda P valsts tiesas.

- **1. piemērs.** Tiesas izvēles līgums tiek noslēgts 2007. gada 1. decembrī, un X ceļ prasību P valsts tiesā 2008. gada 1. jūlijā. Konvenciju nepiemēro, jo tiesas izvēles līgums bija noslēgts pirms Konvencija stājas spēkā P valstī (valstī, kurā ir izvēlēta tiesa), lai arī tiesvedība tika uzsākta pēc minētā datuma. P valsts tiesām lietas izskatīšanā nav jāievēro 5. pants.
- **2. piemērs.** Tiesas izvēles līgums tiek noslēgts 2008. gada 15. janvārī. 2008. gada 1. martā Y ceļ prasību saistībā ar līgumu P valsts tiesās. 2008. gada 1. aprīlī tiesa

²⁵⁰ Sk. arī 24. pantu un komentārus 257. punktā turpmāk.

²⁵¹ Saistībā ar procesuālajiem jautājumiem sk. 88.–92. punktu un 138. punktu.

²⁵² Izņemot atsevišķas formulējuma atšķirības, šis noteikums ir tāds pats kā Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 30. pants. Komentārus par šo pantu sk. Naja/Pokara ziņojuma 100. lpp.

²⁵³ Konvencijas 1999. gada pagaidu projektā ekvivalentais pants ir 34. pants. Komentārus par šo noteikumu sk. Naja/Pokara ziņojuma 115. lpp.

²⁵⁴ Naja/Pokara ziņojuma 115. lpp.

²⁵⁵ Turpat.

²⁵⁶ 16. panta noteikumi neattiecas uz deklarācijām par neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem saskaņā ar 22. pantu: sk. 253. un 254. punktā turpmāk.

pieņem aizmugurisku spriedumu, kas ir izpildāms P valstī. 2008. gada 1. augustā Y iesniedz prasību par sprieduma izpildi R valstī. Tā kā tiesas izvēles līgums tika noslēgts pēc tam, kad Konvencija stājās spēkā P valstī (izvēlētais tiesas valstī), un Konvencija ir spēkā R valstī (atzīšanas vai izpildes valsts), kad tiek uzsākta izpildes tiesvedība, tad izpildes procesā piemēro Konvenciju.

- **3. piemērs.** Tiesas izvēles līgums tiek noslēgts 2008. gada 15. janvārī. 2008. gada 1. jūnijā Y iesniedz prasību saistībā ar līgumu R valsts tiesās. Pat tad, ja Konvencija R valstī stājas spēkā 2008. gada 1. jūlijā, Konvencijas 6. pantā nav aizliegts R valsts tiesām izskatīt lietu, jo prasība ir celta, pirms Konvencija stājās spēkā R valstī, lai arī līgums tika noslēgts pēc datuma, kurā Konvencija stājās spēkā P valstī — izvēlētais tiesas valstī.

17. pants līgumi²⁵⁷

Apdrošināšanas un pārapdrošināšanas

221. Apdrošināšana nav viens no jautājumiem, kas nav iekļauts Konvencijas piemērošanas jomā saskaņā ar 2. pantu; Konvenciju tam piemēro pilnīgi²⁵⁸. To dara pat tad, ja apdrošinātais risks ir saistīts ar jautājumu, kas pats par sevi ir ārpus Konvencijas piemērošanas jomas vai nu 2. panta dēļ, vai tāpēc, ka ir sniegta deklarācija saskaņā ar 21. pantu. Tas ir izskaidrots 17. panta 1. punktā. Tajā ir paredzēts, ka tiesvedība par apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgumiem nav izslēgta no Konvencijas piemērošanas jomas tikai tāpēc, ka apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgums attiecas uz jautājumu, kuram Konvencija nav piemērojama²⁵⁹. Tādējādi, piemēram, lai arī preču pārvadāšanai pa jūru Konvenciju nepiemēro,²⁶⁰ līgums par tādu preču apdrošināšanu, kuras pārvadā pa jūru, ir Konvencijas piemērošanas jomā.

222. **Piemērs**²⁶¹. Pieņemsim, ka apdrošināšanas sabiedrība, kas ir Francijas rezidente, noslēdz apdrošināšanas līgumu ar Y, kas ir Kanādas uzņēmums, un saskaņā ar šo līgumu apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatlīdzina Y zaudējumi, kas var rasties saistībā ar precēm, kuras pārvadā no Roterdamas uz Ņujorku. Apdrošināšanas līgumā ir tiesas izvēles līgums, kurā ekskluzīva jurisdikcija ir paredzēta Francijas tiesām. Pārvadāšanas laikā preces tiek bojātas, bet apdrošināšanas sabiedrība atsakās maksāt. Uz jebkuru Y (apdrošinātais) prasību, kas celta pret apdrošināšanas sabiedrību saskaņā ar apdrošināšanas līgumu, attiecas ekskluzīvā jurisdikcija, kas ir paredzēta

Francijas tiesām. Kaut arī preču pārvadāšana nav iekļauta Konvencijas piemērošanas jomā saskaņā ar 2. panta 2. punkta f) apakšpunktu, Konvenciju piemēro tiesvedībām saistībā ar šādu preču apdrošināšanas līgumu: 17. panta 1. punkts.

223. 17. panta 2. punkts ir saistīts ar atzīšanu un izpildi, ko veic spriedumiem par atbildību vai tās neesību saskaņā ar apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgumu. Tajā ir paredzēts, ka sprieduma atzīšanu un izpildi par atbildību saskaņā ar apdrošināšanas vai pārapdrošināšanas līgumu nevar ierobežot vai atteikt, pamatojoties uz to, ka atbildība saskaņā ar šo līgumu ietver pienākumu izmaksāt atlīdzību apdrošinājumaņēmējam vai pārapdrošinājumaņēmējam a) jautājumā, kam Konvencija nav piemērojama, vai b) par zaudējumiem, kuriem varētu būt piemērojams 11. pants.

224. 17. panta 2. punkta a) apakšpunkts attiecas arī uz gadījumiem, ja apdrošināšanas līgums ir saistīts ar risku, kas pats par sevi ir ārpus Konvencijas piemērošanas jomas vai nu 2. panta dēļ, vai tāpēc, ka ir sniegta deklarācija saskaņā ar 21. pantu. Tādējādi vairāk vai mazāk ir atkārtots 1. punkta noteikums.

225. 17. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir saistīts ar spriedumiem par apdrošināšanas sabiedrību pienākumu atlīdzināt apdrošinājuma vai pārapdrošinājumaņēmējam zaudējumus, uz kuriem var attiekties 11. pants. Kā paskaidrots iepriekš,²⁶² 11. pants ir saistīts ar spriedumu atzīšanu vai izpildi par faktisko zaudējumu atlīdzināšanu; tajā izcelsmes vai atzīšanas valsts tiesai zināmos gadījumos ir atļauts atteikties atzīt vai izpildīt visu sprieduma nekompensējošo daļu vai daļu no tās. Šāds spriedums ir jānošķir no sprieduma, kas ir saistīts ar apdrošināšanas līgumu, saskaņā ar kuru apdrošināšanas sabiedrība apņemas apdrošinājumaņēmējam atlīdzināt zaudējumus saistībā ar atbildību atlīdzināt zaudējumus, kuri nav faktiskie zaudējumi. To, ka spriedums par atlīdzību ir pieņemts tiesvedībā starp trešo personu un apdrošinājumaņēmēju, var neatzīt (pilnīgi vai daļēji) saskaņā ar 11. pantu (jo atlīdzība nav kompensējoša) nenozīmē, ka var atteikties atzīt spriedumu, kas ir pieņemts tiesvedībā starp apdrošinājumaņēmēju un apdrošināšanas sabiedrību, un saskaņā ar kuru apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatlīdzina apdrošinājumaņēmējam radušies zaudējumi.

226. **Piemērs**²⁶³. Pieņemsim, ka apdrošināšanas sabiedrība, kas ir Kanādas rezidente, noslēdz apdrošināšanas līgumu ar personu, kas ir Anglijas pastāvīgā iedzīvotāja (turpmāk “apdrošinātais”), un saskaņā ar šo līgumu apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatlīdzina apdrošinātais zaudējumi saistībā ar trešās personas atbildību par miesas bojājumiem, tostarp par

²⁵⁷ Sk. 221.–227. pantu; atsauces uz apdrošināšanu ietver pārapdrošināšanu.

²⁵⁸ Saistībā ar nelielu izņēmumu sk. 75. piezīmi iepriekš (savainota darbinieka tieša prasība pret darba devēja apdrošinātāju).

²⁵⁹ No otras puses, Konvencija neattiektos uz tiesvedību saskaņā ar apdrošināšanas līgumu, ja attiecīgā valsts būtu sniegusi deklarāciju saskaņā ar 21. pantu par to, ka “apdrošināšanas jautājumi” ir ārpus Konvencijas piemērošanas jomas.

²⁶⁰ 2. panta 2. punkta f) apakšpunkts.

²⁶¹ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

²⁶² Sk. iepriekš 203.–205. punktu.

²⁶³ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

atbildību maksāt vindikatīvo zaudējumu atlīdzību²⁶⁴. Tiesas izvēles klauzulā ir norādītas Anglijas tiesas. Tad kāda trešā persona iesūdz Anglijas tiesā apdrošināto saistībā ar miesas bojājumiem, un tiesa piespiež, ka ir jāmaksā faktisko zaudējumu atlīdzība 1 miliona sterliņa mārciņu apmērā, kā arī 1 miljons sterliņu mārciņu vindikatīvā zaudējumu atlīdzība. Apdrošināšanas sabiedrība atsakās atlīdzināt zaudējumus apdrošinātajam. Apdrošinātais iesūdz apdrošināšanas sabiedrību Anglijas tiesā, atsaucoties uz tiesas izvēles klauzulu. Tiesa pieņem spriedumu, kas nav labvēlīgs apdrošināšanas sabiedrībai, nosakot, ka ir jāatlīdzina 2 miljoni sterliņu mārciņas. Apdrošinātajam ir tiesības šo spriedumu pret apdrošināšanas sabiedrību izpildīt Kanādā pilnā apmērā. Nav nozīmes tam, ka saskaņā ar 2. panta 2. punkta f) apakšpunktu Konvenciju nepiemēro fiziku personu vai to vārdā celtām prasībām saistībā ar miesas bojājumiem (17. panta 2. punkta a) apakšpunkts), vai tam, ka saskaņā ar 11. pantu Kanādas tiesai nav pienākuma izpildīt sprieduma sodošo daļu starp trešo personu un apdrošinājuma ņēmēju (ja tiesa ir uzņēmusies jurisdikciju saskaņā ar tiesas izvēles līgumu) (17. panta 2. punkta b) apakšpunkts).

227. Pret apdrošinātāju piemērota vindikatīva zaudējumu atlīdzība. Ja tiesvedībā Anglijā starp apdrošinājuma ņēmēju un apdrošināšanas sabiedrību iepriekš minētajā piemērā tiesa nebūtu noteikusi, ka apdrošināšanas sabiedrība maksā apdrošinājuma ņēmējam 2 miljonus sterliņu mārciņu, bet gan būtu noteikusi, ka apdrošinājuma ņēmējs papildus saņem arī 1 miljonu sterliņu mārciņu kā vindikatīvo zaudējumu atlīdzību (jo apdrošināšanas sabiedrība nepamatoti nemaksāja apdrošinājuma ņēmējam pieprasīto atlīdzību), tad 17. panta 2. punkta b) apakšpunkts uz šo papildu summu neattiektos. Ja tiktu izpildītas 11. panta prasības, tad Kanādas tiesai saskaņā ar Konvenciju nebūtu pienākuma izpildīt sprieduma daļu par papildu atlīdzību.

18. pants *Legalizācijas prasības atcelšana*

228. 18. pantā ir paredzēts, ka visi dokumenti, ko nosūta vai piegādā saskaņā ar Konvenciju, ir atbrīvoti no legalizācijas prasības vai jebkādām citām līdzīgām formalitātēm, tostarp arī *Apostille*²⁶⁵.

19. pants *Jurisdikciju ierobežojošas deklarācijas*

²⁶⁴ Tas, vai polise attiecas uz šādu atlīdzību, ir atkarīgs no tās noteikumiem, ko interpretē saskaņā ar tiesību aktiem, kas to reglamentē.

²⁶⁵ Tas atbilst Konvencijas 1999. gada pagaidu projekta 29. panta 2. punktam. Komentāri par šo noteikumu ir atrodamī Naja/Pokara ziņojuma 110. lpp., kur ir apgalvots, ka šāda prakse saistībā ar Hāgas konvencijām ir plaši izplatīta.

²⁶⁶ Tā kā Konvencijā ir lietoti vārdi “var atteikt”, tad tās valsts tiesām, kura ir sniegusi šādu deklarāciju, ir tiesības lemt par to, vai izmantot jurisdikciju. Tas neradīs problēmas tajās tiesību sistēmās, kurās tiesām ir zināma lēmšanas brīvība saistībā ar to, vai izmantot jurisdikciju. Tiesību sistēmās, kurās tas tā nav, var pieņemt attiecīgus tiesību aktus, lai tiesām dotu tiesības pašām pieņemt lēmumu saskaņā ar 19. pantu. Šādas tiesības saskaņā ar 19. pantu varētu izmantot arī likumdevējs, un šādā gadījumā pašos tiesību

229. Atbilstoši Konvencijas nolūkam piemērošanas jomā neietilpst valsts iekšējie jautājumi. Tas tiek īstenots ar 1. pantu. 19. pantā ir saistīta ar pretēju nolūku — tajā valstij ir atļauts sniegt deklarācijas par to, ka šīs valsts tiesas Konvencijas 5. pantu nepiemēros lietām, kas ir pilnībā saistītas ar citu valsti. Tajā paredzēts, ka valsts var deklarēt, ka tās tiesas var atteikt strīda izskatīšanu, kam piemērojams ekskluzīvs tiesas izvēles līgums, ja, izņemot izvēlētas tiesas atrašanās vietu, nepastāv nekāda cita saikne starp šo valsti un pusēm vai strīdu²⁶⁶.

230. Praksē puses dažkārt izvēlas tādas valsts tiesu, ar kuru nevienai no tām, kā arī lietas faktiem nav nekādas saistības. Tas tiek darīts tāpēc, ka neviena puse nevēlas stāties citas puses valsts tiesas priekšā, un tādēļ puses vienojas izvēlēties tiesu no neitrālas valsts. Dažas valstis pret to neiebilst²⁶⁷. Savukārt citas uzskata, ka tas rada nevajadzīgu noslogojumu valsts tiesu sistēmai. 19. panta nolūks ir atbalstīt valstis, kas ir otrajā grupā.

20. pants *Atzīšanu un izpildi ierobežojošas deklarācijas*

231. 20. pantā ir noteikts, ka valsts var deklarēt, ka tās tiesas var atteikties atzīt vai izpildīt spriedumu, ko pieņēmusi citas Konvencijas līgumslēdzējas valsts tiesa, ja pušu dzīvesvieta bija atzīšanas vai izpildes valstī un pušu attiecības, kā arī visi pārējie ar strīdu saistītie jautājumi, izņemot izvēlētas tiesas atrašanās vietu, bija saistīti tikai ar atzīšanas vai izpildes valsti²⁶⁸. Šis noteikums atbilst iepriekš aprakstītajam nolūkam par to, ka Konvencijas piemērošanas jomā neiekļauj valsts iekšējos jautājumus.

232. Lai izprastu 20. panta nolūku, ir jāatceras, ka Konvenciju piemēro tikai starptautiskām lietām²⁶⁹. Tomēr šā iemesla dēļ vārda “starptautisks” definīcija ir atšķirīga atkarībā no tā, vai tas ir saistīts ar jurisdikciju²⁷⁰ vai sprieduma atzīšanu un izpildi²⁷¹. Saistībā ar jurisdikciju lieta nav starptautiska, ja puses ir vienas dalībvalsts rezidentes un visi pārējie ar strīdu saistītie jautājumi (neatkarīgi no izvēlētas tiesas atrašanās vietas) ir saistīti tikai ar attiecīgo valsti. Tomēr saistībā ar atzīšanu un izpildi lieta vienmēr ir starptautiska, ja spriedumu ir pieņēmusi tiesa no valsts, kas nav valsts, kurā ir celta prasība par tā atzīšanu vai izpildi. Tas nozīmē, ka lieta, kas izskatīšanas laikā ir valsts iekšējā lieta, kļūst starptautiska, ja citā valstī tiek iesniegta prasība par attiecīgā sprieduma izpildi. 20. panta nolūks ir atļaut dalībvalstij deklarēt, ka tā neatzīs

aktos būtu norādīts, kādos gadījumos tiesas var atteikties lietu izskatīt.

²⁶⁷ Piemēram, Anglijas tiesas daudzu gadu garumā ir vēlējušās izskatīt šādas lietas, un 1984. gadā Ņujorkā tika pieņemti īpaši noteikumi, lai to veicinātu, ja darījuma summa ir vismaz 1 miljons ASV dolāru (sk. Ņujorkas Civillietu praksi un noteikumus, 327. noteikuma b) punktu un Ņujorkas Vispārējo pienākumu noteikumus, § 5-1402.

²⁶⁸ Tā kā Konvencijā ir lietoti vārdi “var atteikt”, tad tās valsts tiesai, kura ir sniegusi šādu deklarāciju, ir tiesības lemt par to, vai atzīt un izpildīt šādus spriedumus saskaņā ar Konvenciju. Tomēr, ieviešot tiesību aktus, var tikt paredzēts pienākums, ka šādos gadījumos ārvalstu tiesu spriedumi nav jāatzīst un jāizpilda.

²⁶⁹ 1. panta 1. punkts.

²⁷⁰ 1. panta 2. punkts.

²⁷¹ 1. panta 3. punkts.

vai neizpildīs šādus spriedumus, ja lieta būtu valsts iekšējā lieta tad, ja sākotnējā prasība būtu celta šīs valsts tiesā.

233. **Piemērs**²⁷². Pieņemsim, ka puses ir A valsts rezidenti un ka visi pārējie jautājumi ir saistīti tikai ar šo valsti. Puses vienojas, ka B valsts tiesai būs ekskluzīva jurisdikcija. Ja viena no tām iesniedz prasību A valsts tiesā, šai tiesai nav pienākuma noraidīt jurisdikciju saskaņā ar 6. pantu; Konvencija nav piemērojama, jo lieta nav starptautiska saskaņā ar 1. panta 2. punktu. Savukārt, ja prasība tiek celta B valstī, tad A valstij nebūtu pienākuma saskaņā ar 8. pantu atzīt pieņemto spriedumu, jo tiesvedība nebūtu starptautiska saskaņā ar 1. panta 3. punkta noteikumiem. 20. pantā valstīm ir paredzēta iespēja to izmainīt, iesniedzot atbilstošu deklarāciju. Ja tas tiek izdarīts, tad A valstij nav pienākuma atzīt attiecīgo spriedumu.

21. pants *Deklarācijas par īpašiem jautājumiem*

234. Jāatceras, ka 2. panta 2. punktā ir paredzēts, ka atsevišķi jautājumi ir ārpus Konvencijas piemērošanas jomas. 21. pantā atsevišķām līgumslēdzējām valstīm attiecībā uz sevi ir atļauts papildināt šo sarakstu, iesniedzot konkrētu deklarāciju. Tajā ir paredzēts, ka tad, ja valsts ir īpaši ieinteresēta nepiemērot Konvenciju kādam īpašam jautājumam, tā var deklarēt, ka šim konkrētajam jautājumam tā Konvenciju nepiemēros²⁷³. Valstij, kas sniedz šādu deklarāciju, ir jānodrošina, ka deklarācija nav plašāka, nekā tas ir nepieciešams un ka šis īpašais, piemērošanas jomā neiekļautais jautājums ir skaidri un precīzi definēts²⁷⁴. Ja šāda deklarācija ir sniegta, tad līgumslēdzējā valstī, kas sniedz attiecīgo deklarāciju, Konvenciju attiecīgajam jautājumam nepiemēro.

235. Diplomātiskajā sesijā tika paredzēts, ka šo nosacījumu piemēros tikai noteiktās tiesību jomās līdzīgi tām, kas izslēgtas saskaņā ar 2. panta 2. punktu. Deklarācijā nevar izmantot citus kritērijus, kā vien tos, kas attiecas uz priekšmetu. Piemēram, varētu izslēgt "jūras apdrošināšanas līgumus", taču ne "jūras apdrošināšana līgumus, ja izvēlēta tiesa atrodas citā valstī".

236. **Aizsardzības pasākumi.** Ja no tā nevar izvairīties, tad dažas valstis nevarētu kļūt par Konvencijas dalībvalsti. Taču valsts nedrīkst sniegt deklarāciju bez pamatota iemesla. Ir jāaizsargā arī pušu intereses. Lai to nodrošinātu, Konvencijā ir izmantoti trīs principi: pārredzamība, piemērošana bez atpakaļejoša spēka un savstarpēja atbilstība.

237. **Pārredzamība un piemērošana bez atpakaļejoša spēka.** Saskaņā ar 32. pantu par deklarācijām, kas izdotas saskaņā ar 21. pantu, ir jāziņo depozitāram (Nīderlandes Ārlietu ministrijai), kura par to informē pārējās valstis.

²⁷² Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

²⁷³ Šādu deklarāciju var sniegt saistībā ar jautājumiem, kas nav iekļauti piemērošanas jomā saskaņā ar 2. panta 2. punkta noteikumiem, piemēram, saistībā ar "autortiesībām un blakustiesībām", kas paredzētas 2. panta 2. punkta n) apakšpunktā.

²⁷⁴ Ja līgumslēdzēja valsts, kas sniedz deklarāciju to vēlas, tad deklarācijas projektu vispirms var nosūtīt Hāgas

Šādi nodrošina pārredzamību. Tajā ir arī paredzēts, ka deklarācijas tiek publicētas Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences tīmekļa vietnē²⁷⁵. Ja deklarācija tiek izdota pēc tam, kad Konvencija ir stājusies spēkā attiecībā uz valsti, kura to sniedz, deklarācija nestājas spēkā vismaz trīs mēnešus²⁷⁶. Tā kā to nepiemēro ar atpakaļejošu spēku līgumiem, kas noslēgti pirms deklarācija stājas spēkā²⁷⁷, tad, noslēdzot līgumu, puses var uzzināt, vai attiecīgā deklarācija tiks piemērota. Šādi tiek aizsargāta tiesiskā noteiktība.

238. **Savstarpība.** 21. panta 2. punktā ir paredzēts, ka tad, ja valsts sniedz šādu deklarāciju, citām valstīm Konvencija nav jāpiemēro attiecīgajiem jautājumiem, ja izvēlēta tiesa ir valstī, kas sniegusi deklarāciju. Tas nozīmē, ka tad, ja līgumslēdzēja valsts nav gatava sniegt Konvencijā paredzētās priekšrocības citām līgumslēdzējām valstīm, tad tā nevar cerēt, ka tā pati saņems šādas priekšrocības.

239. **Deklarāciju pārskatīšana.** Ir paredzēts, ka saskaņā ar 21. pantu izsludināto deklarāciju darbību laika gaitā var pārskatīt vai nu sanāksmēs, ko sasauca Hāgas konferences ģenerālsēkretārs saskaņā ar 24. pantu, vai gatavojoties sanāksmēm par Konferences vispārējiem jautājumiem un politiku²⁷⁸.

22. pants *Savstarpības deklarācijas attiecībā uz neekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem*

240. Saskaņā ar 1. panta 1. punktu Konvencija attiecas tikai uz ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem. Tomēr ir sastopami arī neekskluzīvi līgumi, jo īpaši starptautiskajā banku darbībā. Tāpēc 22. pantā ir paredzēta iespēja līgumslēdzējām valstīm paplašināt Konvencijas piemērošanas jomu, attiecinot to arī uz šādiem līgumiem. Tomēr tas attiecas tikai uz Konvencijas III nodaļas noteikumiem par spriedumu atzīšanu un izpildi (8.–15. pants)²⁷⁹. Citus noteikumus, jo īpaši 5. un 6. pantu, šādiem līgumiem nepiemēro.

241. Lai 22. pants darbotos, izcelsmes valstij un valstij, kurā ir iesniegta prasība par atzīšanu vai izpildi, ir jābūt līgumslēdzējai valstij, un tām abām ir jāizdara deklarācijas saskaņā ar 22. pantu. Turklāt ir jāizpilda šādas prasības:

- izcelsmes valsts tiesai ir jābūt norādītai neekskluzīvā tiesas izvēles līgumā;
- starp tām pašām pusēm par tādu pašu prasību nedrīkst būt pieņemts spriedums citā tiesā, kurā prasību var iesniegt atbilstoši neekskluzīvam tiesas izvēles līgumam²⁸⁰;

konferences ģenerālsēkretāra, kurš to izsūta citām līgumslēdzējām valstīm komentāru saņemšanai.

²⁷⁵ Tā ir < www.hcch.net >.

²⁷⁶ 32. panta 4. punkts.

²⁷⁷ 32. panta 5. punkts.

²⁷⁸ Sk. turpmāk 257. punktu.

²⁷⁹ Tas attiecas arī uz pamatojumu, ar kādu var atteikties atzīšanu vai izpildi, piemēram, saskaņā ar 9. pantu.

²⁸⁰ Tā var būt jebkura tiesa, kuras izvēli līgums neierobežo; sk. turpmāk 245. punktu un turpmākos punktus.

- starp tām pašām pusēm par tādu pašu prasību nedrīkst būt uzsākta tiesvedība kādā citā iepriekš minētā tiesā;
- izcelsmes valsts tiesai ir jābūt pirmajai, kurā prasība ir celta.

242. Lai līgums būtu uzskatāms par neekskluzīvu tiesas izvēles līgumu 22. panta nozīmē, tad tam ir jāatbilst šādiem nosacījumiem²⁸¹:

- tam ir jābūt tādā formā, kā paredzēts 3. panta c) punktā²⁸²;
- pusēm ir jāizsaka sava piekrišana attiecīgajam līgumam²⁸³;
- izvēlētajai tiesai ir jābūt norādītai, lai izšķirtu strīdus, kas ir radušies vai var rasties saistībā ar konkrētām tiesiskajām attiecībām²⁸⁴;
- attiecīgajā līgumā ir jābūt norādītai tiesai vai tiesām no vienas vai vairākām līgumslēdzējām valstīm.

243. **Piemērošanas joma.** Izņemot to, ka 22. pants attiecas uz neekskluzīviem līgumiem, 22. panta piemērošanas joma ir tieši tādi pati kā Konvencijai kopumā; piemērojot šo vienu izņēmumu, šo pantu neattiecinā uz visiem tiesas izvēles līgumiem, kuriem nepiemēro pārējos Konvencijas noteikumus. Tādējādi, piemērojot 22. pantu, darbojas arī tie ierobežojumi, kas ir paredzēti 2. un 21. pantā.

244. Izņemot gadījumus, kad piemēro savstarpējās atbilstības principu, deklarācija saskaņā ar 22. pantu nevar ietekmēt jebkuru valsti, bet gan tikai to valsti, kas ir sniegusi attiecīgo deklarāciju.

245. **22. panta 2. punkta b) apakšpunkts.** 22. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir izmainīta prasība par sprieduma atzīšanu un izpildi, paredzot, ka šāda atzīšana vai izpilde nav obligāta, ja ir spriedums ir pieņemts kādā citā tiesā, kurā prasību var celt saskaņā ar neekskluzīvu tiesas izvēles līgumu, vai ja šādā tiesā jau celta prasība starp tām pašām pusēm par to pašu prasību neatkarīgi no tā, vai lietas izskatīšana ir uzsākta pirms vai pēc tam, kad prasība ir celta izvēlētajā tiesā, vai no tā, vai šāds spriedums ir pieņemts pirms vai pēc tam, kad tas ir izdots izvēlētajā tiesā. Lai izprastu šā noteikuma darbību, ir jāapsver tas, vai prasību var celt tādā tiesā, kas nav izvēlēta tiesa saskaņā ar neekskluzīvu tiesas izvēles līgumu. Tas ir atkarīgs no tā, vai tiesas izvēles līgums ir neekskluzīvs bez ierobežojumiem vai neekskluzīvs ar ierobežojumiem.

246. **Līgumi, kas ir neekskluzīvi bez ierobežojumiem**²⁸⁵. Ja līgums ir neekskluzīvs bez

ierobežojumiem, tad tajā nav noteikti ierobežojumi saistībā ar tiesām, kurās var celt prasību. Tajā neekskluzīvā veidā ir vienkārši norādīta tiesa vai tiesas no vienas vai vairākām līgumslēdzējām valstīm, piemēram, “prasību saskaņā ar šo līgumu var celt Korejas tiesās, bet ar šo netiek aizliegts prasību celt jebkurā citā tiesā, kuras jurisdikcijā ir attiecīgie jautājumi saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā attiecīgā tiesa atrodas”. Ja tiesas izvēles līgums ir izklāstīts šādā veidā, tad prasību var celt *jebkurā tiesā* — pat tad, ja tā neatrodas Korejā —, un šāda darbība atbilstu tiesas izvēles līgumam, un tādējādi būtu pamats saskaņā ar 22. panta 2. punkta b) apakšpunktu neatzīt Korejas tiesas spriedumu saskaņā ar Konvenciju.

247. **Līgumi, kas ir neekskluzīvi ar ierobežojumiem**²⁸⁶. Atšķirīga situācija vērojama saistībā ar līgumiem, kas ir neekskluzīvi ar ierobežojumiem. Šādā līgumā ir paredzēti ierobežojumi saistībā ar tiesām, kurās var celt prasību, tomēr šādi līgumi nav uzskatāmi par ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem atbilstoši Konvencijas 3. pantā sniegtajai definīcijai. Viens no veidiem varētu būt līgums, kurā ir norādīta divu vai vairāku līgumslēdzēju valstu tiesas, *neiekļaujot pārējās valstis*, piemēram, “prasību saskaņā ar šo līgumu var celt tikai Korejas tiesās vai Ķīnas tiesās” vai “prasības saskaņā ar šo līgumu var celt tikai Seulas Apgabaltiesā vai Pekinas Apgabaltiesā”. Ar šādu līgumu jurisdikcija tiek piešķirta norādītajām tiesām, un tā tiek liegta pārējām tiesām; šāds līgums būtu uzskatāms par ekskluzīvu tiesas izvēles līgumu saskaņā ar Konvencijas 3. pantu, ja varētu neņemt vērā faktu, ka norādītās tiesas atrodas dažādās līgumslēdzējās valstīs. Ja A iesūdz Seulas tiesā B un tiek pieņemts spriedums, tad tiesvedība ar tādu pašu prasību, ko B iesniedzis Pekinas tiesā (vai tajā pieņemts spriedums), būtu šķērslis 22. panta 2. punkta b) apakšpunkta nozīmē, lai atzītu un izpildītu Seulas tiesas spriedumu.

248. Vēl vienā piemērā²⁸⁷ pusēm pieejamās iestādes ir ierobežotas vēl vairāk, bet arī šādā gadījumā sekas būtu tādas pašas – ja A un B noslēdz līgumu, saskaņā ar kuru A var iesūdzēt B *tikai* Seulas Apgabaltiesā, bet B var iesūdzēt A *tikai* Pekinas Apgabaltiesā, tad katra puse var izmantot vienu iestādi, nevis divas, kā minēts iepriekšējā piemērā. Ja A iesūdz Seulas tiesā B un tiek pieņemts spriedums, tad tiesvedība ar tādu pašu prasību, ko B iesniedzis Pekinas tiesā (vai tajā pieņemts spriedums), būtu šķērslis Konvencijas 22. panta 2. punkta b) apakšpunkta nozīmē, lai atzītu un izpildītu Seulas tiesas spriedumu²⁸⁸.

249. **Nevienlīdzīgi līgumi.** Nevienlīdzīgi līgumi ir aplūkoti jau iepriekš²⁸⁹. Tie ir līgumi, kuros ir paredzēts, ka viena puse prasību var celt tikai vienā izvēlētajā tiesā, bet otra puse prasību var celt arī citās tiesās. Šādus līgumus uzskata par neekskluzīviem Konvencijas nozīmē, jo iespēja celt prasību citās tiesās ir liegta tikai vienai pusei.

²⁸¹ Tādējādi ir jāizpilda visas 3. pantā paredzētās prasības, izņemot prasību par ekskluzivitāti. Šīs prasības ir izklāstītas 93. punktu iepriekš.

²⁸² Sk. 110. – 114. punktu iepriekš.

²⁸³ Sk. 94. – 97. punktu iepriekš.

²⁸⁴ Sk. 101. punktu iepriekš.

²⁸⁵ Šajā punktā ir pieņemts, ka visas minētās valstis ir Konvencijas dalībvalstis un ka tās ir sniegušas deklarāciju saskaņā ar 22. pantu.

²⁸⁶ Šajā punktā ir pieņemts, ka visas minētās valstis ir Konvencijas dalībvalstis un ka tās ir sniegušas deklarāciju saskaņā ar 22. pantu.

²⁸⁷ Šajā punktā ir pieņemts, ka visas minētās valstis ir Konvencijas dalībvalstis un ka tās ir sniegušas deklarāciju saskaņā ar 22. pantu.

²⁸⁸ Sk. 104. punktu iepriekš.

²⁸⁹ Sk. 105. punktu iepriekš.

250. **Piemērs**²⁹⁰. Pieņemsim, ka aizdevējs un aizņēmējs noslēdz aizdevuma līgumu. Līgumā ir paredzēta tiesas izvēles klauzula, kas nosaka, ka "Aizņēmējs prasību pret aizdevēju var celt tikai Seulas Apgabaltiesā, bet aizdevējs prasību pret aizņēmēju var celt minētajā tiesā vai jebkurā citā tiesā, ja attiecīgie jautājumi ir tās jurisdikcijā saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā attiecīgā tiesa atrodas". Seulas Apgabaltiesa pieņem spriedumu, un tiek celt prasība, lai panāktu sprieduma izpildi Ķīnā, ņemot vērā to, ka abas valstis ir sniegušas deklarāciju saskaņā ar 22. pantu. Tiesvedība saskaņā ar attiecīgo aizdevuma līgumu ir uzsākta arī kādā tiesā Austrālijā. Ja prasību Austrālijas tiesā pret aizņēmēju ir cēlis aizdevējs, tad Korejas tiesas sprieduma izpilde Ķīnā ir aizliegta saskaņā ar 22. pantu, jo tiesvedība ir uzsākta atbilstoši neekskluzīvam tiesas izvēles līgumam²⁹¹. Savukārt, ja prasību pret aizdevēju būtu cēlis aizņēmējs, tad šāda situācija nerastos; tas neaizliegtu Korejas tiesas spriedumu izpildīt Ķīnā²⁹².

251. **22. panta 2. punkta c) apakšpunkts** Šo noteikumu ir paredzēts piemērot tad, ja prasība bija celta citā tiesā, bet galīgais spriedums netika pieņemts un tiesvedība vairs nenotiek, piemēram, tāpēc kā tā tika izbeigta saskaņā ar *forum non conveniens* doktrīnu. Ja ir pieņemts galīgais spriedums vai ja tiesvedība aizvien notiek, tad piemēro 22. panta 2. punkta b) apakšpunktu. Ja tas nav tā, tad jāņem vērā, ka 22. panta 2. punkta c) apakšpunktā ir paredzēts, ka izcelsmes valsts tiesai ir jābūt pirmajai, kurā celta prasība. Ja tiesvedībā starp tām pašām pusēm par to pašu pamatu un priekšmetu agrāk tādi pati prasība ir celta tiesā, kuras izvēli neierobežo tiesas izvēles līgums, tad spriedumu nevar atzīt vai izpildīt saskaņā ar Konvenciju²⁹³.

252. Demokrātiskās sesijas nolūks saistībā ar 22. panta 2. punkta c) apakšpunktu ir tāds, ka to piemēro tad, ja tiesa, kurā prasība celta agrāk, uzņemās jurisdikciju pretēji tiesas izvēles līguma noteikumiem. Citiem vārdiem sakot, uz 22. panta 2. punkta c) apakšpunktu attiecas tādi paši ierobežojumi kā uz 22. panta 2. punkta b) apakšpunktu, un tikai tas, ka prasība agrāk tika celta tiesā, kurā to nav atļauts darīt saskaņā ar līgumu, neizslēdz iespēju veikt sprieduma atzīšanu un izpildi atbilstoši deklarāciju sistēmai.

253. **Stāšanās spēkā.** Saskaņā ar 22. pantu sniegto deklarāciju stāšanās spēkā reglamentē 32. panta 3. un 4. punkts. Stāšanās spēkā ir būtiska saistībā ar dienu, kad deklarācija ir "sniegta" 22. panta nozīmē. Deklarācijai, kura nav stājusies spēkā, nav juridiska spēka.

254. Pārejas noteikumi, kas paredzēti 16. pantā, neattiecas uz deklarācijām, kuras sniegtas saskaņā ar 22. pantu. Diplomātiskās sesijas izpratnē līgumslēdzējas valstis, kuras sniedz deklarāciju, deklarācijā var norādīt to, cik daudz to piemēro ar atpakaļejošu spēku (ja to vispār piemēro ar atpakaļejošu spēku)²⁹⁴. Tādējādi valsts, kura

sniedz deklarāciju, var noteikt, vai to saistībā ar atzīšanas vai izpildes valsti piemēro arī pirms deklarācijas spēkā stāšanās datuma noslēgtajiem tiesas izvēles līgumiem, uzsāktajām tiesvedībām vai pieņemtajiem spriedumiem. Ja šāds paziņojums nav izdarīts, tad prasību par sprieduma atzīšanu vai izpildi atzīšanas vai izpildes valstī var iesniegt, tiklīdz deklarācija ir stājusies spēkā attiecībā pret attiecīgo valsti. Šādā gadījumā atzīšanu vai izpildi var veikt saskaņā ar 22. pantu pat tad, ja pirms attiecīgā datuma ir noslēgts tiesas izvēles līgums, izcelsmes valsts tiesā ir uzsākta tiesvedība vai ir pieņemts sākotnējais spriedums.

255. **Savstarpība.** Pat tad, ja atzīšanas valstī ir spēkā deklarācija, kas attiecas uz pieņemto spriedumu, jāņem vērā, ka šādai deklarācijai ir jābūt spēkā arī izcelsmes valstī. Abām deklarācijām ir jābūt spēkā tad, kad tiek iesniegta prasība par atzīšanu, jo citādi nepastāv savstarpība. Ne 22. pantā, ne 32. pantā nav skaidri paredzēts tas, vai deklarācijai, kas ir spēkā izcelsmes valstī, ir jābūt spēkā arī atzīšanas valstī tajā pašā datumā, kad tika pieņemts attiecīgais spriedums. Lai to precizētu, valsts, kas sniedz deklarāciju saskaņā ar 22. pantu, varētu norādīt, vai saskaņā ar 22. pantu ir jāņem vērā arī tā sauktā savstarpība laika ziņā.

23. pants *Vienāda interpretācija*

256. 23. pantā ir paredzēts, ka, interpretējot Konvenciju, ņem vērā to, ka tā ir starptautiska, un nepieciešamību veicināt tās vienotu piemērošanu. Šis noteikums ir paredzēts tiesām, kuras piemēro Konvenciju. Tajā ir noteikts, ka šīm tiesām Konvencija ir jāinterpretē starptautiskā kontekstā, lai veicināti vienotu piemērošanu. Ja tas ir iespējams, ir jāņem vērā citu valstu tiesu lēmumi un priekšraksti. Tāpat ir jāņem vērā, ka jēdzieni un principi, kurus vienā tiesību sistēmā uzskata par aksiomātiskiem, citās tiesību sistēmās var būt nezināmi vai noraidāmi. Konvencijas uzdevums var izpildīt tikai tad, ja visas tiesas to piemēro brīvā garā²⁹⁵.

24. pants *Konvencijas darbības pārskatīšana*

257. 24. pantā ir noteikts, ka Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences ģenerālsēkretārs regulāri veic pasākumus, lai pārskatītu Konvencijas, tostarp arī deklarāciju, darbību un apsvērtu Konvencijas grozījumu nepieciešamību. Viens no šādu pārskatīšanas sanāksmju galvenajiem nolūkiem ir izvērtēt saskaņā ar 21. pantu sniegto deklarāciju darbību un apsvērt, vai katra no tām joprojām ir vajadzīga.

25. pants *Neunitāras tiesību sistēmas*

258. 25. pants ir saistīts ar problēmām, kas rodas tāpēc, ka dažās valstīs ir divas vai vairākas teritoriālās vienības,

²⁹⁰ Šajā punktā ir pieņemts, ka visas minētās valstis ir Konvencijas dalībvalstis un ka tās ir sniegušas deklarāciju saskaņā ar 22. pantu.

²⁹¹ Tas būtu tā, ja lietas izskatīšana tiktu uzsākta pēc tam, kad tiesvedība ir uzsākta Korejā un Ķīnā.

²⁹² Tomēr, ja Austrālijas tiesā spriedums ir pieņemts agrāk, tad Ķīnas tiesai var būt tiesības atteikties izpildīt Korejas tiesas pieņemto spriedumu saskaņā ar 9. panta g) punktu.

²⁹³ Konvencijā nav aizliegts sprieduma atzīšanu vai izpildi veikt saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

²⁹⁴ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas protokolus — Protokola Nr. 24 56.–63. punktu; Protokola Nr. 22 74.–97. punktu.

²⁹⁵ Konvencijas 1999. gada pagaidu projektā ekvivalentais pants ir 36. panta 1. punkts. Komentārs par to ir atrodams Naja/Pokara ziņojuma 118. un 119. lpp.

un katra no tām veido atsevišķu tiesību sistēmu. Visbiežāk to var attiecināt uz federācijām, piemēram, Kanādu vai Amerikas Savienotajām Valstīm, bet tas ir vērojams arī citu valstu gadījumā, piemēram, Ķīnā vai Apvienotajā Karalistē. Tas var sagādāt problēmas tāpēc, ka katrā gadījumā atsevišķi ir jāizvērtē, vai atsauce ir izdarīta uz valsti kopumā (termins "valsts" lietots starptautiskajā nozīmē) vai tikai uz konkrētu attiecīgās valsts teritoriālo vienību.

259. Ar 25. panta 1. punktu šī problēma ir atrisināta, jo tajā ir paredzēts, ka tad, ja saistībā ar jebkuru Konvencijā skartu jautājumu teritoriālajās vienībās piemēro dažādas tiesību sistēmas,²⁹⁶ tad Konvenciju attiecīgajā gadījumā interpretē tā, lai tā attiektos uz valsti starptautiskajā nozīmē vai uz konkrēto teritoriālo vienību.

260. Vissvarīgākie gadījumi, kad šāda problēma rodas, ir ekskluzīva tiesas izvēles līguma definīcija (3. pants) un izvēlētais tiesas pienākums izskatīt lietu (5. pants). 25. panta piemērošana šajos gadījumos jau ir apspriesta²⁹⁷.

261. 25. panta 2. punktā ir paredzētas papildu iespējas saistībā ar Konvencijas piemērošanu valsts iekšējiem jautājumiem. Tajā ir paredzēts, ka neatkarīgi no 25. panta 1. punkta noteikumiem līgumslēdzējai valstij, kurā ir divas vai vairākas teritoriālās vienības ar dažādām tiesību sistēmām, nav pienākuma piemērot Konvenciju situācijām, kas ir saistītas tikai ar šādām dažādām teritoriālajām vienībām. Lai piemērotu šo noteikumu, izvēlētajai tiesai ir jāatrodas attiecīgajā valstī; ja tā atrodas citā līgumslēdzējā valstī, tad piemēro 20. pantu (ja ir izdota atbilstoša deklarācija).

262. 25. panta 2. punkts nozīmē, ka tad, ja, piemēram, izvēlēta tiesa atrodas Anglijā, un attiecīgā situācija ir saistīta tikai ar Apvienotās Karalistes iekšējiem jautājumiem, tad Apvienotajai Karalistei nav pienākuma piemērot Konvenciju tikai tāpēc, ka viena no pusēm ir Skotijas pastāvīgā iedzīvotāja.

263. 25. panta 3. punktā ir paredzēts, ka teritoriālās vienības tiesai līgumslēdzējā valstī nav pienākuma atzīt vai izpildīt citā līgumslēdzējā valstī pieņemtu spriedumu tikai tāpēc, ka spriedums saskaņā ar Konvenciju ir atzīts vai izpildīts citā tās pašas līgumslēdzējas valsts teritoriālās vienības tiesā. Tas nozīmē, ka, piemēram, tiesai Pekinā

saskaņā ar Konvenciju nav jāatzīst spriedums, kas pieņemts Japānā, tikai tāpēc, ka tas ir pieņemts Honkongā²⁹⁸. Pekinas tiesai pašai ir jālemj, vai ir izpildīti Konvencijā paredzētie atzīšanas vai izpildes nosacījumi.

264. 25. panta 4. punktā ir skaidri norādīts, ka šo pantu nepiemēro reģionālajām ekonomikas integrācijas organizācijām. Citiem vārdiem sakot, tas attiecas tikai uz tām valstīm un teritoriālajām vienībām attiecīgajā valstī, kurā pastāv dažādas tiesību sistēmas²⁹⁹.

26. pants *Saistība ar citiem starptautiskiem instrumentiem*

265. 26. pants ir par saistību, kas pastāv starp Konvenciju un citiem starptautiskajiem instrumentiem, kuri ir saistīti ar jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi. Šāda veida instrumenti ir Briseles konvencija,³⁰⁰ Lugāno konvencija,³⁰¹ Briseles regula,³⁰² Minskas konvencija³⁰³ un dažādi citi instrumenti, kas attiecas uz Ameriku³⁰⁴.

266. 26. panta 1.–5. pants attiecas uz kolīzijām starp Konvenciju un citiem nolīgumiem; 6. pants attiecas uz kolīzijām starp Konvenciju un reģionālo ekonomikas integrācijas organizāciju noteikumiem. Vispirms aplūkosim pirmo jautājumu.

267. Problēmas saistībā ar kolīzijām starp nolīgumiem rodas tikai tad, ja izpildās divi nosacījumi. Pirmkārt, starp abiem nolīgumiem ir jābūt faktiskai nesaderībai. Citiem vārdiem sakot, katra nolīguma piemērošanas dēļ konkrētā situācijā ir jānonāk pie atšķirīga rezultāta. Ja šādas atšķirības nav, tad var piemērot abus nolīgumus. Dažkārt acīmredzamu nesaderību var novērst ar interpretācijas palīdzību. Ja tas ir iespējams, tad problēma ir atrisināta. Turpmāk redzēsim, ka šāds risinājums ir izmantots 26. panta 1. punktā.

268. Otrkārt, valstij, kurā atrodas tiesa, kurā ir celta prasība, ir jābūt abu starptautisko nolīgumu pusei. Ja attiecīgā valsts ir pievienojusies tikai vienam līgumam, tad šīs valsts tiesas piemēros tikai vienu līgumu. Tāpēc 26. pants attiecas tikai uz tām valstīm, kuras ir gan Konvencijas, gan kāda cita kolīziju veidojoša nolīguma puses.

²⁹⁶ Tas, ka dažās vai visās attiecīgajās līgumslēdzējas valsts teritoriālajās vienībās pastāv anglosakšu tiesības, nebūt nenozīmē, ka tajās nav dažādas tiesību sistēmas. Šādas atšķirības pastāv, ja ir dažādi tiesību akti, piemēram, Austrālijas pavalstis vai Kanādas provinces, kurās izmanto anglosakšu tiesības.

²⁹⁷ Sk. 107. un 128.–131. punktu iepriekš.

²⁹⁸ Atzīšanu, protams, var veikt saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

²⁹⁹ Uz reģionālajām ekonomikas integrācijas organizācijām attiecas 29. pants.

³⁰⁰ 1968. gada 27. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildīšanu civillietās un komercietās, OV 1998 C 27, p 1 (sk. 9. piezīmi iepriekš).

³⁰¹ 1988. gada 16. septembra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildīšanu civillietās un komercietās, OV, 1988, L 319, 9. lpp. (sk. 10. piezīmi iepriekš).

³⁰² Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV, 2001, L 12, 1. lpp. (sk. 50. piezīmi iepriekš).

³⁰³ 1993. gada Minskas Konvencija par starptautisko tiesisko sadarbību un tiesiskajām attiecībām civillietās, ģimenes lietās un krimināllietās. Pašreizējā redakcija, kas grozīta 1997. gada 28. martā, tulkojumā angļu un franču valodā ir atrodama II pielikumā, Prov. dok. Nr. 27 "Attiecības starp spriedumu projektu un konkrētiem reģionālajiem instrumentiem Neatkarīgo Valstu Savienībā" ("The Relationship between the Judgments Project and certain Regional Instruments in the Arena of the Commonwealth of Independent States"), ko Pastāvīgajam birojam sagatavoja E. Gerasimčuks [E. Gerasimchuk], pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net >.

³⁰⁴ Sk. A. Schulz, A. Muriá Tuñón and R. Villanueva Meza, "Amerikas starptautisko privāttiesību instrumenti. Dokumenti par to saistību ar Hāgas Konvenciju par ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem" (*The American instruments on private international law. A paper on their relation to a future Hague Convention on Exclusive Choice of Court Agreements*), Prov. dok. Nr. 31, kas 2005. gada jūnijā sagatavots Divdesmitajai sesijai, kas notika 2005. gada jūnijā, pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net >.

269. **Vīnes konvencija.** 1969. gada *Vīnes Konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām* 30. un 41. pantā ir paredzēti starptautisko publisko tiesību noteikumi par nolīgumiem, kas ir saistīti ar vienu un to pašu priekšmetu³⁰⁵. Konvencijas 26. panta noteikumi ir jāinterpretē, ņemot vērā iepriekš minētos noteikumus³⁰⁶. Konvencijā nevar paredzēt, ka tai attiecībā pret citiem instrumentiem ir lielāks spēks par to, ko pieļauj starptautiskās tiesības. Tomēr starptautiskajās tiesībās ir noteikts, ka nolīgumā var būt paredzēts, ka kāds cits nolīgums ir noteicošais. Tādējādi 26. panta nolūks ir paredzēt, ka norādītajos gadījumos, ciktāl tas ir saistīts ar divu nolīgumu normu kolīziju, citi instrumenti ir noteicoši pār Konvenciju. Ja nevienu no “piemērošanas” noteikumiem nevar piemērot, tad Konvenciju piemēro pilnībā tā, kā tas ir atļauts starptautiskajās tiesībās.

270. **Interpretācija.** 26. panta 1. punktā ir paredzēts noteikums par interpretāciju. Tajā ir paredzēts, ka Konvencija pēc iespējas ir jāinterpretē saskaņā ar citiem līgumslēdzējā valstī spēkā esošajiem nolīgumiem. Šo noteikumu piemēro neatkarīgi no tā, vai pārējie nolīgumi ir noslēgti pirms Konvencijas vai pēc tās. Tādējādi, ja kādu Konvencijas noteikumu var pamatoti interpretēt divējādi, tad par noteicošo ir jāuzskata tā nozīme, kas ir vissaderīgākā ar otro nolīgumu. Taču tas nenozīmē, ka Konvencijas noteikumi ir jāinterpretē pēc iespējas plašākā nozīmē, lai panāktu saskaņotību.

271. **Pirmais “piemērošanas” noteikums.** Pirmais “piemērošanas” noteikums ir paredzēts 26. panta 2. punktā. To piemēro neatkarīgi no tā, vai attiecīgais nolīgums ir noslēgts pirms Konvencijas vai pēc tās. Tajā ir paredzēts, ka kolīziju veidojošais nolīgums ir noteicošais, ja neviena no pusēm nav rezidente dalībvalstī, kas nav minētā nolīguma Puse. Šo noteikumu nepiemēro tad, ja kāda puse ir rezidente valstī, kas ir Konvencijas dalībvalsts, bet nav kolīziju veidojošā nolīguma Puse.

272. Ja kāda puse ir vairāku valstu rezidente (sk. 4. panta 2. punktu), tad otrs nolīgums ir noteicošs pār Konvenciju (ciktāl šie līgumi nav saderīgi), ja visas puses ir *tikai* tādu valstu rezidentes, kas ir kolīziju veidojošo nolīgumu Puses, vai ja visas puses ir tikai tādu valstu rezidentes, kuras nav dalībvalstis.

273. Šā noteikuma nolūks ir tāds, ka Konvencija nav noteicošā konkrētā lietā, ja nevienai no valstīm, kas ir Konvencijas dalībvalstis, nav “ieinteresētas”,³⁰⁷ lai Konvencija būtu noteicošā. Tiek pieņemts, ka tad, ja valsts

ir gan Konvencijas dalībvalsts, gan attiecīgā nolīguma Puse, tai nebūs iebildumu pret to, ka par noteicošo uzskata nolīgumu. Ja kāda valsts nav Konvencijas dalībvalsts, tā nav “ieinteresēta”, lai par noteicošo uzskata Konvenciju. Tādējādi 26. panta 2. punktā ir pieņemts, ka tikai tās valstis, kas ir Konvencijas dalībvalstis un nav attiecīgā nolīguma Puses, ir “ieinteresētas”, lai par noteicošo uzskata Konvenciju. Ja attiecīgajā lietā šāda valsts nav iesaistīta, tad nav iemesla, lai šajā lietā par noteicošo uzskatītu Konvenciju.

274. Nākamais jautājums: *kad* valsts ir “ieinteresēta” kādā lietā? Konvencijā sniegtā atbilde ir tāda, ka valsts ir ieinteresēta tikai tad, ja viena no pusēm ir tās rezidente. Ja puse ir gan šīs valsts rezidente, gan otras valsts rezidente, piemēram, uzņēmums, kas reģistrēts vienā valstī, bet kura galvenā uzņēmējdarbības vieta ir citā valstī, tad valsts nav ieinteresēta. Tāpēc šo noteikumu piemēro tikai tad, ja visas puses ir *tikai* tādu valstu rezidentes, kas ir kolīziju veidojošo nolīgumu Puses, vai ja visas puses ir tikai tādu valstu rezidentes, kuras nav dalībvalstis.

275. **Puses.** Ko šā noteikuma nozīmē uzskata par “pusi”? Tā kā šā noteikuma nolūks ir noteikt, vai valsts ir ieinteresēta attiecīgajā lietā, tad par “pusi” ir jāuzskata persona, kura ir tiesas izvēles līguma puse vai kurai šis līgums ir saistošs, vai kurai ir tiesības to izmantot.³⁰⁸ Tikai šīs personas ir ieinteresētas, lai Konvencija tiktu piemērota, un tikai saistībā ar šīm personām valsts var būt ieinteresēta kādā lietā. Turklāt šai personai ir jābūt tiesvedības pusei, jo persona, kas nav tiesvedības puse, nav ieinteresēta tajā, vai tai piemēro Konvenciju. Tādējādi “puse” ir tiesvedības puse, kurai ir saistošs attiecīgais tiesas izvēles līgums vai kurai ir tiesības to izmantot. Savukārt nav nozīmes tam, vai šī persona ir viena no sākotnējām tiesvedības pusēm vai tā ir iesaistījies tiesvedībā vēlāk.

276. Šobrīd varam aplūkot dažus piemērus. Kā piemēru izmantosim Lugāno konvenciju, taču kolīzijas praksē, visticamāk, būs sastopamas reti, jo starp Lugāno konvenciju un Konvenciju ir maz nesaderību. Vissvarīgākais izņēmums ir saistīts ar *lis pendens* noteikumu un apdrošināšanu³⁰⁹. Piemērā izmantosim pirmo gadījumu³¹⁰. Lugāno konvencijā ir paredzēts noteikums, ka izvēlētajai tiesai nav atļauts izskatīt lietu, ja citas līgumslēdzējas valsts tiesā prasība ir iesniegta agrāk³¹¹. Turpretī saskaņā ar Konvenciju izvēlētajai tiesai lieta ir jāizskata pat tad, ja citā tiesā prasība ir celta agrāk³¹².

³⁰⁵ Parasti tiek uzskatīts, ka 30. un 41. pantā ir izklāstītas starptautiskās paražu tiesību normas šajā jautājumā; pat tās valstis, kas nav Vīnes konvencijas dalībvalstis, atzīst, ka šajos noteikumos juridiskais viedoklis ir izklāstīts precīzi.

³⁰⁶ Plašāku diskusiju sk. A. Schulz, “Attiecības starp spriedumu projektu un konkrētiem reģionālajiem instrumentiem Neatkarīgo Valstu Savienībā” (*The Relationship between the Judgments Project and other International Instruments*), 2003. gada decembra Prov. dok. Nr. 24, kas sagatavots 2003. gada decembra Īpašajai komisijai, pieejams tīmekļa vietnē < www.hcch.net >.

³⁰⁷ Šajā ziņojumā vārds “intereses” nav lietots tādā nozīmē kā valsts iekšienē lietotie juridiskie jēdzieni “valsts intereses” vai “valdības intereses”, bet tas ir lietots, pieņemot, ka Konvencijas dalībvalstis pamatoti vēlas, lai konkrētā situācijā par noteicošo tiktu uzskatīta Konvencija. Kā

skaidrots 274. pantā, tad Konvencijā par kritēriju šā jautājuma atrisināšanai ir noteikta pušu dzīvesvieta.

³⁰⁸ Diskusiju par to, kad personai, kas nav tiesas izvēles līguma puse, attiecīgais līgums tomēr ir saistošs, sk. 97. punktā iepriekš.

³⁰⁹ Vēl viens izņēmums ir tāds, ka Lugāno konvencijas 1988. gada redakcijā, kas ir spēkā arī šobrīd, nav paredzēta iespēja izmantot elektronisku formu.

³¹⁰ Apdrošināšana ir aplūkota 302.–304. punktā turpmāk saistībā ar Briseles regulu.

³¹¹ Tas izriet no Eiropas Kopienų Tiesas sniegtās interpretācijas par Briseles konvencijas 17. pantu lietā *Gasser pret MISAT*, Lieta C-116/02, [2003] ECR I-14721 (pieejama tīmeklī < <http://curia.europa.eu/> >), gandrīz nešaūbīgi var teikt, ka šādu interpretāciju var attiecināt arī uz Lugāno konvenciju.

³¹² 5. pants.

277. **Pirmais piemērs.** Uzņēmums, kas ir Norvēģijas rezidents, noslēdz līgumu ar uzņēmumu, kas ir Šveices rezidents, un gan Norvēģija, gan Šveice ir Lugāno konvencijas un Hāgas konvencijas dalībvalsts. Tiesas izvēles klauzulā ir norādītas Šveices tiesas. Norvēģijas uzņēmums iesūdz Šveices uzņēmumu tiesā Norvēģijā. Pēc tam Šveices uzņēmums iesūdz Norvēģijas uzņēmumu tiesā Šveicē. Gan Šveices tiesai, gan Norvēģijas tiesai būs jālemj par to, vai piemērot Hāgas konvenciju vai Lugāno konvenciju. Tā kā neviena no pusēm nav tādas līgumslēdzējas valsts rezidente, kas nebūtu Lugāno konvencijas dalībvalsts, tad par noteicošo uzskata Lugāno konvenciju. Šveices tiesa nevar izskatīt lietu, ja Norvēģijas tiesa neatzīst, ka attiecīgā lieta nav tās jurisdikcijā.

278. **Otrais piemērs.** Kanādas uzņēmums noslēdz līgumu ar Norvēģijas uzņēmumu. Tiesas izvēles klauzulā ir norādītas Šveices tiesas. Norvēģijas uzņēmums iesūdz Kanādas uzņēmumu tiesā Norvēģijā. Pēc tam Kanādas uzņēmums iesūdz Norvēģijas uzņēmumu tiesā Šveicē. Gan Šveices tiesai, gan Norvēģijas tiesai atkal būs jālemj par to, vai piemērot Hāgas konvenciju vai Lugāno konvenciju. Tā kā viena no pusēm (Kanādas uzņēmums) ir rezidente valstī, kas ir Hāgas konvencijas dalībvalsts, bet nav Lugāno konvencijas dalībvalsts, tad saskaņā ar 26. panta 2. punktu Lugāno konvencija nav noteicošā³¹³. Tas nozīmē, ka lieta ir jāizskata Šveices tiesā (5. pants); tai nav jāgaida Norvēģijas tiesas lēmums par jurisdikciju (kā tas būtu jādara saskaņā ar Lugāno konvencijas 21. pantu).

279. **Otrais “piemērošanas” noteikums.** Otrais “piemērošanas” noteikums ir ietverts 26. panta 3. punktā. Tā nolūks ir palīdzēt tām valstīm, kas ir gan Konvencijas, gan neatbilstošā nolīguma Puses, ja Konvencijai nepievienojas visas attiecīgā nolīguma Puses. Tajā ir paredzēts, ka Konvencija neietekmē tās līgumslēdzējas valsts tiesības piemērot nolīgumu, kas noslēgts³¹⁴ pirms Konvencija stājās spēkā attiecībā uz šo līgumslēdzēju valsti, ja Konvencijas piemērošana būtu nesavienojama ar līgumslēdzējas valsts pienākumiem pret jebkuru valsti, kas nav šīs Konvencijas līgumslēdzēja valsts. Ja šāds noteikums nebūtu paredzēts, tad dažas valstis nevarētu kļūt par Konvencijas dalībvalstīm.

280. Otro “piemērošanas” noteikumu piemēro tikai tad, ja Konvencijas piemērošana nebūtu saderīga ar pienākumiem, ko attiecīgā valsts ir uzņēmusies pret valsti, kas nav Konvencijas līgumslēdzēja valsts. Tas nozīmē, ka ir jābūt vismaz vienai valstij, kas ir attiecīgā nolīguma

Puse, bet kas nav Konvencijas dalībvalsts. Turklāt Konvencija nav noteicoša pār attiecīgo nolīgumu tikai tad, ja attiecīgajai valstij būtu noteikti jāpārkāpj saistības pret otru valsti.

281. Pirmajā “piemērošanas” noteikumā ir paredzēta pārbauda, ar kuras palīdzību var noteikt, kad kāda valsts ir ieinteresēta lietā, lai tai būtu tiesības uzstāt uz to, ka ir jāpiemēro attiecīgais nolīgums. Otrajā “piemērošanas” noteikumā šāda pārbaude nav paredzēta. Tāpēc nav viegli noteikt, kad Konvencijas piemērošanas būtu nesaderīga ar dalībvalsts pienākumiem pret valsti, kas ir attiecīgā nolīguma Puse, bet nav Konvencijas dalībvalsts. Tas būtu atkarīgs no attiecīgā nolīguma noteikumiem un starptautiskajām tiesībām.

282. **Piemērs.** Pieņemsim, ka Ruritānija (iedomāta valsts) ir Lugāno konvencijas dalībvalsts, bet nav pievienojusies Hāgas konvencijai. Šveice ir Lugāno konvencijas dalībvalsts un pievienojas arī Hāgas konvencijai. Kanāda ir Hāgas konvencijas dalībvalsts. Kanādas uzņēmums noslēdz līgumu ar Ruritānijas uzņēmumu. Tiesas izvēles klauzulā ir norādītas Šveices tiesas. Ruritānijas uzņēmums iesūdz Kanādas uzņēmumu tiesā Ruritānijā. Pēc tam Kanādas uzņēmums iesūdz Ruritānijas uzņēmumu tiesā Šveicē. Tā kā viena no pusēm (Kanādas uzņēmums) ir rezidente valstī, kas ir Hāgas konvencijas dalībvalsts, bet nav Lugāno konvencijas dalībvalsts, tad 26. panta 2. punktu nepiemēro. Tādējādi Šveicē Lugāno konvencija nebūtu noteicoša pār Konvenciju. Tas nozīmē, ka Šveices tiesai būtu jāpiemēro Hāgas konvencija; līdz ar to tai nebūtu jāgaida Ruritānijas tiesas lēmums par jurisdikciju. Tomēr Šveices tiesai tas būtu jādara saskaņā ar Lugāno konvencijas 21. pantu. Lai atrisinātu šo problēmu, 26. panta 3. punktā ir paredzēts, ka iepriekš pieņemtais nolīgums, kurā Šveicei ir noteikts pienākums pret Ruritāniju, ir noteicoša pār Konvenciju.

283. **Iepriekš noslēgti nolīgumi.** Otrais “piemērošanas” noteikums attiecas tikai uz kolīzijām ar iepriekš noslēgtiem nolīgumiem. Jautājums par to, kad viens nolīgums ir uzskatāms par agrāk noslēgtu salīdzinājumā ar citu nolīgumu, starptautiskajās tiesībās rada zināmas grūtības. Parasti par noteicošo uzskata nolīguma noslēgšanas datumu, nevis datumu, kad tas ir stājies spēkā³¹⁵. Tomēr 26. panta 3. punktā ir paredzēts atšķirīgs noteikums, kurā apvienotas abas minētās pieejas: otro “piemērošanas” noteikumu piemēro tad, ja otrs nolīgums ir noslēgts³¹⁶, pirms Konvencija stājās spēkā attiecīgajā valstī. Turklāt, ja

³¹³ Ja Kanāda, Norvēģija un Šveice visas būtu Konvencijas dalībvalstis, tad nebūtu pamata, uz kura Lugāno konvenciju varētu uzskatīt par noteicošu.

³¹⁴ Sk. 283.–285. punktu.

³¹⁵ I. Sinclair, Vīnes Konvencija par starptautisko līgumu tiesībām (*The Vienna Convention on the Law of Treaties*), 2. izd., Manchester University Press 1984, 98. lpp.; A. Aust, Mūsdienu starptautisko līgumu tiesības un prakse (*Modern Treaty Law and Practice*), Cambridge University Press 2000. g., 183. lpp.; J.B. Mus, “Konflikti starp līgumiem starptautiskajās tiesībās” (*Conflicts Between Treaties in International Law*), 45. *Nīderlandes starptautisko tiesību pārskats* (*Netherlands International Law Review*) 1998. g., 208. lpp., 220.–222. lpp. Atšķirīgs viedoklis ir piedāvāts rakstā E.W. Vierdag, “Laiks ‘daudzpusējo starptautisko līgumu slēgšanai’: Vīnes Konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 30. pants un saistītie noteikumi” (*The Time*

of the ‘Conclusion’ of a Multilateral Treaty: Article 30 of the Vienna Convention on the Law of Treaties and Related Provisions), 59. *Britu starptautisko tiesību gadagrāmata* (*British Yearbook of International Law*) 1988. g., 75. lpp., taču tas šķiet nepareizs iemeslu dēļ, kas sniegti iepriekš J.B. Mus.

³¹⁶ Ja nav noteikts citādāk, tad parasti tiek uzskatīts, ka divpusējs nolīgums ir noslēgts datumā, kurā tas ir parakstīts; daudzpusēju nolīgumu parasti uzskata par noslēgtu tad, kad ir parakstīts (vai citādāk pieņemts) Nobeiguma akts vai kad to atver parakstīšanai, atkarībā no tā, kurš datums ir vēlāks. Sk. A. Aust, Mūsdienu starptautisko līgumu tiesības un prakse (*Modern Treaty Law and Practice*), Cambridge University Press 2000. g., 74. lpp. Šajā kontekstā ir jāmin tas, ka Hāgas konferences nolīguma dēļ ir notikušas izmaiņas, jo līdz šim brīdim Hāgas konvenciju uzskatīja par noslēgtu dienā, kad to

otrais nolīgums atbilst šim noteikumam, tad otro "piemērošanas" noteikumu attiecina arī uz jauno nolīgumu, ar kuru tas tiek grozīts vai aizstāts, izņemot tad, ja grozījumu vai aizstāšanas dēļ tiek radītas jaunas nesaderības ar Konvenciju.

284. **Pirmais piemērs.** Pieņemsim, ka pēc Konvencijas noslēgšanas kāda valstu grupa (no kuras dažas neklūst par Konvencijas dalībvalstīm) noslēdz citu nolīgumu par to pašu jautājumu. Ruritānija pēc tam ratificē Konvenciju un tā stājas spēkā attiecībā uz šo valsti. Pēc tam, tā ratificē otro nolīgumu, un arī tas stājas spēkā attiecībā pret šo valsti. Tā kā otrs nolīgums tika noslēgts pirms Konvencija stājas spēkā attiecībā pret Ruritāniju, tad otrs nolīgums ir noteicošais pār Konvenciju tiktāl, ciktāl Konvencijas piemērošana ir nesaderīga ar Ruritānijas pienākumiem pret valsti, kas ir otra nolīguma Puse, bet nav Konvencijas dalībvalsts.

285. **Otrais piemērs.** Pieņemsim, ka Ruritānija ir Lugāno konvencijas dalībvalsts, bet tā nav pievienojusies Konvencijai. Norvēģija un Šveice ir abu konvenciju puse. Konvencija tām stājas spēkā pēc tam, kad tika noslēgta Lugāno konvencija. Pieņemsim arī to, ka pēc tam, kad Konvencija stājas spēkā attiecībā uz šīm valstīm, Lugāno konvenciju aizstāj ar jaunu konvenciju³¹⁷. 26. panta 3. punkts attiektos uz šo jauno konvenciju, ja tajā saglabātos tās pašas nesaderības ar Konvenciju, kā tas bija Lugāno konvencijas gadījumā, bet to nepiemērotu saistībā ar jaunām neatbilstībām.

286. **Trešais "piemērošanas" noteikums.** Trešais "piemērošanas" noteikums (kas ir izklāstīts 26. panta 4. punktā) ir saistīts tikai ar nolīgumiem par spriedumu atzīšanu un izpildi. To šiem nolīgumiem piemēro neatkarīgi no tā, vai tie ir noslēgti pirms Konvencijas vai pēc tās. Ja spriedumu, kas ir pieņemts valstī, kas ir attiecīgā nolīguma Puse, vēlas atzīt vai izpildīt valstī citā šādā pašā valstī, tad Konvencija šī nolīguma piemērošanu neietekmē, ja šis spriedums netiek atzīts vai izpildīts mazākā apmērā par to, kāds paredzēts Konvencijā.

287. Šim noteikumam ir nozīme tikai tad, ja abas iesaistītās valstis ir pievienojušās gan Konvencijai, gan otram līgumam; Konvenciju nepiemēro, ja vien abas valstis ir Konvencijas dalībvalstis un tās ir pievienojušās arī otram nolīgumam, un otru nolīgumu nepiemēro, ja vien abas valstis ir pievienojušās šim nolīgumam. Šā noteikuma mērķis ir sekmēt spriedumu atzīšanu un izpildi. Ja saskaņā

ar otru nolīgumu to var izdarīt efektīvāk vai lielākā apmērā, tad ir lietderīgāk atļaut tā piemērošanu. Konvencija ir jāpiemēro tikai tad, ja spriedums saskaņā ar otru nolīgumu tiktu atzīts vai izpildīts mazākā apmērā. Ja atzīšanas vai izpildes valsts tiesību aktos nav noteikts citādi, tad prasītājs var izvēlēties, vai spriedumu izpildīt saskaņā ar Konvenciju vai otru nolīgumu.

288. **Ceturtais "piemērošanas" noteikums.** Ceturtais "piemērošanas" noteikums (kas ir paredzēts 26. panta 5. punktā) ir saistīts ar nolīgumiem par jurisdikciju vai spriedumu atzīšanu un izpildi, bet tikai attiecībā uz "īpašu jautājumu". Frāze "īpašs jautājums" nozīmē atsevišķu tiesību jomu, kas minēta 2. panta 2. punktā vai 21. pantā. Kā īpaša jautājuma piemēru var minēt tirdzniecības aģentu darbību, jūras apdrošināšanu vai patentu licencēšanu. Šādu nolīgumu gadījumā Konvencija nav noteicošā tiktāl, ciktāl pastāv nesaderība, neatkarīgi no tā, vai šie nolīgumi ir noslēgti pirms Konvencijas vai pēc tās, un neatkarīgi no tā, vai visas nolīguma Puses ir pievienojušās Konvencijai.

289. **Deklarācija.** Taču ir zināms nosacījums. Lai piemērotu šo noteikumu, dalībvalstij ir jābūt sniegušai deklarāciju attiecībā uz nolīgumu saskaņā ar 26. panta 5. punktu³¹⁸. Ja šāda deklarācija ir sniegta, tad citām līgumslēdzējām valstīm nav pienākuma piemērot Konvenciju, ciktāl pastāv nesaderība, saistībā ar jautājumiem, kas minēti deklarācijā, ja izvēlēta tiesa ir valstī, kas šo deklarāciju ir sniegusi. Tas nozīmē, ka tad, ja deklarācijas sniegšanas dēļ valstij, kas to ir sniegusi, vairs nepiemēro Konvencijā paredzētos abpusējos pienākumus, citām līgumslēdzējām valstīm nav pienākuma Konvenciju piemērot tad, kad izvēlēta tiesa ir valstī, kas ir sniegusi attiecīgo deklarāciju³¹⁹. Tomēr to piemēro tikai "tajā jomā, kurā pastāv nesaderība"; proti, to piemēro tikai tajos gadījumos, kad netiktu garantēta savstarpējās atbilstības principa ievērošana³²⁰.

290. **Piemērs.** Pieņemsim, ka valstu grupa, kas ir kļuvusi par minētās konvencijas dalībvalstīm (valstis, kurām ir "jūras privilēģijas" [*maritime lien*]), pēc tam noslēdz nolīgumu par jūras privilēģijām (jautājums, uz kuru attiecas arī Konvencija), kurā ir paredzēts noteikums par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi. Ja šīs valstis sniedz atbilstošu deklarāciju, to tiesām tajā jomā, kurā pastāv nesaderība, būs tiesības Konvencijas vietā piemērot jauno nolīgumu. Pieņemsim, ka nolīgumā par jūras privilēģijām ir paredzēts, ka tiesas izvēles līgumi nav spēkā

parakstīja pirmo reizi, nevis tās pieņemšanas dienā (Nobeiguma akta parakstīšana Diplomātiskās sesijas noslēguma ceremonijā) vai datumā, kad tā tika atvērta parakstīšanai (ko parasti dara tajā pašā dienā). Līdz pirmās parakstīšanas brīdim to sauca par "Konvencijas projektu", nenorādot datumu. 2005. gada 30. jūnija Konvencija par tiesas izvēles līgumiem ir pirmā Hāgas konvencija, saistībā ar kuru tiek ievērots jaunais noteikums par to, ka to uzskata par noslēgtu pieņemšanas datumā, proti, kad tiek parakstīts Nobeiguma akts un Konvencija tiek atvērta parakstīšanai, neatkarīgi no tā, vai kāda valsts šajā datumā Konvenciju paraksta.

³¹⁷ Rakstīšanas laikā notiek darbs, lai pārskatītu Lugāno konvenciju un saskaņotu to ar Briseles regulu. Puses būs Eiropas Kopiena, Islande, Norvēģija un Šveice. Līgumslēdzējas puses būs Eiropas Kopiena, Islande, Norvēģija un Šveice.

³¹⁸ Uz šādu deklarāciju attiecas 32. pants.

³¹⁹ Tas nozīmē, ka piemērā par jūras privilēģijām (290. punktā turpmāk), ja izvēlēta tiesa ir valstī, kurai ir "jūras privilēģijas" (valsts, kas ir pievienojusies nolīgumam par jūras privilēģijām), tad tiesām no valsts, kurām nav "jūras privilēģijas" (valsts, kas nav pievienojusies nolīgumam par jūras privilēģijām), nav pienākuma apturēt vai izbeigt tiesvedību saskaņā ar 6. pantu, kā arī tām nav pienākuma atzīt vai izpildīt spriedumu saskaņā ar 8. pantu.

³²⁰ Deklarācija, kas sniegta saskaņā ar 26. panta 5. punktu, atšķiras no deklarācijas, kas sniegta saskaņā ar 21. pantu, jo saskaņā ar 21. pantu Konvenciju nepiemēro tiesvedībās, kas ir saistītas ar īpašiem jautājumiem, bet saskaņā ar 26. panta 5. punktu Konvenciju turpina piemērot, ja nav nesaderības, proti, gadījumos, kad Konvencijā noteiktos pienākumus joprojām piemēro valstīm, kas ir sniegušas deklarāciju (tāpēc, ka šie pienākumi nav saderīgi ar nolīgumu), tiek garantēta savstarpējās atbilstības principa ievērošana.

saistībā ar privilēģijām “A” kategorijā, tie ir spēkā saistībā ar privilēģijām “B” kategorijā tikai tad, ja tie ir notariāli apstiprināti, tie būs spēkā saistībā ar privilēģijām “C” kategorijā tikai tad, ja izvēlēta tiesa atrodas valstī, kurā kuģis ir reģistrēts, un ka tie būs spēkā saistībā ar privilēģijām “D” kategorijā tikai tad, ja izvēlēta tiesa ir valstī, kurai ir “jūras privilēģijas”. Ja šādos apstākļos izvēlēta tiesa ir valstī, kurai ir “jūras privilēģijas”, tad valstīm, kurām nav “jūras privilēģijas”³²¹ nav pienākuma Konvenciju piemērot lietās, kas ir saistītas ar “A” vai “D” kategorijas privilēģijām; šīm valstīm nebūtu Konvencija jāpiemēro attiecībā uz lietām, kas ir saistītas ar privilēģijām “B” kategorijā, ja tiesas izvēles līgums nebūtu notariāli apstiprināts, un Konvencija nebūtu jāpiemēro attiecībā uz lietām, kuras ir saistītas ar privilēģijām “C” kategorijā, ja izvēlēta tiesa nav kuģa reģistrācijas valstī.

291. Reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas. 26. panta 6. punktā tiek regulētas situācijas, kad par Konvencijas pusi kļūst reģionāla ekonomikas integrācijas organizācija (REIO). Šādā gadījumā pastāv iespēja, ka reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas pieņemtie noteikumi (tiesību akti) var būt pretrunā Konvencijai. 26. panta 6. punktā ir paredzēti divi “piemērošanas” noteikumi, kurus izmanto šādā gadījumā. Tos piemēro neatkarīgi no tā, vai reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas noteikums ir pieņemts pirms Konvencijas vai pēc tās. Pamatprincips ir tāds, ka tad, ja lieta ir nepārprotami “reģionāla” pušu dzīvesvietas ziņā, reģionālie instrumenti prevalē pār Konvenciju.

292. Pirmais REIO “piemērošanas” noteikums. Pirmais “piemērošanas” noteikums par kolīzijām ar reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas tiesību aktiem līdzinās pirmajam “piemērošanas” noteikumam saistībā ar kolīzijām ar nolīgumiem. Tas ir izklāstīts 26. panta 6. punkta a) apakšpunktā, un tajā ir paredzēts, ka tad, ja nevienai no pusēm dzīvesvieta nav tādas līgumslēdzējas valsts teritorijā, kas nav reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas dalībniece, reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas tiesību akti ir noteicoši pār Konvenciju.

293. Ja kāda puse ir vairāku valstu rezidente (sk. 4. panta 2. punktu), tad reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas tiesību akti ir noteicoši pār Konvenciju (ciktāl šie līgumi nav saderīgi), ja visas puses ir tikai tādu dalībvalstu rezidentes, kas ir reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas dalībvalstis, vai ja visas puses ir tikai tādu dalībvalstu rezidentes, kuras nav līgumslēdzējas valstis³²².

³²¹ Valstis, kurām nav “jūras privilēģiju”, ir līgumslēdzējas valstis, kas nav pievienojušās nolīgumam par jūras privilēģijām.

³²² Tā pamatā ir skaidrojums, kas izklāstīts 273. un 274. punktā iepriekš.

³²³ Jautājumu par to, kad personai, kura nav tiesas izvēles līguma puse, attiecīgais līgums tomēr ir saistošs, sk. 97. punktu iepriekš.

³²⁴ Gasser pret MISAT, Lieta C-116/02, [2003. g.] ECR I-14721 (pieejama tīmekļa vietnē < <http://curia.europa.eu/> >) (Eiropas Kopienų Tiesa). Šī lieta bija par līdzvērtīgu Briseles konvencijas noteikumu, bet to var attiecināt arī uz Briseles regulu.

294. Puses. Vārdam “puse” 26. panta 6. punktā ir tāda pati nozīme kā iepriekšējos punktos, proti, tas apzīmē personu, kura ir tiesas izvēles līguma puse vai kurai šis līgums ir saistošs, vai kurai ir tiesības to izmantot³²³. Turklāt personai ir jābūt lietas dalībniekam. Tādējādi “puse” ir tiesvedības puse, kurai ir saistošs attiecīgais tiesas izvēles līgums vai kurai ir tiesības to izmantot.

295. Eiropas Kopiena. Šobrīd varam aplūkot dažus piemērus. Eiropas Kopiena ir reģionāla ekonomikas integrācijas organizācija. Briseles regula ir Eiropas Kopienas tiesību akts, kas lielā mērā attiecas uz to pašu jomu, uz kuru attiecas Konvencija. Visnozīmīgākās kolīzijas, kuras var rasties starp Briseles regulu un Konvenciju, ir saistītas ar *lis pendens* un apdrošināšanu. Šīs atšķirības izmantosim, lai ar piemēriem raksturotu 26. panta 6. punkta darbību.

296. Lis pendens. Saskaņā ar Briseles regulu Eiropas Kopienas dalībvalsts tiesa nevar izskatīt lietu, ja tiesvedībā citas dalībvalsts tiesā starp tām pašām pusēm un to pašu priekšmetu un pamatu tāda pati prasība ir celta agrāk (izņemot līdz brīdim, kad otra tiesa atsakās no jurisdikcijas). To piemēro pat tad, ja tiesa, kurā prasība ir celta vēlāk, ir norādīta ekskluzīvā tiesas izvēles līgumā³²⁴. Pirmās piemēru grupas pamatā ir tieši šis noteikums.

297. Pirmais piemērs³²⁵. Austrijas uzņēmums noslēdz līgumu ar Somijas uzņēmumu. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai Nīderlandē. Austrijas uzņēmums uzsāk tiesvedību Austrijā. Tad Somijas uzņēmums ceļ prasību Roterdamā. Roterdamas tiesa lietu izskatīt nevar, ja vien un kamēr Austrijas tiesa neatsakās no jurisdikcijas³²⁶. Šādi jārikojas tāpēc, ka nevienai no pusēm dzīvesvieta nav tādā līgumslēdzējā valstī, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts; tādējādi saskaņā ar 26. panta 6. punkta a) apakšpunktu Konvencijas noteikumi neietekmē Eiropas Kopienas noteikumus.

298. Otrais piemērs³²⁷. Uzņēmums, kas ir Austrijas rezidents, noslēdz līgumu ar uzņēmumu, kas ir X valsts rezidents, un šī valsts nav pievienojusies Konvencijai. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai. Austrijas uzņēmums uzsāk tiesvedību Austrijā. Uzņēmums no X valsts ceļ prasību Roterdamā³²⁸. Roterdamas tiesa lietu izskatīt nevar, ja vien un kamēr Austrijas tiesa neatsakās no jurisdikcijas³²⁹. Šādi jārikojas tāpēc, ka nevienai no pusēm dzīvesvieta nav tādā līgumslēdzējā valstī, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts; tādējādi saskaņā ar 26. panta

³²⁵ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³²⁶ Briseles regulas 27. pants.

³²⁷ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³²⁸ Briseles regulas 23. pants (regulas noteikums par tiesas izvēles līgumiem) attiecas arī uz lietām, kurās tikai vienai no pusēm domicils atrodas Eiropas Kopienas dalībvalstī.

³²⁹ Briseles regulas 27. pants.

6. punkta a) apakšpunktu Konvencijas noteikumi neietekmē Eiropas Kopienas noteikumus.

299. **Trešais piemērs**³³⁰. Austrijas uzņēmums un Brazīlijas uzņēmums noslēdz līgumu. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai. Austrijas uzņēmums iesūdz Brazīlijas uzņēmumu tiesā Austrijā. Brazīlijas uzņēmums uz to reaģē, ceļot prasību pret Austrijas uzņēmumu Roterdamas tiesā. Roterdamas tiesai ir jāizskata lieta saskaņā ar Konvencijas 5. pantu, jo vienai no pusēm (Brazīlijas uzņēmums) dzīvesvieta ir līgumslēdzējā valstī, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts; tādējādi 26. panta 6. punkta a) apakšpunkts nenozīmē to, ka Konvencija nevar ietekmēt Kopienas noteikumus. Attiecīgi Roterdamas tiesai nav atļauts piemērot *lis pendens* noteikumu, kas paredzēts Briseles regulas 27. pantā. Savukārt Austrijas tiesai ir jāizbeidz lietas izskatīšana gan saskaņā ar Briseles regulas 23. pantu, gan saskaņā ar Konvencijas 6. pantu.

300. **Ceturtais piemērs**³³¹. Pamatojoties uz faktiem, kas minēti iepriekšējā punktā, pieņemsim, ka Austrijas tiesai nav pienākuma izbeigt lietas izskatīšanu saskaņā ar Konvencijas 6. pantu, jo ir spēkā viens no šajā noteikumā minētajiem izņēmumiem. Tomēr pieņemsim, ka pienākums ievērot tiesas izvēles līgumu saskaņā ar Briseles regulas 23. pantu un līdz ar to arī izbeigt lietas izskatīšanu joprojām ir spēkā. Šādā gadījumā Austrijas tiesai ir jāizbeidz lietas izskatīšana saskaņā ar Briseles regulas 23. pantu. Konvencijas 26. panta 6. punktu nepiemēro, jo tad rastos nesaderība starp Konvenciju un minēto regulu; saskaņā ar Konvencijas 6. pantā paredzētajiem izņēmumiem Austrijas tiesai ir atļauts tikai izskatīt lietu, bet tai nav noteikts *pienākums* to darīt. Ja salīdzina trešo un ceturto piemēru, tad kļūst skaidrs, ka nav atšķirības, vai ir spēkā kāds no pamatiem, kas minēts 6. panta a)–e) apakšpunktā; tiesai, kurā ir celta prasība un kura nav izvēlēta tiesa (kurā prasība ir celta agrāk), vienmēr būtu jāizbeidz lietas izskatīšana saskaņā ar Briseles regulas 23. pantu.

301. **Piektais piemērs**³³². Austrijas uzņēmums un Brazīlijas uzņēmums noslēdz līgumu. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas

Apgabaltiesai. Roterdamas tiesā prasība ir celta agrāk. Pēc tam Austrijas uzņēmums iesūdz Brazīlijas uzņēmumu tiesā Austrijā. Austrijas tiesai būtu jāaptur vai jāizbeidz³³³ tiesvedība saskaņā ar Briseles regulas 27. pantu (*lis pendens*)³³⁴. Tai nebūtu jāapsver, vai ir spēkā kāds no Konvencijas 6. pantā minētajiem izņēmumiem, jo pat tad, ja kāds no tiem būtu spēkā, 6. pantā nav noteikts *pienākums*, ka Austrijas tiesai ir jāizskata lieta³³⁵. Tādējādi Konvencijas 26. panta 6. punkta a) apakšpunkts neietekmē Briseles regulas piemērošanu, ko veic Austrijas tiesa.

302. **Apdrošināšana**. Briseles regulas 8.–14. pantā ir paredzēti noteikumi par jurisdikciju tiesvedībās, kas ir saistītas ar apdrošināšanu. 13. pantā ir aizliegts piemērot tiesas izvēles līgumus, kas nesaskan ar minētajiem noteikumiem, izņemot īpašus gadījumus³³⁶. Tomēr šādu tiesas izvēles līgumu aizliegums neattiecas uz dažādu veidu jūras un aviācijas apdrošināšanu,³³⁷ kā arī to nepiemēro “lieliem riskiem”, kas definēti Kopienas tiesībās³³⁸. Ja nav spēkā minētie izņēmumi, tad tiesas izvēles līgums, kas nesaskan ar noteikumiem par jurisdikciju, saskaņā ar minēto regulu nav spēkā. Savukārt Konvenciju piemēro dažāda veida apdrošināšanai, izņemot tādai, kur viena puse ir fiziska persona, kas rīkojas galvenokārt personīgu, ģimenes vai ar māsaimniecību saistītu interešu dēļ (patērētājs)³³⁹. Starp abām minētajām galējībām ir vairāki apdrošināšanas līgumi, uz kuriem Konvencija attiecas, bet kuriem piemēro aizliegumu saistībā ar tiesas izvēles līgumiem saskaņā ar minēti regulu. Šādā gadījumā ir iespējamas normu kolīzijas.

303. **Pirmais piemērs**³⁴⁰. Apdrošināšanas sabiedrība no Nīderlandes noslēdz komercapdrošināšanas līgumu ar X, kas ir Spānijas uzņēmums. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai. Uz līgumu attiecas aizliegums par tiesas izvēles līgumiem, kas paredzēts Briseles regulas 13. pantā. Apdrošināšanas sabiedrība iesūdz X izvēlētajā tiesā. Izvēlēta tiesa nevar izskatīt lietu; Briseles regula prevalē pār Konvenciju saskaņā ar Konvencijas 26. panta 6. punkta a) apakšpunktu.

304. **Otrais piemērs**³⁴¹. Apdrošināšanas sabiedrība no Kanādas izveido filiāli (kas nav reģistrēta atsevišķi)

apdrošinātājam) celt prasību citā tiesā, nevis minētajā regulā norādītajā tiesā, 3) tādus, kas ir noslēgti starp apdrošinājumaņēmēju un apdrošinātāju, kuriem abiem domicils vai pastāvīgā dzīvesvieta ir tajā pašā dalībvalstī un kuri ir nodevuši jurisdikciju šīs valsts tiesām, 4) tādus, kas ir noslēgti ar apdrošinājumaņēmēju, kura domicils nav dalībvalstī (izņemot, ciktāl apdrošināšana ir obligāta vai attiecas uz nekustamo īpašumu kādā dalībvalstī), vai 5) tādus, kas ir saistīti ar apdrošināšanu, kura attiecas uz kādu no riskiem, kas izklāstīti regulas 14. pantā.

³³⁷ Regulas 13. panta 5. punkts un 14. panta 1.–4. punkts.

³³⁸ Regulas 14. panta 5. punkts un Direktīvas Nr. 88/357 5. pants, OV, 1988, L 172, 1. lpp., kas groza Direktīvas Nr. 73/239 5. pantu, OV, 1973, L 228, 3. lpp.

³³⁹ Konvencijas 2. panta 1. punkta a) apakšpunkts.

³⁴⁰ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³⁴¹ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³³⁰ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³³¹ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³³² Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³³³ Tiesvedība būtu jāaptur saskaņā ar 27. panta 1. punktu līdz brīdim, kad ir noteikta Roterdamas tiesas jurisdikcija, un pēc tam tiesvedība būtu jāizbeidz saskaņā ar 27. panta 2. punktu.

³³⁴ Tiesvedība būtu jāizbeidz arī saskaņā ar Briseles regulas 23. pantu (tiesas izvēles līgumi), izņemot, ja tiesas izvēles līgums neatbilst minēta noteikuma 1. punktam.

³³⁵ Sk. 145. punktu iepriekš.

³³⁶ Ir atļauts piemērot tikai šādus tiesas izvēles līgumus: 1) tādus, kas ir noslēgti pēc strīdus sākuma, 2) tādus, kuros ir atļauts apdrošinājumaņēmējam, apdrošinātājam vai apdrošināšanas atlīdzības saņēmējam (bet ne

Spānijā³⁴². Tā noslēdz komercapdrošināšanas līgumu ar X, kas ir Spānijas uzņēmums. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai. Uz līgumu attiecas aizliegums par tiesas izvēles līgumiem, kas paredzēts Briseles regulas 13. pantā. Apdrošināšanas sabiedrība iesūdz X izvēlētajā tiesā. 26. panta 6. punkta a) apakšpunktu nepiemēro, jo viena no pusēm ir rezidente līgumslēdzējā valstī, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts (Kanāda). Roterdamas tiesai ir jāizskata lieta.

305. Otrais REIO “piemērošanas” noteikums. Otrais “piemērošanas” noteikums par kolīzijām ar reģionālas ekonomikas integrācijas organizācijas tiesību aktiem līdzinās trešajam “piemērošanas” noteikumam saistībā ar kolīzijām ar nolīgumiem. Tas ir izklāstīts 26. panta 6. punkta b) apakšpunktā, un tajā ir paredzēts, ka Konvencija neietekmē reģionālas ekonomikas integrācijas organizācijas noteikums saistībā ar spriedumu atzīšanu un izpildi starp attiecīgās reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas dalībvalstīm. Taču ir viena svarīga atšķirība, proti, nav paredzēts noteikums par to, ka spriedumus nedrīkst atzīt vai izpildīt mazākā apmērā par to, kāds paredzēts Konvencijā.

306. Briseles regula. Kopumā Briseles regulā ir paredzētas *plašākas* atzīšanas un izpildes iespējas nekā Konvencijā. Galvenokārt atzīšana un izpilde saskaņā ar minēto regulu ir automātiska. Atteikuma pamatojumi, kas paredzēti minētās regulas 33.–37. pantā ir ierobežotāki nekā atteikuma pamatojumi Konvencijas 9. pantā. Tāpēc, tā kā nav paredzēts noteikums par to, ka spriedumu nevar atzīt vai izpildīt mazākā apmērā nekā saskaņā ar Konvenciju, tad tam nav liela nozīme attiecībā uz Briseles regulu. Taču apdrošināšana ir izņēmums.

307. Apdrošināšana. Regulas 35. panta 1. punktā ir paredzēts, ka spriedumu neatzīst, ja tas ir pretrunā II nodaļas 3. sadaļai. Šajā iedaļā ir 8.–14. pants, kurā (kā minēts iepriekš³⁴³) ir paredzēti noteikumi par jurisdikciju saistībā ar tiesvedībām par apdrošināšanu. Regulas 13. pantā ir aizliegts piemērot tiesas izvēles līgumus, kas nesaskan ar minētajiem noteikumiem, izņemot īpašus gadījumus³⁴⁴. Ja nav spēkā šie ierobežotie izņēmumi, tad tiesas izvēles līgums, kas nesaskan ar noteikumiem par jurisdikciju, saskaņā ar minēto regulu nav spēkā³⁴⁵. Tas nozīmē, ka tad, ja regulas 8.–14. pants ir noteicošs pār Konvenciju pirmajā REIO “piemērošanas” noteikumā minētā iemesla dēļ (Konvencijas 26. panta 6. punkta a) apakšpunkts), tad spriedums, ko kādas Eiropas Kopienas dalībvalsts tiesa ir pieņēmusi pretēji minētajiem noteikumiem, netiktu atzīts vai izpildīts nevienā citā

Eiropas Kopienas dalībvalstī. Šajā vienā izņēmuma gadījumā Briseles regula nav tik labvēlīga saistībā ar atzīšanu un izpildi kā Konvencija.

308. Savukārt, ja Konvencijas ir noteicoša pār minēto regulu (tāpēc, ka viena no pusēm ir tādas līgumslēdzējas valsts rezidente, kura nav Eiropas Kopienas dalībvalsts), tad minētās regulas 8.–14. pantu nepiemēro; tādējādi nepiemēro arī minētās regulas 35. panta 1. punkta noteikumu. Tas nozīmē, ka spriedumu atzīst un izpilda saskaņā ar minēto regulu³⁴⁶.

309. Pirmais piemērs³⁴⁷. Apdrošināšanas sabiedrība no Nīderlandes noslēdz komercapdrošināšanas līgumu ar X, kas ir Spānijas uzņēmums. Līgumā ir ietverta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai. Uz līgumu attiecas aizliegums par tiesas izvēles līgumiem, kas paredzēts Briseles regulas 13. pantā. Apdrošināšanas sabiedrība iesūdz X izvēlētajā tiesā. Izvēlēta tiesa nevar izskatīt lietu; Briseles regula prevalē pār Konvenciju saskaņā ar Konvencijas 26. panta 6. punkta a) apakšpunktu. Ja Roterdamas tiesa tomēr izskata lietu, tad tās spriedumu saskaņā ar Konvenciju nevarēs atzīt vai izpildīt Spānijā. Saskaņā ar Konvencijas 26. panta 2. punkta b) apakšpunktu Briseles regulas noteikumi ir noteicoši pār Konvencijas noteikumiem, un saskaņā ar minētās regulas 35. panta 1. punktu spriedums netiks atzīts, jo tas ir pretrunā minētās regulas 13. pantam (kas paredzēts II nodaļas 3. sadaļā).

310. Otrais piemērs³⁴⁸. Apdrošināšanas sabiedrība no Kanādas izveido filiāli (kas nav reģistrēta atsevišķi) Spānijā³⁴⁹. Tā noslēdz komercapdrošināšanas līgumu ar X, kas ir Spānijas uzņēmums. Līgumā ir paredzēta tiesas izvēles klauzula, nosakot piekritību Roterdamas Apgabaltiesai. Uz līgumu attiecas aizliegums par tiesas izvēles līgumiem, kas paredzēts Briseles regulas 13. pantā. Apdrošināšanas sabiedrība iesūdz X izvēlētajā tiesā. 26. panta 6. punkta a) apakšpunktu nepiemēro, jo viena no pusēm ir rezidente līgumslēdzējā valstī, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalsts (Kanāda). Roterdamas tiesai ir jāizskata lieta. Tās spriedumu Spānijā atzīs un izpildīs saskaņā ar Briseles regulu. Regulas 35. panta 1. punktu nepiemēro, jo lietai netiek piemēroti noteikumi, saskaņā ar kuriem ir aizliegti tiesas izvēles līgumi saistībā ar apdrošināšanas līgumiem un kuri ir paredzēti minētās regulas 13. pantā.

³⁴² Saskaņā ar Briseles regulas 9. panta 2. punktu apdrošināšanas sabiedrību uzskatītu par Spānijas rezidenti. Savukārt saskaņā ar Konvenciju to uzskatītu par Kanādas rezidenti.

³⁴³ Sk. 302. punktu iepriekš.

³⁴⁴ Sk. 336. piezīmi iepriekš.

³⁴⁵ Sk. 302. punktu iepriekš.

³⁴⁶ Cita risinājuma gadījumā izvēlētajai tiesai būtu tiesības izskatīt lietu un tas būtu tās pienākums, bet pieņemtais spriedums netiktu atzīts vai izpildīts. Tā kā neviena cita tiesa kā vien izvēlēta tiesa nevar izskatīt lietu, tad nebūtu iespējams iegūt citas Eiropas Kopienas dalībvalsts tiesas spriedumu, kas tiktu atzīts un izpildīts citā Eiropas Kopienas dalībvalstī. Apdrošinātāji no valstīm, kas nav Eiropas Kopienas dalībvalstis, būtu spiesti norādīt tiesu,

kas neatrodas Eiropas Kopienas dalībvalstī, lai nodrošinātu, ka pieņemtais spriedums tiek atzīts arī Eiropas Kopienā.

³⁴⁷ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³⁴⁸ Jāpatur prātā, ka visos šajā ziņojumā sniegtajos piemēros tiek pieņemts, ja vien nav skaidri noteikts citādi, ka Konvencija ir spēkā esoša un ka minētās valstis ir tās dalībvalstis: sk. apgalvojumu 20. lpp. iepriekš.

³⁴⁹ Saskaņā ar Briseles regulas 9. panta 2. punktu apdrošināšanas sabiedrību uzskatītu par Spānijas rezidenti. Savukārt saskaņā ar Konvenciju to uzskatītu par Kanādas rezidenti.

27. pants *Parakstīšana, ratifikācija, pieņemšana, apstiprināšana vai pievienošanās*

311. 27. pantā ir paredzēti veidi, kā valsts var kļūt par Konvencijas dalībvalsti. Jebkura valsts var kļūt par Konvencijas dalībvalsti, parakstot Konvenciju pēc ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas, vai pēc pievienošanās. (Dažu Hāgas konvenciju gadījumā valsts, kas pievienojas, ir mazāk labvēlīgā situācijā par valsti, kas Konvenciju ratificē, jo uz pievienošanas šīm konvencijām attiecas līgumi, kuriem attiecīgā valsts jau ir pievienojusies. Saistībā ar Konvenciju šāds gadījums nevar pastāvēt.) Neatkarīgi no tā, kādu veidu attiecīgā valsts izvēlas, tā pēc tam iegūst tādu pašu statusu. Lai veicinātu pēc iespējas vairāku valstu kļūšanu par Konvencijas līgumslēdzējām pusēm, valstis pašas var izvēlēties veidu, kas tām šķiet vispieņemamākais. Atbilstošos instrumentus deponē Nīderlandes Ārlietu ministrijai, kas ir Konvencijas deponitārs.

28. pants *Deklarācijas attiecībā valstīm ar neunitāru tiesību sistēmu*

312. 28. pants attiecas uz valstīm, kurās ir divas vai vairākas teritoriālās vienības³⁵⁰. Saskaņā ar šo pantu valsts var deklarēt, ka Konvencija attiecas tikai uz dažām teritoriālajām vienībām. Tādējādi Apvienotā Karaliste varētu parakstīt Konvenciju un ratificēt to vai pievienoties tai, attiecinot to tikai uz Angliju, bet Ķīna — tikai uz Honkongu. Šo deklarāciju jebkurā laikā var grozīt. Šis noteikums ir ļoti svarīgs tām valstīm, kurās tiesību akti, kas ir vajadzīgi, lai Konvencija stātos spēkā, ir jāapstiprina teritoriālo vienību likumdevējam (piemēram, Kanādas provinču un teritoriālajiem likumdevējiem).

29. pants *Reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas*

313. 29. un 30. pantā ir paredzēti noteikumi par to, kā reģionāla ekonomikas integrācijas organizācija var kļūt par Konvencijas pusi³⁵¹. Tas savukārt ietver vēl divas alternatīvas. Pirmkārt, gan reģionālā ekonomikas integrācijas organizācija, gan tās dalībvalstis var kļūt par Konvencijas pusēm. Tas var notikt, ja tās vienlaicīgi ir kompetentas lemt par Konvencijas priekšmetu (vienotā kompetence) vai ja daži jautājumi ir reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas kompetencē, bet pārējie jautājumi ir dalībvalstu kompetencē (tā rezultāts būtu dalīta vai jaukta kompetence par Konvenciju kopumā). Otrkārt, par Konvencijas pusi var kļūt tikai reģionālā ekonomikas integrācijas organizācija. Tas var notikt, ja tai ir ekskluzīva kompetence saistībā ar Konvencijas priekšmetu. Šādā gadījumā Konvencija būtu

saistoša dalībvalstīm saskaņā ar reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas līgumu.

314. 29. pants attiecas uz pirmo iespēju. Tajā ir noteikts, ka par Konvencijas pusēm var kļūt reģionālas ekonomikas integrācijas organizācijas, kurās ir tikai neatkarīgas valstis, ja tām ir ārējā kompetence par dažiem vai visiem jautājumiem, uz kuriem attiecas Konvencija. Ja reģionālai ekonomikas integrācijas organizācijai ir šāda kompetence, tad tai ir tādas pašas tiesības un pienākumi kā līgumslēdzējai valstij. Šādā gadījumā tai ir jāinformē deponitārs par jautājumiem, kuros tai ir ārējā kompetence, kā arī par izmaiņām šajā saistībā³⁵².

30. pants *Reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijas pievienošanās bez tās dalībvalstīm*

315. 30. pants attiecas uz otro iespēju, kad par Konvencijas pusi kļūst tikai reģionālā ekonomikas integrācijas organizācija. Šādā gadījumā reģionālā ekonomikas integrācijas organizācija var deklarēt, ka Konvencija ir saistoša tās dalībvalstīm³⁵³.

316. **Termiņa “valsts” nozīme.** Ja reģionālā ekonomikas integrācijas organizācija kļūst par Konvencijas pusi (vai nu saskaņā ar 29. pantu, vai 30. pantu), tad jebkura atsauce Konvencijā uz “līgumslēdzēju valsti” vai “valsti” šādā gadījumā vienlīdz attiecas arī uz reģionālo ekonomikas integrācijas organizāciju. Šis noteikums ir līdzīgs 25. panta 1. punktam. Tā ietekme jau ir apspriesta iepriekš³⁵⁴. Tomēr jāņem vērā, ka 26. panta 6. punkts ir *lex specialis* 29. un 30. pantam tiktāl, ciktāl tas ir saistīts ar reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas juridisko instrumentu piemērošanu. Ja Konvencija ir noteicoša pār šādu instrumentu saskaņā ar 26. panta 6. punktu, tad nav iespējams izmantot 29. vai 30. pantu, lai pamatotu attiecīgo instrumentu piemērošanu Konvencijas vietā.

31. pants *Stāšanās spēkā*

317. 31. pantā ir noteikts, kad Konvencijas stājas spēkā. Tas stājas spēkā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad ir pagājuši trīs mēneši no otrā ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās akta deponēšanas. Līdzīgi noteikumi ir paredzēti gadījumiem, kad tā stājas spēkā attiecībā uz konkrētu valsti vai reģionālu ekonomikas integrācijas organizāciju, kas pēc tam kļūst par Konvencijas dalībvalsti vai pusi,³⁵⁵ vai attiecībā uz teritoriālu vienību, uz kuru Konvencija attiecināta saskaņā ar 28. panta 1. punktu³⁵⁶.

³⁵⁰ Šo pantu nepiemēro reģionālās ekonomiskās integrācijas organizācijām.

³⁵¹ Diplomātiskajā sesijā tika panākta vienošanās, ka terminam “reģionāla ekonomikas integrācijas organizācija” ir jābūt neatkarīgai nozīmei (kas nav atkarīga no nevienas valsts tiesību aktiem) un ka tā ir jāinterpretē brīvi, lai attiecinātu uz apakšreģionālām un starpreģionālām organizācijām, kā arī organizācijām, kuru pilnvaras nav

saistītas tikai ar ekonomikas jautājumiem (sk. II komisijas 20. sesijas Protokola Nr. 21 49.–61. punktu).

³⁵² 29. panta 2. punkts.

³⁵³ 29. panta 4. punkts. Šāds gadījums būtu sastopams, piemēram, saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 300. panta 7. punktu.

³⁵⁴ Sk. 258.–260., 17., 107. un 128.–131. punktu iepriekš.

³⁵⁵ 31. panta 2. punkta a) apakšpunkts.

³⁵⁶ 31. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

318. Konvencijā nav paredzēti noteikumi, kuros būtu aizliegts izteikt atrunas. Tas nozīmē, ka atrunas ir atļautas saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām (kas izklāstītas 1969. gada *Vīnes Konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām* 2. panta 1. punkta d) apakšpunktā un 19.–23. punktā).

319. Tomēr Diplomātiskā sesija ir pieņēmusi šādu paziņojumu:

“Šī komisija uzskata, ka atrunu izteikšana nav jāveicina nekādā veidā un ka tad, ja valsts vēlas izteikt atrunu, to var darīt tikai tad, ja valstij ir pamatotas intereses, atruna nedrīkst būt plašāka, kā tas ir vajadzīgs, un tai ir jābūt skaidri un precīzi definētai, tā nedrīkst būt saistīta ar īpašiem jautājumiem, kurus var paredzēt deklarācijā, un šāda atruna nedrīkst kaitēt Konvencijas mērķim un nolūkam, kā arī tās vienotībai.

Šis komisijas izteiktais viedoklis attiecas tikai uz šo konvenciju, un to nedrīkst uzskatīt par saistītu ar kādu citu vēlāk pieņemtu Hāgas konferences konvenciju.”³⁵⁷

32. pants *Deklarācijas*

320. Deklarācijas, kas minētas 19., 20., 21., 22. un 26. pantā, var sniegt parakstīšanas, ratifikācijas, pieņemšanas, apstiprināšanas vai pievienošanās laikā vai jebkurā laikā pēc tam; tās var jebkurā laika grozīt vai atsaukt. Tās iesniedz depozitāram (Nīderlandes Ārlietu ministrijai).

321. Deklarācija, kas iesniegta parakstot, ratificējot, pieņemot, apstiprinot vai pievienojoties, stājas spēkā vienlaicīgi ar šīs Konvencijas stāšanos spēkā attiecībā uz konkrēto valsti. Vēlāk iesniegta deklarācija un visi deklarācijas grozījumi vai atsaukumi stājas spēkā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad ir pagājuši trīs mēneši no dienas, kad depozitārs ir saņēmis paziņojumu. Deklarāciju, kas sniegta saskaņā ar 19., 20., 21. un 26. pantu, nepiemēro ekskluzīviem tiesas izvēles līgumiem, kas noslēgti pirms to stāšanās spēkā³⁵⁸.

33. pants *Darbības izbeigšana*

322. 33. pantā ir paredzēts, ka līgumslēdzēja valsts var denonsēt Konvenciju, iesniedzot rakstisku paziņojumu depozitāram. Denonsēšanu var ierobežoti attiecināt uz atsevišķām teritoriālajām vienībām ar neunitāru tiesību sistēmu, kurām piemēro Konvenciju. Denonsēšana stājas spēkā mēneša pirmajā dienā pēc tam, kad pagājuši divpadsmit mēneši no dienas, kurā depozitārs šo paziņojumu saņem. Ja paziņojumā ir norādīts ilgāks denonsēšanas spēkā stāšanās termiņš, denonsēšana stājas spēkā pēc tam, kad ir beidzies šis garākais termiņš no dienas, kad depozitārs saņem attiecīgo paziņojumu.

323. 34. pantā ir paredzēts, ka depozitārs informē Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences dalībniekus un citas valstis un reģionālās ekonomikas integrācijas organizācijas, kuras ir parakstījušas, ratificējušas, pieņēmušas, apstiprinājušas Konvenciju vai tai pievienojušas, par dažādiem jautājumiem saistībā ar Konvenciju, piemēram, par parakstīšanu, ratificēšanu, stāšanos spēkā, deklarācijām un denonsēšanu.

³⁵⁷ Sk. II komisijas Divdesmitās sesijas Protokola Nr. 23 1.–31. punktu, jo īpaši 29.–31. punktu.

³⁵⁸ 22. pants šeit nav minēts, jo deklarācija, kas sniegta saskaņā ar 22. pantu, var attiekties arī uz tiesas izvēles

līgumiem, kas ir noslēgti pirms datuma, kurā deklarācija ir stājusies spēkā atbilstoši 32. panta 3. vai 4. punktam (sk. iepriekš 253. punktu un turpmākos punktus).

Hāgas Starptautisko privāttiesību konferences

Pastāvīgais birojs

Churchillplein 6b

2517 JW Hāgā

Nīderlande

Tālrunis: +31 70 363 3303

Fakss: +31 70 360 4867

E-pasts: secretariat@hcch.net

Tīmekļa vietne: www.hcch.net

DS-02-16-367-LV-N

ISBN 978-92-79-58131-1

doi : 10.2838/677298